GRUPUL EDITORIAL CORINT

DAMA CU CAMELII

Alexandre Dumas-fiul

LEDA

LEDA CLASIC

Alexandre Dumas-fiul

DAMA CU CAMELII

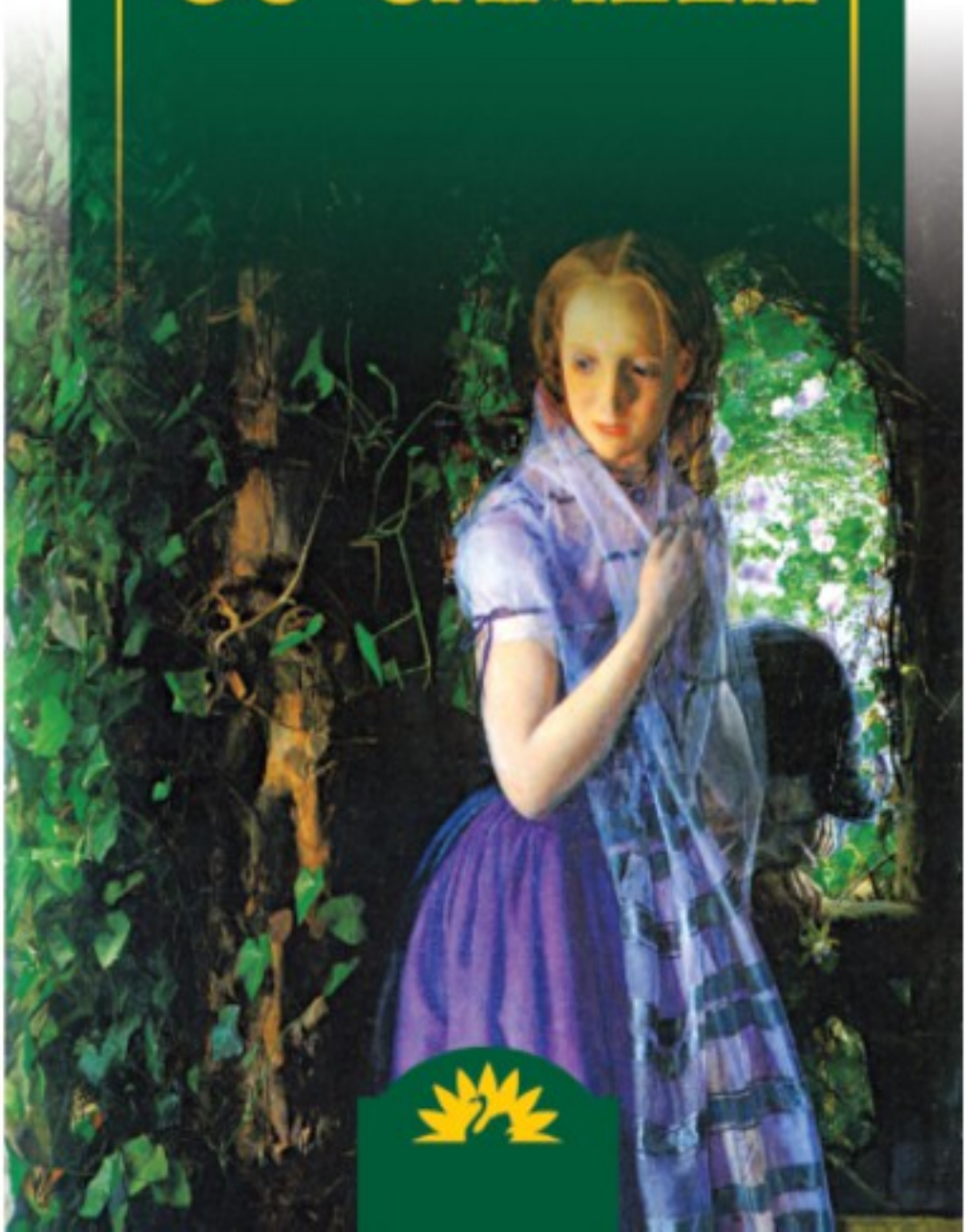

Alexandre Dumas-fils
Dama cu camelii

Redactor: Emil Paraschivoiu
Tehnoredactare computerizată: Gabriela Tudose
Coperta colecţiei: Walter Riess
Ilustraţia copertei reproduce un detaliu din Poveste de aprilie de
Arthur Hughes
Alexandre Dumas-fils
La Dame aux Camélias
Toate drepturile asupra acestei ediţii sunt rezervate Editurii LEDA,
parte componentă a Grupului Editorial Corint
ISBN: 978-973-102-333-5
Pentru comenzi şi informaţii adresaţi-vă la:
Editura LEDA
Difuzare şi Clubul Cărţii
Calea Plevnei nr. 145, sector 6, cod poştal 060012, Bucureşti
Tel.: 021.319.88.22, 021.319.88.33, 021.319.88.77.
Fax: 021.319.88.66.
E-mail: vanzari@edituracorint.ro
Magazinul virtual: www.grupulcorint.ro

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de Elefant.ro

Cuprins

- TABEL CRONOLOGIC
- I
- II
- III
- IV
- V
- VI
- VII
- VIII
- IX
- X
- XI
- XII
- XIII
- XIV
- XV
- XVI
- XVII
- XVIII
- XIX
- XX
- XXI
- XXII
- XXIII
- XXIV
- XXV

- XXVI
- XXVII

TABEL CRONOLOGIC

1824 La 28 iulie, la Paris, se naşte Alexandre, fiul lui Alexandre Dumas şi al vecinei sale de palier, Catherine Laure Labay. Viitorul scriitor Alexandre Dumas-fiul, fiind declarat copil natural, va fi plasat foarte repede într-un pension. Nu va fi recunoscut de către părinţii săi decât în martie 1831, când avea şapte ani. În cele din urmă, băiatul va fi încredinţat tatălui, căruia îi va păstra însă toată viaţa un profund resentiment.

1847 Scrie primul său roman, *Aventurile a patru femei şi ale unui papagal*.

1848 Publică alte două romane, *Césarine* şi *Dama cu camelii*. Tulburătoarea povestea de iubire a lui Marguerite Gautier cunoaşte un succes fulgerător, declanşând o adevărată vogă în rândul publicului.

1849-1851 Publică, în foileton, sub titlul general de *Cele patru Restauraţii,* o serie de romane istorice (*Tristan le Roux*, *Henri de Navarre*, *Cele două Fronde*).

1851 Scrie *Istoria loteriei lingoului de aur* şi *Diane de Lys* (adaptată pentru scenă în 1853).

1852 Începând din 1852, deşi va mai scrie şi alte romane, povestiri şi nuvele, se consacră mai ales teatrului. De altfel, prima sa piesă, *Bijuteria reginei*, o comedie în versuri într-un act, datează din 1845. Transpune pentru scenă *Dama cu camelii* (Le Vaudeville).

1857 Se joacă *Problema banilor* (Théâtre du Gymnase).

1858 Este pusă în scenă *Fiul natural* (Théâtre du Gymnase).

1859 *Tatăl risipitor* (Théâtre du Gymnase).

1864 Începând din acest an, scrie şi piese în colaborare: *Marchizul de Villemer* (împreună cu

George Sand, pe care o admira foarte mult), jucată la Théâtre de l'Odéon, în februarie.

1865 Se joacă *Supliciul unei femei*, la Théâtre-Français, piesă scrisă împreună cu Emile de Girardin.

1874 Este ales membru al Academiei franceze. Scrie, împreună cu tatăl său, Alexandre Dumas, *Tinereţea lui Ludovic al XIV-lea* (Théâtre de l'Odéon), cu care va mai colabora şi la piesa *Jo-seph Balsamo*, o dramă în cinci acte (Théâtre de l'Odéon, martie 1878).

1876 Continuă să scrie teatru: *Străina* (o comedie în patru acte, Théâtre-Français, februarie).

1879 Apare şi ultimul volum (din cele şase) cuprinzând piesele scrise până atunci, sub titlul *Teatru complet cu prefeţe inedite*; îşi publică şi scrierile de tinereţe, *Antracte* (1878–1879), în trei volume.

1881 Se joacă, în februarie, *Prinţesa din Bagdad* (piesă în trei acte, Paris, Théâtre-Français).

1885 În ianuarie, *Denise*, o piesă în patru acte, este jucată tot la Paris, la Théâtre-Français.

1887 În ianuarie, i se joacă *Francillon* (piesă în trei acte), la acelaşi teatru.

1895 La 27 noiembrie, pe proprietatea sa Marly-le-Roi, Alexandre Dumas-fiul se stinge din viaţă şi este înmormântat la cimitirul Montmartre din Paris.

I

După părerea mea nu poţi crea personaje decât atunci când ai studiat îndelung oamenii, aşa după cum nu poţi vorbi o altă limbă decât cu condiţia să o fi studiat serios.

Neavând încă vârsta la care inventezi, mă mulţumesc să vă povestesc.

Îl îndemn, deci, pe cititor să fie convins de realitatea acestei povestiri ale cărei personaje, cu excepţia eroinei, încă mai trăiesc.

De altminteri, există la Paris martori ai celor mai multe dintre faptele pe care le-am adunat aici, şi care ar putea să le confirme dacă mărturia mea nu ar fi de ajuns.

Datorită unei împrejurări deosebite, numai eu puteam să le scriu, căci numai eu am fost confidentul ultimelor amănunte fără de care ar fi fost cu neputinţă să alcătuieşti o povestire interesantă şi completă.

Or, iată cum au ajuns la cunoştinţa mea aceste amănunte. Pe 12 ale lunii martie 1847, am citit pe rue Lafitte, un afiş mare şi galben care anunţa o vânzare de mobile şi de tot felul de obiecte curioase. Această vânzare avea loc în urma unui deces. Afişul nu dădea numele persoanei moarte, dar vânzarea trebuia să aibă loc pe rue d'Antin, la numărul 9, pe data de 16, de la ora douăsprezece la ora cinci.

Afişul mai anunţa că, pe 13 şi pe 14, puteau fi văzute apartamentul şi mobilele.

De când mă ştiu, am fost un amator de curiozităţi. Mi-am promis să nu scap această ocazie, dacă nu de a cumpăra, cel puţin de a vedea.

A doua zi m-am dus pe rue d'Antin, la nr.9. Era încă devreme, şi totuşi în apartament erau vizitatori, ba chiar şi vizitatoare care, deşi îmbrăcate în catifele, acoperite cu şaluri de caşmir

şi aşteptate la intrare de elegantele lor cupeuri, priveau cu uimire, cu admiraţie chiar, luxul care se etala sub ochii lor.

Mai târziu, am înţeles această admiraţie şi această uimire, căci, începând şi eu să mă uit mai cu atenţie în jurul meu, am recunoscut cu uşurinţă că mă aflam în apartamentul unei femei întreţinute. Or, dacă există un lucru pe care femeile de lume doresc să-l vadă, şi erau acolo şi femei de lume, acesta e interiorul unor asemenea femei, ale căror echipaje le stropesc în fiecare zi cu noroi pe ale lor şi care îşi au alături de ele loja la Operă şi la teatrul italian, care îşi etalează, la Paris, insolenta opulenţă a frumuseţii lor, a bijuteriilor şi a scandalurilor lor.

Cea la care mă găseam murise: femeile cele mai virtuoase puteau deci să pătrundă până în dormitorul ei. Moartea purificase aerul acestei cloace splendide, şi de altfel aveau ca scuză, dacă mai era nevoie, că veneau la o vânzare fără să ştie la cine veneau. Citiseră afişele. Voiau să viziteze ceea ce promiteau acele afişe şi să-şi facă alegerea dinainte, nimic mai simplu, ceea ce nu le împiedica să caute, în mijlocul tuturor acestor minunăţii, urmele acelei vieţi de curtezană despre care li se povestiseră, fără îndoială, lucruri dintre cele mai stranii.

Din nefericire, misterele muriseră odată cu zeiţa, şi, cu toată bunăvoinţa lor, aceste doamne nu izbutiră să surprindă decât ceea ce se scosese la vânzare în urma decesului şi nimic din ceea ce se vindea aici în timpul vieţii locatarei.

De altfel, aveai ce să cumperi. Mobilierul era superb. Mobile din lemn de trandafir, mobile de Boule, vase de Sèvres şi de China, statuete de Saxa, satin, catifea şi dantelă, nimic nu lipsea.

Mă plimbai prin apartament, ţinându-mă pe urmele nobilelor curioase care veniseseră înaintea mea aici. Acestea intrară într-o cameră tapetată cu o stofă de culoare albastru-verzuie, în care mă

pregăteam să intru şi eu, când ele ieşiră aproape imediat, surâzând, ca şi cum le-ar fi fost ruşine de această nouă curiozitate. Nu-mi dorii decât şi mai tare să pătrund în această cameră. Era cabinetul de toaletă, dichisit în cele mai mici amănunte ale sale, şi în care părea să se fi manifestat în cel mai înalt grad spiritul risipitor al celei moarte.

Pe o masă mare, lipită de zid, o masă lată de trei picioare şi lungă de şase, străluceau toate comorile lui Aucoc şi Odiot. Era o colecţie magnifică, şi nici unul dintre acele mii de obiecte, atât de necesare toaletei unei femei precum aceea la care ne găseam, nu era din vreun alt material decât aur sau argint. Totuşi, co-lecţia nu se putuse înjgheba decât încetul cu încetul, şi nu o singură dragoste contribuise la completarea ei.

Pe mine, care nu mă speria vederea cabinetului de toaletă al unei femei întreţinute, mă amuza examinarea detaliilor, oricare ar fi fost ele, şi am băgat de seamă că toate aceste ustensile splendid cizelate purtau diferite monograme şi coroane.

Priveam toate aceste lucruri, care pentru mine înfăţişau, fiecare în parte, o înjosire a bietei fete, şi-mi spuneam că Dumnezeu fusese milostiv cu ea, de vreme ce nu îngăduise ca pe ea s-o ajungă pedeapsa obişnuită, şi că o lăsase să moară în lux şi frumuseţe, înainte de venirea bătrâneţii, această primă moarte a curtezanelor.

Şi într-adevăr, ce poate fi mai trist decât să vezi îmbătrânirea în viciu, mai cu seamă la o femeie? Ea nu mai are nici o demnitate şi nu mai inspiră nici un interes. Veşnica părere de rău, nu pentru calea rea urmată, ci pentru socotelile greşite şi a banilor prost folosiţi, este unul dintre cele mai triste lucruri pe care le poţi auzi.

Am cunoscut o fostă femeie galantă căreia din tot trecutul ei nu-i mai rămăsese decât o fată aproape tot atât de frumoasă pe cât fusese, după spusele contemporanilor săi, şi maică-sa. Această sărmană copilă, căreia mama sa nu-i spusese

niciodată: „tu eşti fiica mea”, decât ca să-i poruncească s-o întreţină la bătrâneţe, după cum şi ea o întreţinuse pe când era copil, această sărmană fiinţă deci, care se numea Louise, ascultând de mama ei, se lăsa în voia desfrâului, fără voinţă proprie, fără pasiune, fără plăcere, ca şi cum ar fi practicat o meserie, dacă s-ar fi gândit cineva s-o înveţe vreuna.

Priveliştea continuă a desfrâului, un desfrâu precoce, alimentat fără-ncetare de starea ei maladivă, nimiciseră în ea capacitatea de înţelegere a binelui şi a răului, pe care Dumnezeu i-o sădise, poate, dar pe care nu-i dăduse nimănui prin gând să i-o dezvolte.

Îmi voi aminti mereu de această tânără, care trecea pe bulevarde aproape în fiecare zi la aceeaşi oră. Mama ei o însoţea întotdeauna, cu aceeaşi sârguinţă cu care o mamă adevărată şi-ar fi însoţit propria-i fiică. Eram foarte tânăr pe atunci şi dispus să accept morala uşuratică a secolului meu. Îmi amintesc totuşi că imaginea acestei supravegheri scandaloase îmi inspira dispreţ şi dezgust. Adăugaţi la toate acestea că nicicând pe chipul unei fecioare nu s-a conturat un asemenea sentiment de nevinovăţie, o asemenea expresie de suferinţă melancolică.

Ai fi zis că e întruchiparea Resemnării.

Într-o zi, figura acestei fete s-a luminat. În mijlocul desfrâului, al cărui program era ţinut de mama sa, i s-a părut păcătoasei că Dumnezeu îi îngăduia un pic de fericire. Şi de ce oare, la urma urmei, Dumnezeu, care o făcuse fără putere, ar fi lăsat-o şi fără o consolare, sub povara dureroasă a vieţii sale. Într-o zi, deci, ea îşi dădu seama că era însărcinată, şi ceea ce mai rămăsese cast în ea tresări de bucurie. Sufletul are unele refugii ciudate. Louise alergă să-i destăinuie şi mamei sale vestea care o făcea atât de veselă. E ruşinos de spus, totuşi noi nu vorbim aici despre imoralitate de plăcere, povestim doar un fapt adevărat, pe care

poate am face mai bine să-l trecem sub tăcere dacă nu am fi încredinţaţi că, din când în când, trebuie să dezvăluim martiriul acestor fiinţe care sunt condamnate fără a fi ascultate, care sunt dispreţuite fără a fi judecate; e ruşinos, spunem noi, dar mama îi răspunse fetei că nu aveau destul nici pentru ele două şi, cu atât mai mult, n-ar avea îndeajuns pentru trei, că astfel de copii nu sunt de nici un folos, şi că o sarcină nu e altceva decât timp pierdut.

A doua zi, o moaşă, pe care o amintim numai pentru că era o prietenă a mamei, veni să o vadă pe Louise, care zăcu la pat câteva zile şi se scula mai palidă şi mai slabă decât înainte.

Trei luni mai târziu, unui bărbat i se făcu milă de ea şi se dedică însănătoşirii ei morale şi fizice; însă ultima lovitură fusese mult prea violentă, aşa că Louise muri ca urmare a avortului pe care îl făcuse.

Mama ei încă mai trăieşte. Cum? Numai Dumnezeu ştie.

Povestea aceasta mi-a revenit în minte în timp ce contemplam trusele de toaletă din argint, şi se pare că trecuse o bună bucată de vreme de când făceam aceste reflecţii, căci în apartament nu mai rămăsesem decât eu şi un paznic, care mă urmărea cu atenţie, din pragul uşii, dacă nu doseam ceva.

Mă apropiai de acest om de treabă căruia îi inspiram atât de grave nelinişti.

—Domnule, îi zisei eu, aţi putea să-mi spuneţi numele persoanei care locuia aici?

—Domnişoara Marguerite Gautier.

O cunoşteam pe fată şi după nume şi din vedere.

—Cum! îi spun eu paznicului. Marguerite Gautier a murit?

—Da, domnule.

—Şi când anume?

—Acum trei săptămâni, cred.

—Şi de ce se permite vizitarea apartamentului?

—Creditorii s-au gândit că acest lucru putea face să crească vânzările. Persoanele interesate pot vedea din timp efectul pe care îl fac stofele şi mobilele; ştiţi şi dumneavoastră, asta te încurajează să te hotărăşti mai uşor la cumpărat.

—Avea, prin urmare, datorii?

—Oh, domnule, o grămadă.

—Pe care vânzarea bunurilor le va acoperi, fără îndoială?

—Ba chiar le va depăşi.

—Şi atunci, cui îi va rămâne ceea ce prisoseşte?

—Familiei.

—Are deci o familie?

—Aşa se pare.

—Mulţumesc, domnule.

Liniştit în privinţa intenţiilor mele, paznicul mă salută, iar eu ieşii.

—Biata fată! îmi spuneam în timp ce mă întorceam acasă, trebuie că a avut parte de o moarte tare tristă, căci, într-o lume ca a ei, nu ai prieteni decât cu condiţia să fii sănătos. Şi, fără să vreau, soarta Margueritei Gautier mă înduioşa.

Lucrul acesta ar putea să li se pară multora ridicol, dar eu am o înţelegere fără margini pentru curtezane şi nici măcar nu-mi mai dau osteneala să-mi justific această înţelegere.

Într-o zi, pe când mergeam să-mi iau un paşaport de la prefectură, am văzut pe una din străzile laterale doi jandarmi care duceau cu ei o fată. Nu ştiu ce făcuse acea fată, tot ceea ce pot spune e că plângea cu lacrimi fierbinţi, în timp ce strângea în braţe un prunc de câteva luni, de care arestarea ei o despărţea.

Din ziua aceea, n-am mai putut dispreţui o femeie la prima vedere.

II

Vânzarea era fixată pe 16 ale lunii.

Fusese lăsată o zi de pauză între vizite şi vânzare pentru a le permite tapiţerilor să desfacă draperiile, perdelele etc.

La vremea aceea, mă întorceam dintr-o călătorie. Era destul de firesc ca vestea morţii Margueritei să nu-mi fi fost adusă la cunoştinţă ca una dintre acele noutăţi importante pe care prietenii i le împărtăşesc întotdeauna aceluia care se întoarce în capitala noutăţilor.

Marguerite era frumoasă, dar pe cât de mult zgomot face viaţa extravagantă a acestor femei, pe atât de puţin face moartea lor. Sunt ca acei sori care apun aşa cum au răsărit, fără strălucire. Atunci când mor tinere, toţi amanţii află de moartea lor în acelaşi timp, căci la Paris mai toţi amanţii unei curtezane cunoscute se află în relaţii foarte apropiate. Schimbă între ei câteva amintiri despre ea, şi viaţa unora şi a altora continuă fără ca acest incident să o tulbure măcar cu o lacrimă.

În zilele noastre, când ai douăzeci şi cinci de ani, lacrimile sunt un lucru atât de preţios, încât nu i le poţi dărui primei venite. Abia dacă sunt plânşi părinţii, şi asta în funcţie de preţul pe care îl plătesc pentru a fi plânşi.

Cât despre mine, deşi monograma mea nu se găsea pe nici una dintre trusele de toaletă ale Margueritei, acea indulgenţă instinctivă, acea mila naturală pe care v-o mărturiseam adineauri mă făceau să mă gândesc la moartea ei mai mult poate decât ar fi meritat.

Îmi aminteam că o întâlnisem pe Marguerite foarte des pe Champs-Elysées, unde venea negreşit în fiecare zi, într-un mic cupeu albastru tras de doi murgi splendizi, şi remarcasem atunci la ea o distincţie puţin obişnuită la suratele ei, distincţie

care-i punea şi mai mult în valoare frumuseţea cu adevărat excepţională.

Aceste nefericite făpturi, atunci când ies în lume, sunt întotdeauna însoţite de te miri cine.

Cum nici un bărbat nu consimte să-şi afişeze public dragostea nocturnă pe care le-o poartă, şi cum acestor femei le e groază de singurătate, le iau cu ele fie pe cele care, mai puţin norocoase, nu au trăsură, fie pe vreuna dintre acele bătrâne elegante a căror eleganţă nu e motivată de nimic, şi cărora li te poţi adresa fără teamă, atunci când vrei să afli vreun amănunt oarecare despre femeia pe care o însoţesc.

Cu Marguerite nu se întâmpla aşa. Ea sosea pe Champs-Elysées întotdeauna singură, în trăsura ei, străduindu-se pe cât posibil să treacă neobservată, iarna înfăşurată într-un şal mare de caşmir, vara îmbrăcată în nişte rochii foarte simple; şi deşi în plimbarea ei favorită întâlnea mulţi bărbaţi pe care îi cunoştea, atunci când, din întâmplare, le surâdea, surâsul îi era văzut numai de ei, şi o ducesă ar fi putut surâde la fel.

Ea nu se plimba de la piaţetă la intrarea pe Champs-Elysées, cum o făceau şi o mai fac toate colegele ei. Cei doi cai ai ei o duceau repede în Bois de Boulogne. Acolo cobora din trăsură, se plimba pe jos o oră, urca din nou în cupeu şi se întorcea acasă în trapul vioi al echipajului ei.

Toate aceste împrejurări al căror martor fusesem uneori, îmi treceau prin minte şi regretam moartea acestei fete aşa cum regreţi distrugerea totală a unei frumoase opere de artă.

Or, era cu neputinţă să vezi o frumuseţe mai încântătoare decât cea a Margueritei.

Înaltă şi subţire până la exagerare, ea deţinea în cel mai înalt grad arta de a face să dispară această scăpare a naturii, printr-o simplă aranjare a lucrurilor pe care le îmbrăca.

Şalul ei de caşmir, al cărui capăt atingea pământul, lăsa să se întrevadă, de o parte şi de alta,

volanele bogate ale unei rochii de mătase, iar manşonul stufos care îi ascundea mâinile, şi pe care ea îl strângea la piept, era înconjurat de pliuri atât de abil aranjate, încât ochiul nu putea să aibă nimic de spus, oricât ar fi fost de exigent cu privire la conturul liniilor.

Capul, o minunăţie, era obiectul unei cochetării deosebite. Era tare mic, iar mama ei, cum ar fi spus Musset, părea a-l fi făcut anume aşa pentru a-l face cu grijă.

Într-un oval de o nespusă graţie, puneţi doi ochi negri deasupra cărora erau nişte sprâncene cu un arc atât de pur că părea pictat, voalaţi aceşti ochi cu gene lungi care, atunci când se coborau, aruncau o umbră peste culoarea trandafirie a obrajilor; trasaţi un nas fin, drept, spiritual, cu nările uşor înfoiate de acea aspiraţie arzătoare spre viaţa senzuală; desenaţi o gură regulată, ale cărei buze graţios întredeschise dezvăluiau nişte dinţi albi ca laptele; coloraţi pielea cu puful catifelat al piersicilor neatinse de nici o mână şi veţi avea tabloul complet al acestui cap încântător. Părul, negru ca pana corbului, ondulat sau nu, se despărţea pe frunte în două şuviţe late ce se pierdeau undeva înspre ceafă, lăsând să se vadă o părticică din urechile în care străluceau două diamante de patru până la cinci mii de franci fiecare.

Cum se face că o viaţă atât de tumultuoasă îi lăsa feţei Margueritei expresia virginală, chiar copilăroasă, care o caracteriza, acesta e un fapt pe care suntem nevoiţi să-l constatăm fără a-l înţelege.

Marguerite avea un minunat portret al ei, pe care i-l făcuse Vidal[1], singurul om al cărui penel putea să o înfăţişeze fidel. După moartea ei am avut la dispoziţie acest portret pentru câteva zile, şi era de o asemănare atât de uimitoare, încât mi-a servit să dezvălui unele amănunte pentru care memoria mea nu ar fi fost de ajuns.

Dintre amănuntele redate în cuprinsul acestui capitol, unele nu mi-au parvenit decât mai târziu, dar le consemnez totuşi acum, pentru a nu trebui să revin asupra lor atunci când voi începe să povestesc viaţa acestei femei.

Marguerite asista la toate premierele şi îşi petrecea toate serile la spectacole sau la baluri. De fiecare dată când se juca o piesă nouă, puteai fi sigur că o s-o vezi acolo, împreună cu cele trei lucruri de care nu se despărţea niciodată şi care se aflau întotdeauna pe marginea lojii ei de la parter: lornionul, o pungă cu bomboane şi un buchet de camelii.

Timp de douăzeci şi cinci de zile din lună, cameliile erau albe, şi cinci zile erau roşii; nu s-a aflat niciodată motivul acestei variaţii de culori, pe care o semnalez fără a o putea explica, şi pe care obişnuiţii teatrelor pe care le frecventa cel mai des, ca şi prietenii săi, o remarcaseră la fel ca şi mine.

Nimeni nu văzuse vreodată la Marguerite alte flori decât camelii. Aşa că la madam Barjon, florăreasa ei, toţi sfârşiseră prin a o porecli „Dama cu Camelii", şi această poreclă îi rămăsese.

Mai ştiam în afară de asta, ca toţi cei care trăiesc într-o anumită lume la Paris, că Marguerite fusese amanta celor mai eleganţi tineri, lucru pe care-l spunea sus şi tare, şi că ei înşişi se lăudau cu asta, ceea ce dovedea că amanţii şi amanta erau mulţumiţi reciproc.

Totuşi, cam de vreo trei ani încoace, în urma unei călătorii la Bagnères, se spunea despre ea că nu mai trăia decât cu un bătrân duce străin, peste măsură de bogat, şi care încercase să o rupă cât mai mult cu putinţă de viaţă pe care o dusese mai înainte, lucru pe care, de altfel, ea păruse că îl acceptase de bunăvoie.

Iată ce mi s-a povestit în această privinţă.

În primăvara anului 1842, Marguerite era atât de slăbită, încât doctorii îi prescriseseră să urmeze o cură de ape, aşa că se duse la Bagnères.

Acolo, printre bolnavi, se afla şi fiica acestui duce, care nu numai că suferea de aceeaşi boală, dar aducea şi la chip cu Marguerite, aşa încât puteai să le iei drept surori. Numai că tânăra ducesă se afla în ultimul grad de ftizie şi, după numai câteva zile de la sosirea Margueritei, îşi dădea sfârşitul.

Într-o dimineaţă, ducele, rămas la Bagnères, aşa cum rămâi când nu te înduri să părăseşti locul în care ţi-ai îngropat o parte a inimii, o zări pe Marguerite la colţul unei alei.

I se păru că vede trecând umbra copilei sale şi, mergând spre ea, îi luă mâinile, o îmbrăţişă plângând şi, fără să o întrebe cine era, o imploră să-i permită să o revadă şi să iubească în ea imaginea vie a fiicei lui moarte.

Marguerite, care se afla la Bagnères doar cu camerista ei, şi neavând de altfel nici o teamă că s-ar putea compromite, îi acordă ducelui tot ceea ce acesta îi cerea.

Se aflau la Bagnères şi oameni care o cunoşteau, şi care veniră în mod oficial să-l prevină pe duce cu privire la adevărata condiţie a domnişoarei Gautier. Pentru bătrân, a fost o adevărată lovitură, căci aici înceta asemănarea cu fiica sa, însă era prea târziu. Tânăra femeie îi devenise o necesitate sufletească, şi singurul său pretext, singura sa scuză pentru a mai trăi.

Nu-i făcu nici un reproş, nici nu avea dreptul să-i facă, dar o întrebă dacă se simţea în stare să-şi schimbe viaţa, oferindu-i în schimbul acestui sacrificiu toate compensaţiile pe care ea şi le-ar fi putut dori. Ea îi promise.

Trebuie să spunem că, la acea dată, Marguerite, entuziastă din fire, era bolnavă. Trecutul îi apărea ca una din principalele cauze ale bolii sale, şi un fel de superstiţie o făcea acum să spere că Dumnezeu avea să-i cruţe frumuseţea şi sănătatea, în schimbul căinţei şi al îndreptării sale.

Şi, într-adevăr, la sfârşitul verii, ca urmare a apelor, a plimbărilor, a oboselii naturale şi a somnului, era aproape restabilită.

Ducele o însoţi pe Marguerite la Paris unde, ca şi la Bagnères, continuă să o viziteze.

Această legătură, căreia nu i se contesta nici adevărata origine, nici adevăratul motiv, provocă aici o adevărată senzaţie, căci ducele, cunoscut pentru marea sa avere, devenea acum cunoscut şi pentru risipa sa.

Apropierea dintre bătrânul duce şi tânăra femeie fu pusă pe seama libertinajului, des întâlnit la bătrânii bogaţi. Se presupuseră tot felul de lucruri, mai puţin adevărul.

Şi totuşi, sentimentele acestui tată faţă de Marguerite aveau o cauză atât de nevinovată, încât orice altă legătură cu ea, decât cele de suflet, i s-ar fi părut acestuia un incest, şi niciodată nu-i adresase vreun cuvânt pe care fiica sa nu l-ar fi putut auzi.

Departe de noi gândul de a face din eroina noastră altceva decât era cu adevărat. Vom spune deci că atât timp cât rămăsese la Bagnères, promisiunea făcută ducelui nu fusese greu de ţinut, şi şi-o ţinuse; dar odată reîntoarsă la Paris, acestei fete, obişnuită cu viaţa de petreceri, cu balurile şi chiar cu orgiile, i se păruse că singurătatea, tulburată doar de vizitele periodice ale ducelui, avea s-o facă să moară de plictiseală, iar suflul arzător al vieţii ei de altădată îi încingea în acelaşi timp şi mintea şi sufletul.

Adăugaţi la aceasta că Marguerite se reîntorsese din această călătorie mai frumoasă ca oricând, că avea douăzeci de ani şi că boala, adormită, dar nicidecum învinsă, continua să-i stârnească acele dorinţe febrile care mai totdeauna sunt consecinţa unor afecţiuni pulmonare.

Ducele avu deci parte de o mare durere în ziua în care prietenii săi, mereu la pândă pentru a surprinde un scandal provocat de tânăra femeie cu

care, după părerea lor, se compromitea, veniră să-i spună, făcându-i şi dovada, că la ora când era sigură că n-o să-l mai vadă venind, primea vizite, care se prelungeau adesea până dimineaţa.

Luată la întrebări, Marguerite îi mărturisi totul ducelui, sfătuindu-l, fără nici un gând ascuns, să înceteze de a se mai ocupa de ea, căci nu se simţea în stare să-şi ţină angajamentele luate şi nu mai voia să se bucure de binefacerile unui om pe care îl înşela.

Ducele nu mai apăru timp de opt zile, asta fiind tot ce putu face, şi-n a opta zi veni s-o implore pe Marguerite să-l primească iar, promiţându-i că avea s-o accepta aşa cum era, numai s-o poată vedea, şi-i jură că nu-i va mai face nicicând vreun reproş, chiar de-ar fi să moară.

Aşa se prezentau lucrurile după trei luni de la reîntoarcerea Margueritei, adică în noiembrie sau decembrie 1842.

[1] Vincent Vidal (1811–1887), pictor francez, autorul multor portrete şi peisaje, realizate în pastel.

III

În ziua de 16, la ora unu, m-am dus pe rue d'Antin. Încă de la poartă se puteau auzi strigătele portăreilor.

Apartamentul era plin de oameni curioşi.

Se aflau acolo toate celebrităţile viciului elegant, examinate cu viclenie de câteva doamne din lumea înaltă, care se folosiseră încă o dată de pretextul vânzării, pentru a avea posibilitatea să le vadă mai de aproape pe acele femei cu care ele nu ar fi avut niciodată ocazia să se întâlnească, şi pe ale căror plăceri uşoare le şi invidiau poate.

Doamna ducesă de F... aproape că o atingea pe domnişoara A..., unul dintre cele mai triste exemplare ale curtezanelor noastre moderne; doamna marchiză de T... şovăia să cumpere o mobilă pe care o licita doamna D..., femeia adulteră cea mai elegantă şi cea mai cunoscută a epocii noastre; ducele de Y..., despre care la Madrid se spunea că se ruinează la Paris, iar la Paris că se ruinează la Madrid, şi care, de fapt, nu-şi cheltuia nici măcar venitul, în timp ce discuta cu doamna M..., una dintre povestitoarele noastre cele mai spirituale, care binevoieşte, din când în când, să scrie ceea ce spune şi să semneze ceea ce scrie, schimba priviri tainice cu frumoasa doamna de N..., care se plimba pe Champs-Elysées îmbrăcată aproape întotdeauna în roz sau în bleu şi a cărei trăsură este trasă de doi cai negri, pe care Tony i-i vânduse cu zece mii de franci şi... pe care ea i-i plătise; în sfârşit, domnişoara R..., care câştiga, numai datorită talentului ei, dublul a ceea ce femeile de lume câştigă cu zestrea lor şi triplu faţă de cât câştigă celelalte vânzându-şi trupul, venise, în ciuda frigului, să cumpere şi ea ceva, şi nu s-ar fi putut zice că era dintre cele mai puţin privite.

Am mai putea cita iniţialele multor altor persoane reunite în acest salon, şi foarte mirate că se găsesc împreună, dacă nu ne-am teme că-l vom plictisi pe cititor.

Să spunem doar că toţi erau de o veselie nebună şi că, printre toate femeile care se găseau acolo, multe dintre ele o cunoscuseră pe moartă, dar nu păreau să-şi amintească de acest lucru.

Se râdea tare; portăreii strigau în gura mare, negustorii, care invadaseră băncile puse în faţa meselor cu obiecte de vânzare, încercau zadarnic să impună tăcere, pentru a-şi putea face afacerile în linişte. Nicicând o reuniune nu fusese mai variată şi mai gălăgioasă.

Mă strecurai cu smerenie în mijlocul acestui întristător tumult, în timp ce mă gândeam că el avea loc aproape de camera unde-şi dăduse duhul sărmana fiinţă ale cărei mobile erau vândute pentru a i se putea plăti datoriile.

Venit mai degrabă să examinez decât să cumpăr, mă uitam la feţele furnizorilor care încurajau vânzările, şi ale căror trăsături se luminau de fiecare dată când un obiect ajungea la un preţ nesperat de bun pentru ei.

Oameni în aparenţă cinstiţi, care speculaseră pe seama depravării acestei femei, care câştigaseră sută la sută de pe urma ei, care urmăriseră cu hârtii timbrate ultimele clipe din viaţa sa, şi care veneau acum, după moartea ei, să culeagă roadele onorabilelor lor calcule, în acelaşi timp cu dobânzile ruşinosului lor credit.

Câtă dreptate aveau cei din vechime, care atribuiau unul şi acelaşi zeu negustorilor şi hoţilor!

Rochii, şaluri de caşmir, bijuterii, totul se vindea cu o iuţeală de necrezut. Nimic din toate astea nu mă interesa, aşa că mai aşteptam.

Deodată, auzii strigându-se:

—Un volum legat, în perfectă stare, cu cotor auriu, intitulat *Manon Lescaut*. *Are şi ceva scris pe prima pagină:* zece franci.

—Doisprezece, se auzi o voce după o tăcere destul de lungă.

—Cincisprezece, spusei eu.

De ce? Nici eu nu ştiam. Desigur, din pricina acelui *ceva scris pe prima pagină.*

—Cincisprezece, repetă portărelul.

—Treizeci, făcu primul licitator, pe un ton ce părea să-l sfideze pe oricine ar vrea să dea mai mult.

Licitaţia devenea o luptă.

—Treizeci şi cinci! strigai eu atunci, pe acelaşi ton.

—Patruzeci.

—Cincizeci.

—Şaizeci.

—O sută.

Mărturisesc că dacă aş fi urmărit să obţin un efect, aş fi reuşit pe deplin, căci la această sumă se aşternu o linişte deplină, şi lumea mă privi ca să vadă cine era acel domn care părea atât de hotărât să intre în posesia acelei cărţi.

Se pare că accentul pe care-l pusesem pe ultimul meu cuvânt îl convinsese pe adversarul meu: preferă să abandoneze o luptă care nu i-ar fi servit decât să mă facă să plătesc acel volum de zece ori mai mult decât valora şi, înclinându-se, îmi spuse cu multă graţie, deşi puţin cam târziu:

—Cedez, domnule.

Nimeni nemaiavând nimic de spus, cartea îmi fu adjudecată. Cum mă temeam de o nouă încăpăţânare pe care amorul meu propriu ar fi susţinut-o poate, dar în urma căreia punga mea ar fi avut cu siguranţă de suferit, am cerut să se înscrie numele meu şi să se pună deoparte volumul şi am coborât. Trebuie că le-am dat mult de gândit celor care, martori ai acestei scene, se întrebau, fără îndoială, ce mă determinase să dau o sută de franci pe o carte pe care o puteam cumpăra de oriunde cu zece sau cel mult cincisprezece franci.

O oră mai târziu, am trimis după cumpărătura mea.

Pe prima pagină era scrisă, cu peniţa şi cu un scris elegant, dedicaţia donatorului acestei cărţi. Dedicaţia se compunea doar din aceste cuvinte:

Manon pentru Marguerite,

Cu smerenie.

Era semnată: „Armand Duval”. Ce voia să spună acest cuvânt: „Cu smerenie”?

Manon îi recunoştea oare Margueritei, după părerea acestui domn Armand Duval, o superioritate în ale desfrâului sau a inimii?

A doua interpretare era şi cea mai verosimilă, căci prima nu ar fi fost decât o francheţe impertinentă, pe care Marguerite nu ar fi acceptat-o, în ciuda părerii pe care o avea despre ea.

Am ieşit din nou şi nu m-am mai ocupat de carte decât seara la culcare.

Desigur, *Manon Lescaut* e o povestire înduioşătoare, din care nici măcar un detaliu nu mi-e necunoscut, şi totuşi, atunci când acest volum îmi cade în mână, mă simt întotdeauna atras de el, îl deschid şi trăiesc, pentru a suta oară, alături de eroina abatelui Prévost. Or, această eroină este atât de adevărată, încât mi se pare că am cunoscut-o. În aceste noi împrejurări, comparaţia făcută între ea şi Marguerite, îi dădea acestei lecturi o atracţie neaşteptată, şi indulgenţa mea se îmbogăţi cu milă, aproape cu dragoste pentru biata fată din moştenirea căreia aveam acest volum. Manon murise într-un pustiu, e adevărat, dar în braţele bărbatului care o iubea din tot sufletul, şi care, văzând-o moartă, îi săpase un mormânt, pe care-l stropise cu lacrimile sale şi-n care-şi îngropase şi inima; în vreme ce Marguerite, o păcătoasă ca şi Manon, şi poate pocăită ca şi ea, murise în mijlocul unui lux somptuos, dacă ar fi să mă încred în ceea ce văzusem, în patul ei, dar şi în mijlocul acelui pustiu al inimii, mult mai arid, mult mai

vast, mult mai nemilos decât cel în care fusese îngropată Manon.

Într-adevăr, Marguerite, aşa cum aflasem de la nişte prieteni informaţi cu privire la ultimele împrejurări ale vieţii sale, nu apucase să vadă la căpătâiul ei o adevărată consolare, în timpul celor două luni cât durase lenta şi dureroasa ei agonie.

Apoi, de la Manon şi de la Marguerite, gândurile mi se întorceau la femeile pe care le cunoşteam şi pe care le vedeam îndreptându-se, cântând, spre o moarte mai mereu aceeaşi.

Sărmane fiinţe! Dacă e o greşeală să le iubeşti, e una dintre cele mai mici să le plângi. Îl plângeţi pe orbul care nu a văzut niciodată lumina zilei, pe surdul care nu a auzit niciodată acordurile naturii, pe mutul care nu a putut niciodată să dea glas sufletului său, dar, sub un fals pretext de pudoare, nu vreţi să plângeţi această orbire a inimii, această surditate a sufletului, această muţenie a conştiinţei care o înnebunesc pe nenorocita amărâtă şi care o fac, în ciuda voinţei ei, incapabilă să vadă binele, să audă glasul Domnului şi să vorbească limba pură a dragostei şi a credinţei.

Hugo a creat-o pe *Marion Delorme*, Musset a creat-o pe *Bernerette*, Alexandre Dumas pe *Fernande*[2], gânditorii şi poeţii din toate timpurile i-au adus curtezanei prinosul milei lor şi, uneori, un om mare le-a reabilitat prin dragostea sa, şi chiar cu numele său. Dacă insist astfel asupra acestui punct, este că, printre cei care mă vor citi, mulţi sunt poate pe cale să arunce cartea aceasta în care se tem că nu vor găsi decât o apologie a viciului şi a prostituţiei, iar vârsta autorului contribuie fără îndoială şi ea la justificarea acestei temeri. Cei care gândesc astfel nu trebuie să mai persiste în această greşeală şi să continue, dacă numai această temere îi reţine.

Eu sunt pur şi simplu convins de un principiu, conform căruia „Femeii pe care educaţia nu a învăţat-o ce e binele, Dumnezeu îi deschide

aproape întotdeauna două căi care o întorc la el: acestea sunt durerea şi dragostea. Ambele sunt anevoioase, cele care o apucă pe ele îşi însângerează picioarele, îşi sfârtecă mâinile, dar îşi leapădă în acelaşi timp pe tufele de mărăcini întâlnite în cale podoabele viciului şi ajung la capătul drumului cu acea despuiere de care nu roşesc în faţa Domnului.

Cei care le întâlnesc pe aceste curajoase călătoare trebuie să le susţină şi să le spună tuturor că le-au întâlnit, căci făcându-le cunoscute, le arată calea de urmat.

Nu este vorba de a pune pur şi simplu la intrarea în viaţă doi stâlpi dintre care unul să poarte inscripţia: *Calea binelui*, iar celălalt avertismentul: *Calea răului*, şi să li se spună celor care se prezintă: Alegeţi; trebuie, ca şi Hristos, să le arătaţi drumul care îi aduce de la a doua cale la prima pe toţi cei ce s-au lăsat ispitiţi de împrejurări; şi, mai ales, nu trebuie ca începutul acestor drumuri să fie prea dureros şi nici să pară de nepătruns.

Avem de partea noastră creştinismul, cu minunata lui parabolă a fiului risipitor, ca să ne îndemne la indulgenţă şi iertare. Iisus era plin de dragoste pentru acele suflete rănite de patimile omeneşti şi pe ale căror răni îi plăcea să le aline scoţând chiar din acele răni balsamul care trebuia să le vindece. Astfel, el îi spunea Mariei Magdalena: „Multe păcate îţi vor fi iertate, pentru că tu ai iubit mult”, o iertare sublimă care urma să trezească o credinţă sublimă.

De ce am fi noi mai neînduplecaţi decât Hristos? De ce, agăţându-ne cu încăpăţânare de părerile acestei lumi, care se arată neîndurătoare pentru a fi socotită puternică, ne-am lepăda împreună cu ea de aceste suflete care sângerează adesea din răni prin care, la fel ca şi sângele stricat al unui bolnav, se scurge răul trecutului lor, şi care nu aşteaptă decât mâna unui prieten care să le oblojească şi să le aducă tămăduirea?

Mă adresez generaţiei mele, celor pentru care, din fericire, teoriile domnului Voltaire nu mai există, celor care, ca şi mine, înţeleg că omenirea se află de cincisprezece ani încoace într-unul dintre elanurile sale cele mai îndrăzneţe. Cunoaşterea binelui şi a răului este pe veci dobândită, credinţa se reclădeşte, ne-a fost redat respectul pentru cele sfinte şi, dacă lumea nu devine pe deplin bună, măcar ea devine mai bună. Strădaniile tuturor oamenilor inteligenţi tind spre acelaşi scop şi toate marile voinţe se înhamă la acelaşi principiu: să fim buni, să fim tineri, să fim adevăraţi! Răul nu e decât un lucru zadarnic, să avem orgoliul binelui şi, mai cu seamă, să nu ne pierdem speranţa. Să nu dispreţuim femeia care nu este nici mamă, nici soră, nici fiică, nici soţie. Să nu reducem stima la familie, indulgenţa la egoism. De vreme ce şi cerul se bucură mai mult de căinţa unui păcătos decât pentru o sută de drepţi care nu au păcătuit niciodată, să încercăm să bucurăm cerul. El poate să ne răsplătească înzecit. Să lăsăm pe drumul nostru milostenia iertării noastre celor pe care dorinţele pământeşti i-au pierdut, pe care îi va salva poate o speranţă divină şi, cum zic bătrânele atunci când recomandă un leac băbesc, dacă lucrul acesta nu face bine, el nu poate să facă nici rău.

Poate părea, desigur, îndrăzneţ din partea mea să vreau să obţin aceste rezultate mari din firavul subiect pe care îl tratez, dar eu fac parte dintre cei ce cred că totul se află în puţin. Copilul e mic, dar în el e cuprins omul; creierul este strâmt, dar el adăposteşte gândirea; ochiul nu este decât un punct, dar el cuprinde în privirea sa orizontul.?

[2] Tema romantică a purificării prin dragoste este ceea ce le uneşte pe cele trei eroine citate: Marion Delorme (din drama cu acelaşi titlu), Bernerette (din nuvela Frédéric et Bernerette) şi Fernande (din romanul omonim).

IV

Două zile mai târziu, vânzarea era complet terminată. De pe urma ei se strânseseră o sută cincizeci de mii de franci.

Creditorii îşi împărţiseră două treimi, iar familia, compusă dintr-o soră şi dintr-un nepot, moştenise restul.

Sora făcuse nişte ochi mari când omul de afaceri îi scrisese că moştenise cincizeci de mii de franci.

Se împliniseră şase sau şapte ani de când această fată nu-şi mai văzuse sora, care dispăruse într-o bună zi fără ca să se poată afla, nici de la ea, nici de la alţii, un amănunt cât de mic despre viaţa ei din momentul în care dispăruse.

Sora ei sosise deci la Paris în mare grabă, şi nu mică le-a fost mirarea celor care o cunoşteau pe Marguerite, atunci când văzuseră că singura ei moştenitoare era o fată grasă şi frumoasă, de la ţară, care până atunci nu ieşise niciodată din satul ei.

Şi dintr-odată, se pomenise cu o avere nesperată, fără să ştie măcar de unde provenea.

Mi s-a spus mai târziu că fata se întorsese la ţară, ducând cu ea o mare tristeţe pentru moartea surorii ei, pe care o compensa totuşi plasamentul bun, cu patru şi jumătate la sută dobândă, pe care îl făcuse.

Toate aceste întâmplări, care făcuseră multă vâlvă la Paris, oraşul-mamă al scandalurilor, începeau să fie uitate, şi nici măcar eu nu-mi mai aduceam prea bine aminte în ce măsură luasem parte la aceste evenimente, când un nou incident mi-a dezvăluit pe de-a-ntregul viaţa Margueritei şi aflarea unor amănunte atât de mişcătoare, încât am simţit dorinţa de a scrie această povestire, şi pe care de altfel am scris-o.

Apartamentul, golit de toate mobilele vândute, era de închiriat de vreo trei-patru zile, când, într-o dimineaţă, cineva sună la mine. Servitorul meu, sau mai bine zis portarul care îmi slujea de servitor, se duse să deschidă şi-mi aduse o carte de vizită, spunându-mi că persoana care i-o dăduse dorea să-mi vorbească.

Îmi aruncai ochii pe cartea de vizită, pe care citii aceste două cuvinte: *Armand Duval*.

Încercai să-mi amintesc unde mai văzusem acest nume şi îmi amintii de prima pagină a volumului *Manon Lescaut*.

Oare ce anume voia de la mine persoana care îi dăruise acea carte Margueritei? Am poruncit să fie poftit imediat înăuntru cel care aştepta.

Am văzut atunci un tânăr blond, înalt, palid, îmbrăcat cu un costum de călătorie pe care părea să nu-l fi dezbrăcat de câteva zile şi pe care nici măcar nu se ostenise să-l perie după ce sosise la Paris, căci era plin de praf.

Domnul Duval, foarte emoţionat, nu făcu nici un efort să-şi ascundă emoţia şi, cu lacrimi în ochi şi cu o voce tremurătoare, îmi spuse:

—Domnule, vă rog să-mi scuzaţi vizita şi costumul; dar, în afară de faptul că între ei tinerii nu se jenează prea mult, ţineam atât de mult să vă văd astăzi, încât nu am mai avut timp să trec pe la hotelul unde mi-am trimis bagajele şi am alergat la dumneata, temându-mă totuşi, deşi e devreme, că s-ar putea să nu vă întâlnesc.

Îl rugai pe domnul Duval să se aşeze lângă foc, ceea ce el făcu în timp ce-şi scotea din buzunar o batistă cu care îşi acoperi un moment faţa.

—N-aveţi cum să înţelegeţi, reluă el, suspinând cu tristeţe, ce-ar putea vrea de la dumneata un vizitator necunoscut, la o asemenea oră, într-o ţinută ca a mea şi plângând aşa cum fac eu. Vin, domnule, pur şi simplu, ca să vă rog să-mi faceţi un mare serviciu.

—Vorbiţi, domnule, vă stau cu totul la dispoziţie.

—Aţi asistat la vânzarea de la Marguerite Gautier?

La acest cuvânt, emoţia pe care tânărul şi-o stăpânise pentru o clipă se dovedi mai puternică decât el şi fu nevoit să-şi ducă mâinile la ochi.

—Trebuie că vă par de-a dreptul ridicol, adăugă el, scuzaţi-mă pentru aceasta şi credeţi-mă că nu voi uita răbdarea cu care binevoiţi să mă ascultaţi.

—Domnule, îi spusei eu, dacă serviciul pe care se pare că aş putea să vi-l fac vă va mai alina puţin durerea pe care o simţiţi, spuneţi-mi de îndată cum v-aş putea fi de folos, şi veţi găsi în mine un om bucuros să vă fie de ajutor.

Durerea domnului Duval mă făcea să-l compătimesc şi, fără să vreau, mi-ar fi plăcut să-i fiu pe plac.

El îmi spuse atunci:

—Aţi cumpărat ceva cu ocazia vânzării de la Marguerite?

—Da, domnule, o carte.

—*Manon Lescaut*?

—Întocmai.

—O mai aveţi?

—O ţin în dormitor.

La auzul acestei veşti, Armand Duval păru uşurat de o mare povară şi îmi mulţumi de parcă începusem deja să-i fac un serviciu, păstrând acea carte.

Mă ridicai atunci, mă dusei în camera mea, luai cartea şi i-o dădui.

—Chiar asta e, făcu el, privind dedicaţia de pe prima pagină şi răsfoind cartea, chiar asta e.

Şi două lacrimi mari căzură pe paginile cărţii.

—Ei bine, domnule, spuse el, ridicând capul spre mine şi nemaiîncercând să-mi ascundă faptul că plânsese şi că se pregătea să mai plângă, ţineţi foarte mult la această carte?

—De ce, domnule?

—Pentru că am venit la dumneavoastră cu gândul să vă rog să mi-o cedaţi.

—Iertaţi-mi curiozitatea, îi spun eu atunci; prin urmare, dumneavoastră sunteţi cel care i-aţi dăruit-o Margueritei Gautier?

—Chiar eu.

—Cartea vă aparţine, domnule, luaţi-o, sunt bucuros să v-o pot restitui.

—Bine, reluă domnul Duval stânjenit, dar măcar să vă achit suma cu care aţi cumpărat-o.

—Permiteţi-mi să v-o ofer. Preţul unui singur volum la o vânzare de acest fel este o nimica toată şi nici nu-mi mai amintesc cât am dat pe el.

—Aţi dat o sută de franci.

—E-adevărat, făcui eu, stânjenit la rândul meu, dar de unde ştiţi?

—E foarte simplu, speram să ajung în Paris la timp pentru vânzarea de la Marguerite, însă nu am sosit decât azi-dimineaţă. Ţineam neapărat să am un lucru care să-i fi aparţinut, aşa că am alergat la portărel cerându-i permisiunea să văd lista obiectelor vândute şi numele cumpărătorilor. Am văzut că acest volum a fost cumpărat de dumneavoastră şi m-am hotărât să vă rog să mi-l cedaţi, deşi preţul pe care l-aţi plătit m-a făcut să mă tem că ar putea fi vorba de o amintire oarecare legată de posesia acestui volum.

Vorbind astfel, părea evident că Armand se temea că aş fi putut-o cunoaşte pe Marguerite aşa cum o cunoscuse el.

Mă grăbii să-l liniştesc.

—N-am cunoscut-o pe domnişoara Gautier decât din vedere, îi spusei eu; moartea ei mi-a lăsat impresia pe care o lasă întotdeauna asupra unui tânăr moartea unei femei frumoase pe care îi făcea plăcere s-o întâlnească. Am vrut să cumpăr ceva de la vânzarea din casa ei şi m-am încăpăţânat să supralicitez acest volum, nici eu nu ştiu de ce, pentru plăcerea de a-l scoate din sărite pe un domn, care ţinea cu tot dinadinsul s-o aibă şi care

părea că mă desfide s-o am. Vă repet deci, domnule, cartea vă stă la dispoziţie şi vă rog încă o dată să o primiţi, pentru ca să nu o aveţi de la mine aşa cum am avut-o eu de la un portărel şi pentru ca aceasta să constituie între noi gajul unei cunoştinţe mai îndelungate şi al unor relaţii mai apropiate.

—Prea bine, domnule, îmi zise Armand, întinzându-mi mâna şi strângând-o pe a mea, primesc şi vă voi fi recunoscător toată viaţa.

Aveam chef să-l descos pe Armand despre Marguerite, căci dedicaţia cărţii, călătoria tânărului, dorinţa lui de a avea acel volum îmi stârneau curiozitatea, dar mă temeam că, punânându-i întrebări, vizitatorului meu ar putea să i se pară că i-am refuzat banii doar pentru a avea dreptul să mă amestec în treburile sale.

S-ar fi zis că îmi ghicise dorinţa, căci îmi spuse:

—Dumneata ai citit acest volum?

—În întregime.

—Ce părere aveţi despre cele două rânduri pe care le-am scris?

—Am înţeles imediat că în ochii dumitale biata fată căreia i-aţi dăruit acest volum ieşea din tiparul obişnuit, căci eu nu voiam să văd în aceste rânduri doar un compliment banal.

—Şi aveaţi dreptate, domnule. Fata asta era un înger. Poftim, citiţi această scrisoare.

Şi îmi întinse o foaie de hârtie, care părea să fi fost citită de nenumărate ori.

Am deschis-o, şi iată ce cuprindea:

„Dragul meu Armand, am primit scrisoarea dumitale, din care am văzut că ai rămas tot bun, pentru care îi mulţumesc Domnului. Da, dragul meu, sunt bolnavă, şi încă de una dintre acele boli care nu iartă; dar interesul pe care mi-l porţi încă, îmi uşurează mult suferinţa. Nu voi trăi, desigur, îndeajuns de mult pentru a avea fericirea să strâng mâna celui care a scris minunata scrisoare pe care tocmai am primit-o şi ale cărui cuvinte m-ar vindeca, dacă ar mai putea să mă vindece ceva. Nu

te voi mai vedea, căci moartea mea e aproape, şi sute de leghe te despart de mine. Bietul meu prieten! Marguerita ta de altădată este foarte schimbată, şi poate că e mai bine să n-o mai vezi, decât s-o vezi aşa cum arată acum. Mă întrebi dacă te iert; da; oh! din toată inima, dragul meu, căci răul pe care ai vrut să mi-l faci nu era altceva decât o dovadă a dragostei pe care mi-o purtai. De o lună stau în pat, şi ţin atât de mult la stima dumitale, încât în fiecare zi îmi scriu jurnalul vieţii mele, din clipa în care ne-am despărţit până în clipa în care nu voi mai avea puterea să scriu.

Dacă interesul pe care mi-l arăţi este adevărat, Armand, la întoarcerea ta, du-te la Julie Duprat, care îţi va înmâna acest jurnal. O să găseşti în el motivul şi scuza pentru tot ceea ce s-a petrecut între noi. Julie este foarte bună cu mine; vorbim deseori împreună despre tine. Era şi ea aici când a sosit scrisoarea ta, am plâns amândouă citind-o.

În cazul în care nu mi-ai fi dat veşti despre tine, ea urma să-ţi înmâneze aceste hârtii la sosirea ta în Franţa. Nu trebuie să-mi fii recunoscător. Această revenire zilnică asupra singurelor momente fericite din viaţa mea îmi face un imens bine, şi dacă tu vei găsi în lectura lor scuza trecutului, eu îmi aflu în ele o necontenită uşurare.

Aş vrea să-ţi las ceva care să-ţi amintească întotdeauna de mine, dar la mine toate au fost puse sub sechestru, şi nimic nu-mi aparţine.

Înţelegi, dragul meu? O să mor în curând, şi din dormitorul meu îl aud păşind prin salon pe paznicul pe care creditorii mei l-au pus acolo ca să nu se poată lua nimic din casă şi nici să-mi rămână ceva, în caz că nu mor. Sper că vor aştepta să mă sfârşesc şi numai după aceea le vor scoate la vânzare.

Vai! cât de nemiloşi sunt oamenii! sau, mai degrabă, eu sunt cea care mă înşel, şi Dumnezeu este cât se poate de drept şi de neclintit.

Şi aşa, scumpul meu iubit, vei veni la vânzarea ce va avea loc în casa mea şi vei cumpăra ceva, căci, dacă aş pune deoparte pentru tine fie şi cel mai mic obiect, şi dacă s-ar afla, ar fi în stare să te atace în justiţie pentru sustragere de bunuri aflate sub sechestru.

Ce tristă viaţă părăsesc!

Cât de bun ar fi Dumnezeu, dacă mi-ar îngădui să te revăd înainte de a muri! Dar, precum se pare, trebuie să-ţi spun adio, dragul meu, şi să-ţi cer iertare că nu-ţi scriu mai mult, dar cei care spun că mă vor vindeca, mă secătuiesc de tot cu luările lor de sânge, şi mâna mea nu mai are puterea să scrie mai mult.

MARGUERITE GAUTIER”

Într-adevăr, ultimele cuvinte abia dacă se puteau desluşi.

I-am înapoiat lui Armand scrisoare, pe care el o recitise, fără îndoială, în minte, aşa cum eu o citisem pe hârtie, căci, luând-o, îmi spuse:

—Cine ar putea crede vreodată că o femeie întreţinută a scris toate astea!

Şi, cu totul năpădit de amintirile sale, privi o bucată de vreme la scrisul acelei scrisori, pe care, în cele din urmă, o duse la buze şi o sărută.

—Şi când mă gândesc, reluă el, că a murit fără să mai fi apucat s-o revăd, şi că n-o voi mai vedea niciodată; când mă gândesc că ea a făcut pentru mine ceea ce nici o soră n-ar fi făcut, nu-mi pot ierta că am lăsat-o să moară aşa.

Moartă! moartă! gândindu-se la mine, scriind şi rostind numele meu, sărmana mea dragă Marguerite!

Şi Armand, dând frâu liber gândurilor şi lacrimilor sale, îmi întinse mâna şi continuă:

—Lumea ar socoti că mă port copilăreşte, dacă m-ar vedea jeluindu-mă după una ca ea; asta pentru că nimeni nu ştie cât de mult am făcut-o să sufere pe această femeie, cât de crud m-am purtat eu cu ea şi cât a fost ea de bună şi de resemnată.

Credeam că era de datoria mea să o iert, dar astăzi mă consider nedemn de iertarea pe care ea mi-o acordă. Ah! aş da zece ani din viaţă numai să pot plânge o oră la picioarele ei.

E întotdeauna greu să alini o durere pe care nu o cunoşti, şi totuşi simţeam o simpatie atât de mare pentru acest tânăr, care mă făcea cu atâta sinceritate părtaşul durerii sale, încât m-am gândit că vorbele mele nu-i vor fi indiferente, drept care i-am spus:

—Nu aveţi rude, prieteni? Nu vă lăsaţi pradă deznădejdii, căutaţi-i, şi ei vă vor consola, căci eu nu pot decât să vă compătimesc.

—Aşa e, spuse el ridicându-se şi plimbându-se cu paşi mari prin camera mea, vă plictisesc. Scuzaţi-mă, nici prin gând nu-mi trecea că v-ar putea păsa prea mult de durerea mea şi că de fapt vă importunez cu ceva care nu poate şi nu trebuie să vă intereseze deloc.

—Vă înşelaţi în privinţa celor spuse de mine, vă stau cu totul la dispoziţie; numai că regret că nu sunt în stare să vă alin durerea. Dacă compania mea şi cea a prietenilor mei poate să vă mai abată gândurile, în sfârşit, dacă aveţi nevoie de mine în vreun fel, aş dori să ştiţi că mi-ar face plăcere să vă pot fi de folos.

—Iertare, iertare, îmi spuse el, durerea exagerează simţămintele. Lăsaţi-mă să mai rămân câteva minute, cât să-mi şterg ochii, pentru ca nişte gură-cască de pe stradă să nu se uite cu mirare la un tânăr care plânge. M-aţi făcut fericit dându-mi această carte, nu ştiu cum voi putea vreodată să vă fiu îndeajuns de recunoscător pentru ceea ce vă datorez.

—Acordându-mi puţină prietenie, i-am spus eu lui Armand, şi spunându-mi care-i pricina durerii dumitale. Spunându-ţi păsurile, îţi alini suferinţa.

—Aveţi dreptate, numai că astăzi simt prea prea mult nevoia să plâng şi nu v-aş putea spune decât vorbe lipsite de noimă. Vă voi împărtăşi într-o zi

această poveste, şi atunci veţi vedea dacă am sau nu dreptate s-o regret pe biata fată. Şi acum, adăugă el ştergându-şi ochii pentru ultima dată şi privindu-se în oglindă, spuneţi-mi că nu mă socotiţi prea neghiob şi îngăduiţi-mi să vă mai vizitez.

Privirea tânărului era bună şi blândă; aproape că-mi venea să-l îmbrăţişez.

În ceea ce-l priveşte, ochii lui începuseră iar să se umple de lacrimi, şi văzând că nu-mi scăpase acest lucru, îşi întoarse privirea de la mine.

—Ei, făcui eu, curaj.

—Adio, îmi răspuse el atunci.

Şi, făcând un efort deosebit pentru a nu plânge, mai degrabă fugi decât ieşi de la mine.

Dădui la o parte perdeaua de la fereastră şi-l văzui urcându-se în cabrioleta care îl aştepta la poartă; dar nici nu se suise bine în ea că şi izbucni în lacrimi, ascunzându-şi faţa într-o batistă.

V

Se scurse o bună bucată de vreme fără a mai auzi vorbindu-se ceva despre Armand, în schimb nu de puţine ori venise vorba despre Marguerite.

Nu ştiu dacă aţi băgat de seamă, dar este de ajuns ca numele unei persoane — ce părea că avea să-ţi rămână necunoscută sau cel puţin indiferentă —, să fie pronunţat o singură dată în prezenţa ta, pentru ca în jurul acestui nume să se adune, puţin câte puţin, tot felul de amănunte, şi să-i auzi atunci pe toţi prietenii vorbindu-ţi despre un lucru despre care nu-ţi vorbiseră niciodată înainte. Descoperi atunci că acea persoană îţi era destul de apropiată, observi că ţi-a trecut de multe ori prin viaţă fără a o fi remarcat; iar în întâmplările care îţi sunt povestite găseşti o coincidenţă, o afinitate reală cu unele întâmplări din propria-ţi existenţă. Nu mă aflam în această situaţie cu Marguerite, deoarece o văzusem, o întâlnisem şi o cunoşteam numai din vedere şi după felul ei de a trăi; totuşi, de la acea vânzare, numele ei revenise atât de des în urechile mele şi în împrejurarea pe care am pomenit-o în capitolul anterior, numele acesta era strâns legat de o durere atât de profundă, încât uimirea mea crescuse, sporindu-mi curiozitatea.

Ajunsesem în situaţia de a nu-mi mai aborda prietenii, cărora nu le vorbisem niciodată de Marguerite, decât întrebându-i:

—Ai cunoscut-o pe o anume Marguerite Gautier?

—Dama cu camelii?

—Întocmai.

—Îndeaproape!

Aceste răspunsuri: Îndeaproape! erau însoţite uneori de surâsuri care nu lăsau nici o îndoială în privinţa semnificaţiei lor.

—Ei bine, ce fel de fată era? continuam eu.

—O fată bună.

—Asta-i tot?

—O, Doamne! Da, mai mult spirit şi poate ceva mai mult suflet decât la celelalte.

—Şi nu ştii nimic mai deosebit despre ea?

—L-a ruinat pe baronul de G...

—Numai atât?

—A fost amanta bătrânului duce de...

—Chiar a fost amanta lui?

—Aşa se zice; în orice caz, el îi dădea mulţi bani.

Mereu aceleaşi lucruri generale.

Totuşi, eu aş fi fost curios să aflu ceva despre legătura dintre Marguerite şi Armand.

Îl întâlnii într-o zi pe unul dintre cei care îşi petrec mai tot timpul în intimitatea femeilor cunoscute. Îl luai şi pe el la întrebări.

—Ai cunoscut-o pe Marguerite Gautier?

Îmi răspunse cu acelaşi *îndeaproape*.

—Ce fel de fată era?

—O fată frumoasă şi bună. Moartea ei m-a îndurerat.

—N-a avut cumva un amant pe nume Armand Duval?

—Un tânăr înalt şi blond?

—Da.

—E adevărat.

—Cine era acest Armand?

—Un băiat care a păpat cu ea puţinul pe care-l avea, cred, şi care s-a văzut nevoit s-o părăsească. Se zice că era nebun după ea.

—Şi ea?

—Şi ea îl iubea mult, zice-se, dar aşa cum iubesc fetele de teapa ei. Nu trebuie să le ceri mai mult decât pot ele să dea.

—Şi cu Armand ce s-a mai întâmplat?

—Nu ştiu. L-am cunoscut prea puţin. A stat cu Marguerite vreo cinci-şase luni, dar la ţară. Când ea s-a întors, el a plecat.

—Şi de atunci nu l-ai mai văzut?

—Niciodată.

Nici eu nu-l mai văzusem pe Armand. Ajunsesem să mă întreb dacă, atunci când se prezentase la mine, ştirea recentă a morţii Margueritei nu-l făcuse să-şi exagereze dragostea lui de altădată şi, în consecinţă, şi durerea sa, şi-mi spuneam că poate uitase deja atât de moartă, cât şi de promisiunea pe care mi-o făcuse că va reveni să mă vadă.

Presupunerea aceasta ar fi fost destul de verosimilă, dacă ar fi fost vorba de un altul, dar în disperarea lui Armand erau accente sincere şi, trecând de la o extremă la alta, mi-am închipuit că tristeţea i se va fi preschimbat în boală, şi că dacă nu aveam veşti de la el, asta însemna că era bolnav şi poate chiar murise.

Tânărul acesta mă interesa chiar fără să vreau. Poate că în interesul meu era şi egoism, poate că întrezărisem în această durere o înduioşătoare poveste de dragoste, în sfârşit, poate că dorinţa mea de a-i cunoaşte povestea cântărea mult în îngrijorarea pe care mi-o provoca tăcerea lui Armand.

Şi de vreme ce domnul Duval nu mai venea pe la mine, m-am decis să mă duc eu la el.

Pretextul nu era greu de găsit; dar, din păcate, nu-i cunoşteam adresa, iar cei pe care-i întrebasem, nu i-o ştiau nici ei.

M-am dus pe rue d'Antin. Portarul Margueritei ştia poate unde locuieşte Armand. Era un portar nou. Ca şi mine, nu ştia nici el nimic. Mă informai atunci cu privire la cimitirul unde fusese îngropată domnişoara Gautier. Era cimitirul Montmartre.

Era din nou luna lui aprilie, vremea era bună, mormintele nu mai aveau acel aspect dureros şi dezolant pe care li-l dă iarna; în sfârşit, era destul de cald pentru ca cei în viaţă să-şi aducă aminte de morţi şi să-i viziteze.

M-am dus la cimitir, spunându-mi:

—Simpla vedere a mormântului Margueritei mă va încredinţa dacă durerea lui Armand mai dăinuie încă, şi poate voi afla şi ce i s-a mai întâmplat.

Am intrat în cămăruţa paznicului şi l-am întrebat dacă pe 22 ale lunii februarie nu a fost îngropată în cimitirul Montmartre o femeie numită Marguerite Gautier.

Omul a răsfoit un registru gros în care sunt trecuţi şi numerotaţi toţi cei ce intră în acest ultim azil şi mi-a răspuns că, într-adevăr, pe 22 februarie, la prânz, o femeie cu acest nume fusese înmormântată.

L-am rugat să mă conducă la mormânt, pentru că nu-i chip să te descurci, fără călăuză, în acest oraş al morţilor care îşi are străzile sale la fel ca şi oraşul celor vii. Paznicul chemă un grădinar, căruia îi dădu indicaţiile necesare şi care-l întrerupse, spunând:

—Ştiu, ştiu. Oh! mormântul e foarte uşor de recunoscut, continuă el, întorcându-se spre mine.

—De ce? i-am spus.

—Pentru că are pe el flori cu totul diferite de celelalte.

—Dumneata te îngrijeşti de el?

—Da, domnule, şi aş dori ca tuturor rudelor să le pese de morţii lor la fel ca tânărului care mi l-a dat în grijă pe acesta.

După câteva ocoluri, grădinarul se opri şi îmi spuse:

—Aici e.

Şi într-adevăr, aveam sub ochi un pătrat de flori pe care nu l-aş fi putut lua niciodată drept mormânt, dacă o stelă de marmură albă, purtând un nume, nu ar fi confirmat faptul.

Stela de marmură era aşezată drept, un grilaj de fier mărginea bucata de pământ cumpărată, şi tot acel teren era acoperit de camelii albe.

—Ce ziceţi de asta? mă întrebă grădinarul.

—E foarte frumos.

—Şi de fiecare dată când o camelie se ofileşte, am poruncă să pun alta în loc.

—Şi cine ţi-a dat această poruncă?

—Un tânăr care a plâns tare mult, prima dată când a venit aici; un fost iubit de-al moartei, fără-ndoială, căci se pare că era una cam uşuratică. Se spune că era foarte frumoasă. Domnul a cunoscut-o?

—Da.

—La fel ca şi celălalt domn, îmi spuse grădinarul cu un surâs răutăcios.

—Nu, nu i-am vorbit niciodată.

—Şi veniţi aici să o vizitaţi; asta e foarte frumos din partea dumneavoastră, căci cei care vin s-o vadă pe biata fată nu se prea înghesuie în cimitir.

—Nu vine deci nimeni?

—Nimeni, în afară de tânărul domn care a venit o dată.

—O singură dată?

—Da, domnule.

—Şi de atunci nu s-a mai întors?

—Nu, dar va veni iar după ce se va întoarce.

—E plecat deci în călătorie?

—Da.

—Şi ştii cumva şi unde?

—Cred că la sora domnişoarei Gautier.

—Şi de ce s-a dus la ea?

—Ca să-i ceară o autorizaţie de exhumare, pentru a o muta pe moartă în altă parte.

—Şi de ce să nu o lase aici?

—Ştiţi că atunci când e vorba de morţi, domnule, oamenii au tot felul de idei. De-alde noi, noi vedem în fiecare zi treburi din astea. Locul ăsta nu-i cumpărat decât pentru cinci ani, şi tânărul vrea o concesionare pe veci şi un teren mai mare; în sectorul cel nou va fi mai bine.

—Ce vrei să spui cu sectorul cel nou?

—Locurile noi care se vând acum se află în partea stângă. Dacă cimitirul ar fi fost îngrijit întotdeauna ca acum, nu ar exista altul la fel în

toată lumea; dar mai sunt multe de făcut până să fie aşa cum ar trebui. Şi apoi oamenii sunt atât de ciudaţi.

—Ce vrei să spui?

—Vreau să spun că sunt oameni care se fălesc până şi aici. Aşa şi cu domnişoara Gautier, se pare că şi-a cam făcut de cap pe când trăia, iertaţi-mi expresia. Acum, biata domnişoară e moartă; şi de pe urma ei rămâne tot atât cât şi după a celorlalte, despre care n-ai nimic de zis şi ale căror morminte le stropim în fiecare zi; ei bine, când rudele persoanelor care sunt îngropate alături de ea au aflat cine a fost, nu credeţi că au început să spună că ele se opun ca ea să fie înmormântată aici, şi că ar trebui să existe terenuri speciale pentru astfel de femei, aşa ca şi pentru săraci? S-a mai văzut vreodată aşa ceva?

I-am dibuit eu bine; mari rentieri care nu vin nici de patru ori pe an să-şi viziteze răposaţii, care îşi aduc singuri florile, şi ce flori! care se zgârcesc la întreţinerea mormintelor celor pe care pretind că-i jelesc, care pun să se scrie pe mormintele lor despre lacrimi pe care nu le-au vărsat niciodată, şi care vin şi strâmbă din nas în privinţa morţilor din vecinătate! O să mă credeţi dacă vreţi, domnule, că n-o cunoşteam pe această domnişoară, că nu ştiu ce a făcut, ei bine, cu toate astea, eu ţin la micuţa asta şi am grijă de ea, îi trec cameliile la preţul cel mai mic. Este moarta mea preferată. Noi, ăştia, domnule, suntem nevoiţi să-i îndrăgim pe morţi, căci suntem atât de ocupaţi, încât aproape că nu avem timp să îndrăgim altceva.

Îl priveam pe omul acesta şi unii dintre cititorii mei vor înţelege, fără să mai fie nevoie să le explic, emoţia pe care o încercam ascultându-l.

El băgă de seamă acest lucru, fără îndoială, căci continuă.

—Se spune că ar fi fost oameni care s-ar fi ruinat pentru această fată şi că avea amanţi care o adorau; ei bine, când mă gândesc că nu e unul care

să vină să-i cumpere măcar o floare, asta mi se pare foarte curios şi trist. Şi încă una ca ea nu are de ce să se plângă, căci îşi are mormântul ei, şi chiar dacă nu e decât unul care îşi aminteşte de ea, el face tot ce se cade şi pentru ceilalţi. Dar avem aici şi biete fete de aceeaşi teapă şi de aceeaşi vârstă, care sunt aruncate în groapa comună, şi mi se rupe inima când aud cum cad bietele lor trupuri în pământ. Şi nimeni nu mai vede de ele, odată ce au murit! Nu e întotdeauna veselă meseria pe care o facem, mai cu seamă atâta timp cât mai avem un pic de inimă. Ce vreţi? Asta e mai presus de puterile mele. Am o fată frumoasă, de douăzeci de ani, şi când e adusă aici o moartă de vârsta ei, mă gândesc la ea, şi fie că e vorba de vreo doamnă sau de vreo vagaboandă, nu mă pot abţine să nu fiu mişcat.

Dar fără îndoială că vă cam plictisesc cu spusele mele şi nu pentru a le asculta vă aflaţi aici. Mi s-a spus să vă duc la mormântul domnişoarei Gautier, şi v-am adus la el; vă mai pot fi de folos cu ceva?

—Ştii cumva care-i adresa domnului Armand Duval? îl întrebai eu.

—Da, locuieşte pe rue... Cel puţin acolo am fost eu ca să încasez banii pentru toate florile pe care le vedeţi.

—Mulţumesc, dragul meu.

Am aruncat o ultimă privire asupra acestui mormânt plin de flori, pe ale cărui adâncimi, fără să vreau, aş fi vrut să le scrutez, pentru a vedea ce a făcut pământul din frumoasa fiinţă ce-i fusese azvârlită în braţe, apoi m-am îndepărtat foarte trist.

—Domnul doreşte cumva să-l vadă pe domnul Duval? reluă grădinarul, care mergea alături de mine.

—Da.

—Vedeţi, sunt foarte sigur că încă nu s-a întors, căci altfel l-aş fi văzut deja aici.

—Dumneata eşti deci convins că nu a uitat-o pe Marguerite?

—Nu numai că sunt convins, dar aş putea paria că dorinţa lui de a-i strămuta mormântul nu e decât dorinţa de a o mai vedea o dată.

—Cum aşa?

—Primele cuvinte pe care mi le-a spus când a venit la cimitir au fost: Cum aş face să o mai văd? Acest lucru nu poate avea loc decât prin strămutarea mormântului, iar eu l-am lămurit în privinţa tuturor formalităţilor de îndeplinit pentru a obţine această schimbare, căci ştiţi că, pentru a muta morţii dintr-un mormânt în altul, ei trebuie să fie recunoscuţi, şi numai familia poate să încuviinţeze această operaţie la care trebuie să fie de faţă un comisar de poliţie. Tocmai pentru a obţine această autorizaţie s-a dus domnul Duval la sora domnişoarei Gautier şi prima vizită pe care o va face va fi, desigur, aici.

Ajunsesem la poarta cimitirului; i-am mulţumit din nou grădinarului, punându-i în mână câteva monede, după care m-am dus la adresa pe care mi-o dăduse.

Armand nu se întorsese.

I-am lăsat un bilet, rugându-l să vină să mă vadă de îndată ce va sosi, sau să-mi lase vorbă unde-l puteam găsi.

A doua zi, dimineaţa, am primit o scrisoare de la Duval, care îmi dădea de ştire despre întoarcerea sa, şi mă ruga să trec pe la el, adăugând că, sleit de puteri cum era, nu putea ieşi din casă.

VI

L-am găsit pe Armand în pat. Când m-a văzut, mi-a întins mâna sa fierbinte.

—Ai febră, i-am spus.

—N-am nimic, doar oboseala pricinuită de o călătorie făcută în mare grabă, şi-atâta tot.

—Vii de la sora Margueritei?

—Da, cine ţi-a spus?

—O ştiu, şi ai obţinut ceea ce doreai?

—Iarăşi da; dar cine ţi-a spus despre călătorie şi despre motivul care m-a determinat s-o fac?

—Grădinarul cimitirului.

—Ai văzut mormântul?

Abia dacă aveam curajul să-i răspund, căci tonul celor spuse îmi dovedea că cel care mi le spusese era încă pradă emoţiei al cărei martor fusesem, şi că de fiecare dată când gândurile sau cuvintele altcuiva aveau să-l readucă la acel dureros subiect, încă mult timp de acum înainte acea emoţie se va dovedi mai tare decât voinţa sa.

M-am mulţumit deci să-i răspund, dând din cap.

—L-a îngrijit cum se cuvine? continuă Armand.

Două lacrimi mari se prelinseră pe obrajii bolnavului, care îşi întoarse capul pentru a şi le ascunde de mine. Mă făcui că nu le văd şi încercai să schimb conversaţia.

—Au trecut trei săptămâni de când ai plecat, spusei eu.

Armand îşi trecu mâna peste ochi şi îmi răspunse:

—Chiar trei săptămâni.

—Călătoria dumitale a fost lungă.

—Oh! nu am călătorit tot timpul, cincisprezece zile am fost bolnav, altfel m-aş fi întors mai de mult; dar, de cum am ajuns acolo, febra a pus stăpânire pe mine şi m-a silit să nu ies din casă.

—Şi ai plecat din nou, fără a te fi vindecat pe deplin.

—Dacă aş mai fi rămas încă opt zile în ţinutul acela, cred că aş fi murit.

—Dar acum, că te-ai întors, trebuie să te îngrijeşti, prietenii dumitale vor veni să te vadă. Eu, în primul rând, dacă-mi dai voie.

—Peste două ore o să mă dau jos din pat.

—Ce nesocotinţă!

—Trebuie.

—Ce ai de făcut atât de grabnic?

—Trebuie să merg la comisarul de poliţie.

—De ce n-ai încredinţa cuiva această misiune care te poate îmbolnăvi şi mai tare?

—E singurul lucru care m-ar putea vindeca. Trebuie să o văd. De când am aflat despre moartea ei, şi mai ales de când i-am văzut mormântul, nu mai dorm. Nu-mi pot închipui că această femeie, pe care am lăsat-o atât de tânără şi de frumoasă, a murit. Trebuie să mă conving eu însumi. Trebuie să văd ce a făcut Dumnezeu din această fiinţă pe care am iubit-o atât de mult, şi poate că dezgustul spectacolului va înlocui disperarea amintirii. Mă vei însoţi, nu-i aşa... dacă nu te deranjează prea mult?

—Ce ţi-a spus sora ei?

—Nimic. A părut foarte mirată că un străin vrea să cumpere un loc de veci şi să-i facă un mormânt Margueritei şi mi-a semnat pe loc autorizaţia pe care i-o ceream.

—Eu cred că mult mai nimerit ar fi să aştepţi mai întâi să te vindeci pe deplin şi după asta s-o muţi în alt loc.

—Oh! voi fi tare, fii liniştit. De altfel, dacă n-aş sfârşi cât mai repede cu această hotărâre, a cărei îndeplinire a ajuns o nevoie a durerii mele, aş înnebuni. Îţi jur că nu-mi voi putea găsi liniştea decât după ce o voi vedea pe Marguerite. Este poate o nevoie a febrei care mă arde, un vis al insomniilor mele, o urmare a delirului meu; dar şi

de-ar fi să mă călugăresc la trapişti[3], ca domnul de Rancé, după ce o voi fi văzut, o să văd eu ce-i de făcut.

—Te înţeleg, i-am spus eu lui Armand şi sunt alături de dumneata; te-ai întâlnit cu Julie Duprat?

—Oh! da, am văzut-o chiar în ziua când m-am întors prima dată.

—Ţi-a dat hârtiile pe care Marguerite i le lăsase pentru dumneata?

—Iată-le!

Armand scoase un sul de sub pernă, pe care-l puse la loc imediat.

—Ştiu pe de rost tot ce cuprind aceste hârtii, îmi spuse el. De trei săptămâni le-am recitit de zeci de ori pe zi. O să le citeşti şi dumneata, dar mai târziu, când voi fi mai calm şi când te voi putea face să înţelegi cât de mult suflet şi dragoste dezvăluie această confesiune.

Deocamdată, te-aş ruga să-mi faci un serviciu.

—Care?

—Ai o trăsură jos în stradă?

—Da.

—Ei bine, te rog să-mi iei paşaportul şi să te duci să întrebi la postrestant dacă nu sunt ceva scrisori pentru mine. Trebuie că tatăl şi sora mea mi-au scris la Paris, dar eu am plecat cu atâta grabă, încât n-am avut timp să mă interesez înainte de a pleca. Când te vei întoarce, vom merge împreună să-l anunţăm pe comisar despre ceremonia de mâine.

Armand îmi dădu paşaportul lui, iar eu m-am dus în rue Jean-Jacques Rousseau.

Erau două scrisori pe numele Duval, pe care le-am luat şi m-am întors.

Când am revenit, Armand era complet îmbrăcat şi gata de ieşire.

—Îţi mulţumesc, îmi spuse el luând scrisorile. Da, adăugă el după ce se uitase la adresă, da, sunt de la tatăl meu şi de la soră-mea. Cred că n-au înţeles nimic din tăcerea mea.

Le deschise şi mai degrabă ghici decât le citi, căci fiecare avea patru pagini, iar după câteva clipe le împături la loc.

—Să mergem, îmi zise el, voi răspunde la ele mâine.

Ne-am dus la comisarul de poliţie, căruia Armand îi înmână procura semnată de sora Margueritei.

Comisarul îi dădu în schimb o împuternicire pentru paznicul cimitirului; se conveni ca strămutarea să aibă loc a doua zi, la zece dimineaţa, că eu voi veni să-l iau cu o oră mai devreme, şi că ne vom duce împreună la cimitir.

Eram şi eu curios să asist la acest spectacol şi mărturisesc că în acea noapte n-am prea putut dormi.

Dac-ar fi să judec după gândurile care m-au năpădit, mă gândesc că şi pentru Armand trebuie să fi fost o noapte lungă.

Atunci când am intrat la el, a doua zi la orele nouă, era îngrozitor de palid, dar părea calm.

Mi-a surâs şi mi-a întins mâna.

Lumânările sale arseseră până la capăt şi, înainte de a ieşi, Armand luă o scrisoare foarte groasă, adresată tatălui său, în care-i împărtăşea, desigur, gândurile care-l munciseră în cursul nopţii.

O jumătate de oră mai târziu soseam la cimitirul Montmartre.

Comisarul ne aştepta deja.

Ne îndreptarăm încet spre mormântul Margueritei. Comisarul mergea înainte, iar Armand şi cu mine îl urmam la câţiva paşi.

Din când în când, simţeam braţul tovarăşului meu tresărind convulsiv, ca şi cum l-ar fi străbătut deodată nişte frisoane. Atunci, îl priveam; el îmi înţelegea privirea şi îmi surâdea, dar de când plecasem de la el, nu schimbasem nici un cuvânt.

Puţin înainte de a ajunge la mormânt, Armand se opri pentru a-şi şterg faţa năpădită de broboane mari de sudoare.

Am profitat de această oprire pentru a-mi mai trage sufletul, căci şi eu îmi simţeam inima strânsă ca într-o menghină.

De unde oare vine plăcerea asta dureroasă pe care o resimţi la vederea unor astfel de spectacole? Când am ajuns la mormânt, grădinarul dăduse la o parte toate ghivecele cu flori, grilajul de fier fusese ridicat şi doi oameni săpau pământul.

Armand se sprijini de un copac şi privi.

Toată viaţa părea să i se fi adunat în ochi.

Deodată, unul din cele două hârleţe scrâşni lovindu-se de o piatră.

La auzul acestui zgomot, Armand se dădu înapoi ca şi cum l-ar fi străbătut un curent electric, mă strânse de braţ cu atâta putere, încât mă duru.

Un gropar luă o lopată mare şi goli, încetul cu încetul, groapa; apoi, când nu mai rămaseră decât pietrele cu care se acoperă sicriul, le aruncă afară, una câte una.

Îl urmăream pe Armand, căci mă temeam în orice clipă că simţămintele sale, pe care în mod vădit căuta să şi le stăpânească, ar putea să-l doboare; dar el privea în continuare, cu nişte ochii ficşi şi larg deschişi, ca de nebun, şi doar un uşor tremur al obrajilor şi al buzelor trăda faptul că era pradă unei violente crize nervoase.

În ceea ce mă priveşte, nu pot spune decât că regretam că venisem.

Când sicriul fu descoperit de tot, comisarul le spuse groparilor:

—Deschideţi-l.

Oamenii se supuseră, de parcă ăsta ar fi fost cel mai simplu lucru din lume.

Sicriul era din stejar; groparii se apucară să deşurubeze capacul. Pământul umed făcuse ca şuruburile să ruginească, aşa că nu le veni prea uşor să deschidă sicriul. Odată deschis, din el se răspândi un miros greu, în ciuda plantelor aromatice presărate înăuntru.

—Oh, Doamne! Doamne! murmură Armand, pălind şi mai tare. Până şi groparii se dădură înapoi.

Cadavrul era acoperit într-un giulgiu mare şi alb, prin care se conturau câteva sinuozităţi. Giulgiul era aproape cu totul mâncat la unul din capete, lăsând să se vadă un picior al moartei.

Era cât pe-aci să mi se facă rău, iar acum, când scriu aceste rânduri, amintirea acelei scene încă îmi mai apare în covârşitoarea ei realitate.

—Să ne grăbim, spuse comisarul.

Atunci, unul dintre groparii întinse o mână şi se apucă să descoase giulgiul, şi, apucându-l de la un capăt, descoperi brusc faţa Margueritei.

Era ceva îngrozitor de privit, şi nu mai puţin groaznic de povestit.

Ochii nu mai erau decât două găuri, buzele dispăruseră şi dinţii albi erau încleştaţi. Părul lung, negru şi veşted, i se lipise de tâmple şi-i ascundea puţin scobiturile înverzite ale obrajilor, şi totuşi, în acea faţă, recunoşteam chipul alb, trandafiriu şi surâzător pe care îl văzusem atât de des.

Armand, care nu-şi putea întoarce privirea de la acest chip, îşi dusese batista la gură şi o muşca.

În ceea ce mă priveşte, mi se părea că un cerc de foc îmi strângea capul, că un văl îmi acoperea ochii, că un bâzâit îmi umplea urechile, şi tot ce am mai putut face a fost să deschid un flacon, pe care îi adusesem cu mine pentru orice eventualitate, şi să respir cu nesaţ sărurile pe care le conţinea.

În toiul acestei ameţeli, l-am auzit pe comisar spunându-i domnului Duval:

—O recunoaşteţi?

—Da, răspunse cu o voce înăbuşită tânărul.

—Atunci, puneţi capacul şi luaţi-o, spuse comisarul.

Groparii traseră din nou giulgiul peste faţa moartei, închiseră sicriul, îl apucară fiecare de la

câte un capăt şi se îndreptară spre locul ce li se indicase.

Armand nu se mişca. Ochii lui erau aţintiţi asupra gropii rămase goală; era la fel de palid ca şi cadavrul pe care tocmai îl văzusem... Ai fi zis că încremenise acolo.

Am înţeles ce avea să se petreacă atunci când durerea se va mai potoli, odată cu dispariţia priveliştii, şi când, prin urmare, nimic nu o va mai sprijini.

M-am apropiat de comisar.

—Prezenţa domnului, i-am spus eu, arătând spre Armand, mai este necesară?

—Nu, mi-a răspuns el, şi chiar vă sfătuiesc să-l luaţi de aici, căci îmi face impresia că e bolnav.

—Să mergem, i-am spus eu atunci lui Armand, luându-l de braţ.

—Ce? făcu el, privindu-mă ca şi cum nu m-ar fi recunoscut.

—S-a terminat, am adăugat eu, trebuie să pleci, dragul meu, eşti palid, ţi-e frig, emoţiile astea te vor ucide.

—Ai dreptate, să mergem, îmi răspunse el maşinal, dar fără să facă vreun pas. Atunci l-am luat de braţ şi l-am tras după mine.

El se lăsa dus ca un copil, murmurând doar din când în când:

—I-ai văzut ochii?

Şi se întorcea, ca şi cum acea vedenie l-ar fi chemat înapoi.

Mersul îi devenise acum sacadat; părea să nu mai înainteze decât cu zmucituri; dinţii îi clănţăneau, mâinile îi erau reci, întreaga lui fiinţă era cuprinsă de o violentă agitaţie nervoasă.

Îi vorbii, dar el nu-mi răspunse.

Tot ce mai putea face era să se lase condus.

La poartă dădurăm peste o trăsură. Era şi timpul.

De-abia luă loc în ea, că fiorul se înteţi şi făcu o adevărată criză de nervi, în toiul căreia teama de a

nu mă înspăimânta îl făcea să murmure, strângându-mă de mână:

—N-am nimic, n-am nimic, aş vrea să plâng.

Auzeam cum i se umflă pieptul şi cum i se urcă sîngele în ochi, dar lacrimile nu curgeau.

L-am făcut să respire din flaconul cu săruri de care mă folosisem şi eu, iar atunci când am ajuns acasă la el, doar acel tremur îl mai stăpânea.

L-am culcat cu ajutorul servitorului, pe care l-am pus să facă un foc mare în dormitor, apoi am dat fuga după doctorul meu, căruia i-am povestit tot ce se întâmplase.

Acesta a venit degrabă.

Armand se împurpurase la faţă, delira, bâiguia cuvinte fără noimă, din care doar numele Margueritei se putea auzi desluşit.

—Cum e? l-am întrebat eu pe doctor, după ce-l examinase pe bolnav.

—Ei bine, are o febră cerebrală, nici mai mult, nici mai puţin, şi asta-i foarte bine, căci, să mă ierte Dumnezeu, eu cred că altfel ar fi înnebunit. Din fericire, boala fizică va învinge boala sufletească, şi poate că peste o lună va fi scăpat şi de una şi de alta!

[3] Ordin religios înfiinţat în 1140, care impune adepţilor săi o viaţă foarte austeră.

VII

Bolile de felul aceleia de care suferea Armand au şi o parte plăcută: fie ucid pe loc, fie trec foarte repede.

După cincisprezece zile de la evenimentele pe care le-am povestit, Armand se afla în plină convalescenţă, iar între noi se legase o strânsă prietenie. Mai tot timpul cât fusese bolnav, aproape că nu mă mişcasem de lângă el.

Primăvara îşi răspândise din belşug florile, frunzele, păsările şi cântecele, iar fereastra prietenului meu se deschidea veselă spre grădina lui, ale cărei miresme dătătoare de sănătate urcau până la el.

Doctorul îi îngăduise să se dea jos din pat şi stăteam adesea de vorbă lângă fereastra deschisă la ora când soarele arde cel mai tare, de la amiază până la ora două.

Mă feream să-i vorbesc despre Marguerite, temându-mă mereu că acest nume ar putea să-i trezească trista amintire ce adăsta sub calmul aparent al bolnavului; dar lui Armand, dimpotrivă, părea să-i facă plăcere să vorbească despre ea, nu ca altădată, cu lacrimi în ochi, ci cu un surâs blând, care mă liniştea în privinţa stării lui sufleteşti.

Remarcasem că, de la ultima lui vizită la cimitir, de la priveliştea care îi provocase acea criză violentă, dimensiunea durerii sale morale părea să fi fost copleşită de boală, şi că moartea Margueritei nu-i mai apărea din punctul de vedere al trecutului. Din certitudinea pe care o dobândise rezultase o anume consolare, iar pentru a alunga imaginea sumbră care i se înfăţişa adesea, se cufunda în amintirile fericite ale legăturii sale cu Marguerite şi părea că nu mai vrea să le accepte decât pe acestea.

Trupul lui era prea istovit de lovitura primită şi chiar de vindecarea de febră, pentru a-i mai putea permite spiritului o trăire violentă, iar bucuria pricinuită de venirea primăverii şi de cea de obşte, de care Armand era înconjurat, îi ducea fără voie gândurile spre imagini mai vesele.

Refuzase întruna, cu încăpăţânare, să-şi anunţe familia despre pericolul în care se găsea, şi chiar şi după ce fusese salvat, tatăl său nu ştia nimic despre boala sa.

Într-o seară, întârziasem la fereastră mai mult ca de obicei; vremea era nemaipomenită şi soarele apunea într-o strălucire crepusculară de azur şi de aur. Deşi ne aflam la Paris, verdeaţa care ne înconjura părea să ne izoleze de lume, şi doar din când în când zgomotul unei trăsuri ne tulbura conversaţia.

—Cam tot în această perioadă a anului şi în seara unei zile ca aceasta, am cunoscut-o pe Marguerite, îmi zise Armand, ascultându-şi propriile sale gânduri şi nu ceea ce îi spuneam.

Nu i-am răspuns nimic.

Atunci, se întoarse spre mine şi-mi spuse:

—Trebuie să-ţi povestesc totuşi această istorie; poate alcătuieşti din ea o carte, căreia nimeni nu-i va da crezare, dar care va fi poate interesantă s-o scrii.

—O să-mi povesteşti toate astea mai târziu, dragul meu i-am spus eu, încă nu eşti restabilit pe deplin.

—E o seara caldă, pieptul de pui mi l-am mâncat, îmi zise el surâzând; nu am febră, şi cum nu avem altceva de făcut, o să-ţi povestesc totul acum.

—Dacă ţii neapărat, te ascult.

—E o poveste foarte simplă, adăugă el atunci, şi pe care ţi-o voi istorisi în ordinea în care s-au petrecut întâmplările. Dacă ai de gând să te foloseşti de ea mai târziu, eşti liber s-o povesteşti cum doreşti.

Iată ce îmi povesti el, şi abia dacă am schimbat câteva cuvinte din această înduioşătoare poveste.

—Da, reluă Armand, lăsându-şi din nou capul pe spătarul fotoliului lui, da, era într-o seară ca aceasta! Îmi petrecusem ziua la ţară, cu unul dintre prietenii mei, Gaston R... Seara, reîntorşi la Paris, intrasem la teatrul de Varietăţi.

În timpul unui antract am ieşit pe coridor şi am văzut trecând o femeie înaltă, pe care prietenul meu a salutat-o.

—Pe cine ai salutat? îl întrebai eu.

—Pe Marguerite Gautier, îmi zise el.

—Mi se pare tare schimbată, căci n-am mai recunoscut-o, am spus eu cu o emoţie pe care o s-o înţelegi imediat.

—A fost bolnavă; biata fată n-o s-o mai ducă mult.

Îmi amintesc de cuvintele astea de parcă mi-ar fi fost spuse ieri.

Trebuie să ştii, dragul meu, că de vreo doi ani, vederea acestei fete, atunci când o întâlneam, îmi provoca o impresie stranie.

Fără să ştiu de ce, mă îngălbeneam şi inima îmi bătea cu putere. Unul dintre prieteni mei, care se ocupă cu ştiinţele oculte, ar numi ceea ce mi se întâmpla mie drept o afinitate a fluidelor; eu cred că, pur şi simplu, mi-era sortit să mă îndrăgostesc de Marguerite şi că presimţeam acest lucru.

În orice caz, ea îmi provoca o tulburare reală, şi mai mulţi dintre prietenii mei fuseseră martori la aceasta şi făcuseră mult haz recunoscând-o pe cea care îmi stârnea această impresie.

Prima oară când o văzusem fusese în piaţa Bursei, la poarta Susse. O caleaşcă descoperită staţiona acolo şi o femeie îmbrăcată în alb coborâse din ea. Un murmur de admiraţie întâmpinase intrarea ei în magazin. Cât despre mine, rămăsesem pironit locului, din momentul în care intrase şi până în momentul când ieşise. O vedeam prin geam cum îşi alegea din prăvălie

lucrurile pe care venise să le cumpere. Aş fi putut intra, dar nu îndrăzneam. Nu ştiam ce fel de femeie era şi mă temeam că ea ar fi putut ghici motivul intrării mele în magazin şi s-ar fi putut simţi ofensată. Totuşi, nu credeam că-mi va fi dat s-o revăd.

Era îmbrăcată elegant; purta o rochie de muselină, toată numai volane, un şal indian, pătrat, cu colţurile brodate cu aur şi cu flori de mătase; o pălărie de pai de Italia şi o singură brăţară, un lanţ gros de aur a cărui modă începea pe atunci.

S-a urcat în caleaşcă şi a plecat.

Unul dintre băieţii de la magazin rămase în uşă, urmărind cu privirea trăsura elegantei cumpărătoare. Mă apropiai de el şi-l rugai să-mi spună numele acelei femei.

—Este domnişoara Marguerite Gautier, îmi răspunse el.

N-am îndrăznit să-i cer adresa, aşa că m-am îndepărtat.

Amintirea acestei apariţii, căci era într-adevăr o apariţie, nu mi-a ieşit din minte la fel ca multe altele pe care le mai avusesem, aşa că o căutam pretutindeni pe această femeie în alb de o frumuseţe fără seamăn.

Câteva zile mai târziu, la Opera Comică a avut loc o mare reprezentaţie. M-am dus şi eu. Prima persoană pe care am zărit-o într-o lojă de la galerie a fost Marguerite Gautier.

Tânărul cu care eram o recunoscu şi el, căci îmi spuse, pronunţându-i numele.

—Uită-te la fata aceea frumoasă.

În acel moment, Marguerite se uita prin lornion în direcţia noastră; îl zări pe prietenul meu, îi surâse şi-i făcu semn s-o viziteze în lojă.

—Mă duc să-i spun bună seara, îmi spuse el, şi mă întorc într-o clipă.

Nu m-am putut abţine să nu-i spun:

—Ferice de tine!

—De ce?

—Că ai s-o vezi pe această femeie.

—Te-ai îndrăgostit cumva de ea?

—Nu, am spus eu roşind, căci nu ştiam într-adevăr la ce să mă aştept în această privinţă; dar mi-aş dori tare mult s-o cunosc.

—Vino cu mine, o să i te prezint eu.

—Cere-i mai întâi permisiunea.

—Ah! la naiba, n-ai de ce să te simţi stânjenit faţă de una ca ea; hai.

Spusele lui mă făceau să sufăr. Tremuram la gândul că voi dobândi certitudinea că Marguerite nu era demnă de ceea ce simţeam pentru ea.

Există într-o carte a lui Alphonse Karr[4], intitulată *Am Rauchen*, un bărbat care urmăreşte, seara, o femeie foarte elegantă, de care s-a îndrăgostit la prima vedere, într-atât era de frumoasă. Pentru a putea săruta mâna acestei femei, se simte în stare de orice, are voinţa să cucerească, curajul să facă totul. Abia dacă îndrăzneşte să privească piciorul cochet pe care ea şi-l descoperă pentru a nu-şi murdări rochia la contactul cu pământul. În timp ce el visează la tot ce ar fi în stare să facă pentru a o avea pe această femeie, ea îl opreşte la un colţ de stradă şi-l întreabă dacă nu vrea să urce la ea.

El întoarce capul, traversează strada şi se reîntoarce acasă copleşit de tristeţe.

Îmi aminteam de acest caz, iar eu, care aş fi vrut să sufăr pentru această femeie, mă temeam ca ea să nu mă accepte prea repede şi să-mi acorde prea prompt o dragoste pe care aş fi vrut s-o plătesc printr-o lungă aşteptare sau cu preţul unui mare sacrificiu. Aşa suntem noi, bărbaţii, şi e o fericire că imaginaţia lasă această poezie simţurilor, şi că dorinţele trupului fac această concesie visurilor sufletului.

În sfârşit, dacă mi s-ar fi spus: „O vei avea astă-seară pe această femeie, iar mâine vei fi ucis”, aş fi acceptat. Dacă mi s-ar fi spus: „Dă zece ludovici, şi vei fi amantul ei”, aş fi refuzat şi aş fi

plâns, ca un copil care, la deşteptare, vede cum i se năruieşte castelul pe care l-a întrezărit în timpul nopţii.

Şi totuşi, voiam s-o cunosc; era un mijloc, şi de altfel singurul, de a afla la ce mă puteam aştepta din partea ei.

I-am spus deci prietenului meu că ţineam ca ea să-i acorde permisiunea de a-i fi prezentat, plimbându-mă de colo-colo pe coridoare, închipuindu-mi că peste o clipă mă voi afla în prezenţa ei, iar eu încă nu ştiam ce atitudine să adopt atunci când mă va privi.

Am încercat să-mi aleg dinainte cuvintele pe care urma să i le spun.

Ce sublimă copilărie mai e şi amorul!

O clipă mai târziu, prietenul meu coborî.

—Ne aşteaptă, îmi zise el.

—E singură? îl întrebai eu.

—Mai e o doamnă cu ea.

—Nu sunt şi bărbaţi?

—Nu.

—Să mergem.

Prietenul meu se îndreptă spre poarta teatrului.

—Ei bine, dar nu-i pe acolo, îi spusei eu.

—Mergem să-i luăm nişte bomboane. Ea m-a rugat.

Am intrat într-o cofetărie din pasajul Operei.

Aş fi vrut să cumpăr toată prăvălia, şi mă uitam cu ce i-am putea umple o pungă, când prietenul meu ceru:

—O livră de struguri glasaţi.

—Ştii bine dacă îi plac?

—Nu mănâncă niciodată alte bomboane, e ştiut lucrul ăsta. Ah! continuă el după ce ieşisem, ştii cărei femei i te prezint? Să nu-ţi închipui că unei ducese, ci pur şi simplu unei femei întreţinute, uneia dintre cele mai întreţinute, dragul meu, aşa că nu te sfii şi spune-i tot ce-ţi trece prin cap.

—Bine, bine, am îngăimat eu, urmându-l şi spunându-mi că aveam să mă lecuiesc de pasiunea

mea.

Când am intrat în lojă, Marguerite râdea în hohote.

Mi-aş fi dorit să fie tristă.

Prietenul meu m-a prezentat. Marguerite a dat uşor din cap şi-a spus:

—Şi bomboanele mele?

—Iată-le.

În timp ce le lua, m-a privit. Eu mi-am lăsat ochii în jos şi m-am înroşit.

Ea s-a aplecat la urechea vecinei sale, i-a spus câteva cuvinte în şoaptă, doar câteva cuvinte, şi amândouă au izbucnit în râs.

Cu siguranţă că eu eram pricina acestei veselii; stânjeneala mea spori şi mai mult. La vremea aceea, aveam ca amantă o mică burgheză, foarte tandră şi foarte sentimentală, ale cărei sentimente şi scrisori melancolice mă făceau să râd. Am înţeles răul pe care trebuie că i-l făcusem prin cel pe care îl resimţeam eu acum, şi timp de cinci minute am iubit-o cum nici o femeie nu a mai fost iubită vreodată.

Marguerite îşi mânca strugurii fără să se mai preocupe de mine.

Prietenul care mă prezentase se gândi să nu mă lase în această postură ridicolă.

—Marguerite, zise el, să nu te miri dacă domnul Duval nu-ţi spune nimic, îl tulburi atât de mult, încât nu mai poate scoate nici un cuvânt.

—Cred mai degrabă că domnul te-a însoţit până aici pentru că nu aveai chef să vii singur.

—Dacă asta ar fi adevărat, am spus la rândul meu, nu l-aş fi rugat pe Ernest să vă ceară permisiunea de a vă fi prezentat.

—Poate că ăsta nu era decât un mijloc de a întârzia momentul fatal.

Oricât de puţin ai fi trăit în preajma unor fete de felul Margueritei, e cunoscută plăcerea lor de a face glume proaste şi de a-i tachina pe bărbaţii pe care îi văd pentru prima dată. Fără îndoială că

aceasta e o revanşă pentru umilinţele pe care sunt nevoite să le îndure din partea celor pe care îi văd în fiecare zi.

De aceea, pentru a le putea da o replică pe măsură, trebuie să fii obişnuit cu lumea lor, obişnuinţă care mie îmi lipsea; apoi, ideea pe care mi-o făurisem despre Marguerite, a făcut ca gluma să mi se pară şi mai exagerată. Nimic din ceea ce venea din partea acestei femei nu-mi era indiferent. De aceea, m-am ridicat, spunându-i cu o emoţie în glas pe care mi-era cu neputinţă să o ascund cu totul:

—Dacă aşa ceva credeţi despre mine, doamnă, nu-mi rămâne decât să vă cer scuze pentru indiscreţia mea şi să-mi iau rămas-bun de la dumneavoastră, asigurându-vă că ea nu se va mai repeta!

Şi, cu aceasta, am salutat şi am ieşit.

Nici nu închisesem bine uşa că am şi auzit un al treilea hohot de râs. Tare mi-aş fi dorit să-mi fi dat cineva un ghiont în acel moment.

M-am întors la locul meu.

S-a bătut gongul pentru ridicarea cortinei.

Ernest s-a întors lângă mine.

—Ce repezit mai eşti! îmi zise el în timp ce se aşeza; ele cred că nu eşti în toate minţile.

—Ce-a spus Marguerite după ce am plecat?

—S-a amuzat, şi m-a asigurat că nu a văzut niciodată pe cineva mai caraghios decât dumneata. Dar nu trebuie să te dai bătut, totul e să nu le faci acestor femei onoarea de a le lua în serios. Ele habar nu au ce e eleganţa şi politeţea, sunt precum câinii aceia daţi cu parfum, cărora li se pare că miros urât şi se duc să se tăvălească în noroi.

—La urma urmei, ce-mi pasă? am spus eu, încercând să iau un ton degajat, n-o s-o mai văd niciodată pe femeia asta, şi dacă înainte de a o cunoaşte mi-a plăcut, acum când o cunosc totul s-a schimbat.

—Aş! Eu tot mai sper că te voi vedea într-o zi în loja ei şi voi auzi spunându-se că te ruinezi din pricina ei. De altfel, ai avea dreptate, e cam prost-crescută, dar e o amantă frumoasă pe care ar merita s-o ai.

Din fericire, cortina se ridică şi prietenul meu tăcu. Mi-ar fi cu neputinţă să-ţi spun ce anume se juca. Tot ce-mi mai aduc aminte e că, din când în când, îmi ridicam privirile spre loja pe care o părăsisem atât de brusc, şi-n care chipuri noi de vizitatori se perindau mai tot timpul pe acolo.

Totuşi, eram departe de a nu mă mai gândi la Marguerite. Un alt sentiment punea stăpânire pe mine. Mi se părea că trebuia să fac să fie date uitării insulta ei şi ridicolul meu; îmi spuneam că o voi avea pe această femeie, chiar de-ar fi să-mi cheltuiesc întregul avut, şi că îmi va reveni de drept locul pe care îl abandonasem atât de repede.

Marguerite şi prietena ei îşi părăsiră loja înainte de terminarea spectacolului.

Fără să vreau, mi-am părăsit şi eu fotoliul.

—Pleci? îmi spuse Ernest.

—Da.

—De ce?

În acel moment, observă şi el loja goală.

—Hai, du-te, spuse el, şi mult noroc, sau, mai bine zis, mai mult noroc.

Am ieşit.

Pe scară am auzit foşnet de rochii şi zgomote de voci. M-am tras deoparte şi, fără să fiu zărit, le-am văzut pe cele două femei plecând în compania celor doi tineri care le însoţeau.

În dreptul coloanelor de la intrarea în teatru, un mic servitor se înfăţişă dinaintea lor.

—Du-te şi spune-i vizitiului să aştepte în faţă la Café Anglais, spuse Marguerite, noi o să mergem pe jos până acolo.

Câteva minute mai târziu, în timp ce dădeam târcoale pe bulevard, la fereastra unuia dintre marile cabinete ale restaurantului, am văzut-o pe

Marguerite, sprijinită de balcon, cum rupea, una câte una, petalele unui buchet de camelii.

Unul dintre cei doi bărbaţi era aplecat peste umărul ei şi-i vorbea încet.

M-am dus să mă instalez la Maison d'Or, în saloanele de la primul etaj, fără să pierd din vedere fereastra în cauză.

La ora unu din noapte, Marguerite s-a urcat în trăsura ei, împreună cu cei trei prieteni.

Am luat o cabrioletă şi i-am urmărit.

Trăsura se opri pe rue d'Antin, la numărul 9.

Marguerite coborî şi intră singură în casă.

Era, fără îndoială, o întâmplare, dar această întâmplare mă făcu tare fericit.

Din ziua aceea, am întâlnit-o deseori pe Marguerite la spectacole, ori pe Champs-Elysées. Era la fel de veselă, iar eu, la fel de emoţionat.

Au trecut totuşi cincisprezece zile fără să o mai văd nicăieri. M-am întâlnit cu Gaston, căruia i-am cerut veşti despre ea.

—Biata fată este foarte bolnavă, mi-a răspuns el.

—Ce anume are?

—Are, fiindcă e bolnavă de plămâni, şi cum a dus o viaţă care nu-i menită să te însănătoşească, acum zace la pat şi se sfârşeşte.

Sufletul omului e tare ciudat; aproape că mă bucuram că suferă de acea boală.

M-am dus în fiecare zi să aflu veşti despre bolnavă, dar fără să-mi înscriu numele pe lista vizitatorilor şi fără să-mi las cartea de vizită. Aşa am aflat de convalescenţa şi de plecarea ei la Bagnères.

Apoi, a mai trecut o vreme, impresia, dacă nu chiar amintirea, a părut că se şterge încet, încet din mintea mea. Am călătorit; locul acestor gânduri a fost luat de alte legături, obiceiuri şi lucrări, iar atunci când mă gândeam la această primă aventură, nu voiam să văd în ea decât una dintre

acele pasiuni pe care le ai când eşti foarte tânăr, şi de care râzi ceva mai târziu.

De altfel, nu aş fi avut un merit prea mare în a-mi învinge această amintire, căci o pierdusem din vedere pe Marguerite de la plecarea ei şi, aşa cum ţi-am spus, atunci când a trecut pe lângă mine, pe coridorul teatrului de varietăţi, nu am recunoscut-o.

E drept că purta un voal; dar oricât de ascunsă i-ar fi fost faţa, cu doi ani mai înainte, nici n-aş fi avut nevoie s-o văd ca s-o recunosc: aş fi ghicit-o.

Dar asta nu mi-a împiedicat inima, atunci când am ştiut că este ea, să bată mai cu putere; iar cei doi ani care trecuseră fără s-o văd şi urmările pe care această despărţire păreau să le aducă, se risipiră ca un fum la simpla atingere a rochiei ei.

[4] Alphonse-Jean-Baptiste Karr (1808–1890), scriitor satiric francez.

VIII

—Şi totuŞi, continuă Armand după o pauză, deşi înţelegeam că eram încă îndrăgostit, mă simţeam mai puternic decât altădată, şi în dorinţa mea de a o reîntâlni pe Marguerite intra şi voinţa de a-i arăta că-i devenisem superior.

Pe câte căi nu apucă şi câte motive nu-şi găseşte inima pentru a ajungă acolo unde vrea!

De aceea, n-am putut rămâne mult timp pe culoare, m-am întors şi mi-am reluat locul în fotoliul de orchestră, aruncând o privire rapidă în sală, ca să văd în ce lojă se găsea.

Era într-una din avanscena de la parter şi era singură. Era schimbată, aşa cum ţi-am spus, nu mai regăseam pe buzele ei surâsul acela indiferent. Suferise şi încă mai suferea.

Deşi ne aflam în aprilie, ea era îmbrăcată tot ca de iarnă, toată numai în catifele.

O priveam cu atâta stăruinţă, încât privirea mea o atrase pe a ei.

Mă privi şi ea câteva clipe, îşi luă lornieta, ca să mă vadă mai bine, şi i se păru desigur că mă recunoaşte, fără să poată spune cu certitudine cine eram, căci atunci când lăsă jos lornieta, un surâs, acel încântător mod de salut al femeilor, rătăci pe buzele ei ca răspuns la salutul pe care părea că-l aştepta de la mine; dar eu n-am răspuns în nici un fel, ca pentru a o domina şi a lăsa impresia că o uitasem, pe când ea îşi mai amintea de mine.

Crezând că s-a înşelat, îşi întoarse capul.

Se ridică şi cortina.

Am văzut-o de multe ori pe Marguerite la spectacol, dar n-am văzut-o niciodată dând o cât de mică atenţie jocului de pe scenă.

În ceea ce mă priveşte, nici pe mine spectacolul nu mă interesa prea mult, şi nu mă ocupam decât de ea, dar dându-mi silinţa ca ea să nu observe.

Aşa se face că am văzut-o schimbând câteva priviri cu persoana care ocupa loja din faţa ei; mi-am întors privirea asupra acelei loje şi am recunoscut în ea o femeie cu care mă aflam în relaţii destul de apropiate.

Aceasta era o fostă femeie întreţinută, care încercase să răzbească în teatru, dar nu reuşise, şi care, bazându-se pe relaţiile ei cu elegantele Parisului, se apucase să facă negoţ şi deschisese un magazin de modă.

Am văzut în ea un mijloc de a mă întâlni cu Marguerite, şi am profitat de momentul în care se uita spre mine pentru a-i da bună seara, din privire şi făcându-i un semn şi cu mâna.

S-a întâmplat ceea ce prevăzusem, aceasta m-a chemat în loja ei. Prudence Duvernoy, fericitul nume al modistei, era una dintre acele femei grăsane, de patruzeci de ani, pentru care nu ai nevoie de o mare diplomaţie ca să le faci să-ţi spună ce vrei să ştii, mai cu seamă când ceea ce voiam eu să o întreb era foarte simplu.

Am profitat de un moment în care ea îşi relua dialogul prin semne cu Marguerite, pentru a-i spune:

—La cine te uiţi aşa?

—La Marguerite Gautier.

—O cunoşti?

—Da, sunt modista ei şi ea e vecina mea.

—Asta înseamnă că locuieşti pe rue d'Antin?

—La numărul 7. Fereastra cabinetului ei de toaletă dă spre fereastra cabinetului meu.

—Se spune că e o fată încântătoare.

—N-o cunoşti?

—Nu, dar tare aş dori s-o cunosc.

—Vrei să-i spun să vină în loja noastră?

—Nu, prefer să mă prezinţi.

—La ea acasă?

—Da.

—E mai greu.

—De ce?

—Pentru că e protejata unui duce bătrân, foarte gelos.

—Protejată e un cuvânt încântător.

—Da, protejată, reluă Prudence. Bietul bătrân, ar fi foarte stânjenit dacă ar trebui să-i fie amant.

Prudence îmi povesti atunci cum îl cunoscuse Marguerite pe duce la Bagnères.

— Şi din acest motiv, am continuat eu, e singură aici?

—Întocmai.

—Dar cine o s-o conducă acasă?

—El.

—O să vină deci el s-o ia?

—Peste o clipă.

—Şi pe dumneata cine o să te conducă?

—Nimeni.

—Mă ofer eu.

—Dar mi se pare că eşti cu un prieten.

—Atunci ne oferim amândoi.

—Cine e prietenul dumitale?

—E un băiat încântător, foarte spiritual şi care va fi încântat să te cunoască.

—Ei bine, atunci ne-am înţeles, o să plecăm toţi patru după bucata asta, fiindcă pe ultima o cunosc.

—Cu plăcere, mă duc să-l previn pe amicul meu.

—Du-te. Oh! îmi zise Prudence, în momentul în care mă pregăteam să ies. Uite-l pe duce, care intră chiar acum în loja Margueritei.

Am privit spre lojă.

Într-adevăr, am văzut un bărbat de şaptezeci de ani, care tocmai se aşezase în spatele tinerei femei şi îi dădea o pungă cu bomboane, din care ea se servi de îndată surâzând, apoi o împinse spre marginea lojii, făcându-i lui Prudence un semn, care se putea traduce prin:

—Nu vrei şi tu?

—Nu, făcu Prudence.

Marguerite luă din nou punga cu bomboane şi, întorcându-se, începu o conversaţie cu ducele.

Povestirea tuturor acestor amănunte pare o copilărie, dar tot ce avea legătură cu această fată este atât de prezent în mintea mea, încât nu mă pot abţine să nu ţi le povestesc astăzi.

Am coborât să-l previn pe Gaston despre tot ceea ce aranjasem pentru amândoi.

Îşi dădu acordul.

Ne-am părăsit fotoliile din sală şi am urcat în loja doamnei Duvernoy.

De-abia deschisesem uşa, că a fost nevoie să ne oprim, ca să-i lăsăm să treacă pe Marguerite şi pe duce, care plecau.

Aş fi dat zece ani din viaţă ca să fiu în locul bătrânului.

Ajunşi pe bulevard, acesta o pofti să urce într-un faeton pe care îl conducea chiar el, şi se făcură nevăzuţi, duşi la trap de doi cai superbi.

Noi am intrat în loja lui Prudence.

După terminarea piesei, am coborât pentru a lua o birjă, care ne-a dus în rue d'Antin, la numărul 7.

La poarta casei sale, Prudence ne-a invitat să urcăm la ea pentru a-i vedea magazinele, pe care nu i le cunoaşteam şi de care ea părea foarte mândră. Îţi dai seama cu ce grabă am acceptat.

Mi se părea că mă apropiam încetul cu încetul de Marguerite. Am adus vorba şi de ea.

—Bătrânul duce se află la vecina dumitale? am întrebat-o eu pe Prudence.

—Nici vorbă, trebuie că e singură.

—Dar o să se plictisească îngrozitor, zise Gaston.

—Ne petrecem mai toate serile împreună, iar atunci când se întoarce, mă cheamă la ea. Nu se culcă niciodată înainte de ora două dimineaţa. Nu poate să adoarmă mai devreme.

—De ce?

—Fiindcă e bolnavă de plămâni şi mai tot timpul are febră.

—Nu are iubiţi?

—Când plec, nu văd niciodată pe nimeni rămânând la ea; dar nu bag mâna în foc că nu vine nimeni după plecarea mea; îl întâlnesc adesea la ea, seara, pe un anume conte de N..., care-şi închipuie că o să-i avanseze curtea pe care i-o face, cu vizite la ora unsprezece seara, trimiţându-i bijuterii câte vrea; dar ea nu-l poate suferi. Rău face, fiindcă e un băiat foarte bogat.

Degeaba îi spun, din când în când: Draga mea copilă, ăsta e bărbatul de care ai nevoie!

Ea, care de obicei mă ascultă, îmi întoarce spatele şi-mi răspunde că e mult prea tâmpit. Sunt de acord că e tâmpit; dar pentru ea, unul ca el ar însemna o poziţie sigură, pe când bătrânul duce poate muri de pe o zi pe alta. Bătrânii sunt egoişti, familia lui îi reproşează mereu afecţiunea pe care i-o poartă Margueritei; iată două motive pentru ca el să nu-i lase nimic. Eu îi fac morală, la care ea răspunde că o să fie destul timp să-l ia pe conte după ce o să moară ducele.

Nu-i întotdeauna prea vesel, continuă Prudence, să trăieşti aşa cum trăieşte ea. Ştiu bine că mie nu mi s-ar potrivi aşa o viaţă şi că l-aş trimite la plimbare pe moşneag.

Bătrânul e tare nesărat, o numeşte „fiica mea”, are grijă de ea ca de un copil, îi stă întruna pe cap. Sunt sigură că la ora asta unul dintre servitorii lui se învârte pe stradă ca să vadă cine iese şi mai cu seamă cine intră la ea.

—Ah! biata Marguerite, zise Gaston, aşezându-se la pian şi cântând un vals, nu cunoşteam toate astea. Totuşi, de la o vreme mi se părea că are un aer mai puţin vesel.

—Şşt! zise Prudence, ciulind urechile.

Gaston se opri.

—Cred că mă cheamă.

Am ascultat şi noi.

Într-adevăr, cineva o striga pe Prudence.

—Hai, domnilor, plecaţi, ne spuse doamna Duvernoy.

—Aha! aşa înţelegi ospitalitatea, spuse Gaston râzând, o să plecăm când o să vrem.

—Şi de ce am pleca?

—Pentru că mă duc la Marguerite.

—Vom aştepta aici.

—Asta nu se poate.

—Atunci, vom merge cu dumneata.

—Asta, nici atât.

—Eu o cunosc pe Marguerite, făcu Gaston, pot foarte bine să-i fac o vizită.

—Dar Armand n-o cunoaşte.

—O să-l prezint.

—Imposibil.

Am auzit din nou vocea Margueritei chemând-o pe Prudence.

Aceasta a alergat la cabinetul de toaletă. Am urmat-o împreună cu Gaston. Ea a deschis fereastra.

Noi ne-am ascuns în aşa fel încât să nu fim văzuţi de afară.

—Te strig de zece minute, îi spuse Marguerite de la fereastra ei, pe un ton aproape imperios.

—Ce treabă ai cu mine?

—Vreau să vii aici imediat.

—De ce?

—Deoarece contele de N... e tot aici şi mă plictiseşte de moarte.

—Nu pot acum.

—Ce te împiedică?

—Am aici la mine doi tineri care nu vor să plece.

—Spune-le că trebuie să ieşi.

—Le-am spus.

—Ei bine, lasă-i la tine; când o să vadă că ieşi, o să plece.

—După ce o să-mi facă vraişte totul!

—Dar ce vor de fapt?

—Vor să te vadă.

—Cum se numesc?

—Îl cunoşti pe unul dintre ei, domnul Gaston R...

—Ah! da, îl cunosc; şi celălalt?

—Domnul Armand Duval. Nu-l cunoşti?

—Nu; dar adu-i aici; orice e mai bine decât contele. Vă aştept, veniţi iute.

Marguerite îşi închise fereastra şi Prudence făcu la fel cu a ei.

Marguerite, care îşi amintise pentru o clipă de faţa mea, nu-şi mai amintea de numele meu. Aş fi preferat o amintire în defavoarea mea decât această uitare.

—Ştiam eu bine, zise Gaston, că o să fie încântată să ne vadă.

—Încântată nu-i chiar cuvântul potrivit, spuse Prudence, punându-şi şalul şi pălăria, ea vă primeşte doar ca să-l facă pe conte să plece. Încercaţi să vă faceţi mai plăcuţi decât el, căci altfel, după câte o cunosc eu pe Marguerite, o să se certe cu mine.

Am urmat-o pe Prudence care cobora. Eu tremuram; mi se părea că această vizită urma să aibă o mare influenţă asupra vieţii mele.

Eram încă şi mai emoţionat decât în seara prezentării mele în loja Operei Comice.

Sosind la uşa apartamentului pe care îl cunoşti, inima îmi bătea atât de tare, că nu mai puteam gândi.

Nişte acorduri de pian ajungeau până la noi.

Prudence a sunat.

Pianul a tăcut.

O femeie ce avea mai degrabă aerul unei dame de companie decât al unei cameriste a venit şi ne-a deschis.

Am intrat în salon, din salon în budoar, care era, la acea dată, ce ai văzut şi dumneata.

Un tânăr stătea sprijinit de cămin.

Marguerite, aşezată la pian, îşi plimba degetele pe clape şi începea câte o bucată pe care nu o mai termina.

Aspectul scenei era plictiseala, care la bărbat izvora din stânjeneala nulităţii sale, iar la femeie, din vizita acestui lugubru personaj.

Auzind vocea lui Prudence, Marguerite se ridică şi veni spre noi; după ce schimbă o privire de mulţumire cu doamna Duvernoy, ne spuse:

—Intraţi, domnilor, bine aţi venit.

IX

—Bună seara, dragul meu Gaston, îi zise Marguerite tovarăşului meu, mă bucur să te văd. De ce n-ai venit în loja mea de la Teatrul de Varietăţi?

—Mă temeam să nu fiu indiscret.

—Prietenii — şi Marguerite apăsă pe acest cuvânt, ca şi cum ar fi vut să-i facă să înţeleagă pe cei ce erau acolo că, în ciuda primirii familiare cu care îl întâmpina, Gaston nu era şi nu fusese niciodată decât un prieten —, prietenii nu sunt niciodată indiscreţi.

—Atunci, îmi permiţi să ţi-l prezint pe domnul Armand Duval?

—Am autorizat-o deja pe Prudence să o facă.

—De altfel, doamnă, am spus eu atunci înclinându-mă şi reuşind să scot nişte sunete aproape inteligibile, am avut deja onoarea să vă fiu prezentat.

Privirea încântătoare a Margueritei păru să caute printre amintirile ei, dar nu-şi aminti de mine sau păru că nu-şi aminteşte.

—Doamnă, am reluat eu atunci, vă sunt recunoscător că aţi uitat de această primă prezentare, căci am fost de-a dreptul ridicol şi trebuie că v-am părut tare plicticos. Era acum doi ani, la Opera Comică, eram cu Ernest de...

—Ah! mi-aduc aminte, reluă Marguerite cu un surâs. Nu dumneata ai fost ridicol, eu am fost sâcâitoare, aşa cum sunt şi acum niţel, dar mai puţin, oricum. M-ai iertat, domnule?

Şi îmi întinse, mâna pe care am sărutat-o.

—E-adevărat, reluă ea. Închipuieşte-ţi că am prostul obicei de a-i face să se simtă stânjeniţi pe oamenii pe care-i văd pentru prima dată. E o prostie. Doctorul care are gijă de mine spune că asta se datorează faptului că sunt nervoasă şi

mereu suferindă; poţi să-i dai crezare doctorului meu.

—Dar păreţi foarte sănătoasă.

—Oh! am fost foarte bolnavă.

—Ştiu!

—Cine ţi-a spus?

—Toată lumea ştie, am venit deseori să aflu veşti despre dumneavoastră şi am aflat cu plăcere despre convalescenţa dumneavoastră.

—Nu mi s-a adus niciodată cartea dumneavoastră de vizită.

—N-am lăsat-o niciodată.

—Să fii oare dumneata tânărul care venea în fiecare zi să întrebe de mine, câtă vreme am fost bolnavă, şi care n-a vrut niciodată să-şi spună numele?

—Da, eu sunt.

—Atunci, sunteţi mai mult decât indulgent, sunteţi generos. Dumneavoastră, conte, n-aţi fi făcut asta, adăugă ea întorcându-se spre domnul de N..., şi după ce-mi aruncase una dintre acele priviri cu care femeile îşi completează părerea lor despre un bărbat.

—Eu nu vă cunosc decât de două luni, răspunse contele.

—Domnul nu mă cunoaşte decât de cinci minute. Răspundeţi întotdeauna cu prostii.

Femeile n-au pic de îndurare faţă de cei care nu le sunt pe plac.

Contele se înroşi şi îşi muşcă buzele.

Mi se făcu milă de el, căci părea să fie îndrăgostit, ca şi mine, şi sinceritatea crudă a Margueritei trebuie că îl făcea să se simtă tare nefericit, mai ales în prezenţa a doi străini.

—Când am intrat, cântaţi la pian, am spus eu, ca să schimb conversaţia, n-aţi putea să-mi faceţi plăcerea de a mă trata ca pe o veche cunoştinţă şi să continuaţi?

—Oh! făcu ea aruncându-se pe canapea şi făcându-ne semn să ne aşezăm şi noi, Gaston ştie

bine ce fel de muzică fac eu. Merge, atunci când sunt singură cu contele, dar nu aş vrea să vă fac să îndurați un asemenea supliciu.

—Îmi faceţi mie această favoare? Aveţi această preferinţă pentru mine? îi replică domnul de N..., cu un surâs pe care încercă să-l facă fin şi ironic.

—Nu faci bine că mi-o reproşezi, e singura.

Hotărât lucru, bietul tânăr nu mai putea să zică nimic. El îi aruncă femeii o privire foarte rugătoare.

—Spune-mi, Prudence, continuă ea, ai făcut tot ceea ce te-am rugat să faci?

—Da.

—Prea bine. O să-mi povesteşti totul mai târziu. Trebuie să discutăm, să nu pleci înainte de a vorbi.

—Suntem, fără îndoială, indiscreţi, am spus eu atunci, şi acum, după ce noi am obţinut sau mai degrabă eu am obţinut o a doua prezentare pentru a o face uitată pe prima, Gaston şi cu mine o să ne retragem.

—Pentru nimic în lume; nu pentru dumneavoastră am spus asta. Dimpotrivă, vreau să rămâneţi.

Contele scoase un ceas foarte elegant, la care se uită.

—E timpul să merg la club, spuse el.

Marguerite nu răspunse nimic.

Contele plecă atunci de lângă şemineu, îndreptându-se spre ea:

—Cu bine, doamnă.

Marguerite se ridică.

—Cu bine, dragul meu conte, pleci deja?

—Da, mi-e teamă să nu vă plictisesc.

— Nu mă plictisiţi astăzi mai mult ca de obicei. Când vă vom mai vedea?

— Când o să-mi mai permiteţi.

— Atunci, adio!

Fără pic de milă, trebuie să recunoşti.

Contele era din fericire un om bine-crescut şi avea un caracter excelent. Se mulţumi să sărute

mâna pe care Marguerite i-o întinse cu destulă nepăsare, şi să plece după ce ne adresase şi nouă un salut.

În momentul în care ieşea pe uşă, îi aruncă o privire lui Prudence.

Aceasta ridică din umeri, vrând parcă să spună: Ce vreţi? Eu am făcut tot ce mi-a stat în putinţă.

— Nanine! strigă Marguerite, luminează-i drumul domnului conte.

Am auzit cum se deschide poarta şi apoi se închide la loc.

— În sfârşit! exclamă Marguerite, apărând din nou. Iată-l plecat. Băiatul ăsta mă calcă teribil pe nervi.

— Scumpa mea copilă, spuse Prudence, te porţi într-adevăr mult prea rău cu el, cu el care e atât de bun şi de îndatoritor cu tine. Uite, încă se mai află pe cămin ceasul pe care ţi l-a dăruit, şi care cred că l-a costat pe puţin o mie de scuzi.

Şi doamna Duvernoy, care se apropiase de cămin, începu să se joace cu bijuteria despre care vorbea, de la care nu-şi mai desprindea privirile-i lacome.

— Draga mea, spuse Marguerite, în timp ce se aşeza la pian, când pun în cumpănă tot ce-mi dăruieşte, pe de o parte, cu tot ce-mi spune, pe de altă parte, găsesc că vizitele sale nu-l costă prea scump.

— Bietul băiat s-a îndrăgostit de tine.

— Dac-ar trebui să-i ascult pe toţi cei ce sunt îndrăgostiţi de mine, nu mi-ar mai rămâne timp nici să mănânc.

Şi Marguerite îşi trecu degetele peste clapele pianului, după care, întorcându-se spre noi, ne spuse:

— Vreţi să gustaţi ceva? eu, una, aş bea un punci.

— Mie mi-e poftă de o bucăţică de pui, spuse Prudence. Ce-ar fi dac-am mânca?

— Bine, atunci să mergem la masă, spuse Gaston.

— Nu, o să mâncăm aici.

Marguerite sună şi Nanine nu se lăsă aşteptată.

— Trimite să ni se aducă de mâncare.

— Ce trebuie să comand?

— Ce vrei, dar cât mai repede, repede.

Nanine ieşi

— S-a făcut, zise Marguerite, sărind în sus de bucurie ca un copil, acum o să mâncăm. Tare mai e plicticos imbecilul ăsta de conte!

Cu cât o priveam mai mult pe această femeie, cu atât mă fermeca mai tare. Era de o frumuseţe răpitoare. Chiar şi trupul ei slab mi se părea o încântare.

Eram pierdut în contemplarea ei.

Mi-ar fi fost greu să explic ce anume se petrecea în sufletul meu. Eram plin de înţelegere faţă de viaţa ei, şi la fel de plin de admiraţie pentru frumuseţea ei. Faptul că nu se arăta interesată de un bărbat tânăr, elegant şi bogat, dispus să se ruineze de dragul ei, o scuza în ochii mei de toate greşelile din trecut.

Se desluşea în această femeie ceva care aducea cu nevinovăţia.

Puteai vedea că era încă virgină în ale viciului. Mersul sigur, mijlocul subţire, nările trandafirii şi întredeschise, ochii săi mari, conturaţi uşor cu albastru, dezvăluiau una dintre acele naturi fierbinţi care răspândesc în jurul lor un parfum de voluptate, asemenea acelor sticluţe aduse din Orient care, oricât ar fi de bine închise, lasă să răzbată din ele mireasma licorii dinăuntru.

În sfârşit, fie că ţinea de firea ei, fie că era o urmare a bolii, prin ochii acestei femei treceau din când nişte fulgerări de dorinţe, a căror răspândire ar fi semănat cu o adevărată deschidere a cerurilor pentru cel pe care l-ar fi iubit. Dar cei care o iubiseră pe Marguerite nu se mai socoteau, iar cei pe care îi iubise ea nu se numărau încă.

Pe scurt, puteai recunoaşte în fata aceasta fecioara din care o nimica toată făcuse o curtezană, şi curtezana din care o nimica toată ar fi putut face fecioara cea mai drăgăstoasă şi mai pură. Încă mai puteai găsi la Marguerite mândrie şi neatârnare: două sentimente care, odată rănite, sunt în stare să genereze aceleaşi reacţii ca şi pudoarea. Amuţisem, de parcă întregul meu suflet mi s-ar fi refugiat în inimă, iar inima în ochi.

— Aşadar, reluă ea pe neaşteptate, dumneata eşti acela care venea să afle veşti despre mine când eram bolnavă?

— Da.

—Ăsta-i un lucru foarte frumos din partea dumneavoastră! Ce-aş putea face drept mulţumire?

— Mi-aţi putea îngădui să vă vizitez din când în când.

— Ori de câte ori doriţi, între orele cinci şi şase, şi de la orele unsprezece până la miezul nopţii. Ştii ce, Gaston, ce-ar fi să-mi cânţi *Invitaţia la vals?*

— De ce

—În primul rând ca să-mi faci plăcere, şi-apoi pentru că eu nu reuşesc s-o cânt singură.

—Unde te încurci de fapt?

—La partea a treia, pasajul în diez.

Gaston se ridică, se aşeză la pian şi începu acea minunată bucată de Weber, a cărei partitură era deschisă pe pupitru.

Marguerite, cu o mână sprijinită de pian, privea partitura, urmărea cu ochii fiecare notă pe care o acompania cu vocea, foarte încet, iar când Gaston ajunse la pasajul pe care ea i-l indicase, Marguerite începu să fredoneze, plimbându-şi degetele pe capacul pianului:

—Re, mi, re, do, re, fa, mi, re, aste e ceea ce nu-mi reuşeşte deloc. Ia-o de la început.

Gaston reluă pasajul, după care Marguerite îi zise:

—Acum, lasă-mă şi pe mine.

Se aşează din nou la pian şi cântă la rândul ei, dar degetele-i rebele greşeau mereu la una dintre notele pe care le-am menţionat.

—Este de necrezut, zise ea cu o intonaţie de copil, cum de nu reuşesc să cânt acest pasaj! Mă credeţi că rămân uneori şi până la două noaptea ca să-l repet! Şi când mă gândesc că acest imbecil de conte îl cântă fără partitură, şi încă admirabil. Cred că de asta sunt aşa de pornită împotriva lui.

Şi reîncepu, mereu însă cu aceleaşi rezultate.

—Să-i ia dracu şi pe Weber, şi muzica şi pianele! zise ea aruncând partitura în celălalt capăt al camerei; îţi vine să crezi că nu sunt în stare să execut opt diezi la rând?

Şi îşi încrucişă braţele, în timp ce se uita la noi şi lovea cu piciorul în pământ.

Sângele i se urcă în obraji şi o tuse uşoară îi întredeschise buzele.

—Ei, ei, spuse Prudence, care îşi scosese pălăria şi îşi netezea şuviţele în faţa oglinzii, iar o să te înfurii şi o să ţi se facă rău; hai mai bine să mâncăm, eu, una, mor de foame.

Marguerite sună din nou, apoi se aşeză la pian şi începu să cânte singură, cu jumătate de gură, un cântec deocheat, fără să se încurce deloc la acompaniament.

Gaston cunoştea şi el cântecul, aşa că făcură un fel de duet.

—Nu mai cântaţi cântece din astea porcoase, îi spun eu Margueritei, cu o anume familiaritate, şi pe un ton de rugăminte.

—Oh! cât de cast sunteţi! îmi zise ea surâzând şi întinzându-mi mâna.

—Nu pentru mine, ci pentru dumneavoastră.

Marguerite făcu un gest care voia să spună: Oh! eu am terminat-o de mult cu castitatea.

În acel moment apăru Nanine.

—E gata masa? întrebă Marguerite.

—Da, doamnă, într-o clipă.

—Apropo, îmi zise Prudence, nu i-ai văzut apartamentul; vino să ţi-l arăt.

Salonul era o minunăţie, aşa cum ştii.

Marguerite ne însoţi puţin, apoi îl chemă pe Gaston şi trecu urmată de el în sufragerie să vadă dacă era gata masa.

—Ia te uită, spuse cu voce tare Prudence privind spre o etajeră şi luând de pe ea o figurină de Saxa: pe omuleţul ăsta nu ţi-l ştiam!

—Care?

—Ciobănaşul care ţine în mână o colivie cu o pasăre.

—Ia-l, dacă-ţi place.

—Ah! dar n-aş vrea să te lipsesc de el.

—Voiam să i-l dau cameristei mele, mie mi se pare hidos; dar dacă ţie îţi place, ia-l.

Prudence nu văzu în el decât cadoul şi nu modul în care era lucrat. Îşi puse omuleţul deoparte şi mă conduse în cabinetul de toaletă, unde, arătându-mi două miniaturi care făceau pereche, îmi spuse:

—Iată-l pe contele de R..., care a fost foarte îndrăgostit de Marguerite; chiar el a lansat-o. Îl cunoşti?

—Nu. Şi ăsta? întrebai eu, arătând spre cealaltă miniatură.

—E micul viconte de L... A fost nevoit să plece.

—De ce?

—Pentru că era aproape ruinat. Ăsta chiar o iubea pe Marguerite.

—Şi ea îl iubea foarte mult, desigur.

—E o fată atât de ciudată, niciodată nu ştii la ce să te aştepţi de la ea. Chiar în seara zilei în care a plecat el, ea s-a dus la spectacol ca de obicei, deşi plânsese în clipa despărţirii.

În acel moment apăru Nanine, spunându-ne că supeul era servit.

Când intrarăm în sufragerie, Marguerite stătea sprijinită de perete, iar Gaston, ţinându-i mâinile într-ale sale, îi vorbea în şoaptă.

—Eşti nebun, îi răspundea Marguerite, doar ştii bine că nu te vreau. Nu-i ceri unei femei ca mine să-ţi fie amantă la doi ani după ce o cunoşti. Noi, astea, ori ne dăruim imediat, ori niciodată. Hai, domnilor, la masă.

Şi, scăpând din mâinile lui, Marguerite îl făcu pe Gaston să se aşeze în dreapta ei, pe mine mă plasă în stânga ei, apoi îi spuse Naninei:

—Înainte de a te aşeza, spune la bucătărie să nu deschidă dac-o să sune cineva.

Dispoziţia aceasta era dată la ora unu din noapte.

La masă s-a râs, s-a băut şi s-a mâncat mult. Nu peste multă vreme, veselia coborâse la un nivel foarte jos, şi acele cuvinte pe care unii oameni le socot agreabile, dar care murdăresc întotdeauna gura care le rosteşte, izbucneau din când în când, în aclamaţiile entuziaste ale Naninei, ale lui Prudence şi ale Margueritei. Gaston se distra pe faţă; era un băiat bun la suflet, dar al cărui spirit o cam luase razna încă de la primele năravuri deprinse. Pentru o clipă îmi dorisem să mă ameţesc, să-mi silesc inima şi gândurile să rămână nepăsătoare la spectacolul pe care îl aveam sub ochi şi să-mi iau şi eu partea mea din această veselie, care părea a fi unul din felurile servite la masă; dar, încetul cu încetul, mă izolasem de acea larmă, paharul îmi rămăsese plin, şi aproape că mă întristasem văzând-o pe această frumoasă fiinţă de douăzeci de ani bând, vorbind ca un hamal şi râzând cu atât mai zgomotos cu cât ceea ce se spunea era mai scandalos.

Totuşi această veselie, acest fel de a vorbi şi de a bea, care la ceilalţi comeseni mi se păreau urmările desfrâului, ale obişnuinţei sau ale tăriei, la Marguerite îmi apăreau ca o nevoie de uitare, ca o febră sau ca o iritabilitate nervoasă. La fiecare pahar de şampanie, obrajii i se acopereau de un roşu ca de ferbinţeală şi o tuse uşoară la începutul mesei devenise, pe măsura ce trecea timpul, destul

de puternică, silind-o să-şi rezeme capul de spătarul scaunului şi să-şi apese pieptul cu mâinile de fiecare dată când tuşea.

Sufeream de răul pe care trebuie că i-l făceau acestui firav organism toate acele excese de fiecare zi.

În fine, se întîmplă chiar lucrul acela pe care-l prevăzusem şi de care mă temeam. Spre sfârşitul mesei, pe Marguerite o apucă un acces de tuse mai puternic decât toate celelalte pe care le avusese de când mă aflam acolo. Mi se părea că pieptul ei se sfâşie pe dinăuntru. Biata fată deveni purpurie, închise ochii din cauza durerii şi-şi duse la buze şervetul, pe care-l înroşiră câteva picături de sânge. Atunci, ea se ridică şi alergă spre cabinetul ei de toaletă.

—Dar ce are Marguerite? întrebă Gaston.

—Are că a râs prea mult şi acum scuipă sânge, făcu Prudence. Oh! nu va fi nimic, asta i se întâmplă în fiecare zi. O să se întoarcă. Să o lăsăm singură, îi place mai mult aşa.

În ceea ce mă priveşte, eu nu m-am mai putut stăpâni şi, spre marea mirare a lui Prudence şi Nanine, care mă chemau înapoi, m-am dus după Marguerite.

X

Camera în care se refugiase nu era luminată decât de o singură lumânare, pusă pe o masă. Trântită pe o canapea mare, cu rochia desfăcută, îşi ţinea o mână pe piept şi pe cealaltă o lăsa să atârne. Pe masă era un lighean de argint pe jumătate plin cu apă, iar apa era brăzdată de firicele de sânge.

Marguerite, foarte palidă şi cu gura întredeschisă, încerca să-şi reia respiraţia. Din când în când, pieptul i se umfla de un lung suspin care, odată eliberat, părea s-o mai uşureze puţin, şi-i lăsa pentru câteva clipe impresia că se simte mai bine.

M-am apropiat de ea, fără ca ea să fi făcut vreo mişcare, m-am aşezat şi i-am luat mâna care se odihnea pe canapea.

—Ah! dumneata eşti? îmi spuse ea cu un surâs.

Se pare că aveam o figură răvăşită, căci adăugă:

—Eşti bolnav şi dumneata?

—Nu; dar dumneata, dumneata tot mai suferi?

—Foarte puţin; şi ea îşi şterse cu batista lacrimile pe care tusea i le adusese în ochi; de-acum, m-am obişnuit cu asta.

—Dumneata te sinucizi, doamnă, i-am zis atunci cu o voce emoţionată; aş vrea să-ţi fiu prieten, sau ruda dumitale, ca să te împiedic să-ţi faci rău cu bună ştiinţă.

—Ah! chiar nu merită să te alarmezi, replică ea pe un ton puţin amar; vezi doar cum se ocupă ceilalţi de mine: pentru că ei ştiu bine că nu e nimic de făcut împotriva acestei boli.

Apoi se ridică şi, luând lumânarea, o puse pe şemineu şi se privi în oglindă.

—Cât de palidă sunt! spuse ea încheindu-şi rochia şi trecându-şi degetele prin părul despletit. Ei! hai să ne întoarcem din nou la masă. Vii?

Dar eu stăteam jos şi nu mă mişcam.

Ea înţelese emoţia pe care această scenă mi-o provocase, căci se apropie de mine şi, întinzându-mi mâna, îmi spuse:

—Hai, vino!

I-am luat mâna şi am dus-o la buze, stropind-o fără să vreau cu două lacrimi îndelung stăpânite.

—Ei, tare mai eşti copil! spuse ea, aşezându-se din nou lângă mine; uite că şi plângi! Ce-i cu dumneata?

—Trebuie că-ţi par foarte nătâng, dar ce-am văzut adineauri mi-a făcut groaznic de rău.

—Eşti tare bun! Ce vrei? nu pot să dorm, trebuie să mă distrez puţin. Şi-apoi, fete ca mine, una mai mult sau mai puţin, ce contează? Doctorii îmi spun că sângele pe care îl scuip vine din bronhii; mă prefac şi eu că-i cred, asta e tot ce pot face pentru ei.

—Ascultă, Marguerite, am spus eu atunci cu un avânt pe care nu l-am putut reţine, nu ştiu ce influenţă vei avea asupra vieţii mele, dar ceea ce ştiu e că, la ora actuală, nu-i nimeni, nici chiar sora mea, care să mă intereseze atât de mult ca dumneata. Asta de când te-am văzut. Ei bine, pentru Dumnezeu, îngrijeşte-te şi nu mai duce viaţa pe care o duci.

—Dacă m-aş îngriji, aş muri. Ceea ce mă ţine este viaţa agitată pe care o duc. Apoi, îngrijirea este pentru femeile de lume care au o familie şi prieteni, dar noi, de îndată ce nu mai putem servi vanităţii sau plăcerii amanţilor noştri, aceştia ne părăsesc şi zilelor lungi li se succed serile lungi. Ştiu bine acest lucru; am stat două luni în pat; după trei săptămâni, nimeni nu mai venea să mă vadă.

—E adevărat că eu nu însemn nimic pentru dumneata, am reluat eu, dar, dacă ai vrea, te-aş îngriji ca un frate, nu te-aş părăsi deloc şi te-aş vindeca. Atunci când vei avea putere, o să-ţi reiei viaţa pe care o duci, dacă vrei, dar sunt sigur că o

să-ţi placă mai mult o existenţă liniştită, care te-ar face mai fericită şi te-ar menţine frumoasă.

—Gândeşti aşa astă-seară, pentru că vinul te-a întristat, dar nu ai avea răbdarea cu care te lauzi.

—Dă-mi voie să-ţi spun, Marguerite, că ai fost bolnavă două luni şi că în timpul acestor două luni am venit în fiecare zi să aflu veşti despre dumneata.

—E adevărat, dar de ce nu urcai?

—Pentru că atunci nu te cunoşteam.

—Cine simte vreo jenă faţă de o femeie ca mine?

—Ai întotdeauna o jenă faţă de o femeie, asta e părerea mea cel puţin.

—Aşadar, m-ai îngriji?

—Da.

—Ai sta toată ziua lângă mine?

—Da.

—Chiar şi noapte de noapte?

—Atât timp cât nu te-aş plictisi.

—Şi cum ai numi dumneata acest lucru?

—Devotament.

—Şi de unde vine acest devotament?

—Dintr-o simpatie irezistibilă pe care o am pentru dumneata.

—Prin urmare, eşti îndrăgostit de mine? Spune-mi-o acum, e mult mai simplu.

—Se poate, dar dacă tot trebuie să ţi-o spun într-o zi, aceea nu va fi astăzi.

—Ai face mai bine să nu mi-o spui niciodată.

—De ce?

—Deoarece din această mărturisire nu se pot desprinde decât două lucruri.

—Care?

—Fie că nu te accept, şi atunci mi-ai purta pică, fie că te accept, şi atunci vei avea o amantă tristă; o femeie nervoasă, bolnavă, tristă, sau de o veselie mai tristă decât amărăciunea, o femeie care scuipă sânge şi care cheltuieşte o sută de mii de franci pe an, asta merge la un bătrân bogătaş, ca ducele, dar

e tare supărător pentru un tânăr ca dumneata, şi dovada e că toţi amanţii tineri pe care i-am avut m-au părăsit foarte repede.

Nu-i răspundeam nimic: o ascultam. Această mărturisire sinceră, care era aproape o spovedanie, această viaţă dureroasă pe care o întrevedeam pe sub vălul aurit care o acoperea, şi de a cărei realitate biata femeie voia să scape refugiindu-se în desfrâu, în beţie şi insomnie, toate acestea mă impresionau atât de mult, încât nu-mi mai găseam cuvintele.

—Hai, continuă Marguerite, am început să spunem nişte copilării. Dă-mi mâna şi să ne întoarcem în sufragerie. Ei nu trebuie să afle de ce am lipsit atât de mult.

—Poţi să te întorci, dacă vrei, dar mie te rog să-mi îngădui să rămân aici.

—De ce?

—Deoarece veselia dumitale îmi face prea rău.

—Ei bine, voi fi tristă.

—Uite, Marguerite, dă-mi voie să-ţi spun un lucru, care ţi s-a spus adesea, fără-ndoială, şi căruia obişnuinţa de a-l auzi te va împiedica poate să-i dai crezare, dar care nu e mai puţin adevărat, şi pe care nu ţi-l voi mai spune niciodată.

—Care este?... spuse ea cu acel surâs al mamelor tinere când ascultă o năzbâtie a copilului lor.

—Chiar din clipa în care te-am văzut, nu ştiu nici cum şi nici de ce, ai ocupat un loc important în viaţa mea, aşa că degeaba m-am silit să alung imaginea ta din mintea mea, căci ea s-a întors mereu, aşa că astăzi, când te-am întâlnit după doi ani de când nu te-am văzut, ai luat asupra inimii şi sufletului meu un ascendent încă şi mai mare; în sfârşit, acum că m-ai primit, că te cunosc, că ştiu tot ce e ciudat în dumneata, mi-ai devenit indispensabilă, şi voi înnebuni nu numai dacă nu mă iubeşti, dar şi dacă nu mă laşi să te iubesc.

—Dar, sărmanul de tine, îţi voi spune ceea ce spunea doamna D...: aşadar eşti foarte bogat! Dar nu ştii tu oare că eu cheltuiesc şase sau şapte mii de franci pe lună, şi că această cheltuială a devenit o necesitate a vieţii pe care o duc; oare nu ştii, bietul meu prieten, că te-aş ruina în scurtă vreme, iar familia dumitale te-ar putea pune sub interdicţie, ca să te înveţe minte să mai trăieşti cu o creatură ca mine. Iubeşte-mă ca un bun prieten, dar nu altfel. Vino să mă vezi, vom râde, vom sta de vorbă, dar nu-ţi face păreri exagerate despre ceea ce reprezint, căci nu preţuiesc mare lucru. Ai un suflet bun, ai nevoie să fii iubit, eşti prea tânăr şi prea sensibil ca să poţi trăi în lumea noastră. Ia-ţi o femeie măritată. Vezi că sunt fată bună şi-ţi vorbesc deschis.

—Ca să vezi! Ce naiba faceţi aici? strigă Prudence, pe care n-o auzisem venind, şi care se ivise în pragul uşii, cu părul încâlcit şi cu rochia desfăcută. Recunoşteam în această dezordine mâna lui Gaston.

—Discutăm despre lucruri serioase, spuse Marguerite; lasă-ne puţin, venim şi noi îndată.

—Bine, bine, discutaţi, copii, zise Prudence, plecând şi închizând uşa, parcă pentru a accentua şi mai mult tonul cu care pronunţase ultimele cuvinte.

—Aşadar, ne-am înţeles, reluă Marguerite, când rămaserăm singuri; nu e cazul să mă mai iubeşti.

—O să plec.

—Chiar aşa?

Mersesem prea departe ca să mai pot da înapoi, şi, de altfel, fata aceasta mă tulbura. Amestecul acela de voioşie, de tristeţe, de candoare, de prostituare, boala aceea chiar, care avea să-i dezvolte trăirea impresiilor ca şi sensibilitatea nervilor, totul mă făcea să înţeleg că, dacă nu reuşeam să mă impun încă de la început asupra acestei naturi distrate şi uşuratice, ea era pierdută pentru mine.

—Haida-de, aşadar e serios tot ce spui! zise ea.

—Foarte serios.

—Dar de ce nu mi-ai spus toate astea mai devreme?

—Când ţi le-aş fi putut spune?

—A doua zi după ce mi-ai fost prezentat la Opera Comică.

—Cred că m-ai fi primit foarte prost, dacă aş fi venit să te văd.

—De ce?

—Pentru că în ajun fusesem stupid.

—Asta e adevărat. Şi totuşi, încă de pe atunci mă iubeai.

—Da.

—Ceea ce nu te-a împiedicat să te duci la culcare şi să dormi liniştit după spectacol. Ştim noi în ce constau aceste mari amoruri.

—Ei bine, aici te înşeli. Ştii ce am făcut în seara aceea de la Opera Comică?

—Nu.

—Te-am aşteptat la intrarea de la „Cafe Anglais”. Ţi-am urmărit trăsura care v-a dus, pe dumneata şi pe cei trei prieteni, şi atunci când te-am văzut coborând şi întorcându-te singură acasă, am fost foarte fericit.

Marguerite începu să râdă.

—De ce râzi?

—Fără motiv.

—Spune-mi de ce, te implor, altfel am să cred că iar îţi baţi joc de mine.

—N-o să te superi?

—Cu ce drept m-aş supăra?

—Ei bine, aveam un bun motiv ca să mă întorc singură.

—Ce motiv?

—Acela că mă aştepta cineva acasă.

Dacă mi-ar fi înfipt un cuţit nu cred că m-ar fi durut mai tare. M-am ridicat şi, întinzându-i mâna, i-am spus:

—Adio!

—Eram sigură că ai să te superi, spuse ea. Bărbaţii sunt înnebuniţi să afle lucruri care i-ar putea face să sufere.

—Dar, te asigur, adăugai eu pe un ton rece, ca şi cum aş fi vrut să-i dovedesc că mă vindecasem pentru totdeauna de pasiunea mea, te asigur că nu sunt supărat. Era foarte firesc să te aştepte cineva, aşa cum este foarte firesc ca eu să plec la ora trei dimineaţa.

—Ai şi dumneata pe cineva care te aşteaptă acasă?

—Nu, dar trebuie să plec.

—Atunci, cu bine.

—Mă dai afară.

—Câtuşi de puţin.

—De ce mă faci să sufăr?

—Cum te fac să suferi?

—Îmi spui că te aştepta cineva.

—Nu m-am putut stăpâni să nu râd la gândul că ai fost atât de fericit văzând că mă întorc singură, atunci când eu aveam un motiv atât de întemeiat pentru asta.

—Uneori te bucuri pentru o copilărie, şi pare un lucru răutăcios să distrugi această bucurie, pe când, lăsând-o să existe, l-ai putea face şi mai fericit pe cel care o are.

—Dar cu cine crezi că ai de-a face? Nu sunt nici fecioară şi nici ducesă. Nu te cunosc decât de astăzi şi nu trebuie să-ţi dau socoteală de faptele mele. Admiţând că-ţi voi deveni amantă într-o zi, trebuie să ştii că am avut şi alţi amanţi înainte de dumneata. Dacă îmi faci scene de gelozie încă de pe acum, ce va fi după, dacă va exista vreodată acest după. N-am mai văzut de când sunt un bărbat ca tine.

—Asta pentru că nimeni nu te-a iubit aşa cum te iubesc eu.

—Hai, fii sincer, chiar mă iubeşti atât de mult?

—Atât cât e cu putinţă să iubeşti, cred.

—Şi de când ai început să...?

—Din ziua în care te-am văzut coborând din caleaşcă şi intrând la Susse, acum trei ani.

—Ştii că asta-i foarte frumos? Ei bine, ce trebuie să fac drept recunoştinţă pentru această mare iubire?

—Trebuie să mă iubeşti puţin, am spus eu, în timp ce inima îmi bătea atât de tare, încât aproape că mă împiedica să vorbesc; căci, în ciuda surâsurilor pe jumătate batjocoritoare cu care ea însoţise toată această conversaţie, mi se părea că Marguerite în-cepea să-mi împărtăşească tulburarea şi că mă apropiam de ceasul atât de mult aşteptat.

—Ei bine, şi ducele?

—Care duce?

—Bătrânul meu gelos.

—El nu va şti nimic.

—Şi dacă o să afle?

—O să te ierte.

—Ah, nu! o să mă părăsească, şi-atunci ce-o să se aleagă de mine?

—Dar deja rişti să te părăsească pentru altul.

—De unde ştii?

—Din dispoziţia pe care ai dat-o de a nu fi lăsat nimeni să intre aici în noaptea asta.

—E adevărat; numai că acela este un prieten serios.

—La care nu ţii deloc, de vreme ce îi închizi uşa la această oră.

—Nu ai dreptul să mi-o reproşezi, fiindcă am făcut-o pentru a vă primi pe dumneata şi pe prietenul dumitale.

Puţin câte puţin, mă apropiasem de Marguerite; îmi petrecusem mâinile în jurul taliei sale şi îi simţeam trupul ei suplu apăsând uşor pe mâinile mele împreunate.

—Dacă ai şti cât de mult te iubesc! îi spuneam eu în şoaptă.

—Adevărat?

—Îţi jur.

—Ei bine, dacă îmi promiţi că ai să-mi îndeplineşti toate dorinţele fără să scoţi o vorbă, fără să-mi faci vreo observaţie, fără să-mi pui întrebări, poate că am să te iubesc.

—Tot ce vei vrea!

—Te previn însă că vreau să fiu liberă să fac tot ce poftesc, fără să-ţi dau nici cel mai mic amănunt despre viaţa mea. E mult de când caut un amant tânăr, supus, îndrăgostit şi care să nu fie bănuitor, un iubit fără drepturi. Niciodată n-am putut găsit unul aşa. Bărbaţii, în loc să fie mulţumiţi că li se acordă pentru mult timp ceea ce abia dacă sperau să obţină măcar o dată, îi cer amantei lor socoteală pentru prezent, trecut şi chiar viitor. Pe măsură ce se obişnuiesc cu ea, vor să o domine, şi devin cu atât mai pretenţioşi cu cât li se dă tot ceea ce vor. Dacă mă hotărăsc să-mi iau un nou amant acum, vreau ca el să aibă trei calităţi foarte rare, să fie încrezător, supus şi discret.

—Ei bine, voi fi tot ceea ce vrei.

—Vom vedea.

—Şi când vom vedea?

—Mai târziu.

—De ce mai târziu?

—Deoarece, zise Marguerite, desprinzându-se din braţele mele şi luând dintr-un buchet mare de camelii roşii, adus de dimineaţă, o camelie pe care mi-o prins-o la butonieră, deoarece tratatele nu pot fi aduse la îndeplinire întotdeauna în ziua în care sunt semnate.

Era uşor de priceput.

—Şi când te voi mai vedea? îi spun eu, strângând-o în braţe.

—Când această camelie o să-şi schimbe culoarea.

—Şi când o să-şi schimbe culoarea?

—Mâine, de la orele unsprezece până la miezul nopţii. Eşti mulţumit?

—Mă mai întrebi?

—Nici un cuvânt despre toate astea, nici prietenului dumitale, nici lui Prudence, nimănui.

—Îţi promit.

—Acum, sărută-mă şi să ne întoarcem în sufragerie.

Îmi întinse buzele, îşi netezi din nou părul, apoi ieşirăm din camera aceea, ea cântând, iar eu pe jumătate nebun.

În salon, oprindu-se, îmi spuse pe şoptite:

—Trebuie să ţi se pară ciudat că las impresia că sunt gata să te accept aşa numaidecât. Ştii de ce fac asta? Deoarece, continuă ea, luându-mi mâna şi punând-o pe inima ei, căreia îi simţeam palpitaţiile violente şi repetate, întrucât voi trăi mai puţin decât celelalte, mi-am promis să trăiesc mai repede.

—Nu mai vorbi aşa, te implor.

—Oh! consolează-te, continuă ea, râzând. Oricât de puţin timp mi-a mai rămas de trăit, o să trăiesc mai multă vreme decât ai să mă iubeşti tu.

Şi intră în sufragerie cântând.

—Unde e Nanine? întrebă ea, văzându-i pe Gaston şi pe Prudence singuri.

—Doarme în camera ta, tot aşteptând să te culci, răspunse Prudence.

—Nenorocita! O omor! Hai, domnilor, e timpul să vă retrageţi.

Zece minute mai târziu, ieşeam împreună cu Gaston. Marguerite îmi strânse mâna la plecare, spunându-mi la revedere, şi rămase cu Prudence.

—Ei bine, mă întrebă Gaston, după ce ieşisem afară, ce zici de Marguerite?

—E un înger şi eu sunt nebun după ea.

—Bănuiam; i-ai spus-o?

—Da.

—Şi ea ţi-a promis că te crede.

—Nu.

—Nu e ca Prudence.

—Ea ţi-a promis ceva?

— A făcut mai mult de-atât, dragul meu! N-o să-ţi vină să crezi, dar grăsana asta de Duvernoy se ţine încă foarte bine.

XI

În acest moment al povestirii sale, Armand se opri.

—N-ai vrea să închizi fereastra? îmi zise el. Începe să mă ia cu frig. Între timp, eu o să mă întind puţin.

Am închis fereastra, Armand, care era încă foarte slăbit, îşi scoase halatul şi se vârî în pat, odihnindu-şi pentru câteva momente capul pe pernă, ca un om istovit după un drum lung sau chinuit de nişte amintiri dureroase.

—Poate că ai vorbit prea mult, i-am spus eu. N-ai vrea să plec şi să te las să dormi? O să-mi povesteşti în altă zi sfârşitul acestei istorii.

—Te plictiseşte cumva?

—Dimpotrivă.

—Atunci, o să continui; chiar dacă m-ai lăsa singur, tot n-aş putea dormi.

Când m-am întors acasă, reluă el, fără să simtă nevoia de a se reculege, într-atât toate aceste amănunte erau încă prezente în mintea lui, nu m-am culcat, ci am început să reflectez la neobişnuitele întâmplări din ziua aceea. Întâlnirea, prezentarea, promisiunea pe care mi-o făcuse Marguerite, toate se petrecuseră atât de repede, atât de nesperat, încât erau momente în care credeam că visasem. Şi totuşi, nu era prima dată când o tânără ca Marguerite îi promitea unui bărbat să i se dăruiască la numai o zi după ce acesta i-o ceruse.

Degeaba gândeam aşa, prima impresie pe care mi-o făcuse viitoarea mea amantă asupra mea fusese atât de puternică, încât mai dăinuia. Mă încăpăţânam în continuare să nu văd în ea o femeie uşoară asemenea celorlalte, şi, stăpânit de vanitatea atât de caracteristică tuturor bărbaţilor, eram gata să cred că şi ea nutrea pentru mine acea atracţie de neînvins pe care o aveam eu pentru ea.

Cu toate astea, aveam la îndemână exemple foarte contradictorii şi auzisem adesea spunându-se că Marguerite ajunsese să-şi vândă iubirea ca pe o marfă mai mult sau mai puţin scumpă, în funcţie de sezon.

Dar, pe de altă parte, cum se putea împăca oare această reputaţie cu refuzurile continui cu care se alesese tânărul conte pe care-l găsisem la ea? O să-mi spui că el nu-i plăcea şi că, întrucât era splendid întreţinută de duce, dacă tot era vorba să-şi ia un alt amant, măcar să fie un bărbat care să-i placă. Şi atunci, de ce nu-l voia pe Gaston, încântător, spiritual, bogat, şi părea să mă vrea pe mine, pe care mă găsise atât de ridicol prima dată când mă văzuse.

Ce-i drept, există şi unele mici întâmplări care cântăresc mai mult decât o curte de un an întreg, făcută unei femei.

Dintre cei care se aflau la supeu, eu eram singurul care se îngrijorase văzând-o plecând de la masă. O urmasem şi simţisem o emoţie atât de puternică, încât nu mi-o putusem ascunde. Plânsesem atunci când îi sărutasem mâna. Această împrejurare, împreună cu vizitele mele zilnice în cele două luni ale bolii ei, o făcuseră poate să vadă în mine un alt fel de bărbat decât cei pe care-i cunoscuse până atunci, şi poate că-şi spusese că putea face pentru o iubire astfel mărturisită ceea ce făcuse de atâtea ori pentru alţii, de vreme ce asta nu mai avea vreo însemnătate pentru ea.

Cum vezi, toate aceste supoziţii erau destul de plauzibile; dar, oricare ar fi fost motivul pentru care consimţise, un lucru era sigur, şi anume că Marguerite consimţise.

Or, întrucât eu eram îndrăgostit de Marguerite şi în curând ea avea să fie a mea, nu-i puteam cere nimic mai mult. Totuşi, ţi-o repet, deşi era o femeie întreţinută, poate pentru a o idealiza, îmi făcusem din această iubire una fără speranţă, aşa încât, pe măsură ce se apropia momentul când nu

voi mai avea nevoie să sper, cu atât mai mult aveam îndoieli.

N-am închis ochii toată noaptea.

Nu mă mai recunoşteam. Eram aproape nebun. Erau momente când nu mă găseam nici destul de frumos, nici destul de bogat, nici destul de elegant ca să posed o asemenea femeie, şi altele când mă simţeam plin de vanitate la gândul că o voi poseda; apoi începeam să mă tem că Marguerite ar putea să nu aibă pentru mine decât un capriciu de câteva zile şi, presimţind nenorocirea unei rupturi grabnice, îmi spuneam că aş face mai bine să nu mă mai duc în seara aceea la ea şi să plec scriindu-i despre temerile mele. De aici, treceam la o speranţă fără limite, la o încredere nemărginită. Îmi făceam visuri incredibile de viitor, îmi spuneam că această fată îmi datora vindecarea ei fizică şi morală, că o să-mi petrec toată viaţa cu ea, şi că dragostea ei o să mă facă mai fericit decât cele mai pure iubiri.

În sfârşit, nu ţi-aş putea repeta miile de gânduri care îşi făceau drum dinspre inimă către cap şi care s-au stins, puţin câte puţin, în somnul care m-a cuprins spre ziuă.

Când m-am trezit, era ora două. Era o vreme minunată. Nu-mi aduc aminte ca viaţa să mi se fi părut vreodată atât de frumoasă şi de împlinită. Amintirile din ajun îmi reveneau în minte, fără umbre, fără obstacole şi însoţite vesel de speranţele serii ce avea să vină. M-am îmbrăcat în grabă. Eram mulţumit şi mă simţeam capabil de cele mai bune fapte. Din când în când, inima îmi tresălta de bucurie şi de dragoste. O dulce febră mă stăpânea. Nu mă mai neliniştea toate acele motive care mă preocupaseră înainte de a adormi. Nu mai vedeam decât rezultatul, nu mă mai gândeam decât la ora când trebuia să o revăd pe Marguerite.

Mi-a fost cu neputinţă să mai rămân acasă, camera mi se părea prea mică pentru o fericire atât

de mare ca a mea, aveam nevoie de întreaga natură ca să-mi descarc sufletul.

Am ieşit din casă.

Am trecut pe rue d'Antin. Cupeul o aştepta pe Marguerite la poartă; mi-am purtat paşii spre Champs-Elysées. Deşi nu-i cunoşteam, îmi erau dragi toţi oamenii pe care îi întâlneam în cale.

Cât de bun te poate face iubirea!

După o oră de când mă plimbam de la Caii din Marly[5] la piaţeta de la începutul bulevardului şi de la piaţetă la Caii din Marly, am văzut de departe trăsura Margueritei; pe ea n-am văzut-o, am bănuit doar că era ea.

În momentul în care trăsura urma s-o cotească spre Champs-Elysées, ea îi ceru vizitiului să oprească şi, din mijlocul unui grup în care se afla, se desprinse un tânăr înalt, care veni să-i vorbească.

Au stat de vorbă câteva momente; tânărul s-a întors la prietenii săi, caii au pornit din nou, iar eu, care mă apropiasem de grup, l-am recunoscut în cel care îi vorbise Margueritei pe acel conte de G..., al cărui portret îl văzusem în casa ei şi pe care Prudence mi-l indicase drept omul căruia ea îi datora actuala ei situaţie. Lui îi închisese uşa în ajun; am presupus că nu-şi oprise trăsura decât ca să-i explice motivul pentru care nu-i deschisese, sperând în acelaşi timp că găsise un nou pretext pentru a nu-l primi nici în noaptea următoare.

Nu ştiu cum a trecut restul zilei; am umblat, am fumat, am stat de vorbă, dar la orele zece seara nu-mi aminteam nici ce anume am spus, nici cu cine m-am întâlnit.

Tot ceea ce îmi amintesc este că m-am întors acasă, că mi-au trebuit trei ore ca să-mi aranjez toaleta şi că m-am uitat de o sută de ori la pendulă şi la ceas, care, din nefericire, mergeau la fel.

Atunci când a sunat de zece şi jumătate, mi-am spus că era timpul să plec.

Pe atunci locuiam în rue de Provence; am luat-o pe rue Mont-Blanc, am traversat bulevardul, am intrat pe rue Louis-le-Grand, rue Port-Mahon şi rue d'Antin. Am privit spre ferestrele Margueritei.

Erau luminate.

Am sunat la intrare.

L-am întrebat pe portar dacă domnişoara Gautier era acasă.

Mi-a răspuns că nu se întoarce niciodată înainte de orele unsprezece sau unsprezece şi un sfert.

M-am uitat la ceas.

Crezusem că am mers agale, dar nu avusesem nevoie decât de cinci minute pentru a ajunge din rue de Provence până la Marguerite.

Aşa că am început să mă plimb pe strada aceea fără prăvălii şi pustie la acea oră.

Cam după o jumătate de oră a sosit şi Marguerite. A coborât din cupeu, privind în jurul ei, ca şi cum ar fi căutat pe cineva.

Trăsura a pornit din nou, la pas, grajdurile şi remiza fiind în altă parte. În momentul în care Marguerite se pregătea să sune, m-am apropiat de ea şi i-am spus:

—Bună seara.

—Ah, dumneata eşti? îmi zise ea pe un ton care nu prea lăsa să se întrevadă plăcerea de a fi dat peste mine acolo.

—Nu mi-ai promis că pot să-ţi fac o vizită astăzi?

—Ai dreptate, uitasem.

Cuvintele acestea îmi dădeau peste cap toate reflecţiile mele din cursul dimineţii aceleia şi toate speranţele din timpul zilei. Totuşi, începeam să mă obişnuiesc cu fasoanele ei, aşa că nu m-am dat plecat, ceea ce aş fi făcut cu siguranţă altădată.

Am intrat împreună.

Nanine deschisese poarta din vreme.

—Prudence s-a întors? a întrebat Marguerite.

—Nu, doamnă.

—Du-te şi lasă-i vorbă ca, de îndată ce se întoarce, să vină la mine. Mai întâi, stinge lampa din salon, iar dacă vine cineva, spune că nu sunt acasă şi că nici nu mă voi întoarce.

Aveam în faţă o femeie preocupată de ceva şi poate plictisită de vreun pisălog. Nu ştiam nici ce mină să iau şi nici ce să spun. Marguerite s-a îndreptat spre dormitor; eu am rămas unde mă aflam.

—Vino, îmi spuse ea.

Şi-a scos pălăria, mantoul de catifea şi le-a aruncat pe pat, apoi s-a trântit într-un fotoliu mare, lângă focul pe care punea să i se facă până la începutul verii, şi mi-a spus, în timp ce se juca cu lanţul de la ceas:

—Ei bine, ce noutăţi îmi aduci?

—Nimic, atât doar că am greşit venind astă-seară aici.

—Pentru ce?

—Pentru că pari contrariată şi că desigur te plictisesc.

—Nu mă plictiseşti; numai că sunt bolnavă, toată ziua mi-a fost rău, n-am dormit şi am o migrenă îngrozitoare.

—Vrei să mă retrag, ca să te poţi culca?

—Oh! poţi să rămâi, dacă vreau să mă culc, pot s-o fac şi cu tine de faţă.

În acel moment a sunat cineva.

—Cine ar mai putea veni? zise ea cu o mişcare de nelinişte.

Câteva momente mai târziu s-a sunat din nou.

—Se pare că nu e nimeni care să deschidă. Va trebui s-o fac chiar eu.

Se ridică, într-adevăr, spunându-mi:

—Aşteaptă aici.

Traversă apartamentul şi o auzii deschizând uşa de la intrare. Am ciulit urechea.

Cel căruia îi deschisese se opri în sufragerie. După primele cuvinte, am recunoscut vocea tânărului conte de N...

—Cum te mai simţi în seara asta? spunea el.

—Prost, îi răspunse sec Marguerite.

—Te deranjez cumva?

—Poate.

—Aşa mă primeşti! Ce ţi-am făcut, scumpa mea Marguerite?

—Dragul meu, tu nu mi-ai făcut nimic. Sunt bolnavă, trebuie să mă culc, aşa că o să-mi faci plăcerea să pleci. Mă înnebuneşte faptul că nu pot să mă întorc seara acasă fără să te văd apărând după cinci minute. Ce vrei de la mine? Să fiu amanta dumitale? Ei bine, ţi-am mai spus de o sută de ori că nu, că mă plictiseşti îngrozitor şi că n-ai decât să mergi în altă parte. Iar azi ţi-o repet pentru ultima oară: Nu te vreau, să fim bine înţeleşi. Şi acum, adio. A, uite că vine Nanine; o să-ţi lumineze ea drumul. Bună seara.

Şi, fără să mai adauge un cuvânt, fără să mai asculte bâlbâielile tânărului, Marguerite se întoarse în cameră, trântind violent uşa, prin care Nanine, la rândul ei, intră aproape imediat.

—Ascultă aici, îi zise Marguerite, va trebui să-i spui întotdeauna acestui imbecil că nu sunt acasă sau că nu vreau să-l primesc. Am obosit, la urma urmei, să tot văd încontinuu nişte bărbaţi care vin să îmi ceară acelaşi lucru, care mă plătesc şi care îşi închipuie în felul ăsta că suntem chit. Dacă cele care încep să practice ruşinoasa noastră meserie ar şti ce înseamnă asta cu adevărat, s-ar face mai degrabă cameriste. Dar nu; ne îmboldeşte vanitatea de a avea rochii, trăsuri, diamante; crezi tot ce auzi, căci prostituţia îşi are şi ea credinţa ei, şi îţi uzezi încetul cu încetul inima, trupul, frumuseţea, oamenii se tem de tine ca de un animal sălbatic, te dispreţuiesc ca pe un paria, nu eşti înconjurată decât de oameni care îţi iau mai mult decât îţi dau, iar într-o bună zi crăpi ca un câine, după ce i-ai dus pe calea pierzaniei atât pe ceilalţi cât şi pe tine.

—Hai, doamnă, calmaţi-vă, spuse Nanine, nu staţi deloc bine cu nervii astă-seară.

—Rochia asta mă strânge, se porni iar Marguerite, în timp ce-şi desfăcea copcile de la corsaj. Dă-mi un capot. Ei bine, ce-i cu Prudence?

—Încă nu s-a întors, dar i-am lăsat vorbă să vină la doamna de îndată ce va sosi.

—Uite una, continuă Marguerite, scoţându-şi rochia şi îmbrăcând un capot alb, uite una care ştie foarte bine să mă găsească atunci când are nevoie de mine şi care nu poate să-mi facă un serviciu cu plăcere. Doar ştie că aştept un răspuns în seara asta, că am nevoie de el, că sunt îngrijorată, şi sunt convinsă că ea umblă cine ştie pe unde fără să-i pese de mine.

—Poate că a fost reţinută de vreo treabă.

—Pune să se prepare punciul

—Iar o să vă faceţi rău, spuse Nanine.

—Cu atât mai bine. Adu-mi şi nişte fructe, pateu sau o aripă de pui, ceva care poate fi adus imediat, mi-e foame.

Nu cred că mai are rost să-ţi spun ce impresie îmi făcea toată acea scenă; ghiceşti, nu-i aşa?

—O să cinezi cu mine, îmi zise ea; dar până atunci, ia o carte, eu am puţină treabă în cabinetul de toaletă.

Aprinse lumânările unui candelabru, deschise o uşă de la capătul patului şi dispăru.

După plecarea ei, am început să reflectez asupra vieţii acestei fete, şi iubirii mele pentru ea i se alătură şi un sentiment de milă.

Mă plimbam cu paşi mari prin cameră, gânditor, atunci când a intrat Prudence.

—Ia te uită, eşti aici? îmi zise ea; Marguerite unde-i?

—În cabinetul de toaletă.

—Atunci, o aştept. Şi zi aşa, ea te găseşte încântător; ştiai asta?

—Nu.

—Nu ţi-a spus chiar nimic?

—Nimic.

—Şi cum se face că eşti aici?

—Am venit să-i fac o vizită.

—La miezul nopţii?

—De ce nu?

—Farsorule!

—M-a primit chiar foarte rău.

—O să te primească mai bine.

—Crezi?

—Îi aduc o veste bună.

—Asta nu e rău; aşadar, zici că ţi-a vorbit de mine?

—Ieri-seară sau mai bine zis astă-noapte, după ce ai plecat cu prietenul dumitale... Apropo, ce mai face prietenul dumitale? Gaston R... parcă aşa îl cheamă, cred.

—Da, îi spun eu, fără să mă pot abţine să nu zâmbesc, amintindu-mi de confidenţa pe care mi-o făcuse Gaston şi văzând că Prudence de-abia dacă-i ştia numele.

—E drăguţ băiatul ăsta; cu ce se ocupă?

—Are o rentă de douăzeci şi cinci de mii de franci.

—Ah! Chiar aşa? Ei, bine, ca să revenim la dumneata, Marguerite mi-a pus tot felul de întrebări în privinţa dumitale; m-a întrebat cine eşti, cu ce te ocupi, ce amante ai avut; în sfârşit, tot ce se poate întreba despre un bărbat de vârsta dumitale. Eu i-am spus tot ce ştiu, adăugând că eşti un băiat fermecător, asta-i tot.

—Îţi mulţumesc, dar spune-mi acum cu ce comision te-a însărcinat ieri?

—Cu nici unul; zicea că trebuie să-l fac pe conte să plece, dar m-a însărcinat cu un comision astăzi şi astă-seară îi aduc răspunsul.

În acest moment, Marguerite ieşi din cabinetul de toaletă, purtând pe cap o bonetă de noapte cochetă, împodobită cu mănunchiuri de panglici galbene, numite, cu un termen tehnic, verze.

Era încântătoare aşa.

Picioarele goale şi le vârâse în nişte papuci de satin şi era preocupată să-şi termine toaleta

unghiilor.

—Ei bine, zise ea văzând-o pe Prudence, l-ai văzut pe duce?

—Cred şi eu!

—Şi ce ţi-a spus?

—Mi-a dat.

—Cât?

—Şase mii.

—Îi ai?

—Da.

—Părea supărat?

—Nu.

—Bietul om!

Acest „bietul om” fu spus pe un ton cu neputinţă de redat. Marguerite luă de la Prudence cele şase bancnote de o mie de franci.

—Era şi timpul, zise ea. Draga mea Prudence, ai cumva nevoie de bani?

—Ştii bine, fata mea, că peste două zile este data de cincisprezece, şi dacă m-ai putea împrumuta cu trei sau patru sute de franci, mi-ai face un mare serviciu.

—Trimite după ei mâine-dimineaţă, e prea târziu ca să-i schimb.

—Să nu uiţi.

—Fii liniştită. Cinezi cu noi?

—Nu, mă aşteaptă Charles la mine acasă.

—Tot mai eşti nebună după el?

—Sunt moartă, nu alta, draga mea! Pe mâine. Adio, Armand.

Doamna Duvernoy ieşi.

Marguerite deschise un scrin şi aruncă înăuntru bancnotele.

—Sper că îmi dai voie să mă culc? îmi spuse ea surâzând şi se îndreptă spre pat.

—Nu numai că-ţi dau voie, dar chiar te rog.

Azvârli la picioarele patului cuvertura de dantelă care îl acoperea şi se culcă.

—Şi acum, spuse ea, vino şi aşază-te lângă mine, ca să putem sta de vorbă.

Avea dreptate Prudence, răspunsul pe care i-l adusese îi redase Margueritei veselia.

—Îmi ierţi proasta dispoziţie din seara asta? îmi zise ea luându-mi mâna.

—Sunt gata să-ţi iert multe altele.

—Şi mă iubeşti?

—Ca un nebun.

—În ciuda caracterului meu urât?

—În ciuda a toate.

—Îmi juri?

—Da, i-am spus eu în şoaptă.

Atunci a intrat şi Nanine, care aducea farfurii, o friptură rece de pui, o sticlă cu vin de Bordeaux, căpşuni şi două tacâmuri.

—N-am mai cerut să prepare punci, spuse Nanine. Vinul de Bordeaux este mult mai potrivit pentru dumneavoastră. Nu-i aşa, domnule?

—Desigur, i-am răspuns eu, încă foarte emoţionat de ultimele cuvinte ale Margueritei şi cu ochii aţintiţi pătimaş asupra ei.

—Bine, spuse ea, pune-le pe toate pe măsuţă şi apropie măsuţa de pat; o să ne servim singuri. E a treia noapte de când stai trează, trebuie că pici de somn; du-te şi culcă-te; nu mai am nevoie de nimic.

—Să încui uşa de două ori?

—Cred şi eu! Şi, mai ales, spune-i portarului să nu lase pe nimeni să intre mai devreme de mâine la amiază.

[5] *Les Chevaux de Marly*, grup statuar, din marmură, realizat de Guillaume Coustou.

XII

La ora cinci dimineaţa, când zorii începeau să mijească prin perdele, Marguerite îmi spuse:

—Iartă-mă că te gonesc, dar trebuie s-o fac. Ducele vine pe aici în fiecare dimineaţă; atunci când va veni, i se va spune că dorm, şi poate că el va aştepta să mă trezesc.

I-am luat atunci capul în mâini: părul ei despletit curgea parcă în valuri. I-am dat un ultim sărut Margueritei, spunându-i:

—Când voi putea să te văd din nou?

—Uite, îmi răspunse ea, ia cheiţa aceea aurită de pe cămin şi deschide uşa; adu-mi apoi cheia şi pleacă. O să primeşti, în cursul zilei de azi, o scrisoare cu toate poruncile mele, căci ştii doar că trebuie să mă asculţi orbeşte.

—Da, şi dacă ţi-aş cere încă de pe acum ceva?

—Ce anume?

—Să-mi laşi mie cheia.

—N-am mai făcut pentru nimeni ceea ce-mi ceri tu acum.

—Fă-o pentru mine, căci îţi jur că eu te iubesc altfel de cum te iubeau ceilalţi.

—Ei bine, păstreaz-o; dar te previn că numai de mine depinde ca această cheie să nu-ţi fie de nici un folos.

—De ce?

—Fiindcă pe dinăuntru uşa are şi zăvoare.

—Răutăcioaso!

—O să pun să le scoată.

—Deci mă iubeşti un pic?

—Nu ştiu cum se face, dar mi se pare că da. Acum du-te; mor de somn.

Am mai rămas câteva clipe îmbrăţişaţi, apoi am plecat.

Străzile erau pustii, marele oraş încă mai dormea, o răcoare plăcută se răspândea prin aceste

cartiere pe care, câteva ore mai târziu, avea să le năpădească vuietul oamenilor.

Mi se părea că oraşul adormit îmi aparţinea; căutam în amintire numele acelor oameni pe a căror fericire o invidiasem până acum şi nu-mi aduceam aminte de nici unul fără a mă simţi mai fericit ca el.

Să fii iubit de o fată castă, să fii cel dintâi care îi dezvăluie acest straniu mister al dragostei constituie, desigur, o mare fericire, dar ăsta e lucrul cel mai simplu din lume. Să cucereşti o inimă care nu e obişnuită cu atacurile e ca şi cum ai intra într-un oraş deschis şi fără garnizoană. Educaţia, sentimentul datoriei şi familia sunt nişte santinele puternice, dar nu există santinele atât de vigilente pe care să nu le înşele o fată de şaisprezece ani, căreia natura, prin glasul bărbatului pe care îl iubeşte, să nu-i dea acele prime sfaturi de dragoste, care sunt cu atât mai înflăcărate cu cât par mai pure.

Cu cât o fată tânără crede mai mult în existenţa binelui, cu atât mai uşor se lasă în voia, dacă nu a iubitului, cel puţin a iubirii, căci, neavând bănuieli, ea este lipsită de apărare, şi orice bărbat de douăzeci şi cinci de ani va putea să-şi ofere triumful de a fi iubit de ea, oricând va dori. Şi acest lucru este atât de adevărat, încât n-ai decât să vezi cum sunt supravegheate fetele şi înconjurate cu metereze. Mănăstirile nu au ziduri destul de înalte, mamele încuietori destul de puternice, religia porunci îndeajuns de susţinute pentru a închide toate aceste păsări încântătoare într-o colivie, peste care nimeni nu-şi dă nici măcar osteneala să arunce flori. Şi cât de mult trebuie să-şi dorească ele acea lume care le este ascunsă, cât de ispititoare trebuie să o creadă, cu câtă ardoare vor fi ascultând ele acea primă voce care, printre zăbrele, le povesteşte despre secretele ei şi cum vor fi binecuvântând mâna care, cea dintâi, dă la o parte un colţ al acelui văl misterios.

Dar ca să fii cu adevărat iubit de o curtezană, aceasta este o victorie cu mult mai grea. La ele trupul a istovit sufletul, simţurile au mistuit inima, desfrâul a oţelit sentimentele. Cuvintele pe care li le adresezi, ele le-au auzit de mult, mijloacele pe care le foloseşti, ele le cunosc, chiar dragostea pe care o inspiră, ele au vândut-o. Ele iubesc fiindcă asta le e meseria şi nu datorită vreunui elan. Ele sunt mai bine apărate de calculele lor decât este păzită o fecioară de mama ei sau de zidurile mănăstirilor; de aceea, ele au născocit cuvântul toană, pentru amorurile fără tarif, pe care şi le oferă din când în când ca odihnă, ca scuză sau ca pe-o consolare; aidoma acelor cămătari care jecmănesc o mie de indivizi şi care cred că-şi răscumpără toate păcatele când împrumută într-o zi douăzeci de franci unui muritor de foame, fără să-i pretindă dobândă şi fără să-i ceară chitanţă.

Apoi, atunci când Dumnezeu îi îngăduie unei curtezane iubirea, această iubire, care aduce mai întâi cu o iertare, ajunge pentru ele, mai totdeauna, o pedeapsă. Nu există izbăvire fără penitenţă. Dacă o fiinţă — care are a-şi reproşa întregu-i trecut — se simte dintr-odată cuprinsă de o dragoste profundă, sinceră, de nestăvilit, de care nu s-ar fi crezut nicicând în stare, şi dacă a apucat să-şi mărturisească dragostea, cât de mult se va afla ea la cheremul unui bărbat astfel iubit. Cât de puternic se simte el acum când dispune de nemilosul drept de a-i spune: Ceea ce faci pentru mine, n-o faci deloc mai mult din dragoste decât ai făcut-o pentru bani.

Atunci ele nu mai ştiu ce dovezi să le dea.

Un copil aflat pe un câmp, povesteşte fabula, după ce a strigat din glumă mult timp „Ajutor!”, deranjându-i astfel de la muncă pe lucrători, într-o bună zi a fost mâncat de un urs, fără ca cei pe care îi amăgise de atâtea ori să mai creadă că strigătele sale erau de această dată adevărate. La fel se întâmplă şi cu aceste fete nenorocite, când iubesc

cu adevărat. Ele au minţit de atâtea ori, încât nimeni nu le mai acordă crezare, şi copleşite de remuşcări, sunt mistuite de dragostea lor.

De aici, izvorăsc acele mari devotamente, acele austere retrageri în singurătate, de care au dat dovadă unele dintre ele.

Dar când bărbatul care inspiră această dragoste mântuitoare are un suflet destul de generos pentru a-i primi iubirea fără să-şi mai amintească de trecut, când se lasă în voia acestei dragoste, în sfârşit, când iubeşte la fel de mult precum e iubit, acest bărbat soarbe dintr-odată toate emoţiile pământene, aşa că după această iubire, inima lui va fi ferecată pentru orice altă dragoste.

Toate aceste reflecţii nu le făceam în dimineaţa aceea când mă întorceam acasă. Ele n-ar fi putut fi decât o presimţire a ceea ce avea să mi se întâmple, şi cu toată iubirea mea pentru Marguerite, atunci nu întrezăream asemenea urmări. Prin urmare, reflecţiile de mai sus, nu le-am făcut atunci, ci azi. Cum totul s-a sfârşit pentru totdeauna, ele decurg în mod firesc din ceea ce s-a întâmplat.

Dar să revenim la cea dintâi zi a legăturii noastre. Când m-am întors acasă, eram de o veselie nebună. La gândul că toate obstacolele înălţate de imaginaţia mea între Marguerite şi mine dispăruseră, că ea era a mea, că eram prezent în gândurile sale, că ţineam în buzunar cheia de la apartamentul ei şi aveam dreptul să mă servesc de această cheie, mă simţeam mulţumit de viaţă, mândru de mine, şi-l veneram pe Dumnezeu care îmi îngăduia toate acestea.

Într-o zi, un tânăr trece pe o stradă, atinge cu cotul o femeie, o priveşte, întoarce capul după ea şi merge mai departe. N-o cunoaşte pe această femeie, ea are parte de plăceri, necazuri, iubiri în care el nu ocupă nici un loc. El nu există pentru ea, şi poate că dacă i s-ar adresa, ea şi-ar bate joc de el, aşa cum făcuse Marguerite cu mine. Trec

săptămâni, luni, ani, şi deodată, după ce fiecare şi-a urmat destinul în mod diferit, logica hazardului îi aduce din nou faţă în faţă. Femeia devine amanta acelui bărbat şi se îndrăgosteşte de el. Cum? din ce motiv? existenţele lor nu mai fac decât una singură; de-abia s-a încropit intimitatea lor, că lor li se pare că aceasta a existat dintotdeauna, aşa că tot ce a fost mai înainte se şterge din memoria celor doi amanţi. Trebuie să recunoaştem că e ciudat.

În ceea ce mă priveşte, nu-mi mai aminteam cum trăisem până în ajun. Toată fiinţa mea tresălta de bucurie când îmi aminteam de cuvintele pe care le rostisem în acea primă noapte. Fie Marguerite se pricepea să amăgească, fie avea pentru mine una dintre acele pasiuni subite, care izbucnesc încă de la primul sărut şi care se sting uneori, de altminteri, la fel de repede precum s-au născut.

Cu cât reflectam mai mult la toate acestea, cu atât îmi spuneam că Marguerite nu avea nici un motiv să simuleze o dragoste pe care n-ar fi împărtăşit-o, şi-mi mai spuneam că femeile iubesc în două chipuri, care pot decurge unul dintr-altul; ele iubesc fie cu inima, fie cu simţurile. Adeseori, o femeie îşi ia un amant doar pentru a se lăsa în voia simţurilor, şi află, fără a se fi aşteptat, taina dragostei imateriale, după aflarea căreia pentru ea să nu mai conteze decât sufletul; adesea, o tânără care nu caută în căsătorie decât unirea a două afecţiuni curate, are brusca revelaţie a dragostei fizice, acea viguroasă completare a celor mai caste simţiri sufleteşti.

Somnul m-a ajuns în hăţişul acesta de gânduri. Am fost trezit de sosirea unei scrisori, trimisă de Marguerite, care conţinea următoarele:

„Iată ce am hotărât: Astă-seară, la Teatrul Vaudeville. Vino în antractul al treilea.

MG.”

Am pus acest bilet într-un sertar, ca să-l am mereu la îndemână, în cazul în care aş mai fi avut

vreo îndoială în privinţa realităţii lui, aşa cum mi se întâmpla uneori.

Ea nu-mi spunea să mă duc s-o văd peste zi, iar eu nu aveam curajul să mă prezint la ea; dar simţeam o dorinţă atât de mare de a o întâlni înainte de lăsarea serii, încât m-am dus pe Champs-Élysées, unde, ca şi în ajun, am văzut-o trecând şi apoi coborând din nou.

La orele şapte mă aflam la Teatrul Vaudeville.

Nu intrasem niciodată atât de devreme într-un teatru.

Toate lojile se umplură una după alta. Una singură rămânea goală; cea din avanscena de la parter.

La începutul actului al treilea, am auzit deschizându-se uşa acestei loji, de care aproape nu-mi mai dezlipeam privirile, şi Marguerite îşi făcu apariţia. Trecu imediat în partea din faţă a lojii, cercetă din ochi fotoliile de orchestră, mă zări şi-mi mulţumi din priviri.

În seara aceea, era minunat de frumoasă.

Să fi fost eu oare pricina acestei cochetării? Mă iubea ea îndeajuns pentru a crede că, cu cât aveam s-o găsesc mai frumoasă, cu atât voi fi mai fericit? Încă nu ştiam; dar dacă aceasta îi fusese intenţia, îi reuşise pe deplin, căci atunci când îşi făcu intrarea, capetele celor din sală se clătinară unele după altele, ca atinse de un val, iar actorul ce se afla în acel moment pe scenă, o privi şi el pe aceea care, prin simpla ei apariţie, stârnea tulburare printre spectatori.

Iar eu aveam cheia apartamentului acestei femei, şi peste trei sau patru ore ea avea să fie din nou a mea.

Lumea îi blamează pe cei care se ruinează pentru actriţe şi femei întreţinute; dar ceea ce mă miră este că ei nu fac pentru ele de douăzeci de ori mai multe nebunii. Trebuie să fi trăit, aşa ca mine, în mijlocul acestei vieţi, ca să cunoşti cât de mult micile vanităţi de fiecare zi, pe care ele le oferă

amantului lor, sudează puternic în inima bărbatului, de vreme ce nu avem alt cuvânt, iubirea pe care i-o poartă.

După intrarea ei, Prudence luă şi ea loc în lojă şi un bărbat, în care-l recunoscui pe contele de G..., se aşeză în spate.

La vederea lui, un fior rece îmi trecu prin inimă.

Desigur, Marguerite îşi dădea seama de impresia pe care mi-o produsese prezenţa acelui bărbat în loja ei, căci îmi surâse din nou şi, întorcându-se cu spatele la conte, păru foarte interesată de piesă. În cel de al treilea antract, se întoarse şi-i spuse câteva cuvinte; contele părăsi loja, şi Marguerite îmi făcu semn că pot veni s-o vizitez.

—Bună seara, îmi zise ea în momentul intrării mele, şi îmi întinse mâna.

—Bună seara, răspunsei eu, adresându-mă Margueritei şi lui Prudence.

—Aşază-te.

—Dar asta înseamnă să iau locul altcuiva. Domnul conte de G... nu se mai întoarce?

—Ba da; l-am trimis după bomboane, ca să putem sta de vorbă singuri câteva minute. Doamna Duvernoy ne cunoaşte secretul.

—Da, copii, spuse aceasta; dar staţi liniştiţi, n-o să-l spun nimănui.

—Dar ce-i cu tine în seara asta? zise Marguerite, ridicându-se şi venind în partea întunecoasă a lojii, ca să mă sărute pe frunte.

—Nu mă simt prea bine.

—Ar trebui să te duci la culcare, reluă ea, cu acel aer ironic care se potrivea atât de bine cu capul ei delicat şi spiritual.

—Unde?

—Acasă la tine.

—Ştii bine că n-o să pot dormi.

—Atunci nu trebuie să vii aici ca să ne faci mutre, pentru că ai văzut un bărbat în loja mea.

—Nu din cauza asta.

—Ba da, fiindcă mă pricep, iar tu nu ai dreptate; de aceea, hai să nu mai vorbim despre asta; o să vii după spectacol acasă la Prudence, şi o să rămâi acolo până ce o să te chem. Ai înţeles?

—Da.

Puteam oare să nu-i dau ascultare?

—Mă mai iubeşti? reluă ea.

—Mă mai întrebi?

—Te-ai gândit la mine?

—Toată ziua.

—Ştii că mi-e tare teamă că m-aş putea îndrăgosti de tine? Întreab-o mai bine pe Prudence.

—Ah! răspunse grăsana, începe să devină tare plictisitor.

—Acum trebuie să te întorci la locul tău; contele urmează şi el să se înapoieze, şi n-are nici un rost să te găsească aici.

—De ce?

—Pentru că nu-ţi va face plăcere să-l vezi.

—Deloc; numai că dacă mi-ai fi spus că-ţi doreşti să vii în seara asta la Vaudeville, ţi-aş fi putut oferi şi eu această lojă, la fel de bine ca şi el.

—Din nenorocire, mi-a adus biletele fără ca eu să i-o fi cerut, oferindu-se să mă însoţească. Ştii foarte bine că nu-l puteam refuza. Tot ce puteam face, era să-ţi scriu unde merg, pentru ca să mă poţi vedea, şi pentru că şi mie îmi făcea plăcere să te văd mai repede; dar, întrucât aşa îmi mulţumeşti, nu-mi rămâne decât să trag învăţămintele cuvenite.

—Am greşit, iartă-mă.

—Minunat, întoarce-te frumuşel la locul tău, şi n-o mai fă atâta pe gelosul.

M-a sărutat din nou, apoi am ieşit.

Pe culoar l-am întâlnit pe conte care se înapoia.

M-am întors la fotoliul meu.

La urma urmei, prezenţa domnului de G... în loja Margueritei era lucrul cel mai firesc din lume. Fusese amantul ei, îi oferea o lojă, o însoţea la spectacol, toate acestea erau foarte fireşti şi, din

moment ce aveam ca amantă o femeie uşoară ca Marguerite, negreşit că trebuia să-i accept obiceiurile.

Dar asta nu înseamnă că am fost mai puţin nefericit tot restul serii, iar la plecare chiar foarte trist, după ce-i văzusem pe Prudence, pe conte şi pe Marguerite urcându-se în trăsura care îi aştepta la ieşire.

Şi totuşi, un sfert de oră mai târziu mă aflam la Prudence. Abia atunci ajungea şi ea.

XIII

—Ai venit aproape la fel de repede ca şi noi, mi-a zis Prudence.

—Da, i-am răspuns eu maşinal. Unde e Marguerite?

—Acasă la ea.

—Singură?

—Cu domnul de G...

Am început să mă plimb cu paşi mari prin salon.

—Ei bine, ce-i cu dumneata?

—Crezi cumva că-i aşa de plăcut să aştept aici până când domnul de G... va ieşi de la Marguerite?

—Nici dumneata nu eşti cu nimic mai înţelept decât ceilalţi. Înţelege odată că Marguerite nu-l poate da afară pe conte. Domnul de G... i-a fost mult timp amant, i-a dat întotdeauna mulţi bani şi încă îi mai dă. Marguerite cheltuieşte mai bine de o sută de mii de franci pe an; şi mai are şi o groază de datorii. Ducele îi trimite atât cât îi cere, dar ea nu îndrăzneşte întotdeauna să-i ceară atât cât ar avea nevoie. Dar nu trebuie să se certe cu contele, de la care are cel puţin zece mii de franci pe an. Marguerite te iubeşte mult, dragul meu prieten, dar legătura dumitale cu ea, în interesul amândurora, nu trebuie să devină ceva serios. Cu cei şapte sau opt mii de franci ai dumitale pe care-i primeşti de acasă n-ai putea susţine luxul acestei femei; nu i-ar ajunge nici pentru întreţinerea trăsurii. Ia-o pe Marguerite drept ceea ce este, o fată frumoasă şi spirituală; fii amantul ei timp de o lună, două, dăruieşte-i buchete, bomboane şi loji la spectacole; dar nu-i cere mai mult şi nu-i fă scene de gelozie ridicolă. Ştii bine cu cine ai de-a face; Marguerite nu e o întruchipare a virtuţii. Îi placi, o iubeşti mult; de restul să nu-ţi mai pese. Eu te găsesc tare nostim când o faci pe susceptibilul! O ai pe cea mai plăcută amantă din Paris! Ea te primeşte

într-un apartament minunat, e acoperită de diamante, n-o să te coste nici un ban dacă vrei, şi tot nu eşti mulţumit. Ce dracu! Prea vrei multe.

—Ai dreptate, dar aşa ceva e mai presus de puterile mele, gândul că acest om este amantul ei mă chinuie îngrozitor.

—Mai întâi de toate, reluă Prudence, mai este el oare amantul ei? E un bărbat de care are nevoie, şi-atâta tot. De două zile încoace, ea nu i-a mai deschis; el a venit şi azi-dimineaţă, iar ea n-a avut încotro şi a trebuit să-i primească loja şi să-l lase s-o însoţească. El a condus-o înapoi acasă, a urcat o clipă la ea, unde n-o să rămână, de vreme ce dumneata aştepţi aici. Mi se pare că toate astea sunt foarte fireşti. De altfel, pe duce nu-l accepţi?

—Da, dar acela e un moşneag şi sunt sigur că Marguerite nu e amanta lui. Apoi, poţi accepta uneori o legătură şi să nu accepţi două. Uşurătatea asta aduce prea mult cu un calcul şi-l apropie pe omul care consimte la aşa ceva, fie şi din dragoste, de cei care, cu un etaj mai jos, îşi fac o meserie din acest consimţământ şi au un profit din această meserie.

—Ah! dragul meu, cât eşti de înapoiat! Câţi am văzut eu din ăştia, şi încă dintre cei mai nobili, mai eleganţi şi mai bogaţi, făcând ceea ce te sfătuiesc să faci şi dumneata, şi toate astea fără eforturi, fără ruşine, fără remuşcări! Sunt lucruri pe care le întâlneşti în fiecare zi. Cum ai vrea să facă femeile întreţinute din Paris pentru a-şi putea duce viaţa de lux pe care o duc, dacă nu ar avea trei sau patru amanţi în acelaşi timp? Nu există avere, oricât ar fi ea de mare, care să poată susţine singură cheltuielile unei femei ca Marguerite. O avere cu un venit anual de cinci sute de mii de franci este o avere enormă în Franţa; ei bine, dragul meu prieten, cinci sute de mii de franci rentă n-ar fi de ajuns, şi iată de ce: Un bărbat care are un astfel de venit ţine o casă pe picior mare, cai, servitori, trăsuri, prieteni, partide de vânătoare; adesea e

căsătorit, are copii, frecventează lumea bună, joacă şi cărţi, călătoreşte şi mai ştiu eu ce! S-a obişnuit atât de mult cu toate acestea, încât nu s-ar putea lipsi de ele fără să treacă drept ruinat şi fără să stârnească scandal. Una peste alta, cu cinci sute de mii de franci pe an, el nu-i poate da unei femei mai mult de patruzeci sau cincizeci de mii de franci, şi încă asta e mult. Ei bine, cheltuielile anuale ale unei femei sunt completate cu alte amoruri. Cu Marguerite treaba e ceva mai uşoară; printr-o minune dumnezeiască, ea a dat peste un moş bogat — cu o avere de zece milioane, căruia i-au murit şi nevasta şi fiica, şi care nu mai are decât nepoţi, ei înşişi bogaţi —, care îi dă tot ce vrea fără să-i ceară nimic în schimb, dar ea nu-i poate cere mai mult de şaptezeci de mii de franci pe an şi sunt sigură că, dacă i-ar cere mai mult, cu toată averea sa, şi în ciuda afecţiunii pe care i-o poartă, el ar refuza-o.

Toţi aceşti tineri din Paris, care au un venit de douăzeci sau treizeci de mii de livre, adică de-abia cu ce să trăiască în lumea pe care o frecventează, ştiu foarte bine, atunci când sunt amanţii unei femei ca Maguerite, că ea nu şi-ar putea plăti nici măcar apartamentul şi servitorii cu ceea ce îi dau ei. Nu-i spun că ştiu acest lucru, se prefac că nu văd nimic, şi când se satură, pleacă. Dacă au vanitatea să plătească totul numai ei, se ruinează ca nişte proşti şi se duc să moară în Africa, după ce au lăsat datorii de o sută de mii de franci la Paris. Crezi cumva că femeia le este recunoscătoare? Câtuşi de puţin. Dimpotrivă, ea spune că şi-a sacrificat situaţia şi că în timp ce era cu ei, ea pierdea bani. Ah! Găseşti că toate amănuntele astea sunt ruşinoase, nu-i aşa? Numai că sunt adevărate. Eşti un băiat drăguţ, la care ţin din tot sufletul, şi cum trăiesc de douăzeci de ani printre femeile întreţinute, ştiu bine cine sunt şi câte parale fac, şi n-aş vrea să te văd luând în serios

capriciul pe care o fată frumoasă îl are pentru dumneata.

Apoi, în afară de asta, să admitem, continuă Prudence, că Marguerite te iubeşte într-atât încât să renunţe la conte şi la duce; în cazul în care acesta din urmă ar observa legătura voastră şi i-ar cere să aleagă între dumneata şi el, indiscutabil că sacrificiul pe care ea l-ar face pentru tine ar fi enorm, şi asta nu se poate contesta. Şi ce sacrificiu la fel de mare ai putea face dumneata pentru ea? Când te vei sătura de ea, când, în fine, nu o vei mai dori, ce-o să faci ca s-o despăgubeşti pentru ceea ce a pierdut din cauza dumitale? Nimic. O vei fi izolat de lumea care era norocul şi viitorul ei, ea îţi va fi dăruit cei mai frumoşi ani din viaţă, iar pe ea lumea o va uita. Sau, dacă eşti un om de rând, îi vei arunca trecutul în faţă şi-i vei spune că părăsind-o faci ceea ce au făcut şi ceilalţi amanţi, şi o vei lăsa pradă unei mizerii sigure; sau, dacă eşti un om cinstit şi crezând că ai datoria s-o ţii lângă tine, te-ai sorti unei nenorociri inevitabile, căci această legătură, care este scuzabilă la un tânăr, nu mai este la un om matur. Ea ajunge un obstacol la toate, nu îngăduie nici familie, nici ambiţie, aceste ultime două iubiri ale bărbatului. Crede-mă, deci, dragul meu, ia lucrurile aşa cum sunt, femeile drept ceea ce sunt, şi nu-i da unei femei întreţinute dreptul de a se considera creditoarea ta în nici o privinţă.

Totul era gândit cu o minte şi cu o logică de care n-aş fi crezut-o în stare pe Prudence. Nu i-am putut răspunde nimic, decât că are dreptate; i-am întins mâna şi i-am mulţumit pentru sfaturi.

—Hai, hai, îmi spuse ea, scoate-ţi din minte toate teoriile astea urâte şi râzi; viaţa îşi are farmecul ei, dragul meu, depinde doar de felul în care-o priveşti. Uite, întreabă-l şi pe prietenul dumitale Gaston, un bărbat care îmi lasă impresia că înţelege dragostea aşa cum o înţeleg şi eu. Lucrul de care trebuie să fii convins, dacă nu vrei

să ajungi un tânăr nesărat, este că nu departe de aici se află o fată frumoasă care aşteaptă cu nerăbdare ca bărbatul care se găseşte la ea să plece, care se gândeşte la dumneata, care îţi rezervă noaptea şi care sunt sigură că te iubeşte. Acum, vino să stai la fereastră cu mine şi să pândim plecarea contelui care nu va întârzia să ne lase nouă locul.

Prudence deschise o fereastră şi ne rezemarăm în coate, unul lângă altul, pe balcon.

Ea se uita după rarii trecători de pe stradă, iar eu visam.

Tot ceea ce îmi spusese îmi vuia în cap, şi nu puteam să nu fiu de acord că avea dreptate; dar dragostea adevărată pe care i-o purtam Margueritei abia dacă putea să se împace cu acest raţionament. De aceea, din când în când, scoteam nişte suspine care o făceau pe Prudence să se întoarcă şi să ridice din umeri, ca un medic care nu mai trage nici o nădejde pentru un bolnav.

„Cât de bine îţi poţi da seama de scurtimea vieţii, îmi spuneam eu în sinea mea, după rapiditatea senzaţiilor! N-o cunosc pe Marguerite decât de două zile, nu e amanta mea decât de ieri şi deja a pus atât de mult stăpânire pe gândurile mele, pe inima şi pe viaţa mea, încât vizita acestui conte de G... înseamnă o mare nenorocire pentru mine.”

În sfârşit, contele ieşi, se urcă în trăsură şi dispăru. Prudence închise fereastra.

În acelaşi moment, Marguerite ne strigă.

—Veniţi repede, se pune masa, spunea ea, o să mâncăm.

Când am intrat la ea, Marguerite a alergat spre mine, s-a agăţat de gâtul meu şi m-a strâns în braţe din toate puterile ei.

—Tot mai suntem bosumflaţi? mă întrebă ea.

—Nu, gata cu asta, răspunse Prudence, i-am făcut morală, iar el mi-a promis c-o să fie cuminte.

—Minunat!

Fără să vreau, mi-am aruncat ochii asupra patului, dar nu era desfăcut; cât despre Marguerite, ea îşi pusese deja un capot alb.

Ne-am aşezat la masă.

Farmec, dulceaţă, porniri pătimaşe, Marguerite le avea pe toate, şi eram nevoit să recunosc, din când în când, că nu aveam dreptul să-i cer altceva, că mulţi bărbaţi ar fi fost fericiţi să fie în locul meu şi că, precum păstorul lui Vergiliu, nu trebuia decât să mă bucur de clipele de tihnă pe care un zeu sau mai degrabă o zeiţă mi le dăruia.

Am încercat să pun în practică teoriile lui Prudence şi să fiu la fel de vesel ca şi cele două tovarăşe ale mele; dar ceea ce la ele era natural, pentru mine însemna o sforţare, şi râsul meu nervos, de care ele se lăsaseră înşelate, nu era prea departe de plâns.

În sfârşit, masa se termină şi am rămas singur cu Marguerite. Ea s-a dus, aşa cum avea obiceiul, să se aşeze pe covor, lângă foc, şi să privească cu un aer trist flacăra din cămin.

Se gândea! La ce? nu ştiu; eu o priveam cu dragoste şi aproape cu spaimă, gândindu-mă la câte eram gata să sufăr pentru ea.

—Ştii la ce mă gândeam?

—Nu.

—La o combinaţie pe care am găsit-o.

—Şi care e această combinaţie?

—Încă nu pot să-ţi spun despre ce e vorba, dar pot să-ţi spun la ce rezultat ar duce. Rezultatul ar fi că peste o lună aş putea fi liberă, că nu aş mai datora nimic şi că ne-am putea duce să petrecem vara împreună la ţară.

—Şi nu poţi să-mi spui prin ce mijloace?

—Nu, trebuie doar ca tu să mă iubeşti aşa cum te iubesc şi eu, şi totul o să reuşească.

—Şi tu singură ai găsit combinaţia asta?

—Da.

—Şi o vei pune în aplicare singură?

—Eu singură voi avea de suportat neplăcerile, îmi zise Marguerite cu un surâs pe care nu-l voi uita niciodată, dar vom împărţi foloasele.

Nu m-am putut stăpâni să nu roşesc la auzul cuvântului foloase; mi-am amintit de Manon Lescaut tocând împreună cu Des Grieux banii domnului de B...

Am răspuns pe un ton puţin cam aspru, în timp ce mă ridicam:

—O să-mi permiţi, scumpa mea Marguerite, să nu împart cu tine decât foloasele din afacerile pe care le plănuiesc şi de care mă ocup eu însumi.

—Ce vrei să spui cu asta?

—Vreau să spun că am motive puternice să-l bănuiesc pe domnul conte de G... că este asociatul tău în această fericită combinaţie, la care nu accept nici să particip, nici să trag foloase.

—Eşti un copil. Credeam că mă iubeşti, dar se pare că m-am înşelat. Asta e.

Şi în acelaşi moment s-a ridicat, a deschis pianul şi a început din nou să cânte *Invitaţia la vals*, până la faimosul pasaj de care nu putea trece niciodată.

Să fi cântat oare din obişnuinţă, sau pentru a-mi aminti de ziua în care ne cunoscusem? Tot ce ştiu e că, odată cu această melodie, amintirile m-au năpădit şi, apropiindu-mă de ea, i-am luat capul în mâini şi am sărutat-o.

—Mă ierţi? i-am zis.

—Vezi bine, îmi răspunse ea; dar bagă de seamă că n-au trecut decât două zile de când ne cunoaştem, şi deja am ceva să-ţi iert. Nu prea îţi ţii promisiunea de a-mi da o ascultare deplină.

—Ce vrei să fac, Marguerite, te iubesc prea mult şi sunt gelos pe orice gând al tău. Ceea ce mi-ai propus mai adineauri m-a făcut nebun de bucurie, dar misterul care învăluie punerea în practică a acestui proiect face să mi se strângă inima.

—Haide, să judecăm puţin, reluă ea, luându-mi mâinile într-ale ei şi privindu-mă cu un surâs încântător, la care îmi era imposibil să rezist; mă

iubeşti, nu-i aşa, şi ai fi fericit să petreci trei sau patru luni la ţară numai cu mine; şi eu aş fi fericită de această singurătate în doi, şi nu numai că aş fi fericită, dar am nevoie de ea şi pentru sănătatea mea. Nu pot părăsi Parisul pentru un interval de timp atât de îndelungat, fără să-mi pun afacerile în ordine, iar afacerile unei femei ca mine sunt întotdeauna foarte încurcate; ei bine, am găsit mijlocul de a le împăca pe toate, şi afacerile mele şi dragostea mea pentru tine, da, pentru tine, nu râde, fac nebunia de a te iubi! şi uite cum îţi dai aere şi-mi spui vorbe mari. Copil ce eşti, de trei ori copil, adu-ţi aminte doar că te iubesc, şi de restul să nu-ţi mai pese. Ne-am înţeles, nu-i aşa?

—Dorinţa ta e lege pentru mine, ştii asta.

—Atunci, până-ntr-o lună, ne vom afla la ţară, ne vom plimba pe malul apei şi vom bea lapte. Ţi se pare ciudat că-ţi vorbesc astfel, eu, Marguerite Gautier; asta se datorează faptului că, atunci când viaţa pe care o duc la Paris, care pare să mă facă atât de fericită, nu e una mistuitoare, atunci mă plictisesc, şi năzuiesc pe neaşteptate spre o existenţă mai liniştită care să-mi reamintească de copilărie. Nu există om care să nu fi fost copil, orice ar fi devenit el mai apoi. Ah! stai liniştit, nu-ţi voi spune că sunt fiica unui colonel la pensie şi că am fost crescută la Saint-Denis[6]. Sunt o biată fată de la ţară, şi mai acum şase ani nu ştiam să-mi scriu nici numele. Te-ai liniştit, nu-i aşa? De ce eşti oare tu primul căruia îi împărtăşesc bucuria acestei dorinţe care m-a cuprins? Fără îndoială pentru că mi-am dat seama că mă iubeşti pentru mine şi nu pentru tine, pe când ceilalţi nu m-au iubit decât pentru ei.

Am fost deseori la ţară, dar niciodată aşa cum mi-aş fi dorit să merg. Mă bizui pe tine că voi avea parte de această fericire simplă, aşa că nu fi rău şi oferă-mi-o. Spune-ţi aşa: Ea nu va mai apuca să fie bătrână, şi într-o zi mă voi căi că nu am făcut

pentru ea primul lucru pe care mi l-a cerut, şi care era atât de uşor de îndeplinit.

Ce poţi să răspunzi la asemenea cuvinte, mai ales când îţi aminteşti de prima ta noapte de dragoste, şi în aşteptarea celei de a doua?

O oră mai târziu, o ţineam pe Marguerite în braţe, şi chiar dacă mi-ar fi cerut să comit o crimă, i-aş fi dat ascultare.

La ora şase dimineaţa am plecat de la ea, dar nu înainte de a-i spune:

—Pe diseară?

Ea m-a îmbrăţişat mai cu putere, dar nu mi-a răspuns.

În cursul zilei am primit o scrisoare, care cuprindea următoarele cuvinte:

„Copilul meu drag, nu mă simt prea bine şi doctorul mi-a cerut să mă odihnesc. Mă voi culca devreme diseară şi nu te voi putea vedea. Dar, ca să te despăgubesc, o să te aştept mâine la amiază. Te iubesc.”

Primul meu gând a fost: Mă înşală!

O sudoare rece mi-a acoperit fruntea, căci o iubeam prea mult pe această femeie pentru ca o asemenea bănuială să nu mă tulbure.

Şi totuşi, cu Marguerite trebuia să mă aştept aproape în fiecare zi la aşa ceva, lucru care mi se întâmplase uneori şi cu celelalte iubite, fără ca să-mi pese prea mult de asta. De unde provenea oare puterea pe care această femeie o exercita asupra cursului vieţii mele?

M-am gândit atunci, întrucât tot aveam cheia de la locuinţa ei, să mă duc s-o văd ca de obicei. Astfel puteam să aflu de îndată care e adevărul, iar dacă aveam să găsesc la ea un bărbat, să-l pălmuiesc.

Între timp, m-am dus prin Champs-Elysées. Am rămas acolo patru ore, dar ea n-a apărut. Seara, am intrat în toate teatrele unde obişnuia să meargă. Nu se afla în nici unul dintre ele.

La orele unsprezece, m-am dus pe rue d’Antin.

Ferestrele Margueritei nu erau luminate. Am sunat totuşi.

Portarul m-a întrebat unde merg.

—La domnişoara Gautier, i-am zis eu.

—Încă nu s-a întors.

—O să urc şi-o s-o aştept.

—Nu e nimeni la ea.

Desigur, era un consemn pe care-l puteam încălca, de vreme ce aveam cheia, dar temându-mă de un scandal ridicol, am plecat.

Numai că nu m-am întors acasă, nu puteam părăsi acea stradă, şi nu pierdeam din ochi casa Margueritei. Mi se părea că mai aveam încă ceva de aflat, sau cel puţin că bănuielile mi se vor confirma.

Spre miezul nopţii, un cupeu, pe care îl cunoşteam prea bine, s-a oprit la numărul 9.

Contele de G... a coborât din el şi, după ce a dat drumul trăsurii, a intrat în casă.

O clipă am sperat că o să i se spună şi lui aşa cum mi se spusese şi mie, că Marguerite nu e acasă, şi că o să-l văd ieşind; dar la orele patru dimineaţa eu încă mai aşteptam.

În ultimele trei săptămâni am suferit mult, dar cred că asta n-a fost nimic, în comparaţie cu ceea ce am suferit în noaptea aceea.

[6] Mănăstire lângă Paris, pe lângă care funcţiona o şcoală pentru fiicele celor decoraţi cu Legiunea de Onoare.

XIV

Întors acasă, am început să plâng ca un copil. Nu există bărbat care să nu fi fost înşelat cel puţin o dată şi care să nu ştie cât poţi suferi.

Mi-am spus, sub povara hotărârilor luate în timpul febrei, şi pe care crezi întotdeauna că ai tăria să ţi le ţii, că trebuia să o rup imediat cu această dragoste şi am aşteptat nerăbdător să se facă ziuă, pentru a mă putea duce să-mi reţin un loc la diligenţă, ca să mă reîntorc lângă tatăl şi sora mea, o îndoită dragoste de care eram sigur şi care nu avea să mă dezamăgească niciodată.

Nu voiam totuşi să plec fără ca Marguerite să ştie bine din ce pricină plecam. Numai un bărbat care nu mai ţine deloc la iubita lui o părăseşte fără să-i scrie.

Am făcut şi am refăcut în minte vreo douăzeci de scrisori.

Avusesem de-a face cu o femeie ca toate femeile întreţinute, o poetizasem mult prea mult, iar ea mă tratase ca pe un elev de şcoală, folosindu-se, pentru a mă înşela, de un şiretlic de o simplitate insultătoare, asta era clar. Amorul meu propriu avu atunci câştig de cauză. Trebuia să o părăsesc pe această femeie, fără să-i dau satisfacţia de a şti cât de mult mă făcea să sufăr faptul de a o rupe cu ea, şi iată ce i-am scris, cu scrisul meu cel mai elegant cu putinţă şi cu lacrimi de furie şi de durere în ochi:

„Draga mea Marguerite,

Sper că indispoziţia ta de ieri n-a fost ceva grav. Am trecut pe la orele unsprezece seara să aflu veşti despre starea ta şi mi s-a spus că încă nu te-ai întors. Domnul de G... a fost mai norocos decât mine, căci el s-a prezentat câteva minute mai târziu, şi la orele patru dimineaţa încă se mai afla la tine.

Iartă-mă pentru cele câteva ore plictisitoare pe care ai fost nevoită să le petreci cu mine şi te asigur că nu voi uita niciodată clipele fericite pe care ţi le datorez.

Aş fi trecut astăzi să aflu veşti despre tine, dar intenţionez să mă întorc lângă tatăl meu.

Adio, draga mea Marguerite; nu sunt nici destul de bogat ca să te iubesc aşa cum aş vrea eu, nici destul de sărac ca să te iubesc aşa cum ai vrea tu. Să uităm, deci, tu, un nume care trebuie că ţi-e aproape indiferent, eu, o fericire care îmi devine imposibilă.

Îţi restitui cheia de care nu m-am servit niciodată, şi care va putea să-ţi fie de folos, dacă eşti deseori bolnavă aşa cum ai fost ieri."

După cum vezi, nu mă putusem stăpâni să nu închei această scrisoare fără o ironie impertinentă, ceea ce dovedea cât de îndrăgostit mai eram încă.

Am citit şi răscitit de vreo zece ori această scrisoare, iar gândul că ea avea s-o facă să sufere pe Marguerite m-a mai liniştit un pic. Încercasem să mă încurajez în privinţa sentimentelor pe care ea le nutrea pentru mine, şi atunci când, pe la vreo opt, servitorul meu şi-a făcut apariţia, i-am dat-o s-o ducă imediat.

—E cazul să aştept un răspuns? mă întrebă Joseph (servitorul meu se numea Joseph, ca toţi servitorii).

—Dacă vei fi întrebat dacă aştepţi un răspuns, să spui că tu nu ştii şi să aştepţi.

Mă agăţam de speranţa că ea avea să-mi răspundă.

Biete şi slabe fiinţe ce suntem!

Tot timpul cât servitorul meu a fost plecat, am fost extrem de agitat. Când — aducându-mi aminte de felul cum mi se dăruise Marguerite — mă întrebam cu ce drept îi scriam o scrisoare impertinentă, la care ea putea să-mi răspundă că nu domnul de G... mă înşela, ci că eu îl înşelam pe domnul de G..., raţionament care le îngăduie atâtor

femei să aibă mai mulţi amanţi. Când — amintindu-mi de jurămintele ei — încercam să mă conving că scrisoarea mea era încă prea blândă şi că nu se găseau în ea cuvinte destul de tari pentru a înfiera o femeie care îşi bătea joc de o iubire atât de sinceră ca a mea. Apoi, îmi spuneam că aş fi făcut mult mai bine să nu-i fi scris deloc, să mă fi dus la ea în cursul zilei şi, astfel, să mă pot bucura de lacrimile pe care aş fi făcut-o să le verse.

În sfârşit, mă întrebam ce avea să-mi răspundă, fiind dispus încă de pe acum să cred în scuzele pe care mi le va servi.

Joseph se întoarse acasă.

—Ei bine? îl întrebai eu.

—Domnule, îmi răspunse el, doamna era culcată şi încă mai dormea, dar de îndată ce va suna, i se va da scrisoarea, iar dacă va fi vreun răspuns, vă va fi adus.

Ea dormea!

De douăzeci de ori am fost pe punctul de a-l trimite pe Joseph să ia înapoi scrisoarea, dar de fiecare dată îmi spuneam:

„Poate că i s-a dat deja scrisoarea, şi atunci aş lăsa impresia că-mi pare rău.”

Cu cât se apropia ora la care era de aşteptat ca ea să-mi răspundă, cu atât regretam mai mult că o scrisesem.

S-a făcut zece, unsprezece, douăsprezece.

La amiază eram gata să mă duc la întâlnire, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. În fine, nu mai ştiam ce să născocesc pentru a ieşi din cercul de fier care mă strângea.

Mi-am închipuit atunci, cu acea superstiţie a omului care aşteaptă ceva, că dacă voi ieşi puţin din casă, la întoarcere voi găsi un răspuns. Răspunsurile aşteptate cu nerăbdare sosesc în-totdeauna atunci când nu eşti acasă.

Am ieşit sub pretextul că mă duc să prânzesc.

În loc să mănânc la cafeneaua Foy, din colţul bulevardului, aşa cum făceam de obicei, am

preferat să mă duc să prânzesc la Palais Royal şi să trec pe rue d'Antin. De fiecare dată când zăream de departe o femeie, mi se părea c-o văd pe Nanine aducându-mi un răspuns. Am trecut prin rue d'Antin fără a fi întâlnit vreun comisionar. Am ajuns la Palais Royal, am intrat la Véry. Chelnerul mi-a pus masa sau mai bine zis mi-a servit ce a vrut el, pentru că n-am mâncat deloc.

Fără să vreau, ochii mi se fixau mereu asupra pendulei.

M-am întors acasă, convins că aveam să găsesc o scrisoare de la Marguerite.

Portarul nu primise nimic. Îmi mai puneam o speranţă în servitorul meu. Acesta nu văzuse pe nimeni de la plecarea mea.

Dacă Marguerite ar fi avut de gând să-mi răspundă, mi-ar fi răspuns de mult.

Atunci am început să regret termenii în care-i scrisesem; ar fi trebuit să tac cu desăvârşire, ceea ce ar fi făcut-o, desigur, să facă ceva pentru a-şi alunga neliniştea; căci, văzând că nu vin la în-tâlnirea fixată în ajun, ea mi-ar fi cerut să-i lămuresc motivul acestei absenţe, şi numai atunci ar fi trebuit să i-l spun. Procedând astfel, ea nu ar fi putut face altceva decât să se dezvinovăţească, iar ceea ce doream eu, era tocmai ca ea să se dezvinovăţească. Simţeam încă de pe acum că orice motive ar fi invocat, le-aş fi dat crezare, şi că aş fi preferat orice decât să n-o mai văd.

Aşa am ajuns să cred că avea să vină chiar ea la mine, dar orele treceau şi ea tot nu venea.

Hotărât lucru, Marguerite era altfel decât toate celelalte femei, căci puţine ar fi fost cele care, primind o scrisoare precum cea pe care i-o scrisesem, să nu răspundă ceva.

La ora cinci am dat fuga s-ajung în Champs-Élysées.

„Dacă o întâlnesc, mă gândeam eu, o să-mi iau un aer indiferent şi ea o să fie convinsă că nici nu mă mai gândesc la ea."

La colţul dinspre rue Royale, am văzut-o trecând în trăsura ei; întâlnirea a fost atât de neaşteptată, încât am pălit. Nu ştiu dacă ea îmi văzuse emoţia; eu eram atât de tulburat încât nu-i văzusem decât trăsura.

Nu mi-am mai continuat plimbarea pe Champs-Élysées. Am privit afişele teatrelor, căci mai aveam încă o şansă s-o văd.

La Palais Royal avea loc o premieră. Nu se putea ca Marguerite să nu asiste la ea.

La orele şapte mă aflam la teatru.

Toate lojile se umplură, dar Marguerite tot nu se arătă.

Am plecat atunci de la Palais Royal şi am intrat prin toate teatrele la care se ducea cel mai des, la Vaudeville, la Varietés, la Opera Comică.

Nu era nicăieri.

Fie scrisoarea mea îi pricinuise o suferinţă mult prea mare ca să-i mai pese de spectacol, fie se temea să dea ochii cu mine, şi ţinea să evite o explicaţie.

Astea erau gândurile pe care mi le vântura vanitatea mea, pe bulevard, în momentul în care îl întâlnii pe Gaston, care mă întrebă de unde veneam.

—De la Palais Royal.

—Şi eu de la Operă, îmi spuse el; credeam c-o să te văd şi pe tine acolo.

—De ce?

—Deoarece era şi Marguerite acolo.

—Aha! era şi ea?

—Da.

—Singură?

—Nu, cu una dintre prietenele ei.

—Numai cu ea?

—Contele de G... a venit şi el pentru un moment în loja ei; dar ea a plecat cu ducele. Credeam c-o să te văd şi pe tine apărând dintr-o clipă într-alta. Lângă mine era un fotoliu care a rămas neocupat toată seara, aşa că eram convins că-l reţinuseşi tu.

—Dar de ce ar trebui să merg şi eu acolo unde se duce Marguerite?

—La naiba, pentru că eşti amantul ei.

—Cine ţi-a spus una ca asta?

—Prudence, pe care am întâlnit-o ieri. Te felicit, dragul meu, e o amantă frumoasă pe care nu o are oricine pofteşte. Păstreaz-o, te onorează.

Această simplă reflecţie a lui Gaston îmi arătă cât de ridicole erau susceptibilităţile mele.

Dacă l-aş fi întâlnit în ajun şi dacă mi-ar fi vorbit altfel, cu siguranţă că nu aş mai fi scris prostească scrisoare din dimineaţa aceea.

Eram cât pe-aci să mă duc la Prudence şi s-o trimit să-i spună Margueritei că voiam să-i vorbesc; dar mi-era teamă că, pentru a se răzbuna, ar putea să-mi răspundă că nu mă putea primi, aşa că m-am întors acasă, după ce trecusem mai întâi pe rue d'Antin.

Mi-am întrebat din nou portarul dacă nu era vreo scrisoare pentru mine.

Nimic!

Ea o fi vrut să vadă dacă nu voi face vreun nou demers şi dacă nu cumva voi retracta cele spuse în scrisoare, mi-am spus eu în timp ce mă culcam, dar văzând că nu-i scriu, o să-mi scrie ea mâine.

În seara aceea m-am căit pentru ceea ce am făcut. Eram singur, la mine acasă, nu puteam să dorm, eram devorat de nelinişte şi de gelozie, pe când, dacă aş fi lăsat lucrurile să-şi urmeze cursul, acum ar fi trebuit să mă aflu lângă Marguerite, ascultând-o cum îmi spune cuvintele acelea încântătoare pe care nu le auzisem decât de două ori şi care, în singurătatea mea de acum, parcă îmi ardeau urechile.

Îngrozitor în situaţia mea era faptul că raţiunea nu-mi dădea dreptate; într-adevăr, totul îmi spunea că Marguerite mă iubeşte. Mai întâi, proiectul acela de a petrece o vară numai cu mine, la ţară, apoi, certitudinea că nimic nu o silea să fie amanta mea, de vreme ce averea mea era neîndestulătoare

pentru satisfacerea nevoilor şi chiar a capriciilor ei. Nu era deci la ea decât speranţa de a găsi la mine o afecţiune sinceră, care să-i aducă acea odihnă atât de râvnită după amorurile mercantile în mijlocul cărora trăia; iar eu, încă de a doua zi, îi năruiam această speranţă şi-i răsplăteam cu o ironie impertinentă dragostea pe care mi-o dăruise timp de două nopţi. Ceea ce făceam eu era, deci, mai mult decât ridicol, era nedelicat. O plătisem eu oare pe această femeie, ca să am dreptul să-i judec viaţa, şi nu lăsam eu oare impresia, bătând în retragere chiar de a doua zi, că sunt un fel de parazit al dragostei, care se teme ca nu cumva să i se prezinte nota de plată? Cum adică! De-abia dacă erau treizeci şi şase de ore de când o cunoşteam pe Marguerite, douăzeci şi patru de ore de când eram amantul ei, iar eu o şi făceam pe susceptibilul; şi-n loc să mă socot fericit că ea mi se dăruia şi mie, eu voiam s-o am numai pentru mine, şi s-o silesc să rupă dintr-odată legăturile cu trecutul, care însemnau pentru ea garanţia viitorului ei. Ce aveam eu să-i reproşez? Nimic. Îmi scrisese că era bolnavă, când ar fi putut să-mi spună verde în faţă, cu acea hidoasă sinceritate a anumitor femei, că urma să primească un amant; şi, în loc să cred în scrisoarea ei, în loc să mă plimb pe toate străzile din Paris, în afară de rue d'Antin; în loc să-mi petrec seara cu prietenii mei şi să mă prezint a doua zi la ora indicată, eu făceam pe Othello, o spionam şi credeam că o pedepsesc dacă n-o s-o mai văd. Pe când pe ea, dimpotrivă, pe ea ar fi trebuit să o încânte această despărţire, căci mai mult ca sigur că mă găsea un prost fără pereche, iar tăcerea ei nu însemna nici măcar ranchiună, ci pur şi simplu dispreţ.

Ar fi trebuit atunci să-i fac Margueritei un cadou care să nu-i lase nici o îndoială asupra generozităţii mele, şi care mi-ar fi permis, tratând-o ca pe o femeie întreţinută, să mă consider chit faţă de ea; dar aş fi crezut că aduc o jignire, lăsând şi cea mai

mică impresie de târguială, dacă nu chiar dragostei pe care o avea pentru mine, cel puţin dragostei pe care i-o purtam eu, şi întrucât această dragoste era atât de pură, încât nu admitea să fie împărţită, n-ar fi putut fi răsplătită printr-un dar, oricât de frumos, fericirea care-i fusese dăruită, oricât de scurtă ar fi fost această fericire.

Iată ceea ce îmi repetam în timpul nopţii, şi ceea ce, în orice moment, aş fi fost gata să mă duc să-i spun Margueritei.

Când s-a făcut ziuă, încă nu dormeam, aveam febră; mi-era cu neputinţă să mă gândesc la altceva decât la Marguerite.

Cum vezi, trebuia să iau o hotărâre decisivă, şi să termin cu această femeie sau cu scrupulele mele, numai dacă ea avea să mai consimtă să mă mai primească.

Dar, aşa cum bine ştii, întotdeauna eziţi să iei o hotărâre decisivă; de aceea, neputând să stau acasă, neîndrăznind să mă prezint la Marguerite, am încercat un mijloc de a mă apropia de ea, mijloc pe care amorul meu propriu putea să-l pună pe seama întâmplării, în cazul în care ar fi reuşit.

Era ora nouă; am dat fuga la Prudence, care m-a întrebat cărui fapt i se datora această vizită matinală.

N-am îndrăznit să-i spun de-a dreptul ce mă aducea la ea. I-am răspuns că am ieşit dis-de-dimineaţă pentru a-mi reţine un loc la diligenţa de C..., unde locuia tatăl meu.

—Ferice de tine, îmi zise ea, că poţi părăsi Parisul pe o vreme atât de frumoasă ca asta.

Am privit-o pe Prudence, întrebându-mă dacă îşi bătea joc de mine.

Chipul ei era însă serios.

—O să te duci să-ţi iei rămas-bun de la Marguerite? reluă ea, la fel de serioasă.

—Nu.

—Bine faci.

—Crezi?

—Fireşte. De vreme ce tot ai rupt-o cu ea, la ce bun s-o revezi?

—Ai aflat deci despre ruptura noastă?

—Mi-a arătat scrisoarea pe care i-ai scris-o.

—Şi ce ţi-a spus?

—Mi-a spus: „Draga mea Prudence, protejatul tău nu e deloc politicos, scrisori de felul ăsta le gândeşti, dar nu le scrii”.

—Şi cu ce ton ţi-a spus asta?

—Râzând, apoi a adăugat: „A luat de două ori masa la mine şi nu vrea să-mi facă nici măcar o vizită de curtoazie”.

Iată care era efectul pe care scrisoarea şi gelozia mea îl avuseseră. M-am simţit îngrozitor de umilit în vanitatea iubirii mele.

—Şi aseară ce a făcut?

—S-a dus la Operă.

—Ştiu. Şi după aceea?

—A cinat acasă.

—Singură?

—Cu contele de G..., cred.

Aşa că ruptura mea nu adusese nici o schimbare în obiceiurile Margueritei.

Exact în astfel de împrejurări unii oameni îţi spun: „Trebuia nici să nu te mai gândeşti la femeia asta care nu te iubea”.

—Ei, chiar mă bucur să văd că Marguerite nu suferă din pricina mea, am reluat eu cu un surâs forţat.

—Şi are tot dreptul să fie aşa. Tu ai făcut ceea ce trebuia să faci, ai fost mai rezonabil decât ea, căci fata asta te iubea, nu făcea decât să vorbească despre tine, şi ar fi fost în stare de cine ştie ce nebunie.

—Şi-atunci de ce nu mi-a răspuns, dacă mă iubeşte?

—Pentru că a înţeles că făcea o greşeală iubindu-te. Şi apoi, femeile îngăduie uneori să fie înşelate în amor, dar niciodată ca amorul lor propriu să le fie rănit, şi întotdeauna poţi răni

amorul-propriu al unei femei când, la două zile după ce ai devenit amantul ei, o părăseşti, oricare ar fi motivele pe care le dai acestei despărţiri. O cunosc pe Marguerite, mai degrabă ar muri decât să-ţi răspundă.

—Şi atunci, ce trebuie să fac?

—Nimic. Ea o să te uite, o s-o uiţi şi tu, şi n-o să aveţi nimic să vă reproşaţi unul altuia.

—Dar dacă i-aş scrie pentru a-i cere iertare?

—Fereşte-te să faci aşa ceva, fiindcă s-ar putea să te ierte.

De bucurie, am fost cât pe-aci s-o îmbrăţişez pe Prudence.

Un sfert de oră mai târziu, mă întorceam acasă şi-i scriam Margueritei.

„Cineva care se căieşte pentru o scrisoare pe care a scris-o ieri, care va pleca mâine, dacă nu-l vei ierta, ar dori să ştie la ce oră şi-ar putea arăta căinţa la picioarele tale.

Când te voi găsi singură? Căci, aşa cum ştii, mărturisirile nu se fac în prezenţa martorilor.”

Am împăturit acest specimen de madrigal în proză şi l-am trimis prin Joseph, care i-a dat scrisoarea chiar Margueritei, care i-a spus că-i va da răspunsul mai târziu.

Nu am ieşit decât pentru puţin timp, ca să mă duc să cinez, şi la orele unsprezece seara, încă nu aveam nici un răspuns.

Atunci m-am decis să nu-mi mai prelungesc suferinţa şi să plec a doua zi. Ca urmare a acestei hotărâri, convins că dacă mă culcam nu voi putea adormi, m-am apucat să-mi fac bagajele.

XV

Trecuse aproape o oră de când Joseph şi cu mine pregăteam toate cele cuvenite pentru plecarea mea, când s-a sunat cu putere la uşă.

—Trebuie să deschid? mă întrebă Joseph.

—Deschide, i-am spus eu, întrebându-mă cine putea veni la ora aceea la mine şi neîndrăznind să cred că ar putea fi Marguerite.

—Domnule, îmi spuse Joseph după ce se întoarse, sunt două doamne.

—Noi suntem, Armand! strigă o voce pe care o recunoscui ca fiind a lui Prudence.

Am ieşit din cameră.

Prudence, în picioare, se uita la cele câteva lucruri mai aparte din salonul meu; Marguerite, aşezată pe canapea, reflecta.

Când am intrat, m-am dus la ea, am îngenuncheat, i-am luat mâinile într-ale mele şi, foarte emoţionat, i-am spus:

—Iartă-mă.

Ea m-a sărutat pe frunte şi mi-a spus:

—Este pentru a treia oară când te iert.

—Voiam să plec mâine.

—Şi-n ce măsură vizita mea te poate face să te răzgândeşti? N-am venit ca să te împiedic să părăseşti Parisul. Am venit pentru că toată ziua n-am avut timp să-ţi răspund la scrisoare şi pentru că n-am vrut să rămâi cu impresia că aş fi supărată pe tine. Deşi Prudence nu voia să vin; zicea că s-ar putea să te deranjez.

—Tu, să mă deranjezi, Marguerite! Şi cum?

—Ei! Puteai fi cu o femeie, interveni Prudence, şi cred că nu prea i-ar fi plăcut să mai vadă venind încă două.

În timpul acestei remarci făcute de Prudence, Marguerite mă privea cu atenţie.

—Draga mea Prudence, i-am răspuns eu, nu ştii ce vorbeşti.

—E tare drăguţ apartamentul dumitale, replică Prudence; aş putea să văd şi dormitorul?

—Da.

Prudence trecu în camera mea de culcare, nu atât ca s-o viziteze, cât mai degrabă ca să mai dreagă din prostia pe care o spusese şi ca să mă lase singur cu Marguerite.

—De ce ai adus-o pe Prudence? i-am spus eu atunci.

—Pentru că era cu mine la spectacol, şi pentru că plecând de aici doream să am pe cineva care să mă însoţească.

—Nu eram eu aici?

—Ba da; dar în afară de faptul că nu voiam să te deranjez, eram cât se poate de sigură că venind până la poarta casei mele mi-ai fi cerut să urci la mine, şi, cum nu puteam să-ţi satisfac această dorinţă, nu voiam să pleci reproşându-mi, pe bună dreptate, că te-am refuzat.

—Şi de ce nu puteai să mă primeşti?

—Pentru că sunt foarte atent supravegheată, şi pentru că şi cea mai mică bănuială ar putea să-mi facă cel mai mare rău.

—Ăsta-i singurul motiv?

—Dacă ar mai fi fost şi altul, ţi-aş fi spus. Nu mai suntem în situaţia de a avea secrete unul faţă de altul.

—Uite, Marguerite, nu vreau s-o iau pe ocolite ca să ajung la ceea ce vreau să spun. Sincer, mă iubeşti puţin?

—Mult.

—Atunci, de ce m-ai înşelat?

—Dragul meu, dacă aş fi doamna ducesă cutare sau cutare, dacă aş avea o rentă de două sute de mii de livre, dacă aş fi amanta ta şi dacă aş mai avea şi un alt amant în afară de tine, ai avea dreptul să mă întrebi de ce te înşel; dar întrucât eu sunt domnişoara Marguerite Gautier, am datorii de

patruzeci de mii de franci şi nici cea mai mică avere, şi întrucât cheltuiesc o sută de mii de franci pe an, întrebarea ta mi se pare de prisos iar răspunsul meu fără rost.

—Aşa e, îi spun eu, lăsându-mi capul pe genunchii ei, dar te iubesc ca un nebun.

—Ei bine, dragul meu, ar trebui să mă iubeşti ceva mai puţin sau să mă înţelegi ceva mai mult. Scrisoarea ta mi-a provocat o mare suferinţă. Dacă aş fi fost liberă, mai întâi că nu l-aş fi primit alaltăieri pe conte sau, dacă l-aş fi primit, aş fi venit să-ţi cer iertarea pe care mi-o cereai mai adineauri, şi n-aş mai fi avut pe viitor alt amant decât pe dumneata. Pentru o clipă am crezut că mi-aş putea oferi această fericire timp de şase luni; dumneata nu ai vrut; ţineai să afli prin ce mijloace. Ei, Doamne! mijloacele nu erau greu de ghicit. Recurgând la ele, făceam un sacrificiu mai mare decât ţi-ai putea închipui. Ţi-aş fi putut spune: am nevoie de douăzeci de mii de franci; erai îndrăgostit de mine, i-ai fi găsit, cu riscul de a mi-o reproşa mai târziu. Am preferat să nu-ţi datorez nimic, tu n-ai înţeles purtarea mea delicată, căci este una delicată. Noi, cele ca mine, când mai avem un pic de inimă, dăm cuvintelor şi lucrurilor un înţeles mai larg şi o dezvoltare necunoscute celorlalte femei; îţi repet, deci, că din partea Margueritei Gautier mijlocul pe care ea îl găsise ca să-şi plătească datoriile fără să-ţi ceară banii necesari achitării lor era o delicateţe de care ar fi trebuit să profiţi fără să spui nimic. Dacă nu m-ai fi cunoscut decât astăzi, ai fi prea fericit de ce ţi-aş promite şi nu m-ai întreba ce am făcut alaltăieri. Uneori suntem silite să cumpărăm o satisfacţie sufletească pe spezele trupului nostru şi când, după aceea, această satisfacţie ne scapă, suferim mai mult.

O ascultam şi o priveam pe Marguerite cu admiraţie, când mă gândeam că această minunată fiinţă, căreia altădată aş fi vrut să-i sărut picioarele,

consimţea să mă lase să intru în gândurile ei, să-mi dea un rol în viaţa ei, iar eu, care încă nu mă mulţumeam cu ceea ce îmi dădea, mă întrebam dacă dorinţa bărbatului are limite, când, satisfăcută atât de prompt cum fusese a mea, el tinde încă la altceva.

—E adevărat, reluă ea; noi, care suntem nişte făpturi ale hazardului, avem dorinţe fantastice şi iubiri greu de conceput. Ne dăruim când pentru ceva, când pentru altceva. Sunt oameni care s-ar putea ruina fără să obţină nimic de la noi, şi sunt alţii care ne au cu un buchet. Inima noastră are capricii, e singura ei distracţie şi singura ei scuză. M-am dăruit ţie mai repede decât oricărui alt bărbat, ţi-o jur; de ce? pentru că, văzându-mă scuipând sânge, m-ai ţinut de mână, pentru că ai plâns, pentru că, dintre oameni, eşti singura fiinţă care m-a compătimit cu adevărat. O să-ţi spun o prostie, dar aveam cândva un căţeluş care mă privea cu un aer de-a dreptul întristat când tuşeam; el a fost singura fiinţă pe care am iubit-o.

Atunci când căţeluşul a murit, am plâns mai mult decât la moartea mamei mele. E adevărat că ea mă bătuse timp de doisprezece ani. Ei bine, pe tine te-am iubit imediat la fel de mult ca pe câinele meu. Dacă bărbaţii ar şti ce pot obţine cu o lacrimă, ei ar fi mult mai iubiţi, iar noi i-am ruina mai puţin.

Scrisoarea ta te-a contrazis, ea mi-a dezvăluit că nu aveai toată înţelegerea inimii, şi ţi-a dăunat mai mult în dragostea pe care o aveam pentru tine decât tot ce ai fi putut să-mi faci tu. Erai gelos, e-adevărat, dar de o gelozie ironică şi nepotrivită. Eram deja tristă când am primit această scrisoare, socoteam să te văd la ora douăsprezece, să prânzesc cu tine, în sfârşit, văzându-te, să şterg un gând sâcâitor pe care-l aveam şi pe care înainte de a te cunoaşte îl admiteam fără efort.

Apoi, continuă Marguerite, tu erai singura persoană în faţa căreia crezusem că înţeleg de

îndată că puteam gândi şi vorbi liber. Toţi cei care se învârtesc în jurul unor fete de felul meu au interesul să scormonească orice cuvinţel al acestora, să tragă o concluzie din acţiunile lor cele mai neînsemnate. Firește, cele ca noi nu au prieteni. Avem numai nişte amanţi egoişti care îşi cheltuiesc averea nu atât pentru noi, aşa cum o spun, cât pentru a-şi satisface vanitatea.

Pentru bărbaţii de felul ăsta, femeile trebuie să fie vesele atunci când ei sunt cu chef, sănătoase când ei vor să cineze, sceptice cum sunt şi ei. Nu ni se îngăduie să avem inimă, căci riscăm să fim alungate cu sudalme şi să nu mai avem nici o trecere.

Noi nu ne mai aparţinem. Nu mai suntem fiinţe, ci lucruri. Suntem pe primul loc când e vorba de amorul lor propriu, pe ultimul când e vorba de preţuirea lor. Avem prietene, dar nişte prietene ca Prudence, femei cândva întreţinute, care încă mai au poftă de o risipă pe care vârsta lor nu le-o mai permite. Atunci ele devin prietenele noastre sau, mai degrabă, musafirele noastre la masă. Prietenia lor merge până la servilism, dar niciodată până la dezinteresare. N-o să-ţi dea niciodată un sfat de pe urma căruia n-ar putea profita. Puţin le pasă că avem cu zece amanţi mai mult, dacă în felul ăsta se vor alege şi ele cu nişte rochii sau cu o brăţară, se vor putea plimba cu trăsura noastră, din când în când, vor putea veni la spectacole în loja noastră. Ele se bucură de buchetele noastre de flori din ajun şi ne iau cu împrumut şalurile de caşmir. Nu ne fac niciodată un serviciu oricât de mic, fără să se aleagă cu o răsplată de două ori mai mare de cât face. Ai văzut şi tu în seara când Prudence mi-a adus şase mii de franci, pe care o rugasem să se ducă să-i ceară de la duce pentru mine, cum mi-a luat cu împrumut cinci sute de franci, pe care nu mi-i va înapoia niciodată sau pe care mi-i va plăti prin aducerea unor pălării care nu vor ieşi niciodată din cutiile lor.

Noi nu putem deci avea, sau, mai degrabă, eu nu puteam deci avea decât o fericire, şi anume aceea, aşa tristă cum sunt uneori, aşa suferindă cum sunt mereu, de a găsi un bărbat care să nu se coboare până la a-mi cere socoteală de viaţa pe care o duc şi care să fie mai mult amantul simţămintelor mele decât cel al trupului meu. Pe acest bărbat, eu l-am găsit în persoana ducelui, dar ducele e bătrân, iar bătrâneţea nici nu protejează, nici nu consolează. Am crezut că pot accepta viaţa pe care mi-o oferea el; dar, ce vrei? mă plictiseam de moarte, şi dacă tot e să pieri, mai bine să te arunci în mijlocul unui incendiu, decât să te laşi asfixiată cu carbon.

Şi atunci te-am întâlnit pe tine, tânăr, înflăcărat, fericit, şi am încercat să fac din tine bărbatul pe care-l invocasem în toiul zgomotoasei mele singurătăţi. Ceea ce iubeam în tine nu era bărbatul care erai, ci cel care trebuia să fie. Tu nu accepţi acest rol, îl respingi ca nefiind demn de tine, tu eşti un amant obişnuit; fă atunci la fel ca şi ceilalţi, plăteşte-mă, şi să nu mai vorbim despre asta.

Marguerite, pe care această lungă mărturisire o obosise, se lăsă pe spătarul canapelei, şi, ca să-şi înăbuşe un uşor acces de tuse, îşi duse batista la gură şi apoi până la ochi.

—Iartă-mă, iartă-mă, murmurai eu, înţelesesem toate astea, dar voiam să le aud chiar din gura ta, adorata mea Marguerite. Să uităm de toate şi să nu ne mai amintim decât de un singur lucru: că ne aparţinem unul altuia, că suntem tineri şi că ne iubim.

Marguerite, fă din mine tot ceea ce doreşti, sunt sclavul tău, sunt câinele tău; dar, în numele cerului, rupe scrisoarea pe care ţi-am scris-o şi nu mă lăsa să plec mâine, fiindcă aş muri.

Marguerite scoase scrisoarea mea din corsajul rochiei, şi înmânându-mi-o, îmi spuse cu un surâs ce nu se poate descrie:

— Iat-o, voiam să ţi-o înapoiez.

Am rupt scrisoarea şi am sărutat, udând cu lacrimi, mâna care mi-o înapoia.

În acel moment, Prudence şi-a făcut din nou apariţia.

—Ia zi, Prudence, ghiceşti ce-mi cere? făcu Marguerite.

—Îţi cere să-l ierţi.

—Întocmai.

—Şi-l ierţi?

—Trebuie, dar mai vrea ceva.

—Ce?

—Vrea să vină să ia masa cu noi.

—Şi tu eşti de acord?

—Ce crezi?

—Cred că vă purtaţi ca doi copii fără minte, şi unul şi celălalt. Dar mai cred şi că mi-e tare foame, şi cu cât veţi cădea mai degrabă la învoială, cu atât o să mâncăm mai repede.

—Să mergem, spuse Marguerite, începem toţi trei în trăsura mea. Uite, adăugă ea întorcându-se spre mine, Nanine se va fi culcat, o să deschizi tu poarta, ia cheia mea şi încearcă să n-o mai pierzi.

Am strâns-o pe Marguerite în braţe aproape s-o sufoc.

În acel moment, intră Joseph.

—Domnule, îmi spuse el, cu aerul unui om încântat de sine, bagajele sunt gata.

—Toate?

—Da, domnule.

—Ei bine, desfă-le; nu mai plec nicăieri.

XVI

Aş fi putut să-ţi povestesc doar în câteva fraze începuturile acestei legături, îmi spuse Armand, dar voiam să-ţi înfăţişez cât mai bine întâmplările prin care am trecut până când am ajuns, încet-încet, eu să fiu de acord cu tot ce voia Marguerite, iar Marguerite, să nu mai poată trăi fără mine.

Chiar a doua zi după seara când venise acasă la mine, i-am trimis cartea *Manon Lescaut*.

Începând din acel moment, de vreme ce nu puteam schimba viaţa amantei mele, mi-am schimbat-o eu pe a mea. Mai înainte de toate, nu voiam să-i las cugetului meu răgazul să reflecteze asupra rolului pe care tocmai îl acceptasem, căci, fără voia mea, m-aş fi pomenit copleşit de o mare tristeţe. Aşa că viaţa mea, de obicei atât de potolită, căpătă deodată un aspect zgomotos şi dezordonat. Să nu crezi cumva că, oricât ar fi ea de dezinteresată, iubirea ce ţi-o poartă o femeie întreţinută nu te costă nimic. Nimic mai scump decât miile de capricii pentru flori, loji la spectacole, mese, ieşiri la ţară, pe care nu poţi să i le refuzi niciodată amantei tale.

Cum ţi-am mai spus, eu nu aveam avere. Tatăl meu era şi încă mai e casier general în C... El se bucură acolo de o frumoasă reputaţie de om cinstit, mulţumită căreia a şi găsit garanţia pe care trebuia s-o depună pentru obţinerea funcţiei. Slujba aceasta îi aduce patruzeci de mii de franci pe an, şi de zece ani de când o are, a rambursat garanţia şi s-a străduit să pună deoparte banii pentru zestrea surorii mele. Tatăl meu este omul cel mai cinstit pe care-l poţi întâlni. La moartea ei, mama a lăsat o rentă de şase mii de franci pe care tatăl meu a împărţit-o între mine şi sora mea în ziua în care a obţinut funcţia pe care o solicita; apoi, când am

împlinit douăzeci şi unu de ani, a adăugat la acest mic venit o rentă anuală de cinci mii de franci, asigurându-mă că aş putea trăi destul de bine la Paris cu aceşti opt mii de franci, dacă aş vrea ca pe lângă această rentă să-mi fac o situaţie, fie în barou, fie ca medic. Am venit deci la Paris, am făcut Dreptul, am fost numit avocat, şi la fel ca mulţi tineri, mi-am pus diploma în buzunar şi m-am lăsat un pic sedus de acea viaţă indolentă din Paris. Cheltuielile mele erau foarte modeste; numai că în opt luni îmi cheltuiam venitul pe tot anul, şi-mi petreceam cele patru luni de vară la tatăl meu, ceea ce făcea în total douăsprezece mii de livre rentă şi îmi conferea reputaţia de fiu bun. De altfel, nu datoram nici măcar un gologan.

Asta era situaţia mea atunci când am cunoscut-o pe Marguerite.

Îţi dai seama că, fără să vreau, felul meu de trai s-a schimbat. Marguerite avea o fire foarte capricioasă şi făcea parte dintre acele femei care n-au privit niciodată ca pe o cheltuială serioasă miile de distracţii din care li se compune existenţa. Rezultatul a fost că, vrând să mă aibă cât mai mult timp cu putinţă lângă ea, îmi scria dimineaţa că va lua cina cu mine, dar nu la ea acasă, ci la vreun restaurant, fie din Paris, fie de la ţară. Mă duceam s-o iau de acasă, cinam, mergeam la vreun spectacol, adesea mai luam încă o masă, şi aşa se face că într-o seară cheltuiam patru sau cinci ludovici, ceea ce făcea două mii cinci sute sau trei mii de franci pe lună, reducându-mi astfel anul la trei luni şi jumătate, punându-mă în situaţia fie de a face datorii, fie de o părăsi pe Marguerite.

Or, eu aş fi acceptat orice, în afară de această din urmă eventualitate.

Iartă-mă că-ţi înşir toate aceste amănunte; dar vei vedea că ele au fost cauza întâmplărilor ce vor urma. Ceea ce-ţi povestesc eu e o istorie adevărată, simplă, şi căreia îi las intactă întreaga naivitate a amănuntelor şi toată simplitatea desfăşurărilor.

Am înţeles deci că, de vreme ce nimic pe lume nu ar avea asupră-mi puterea de a mă face să-mi uit amanta, trebuie să găsesc un mijloc de a putea susţine cheltuielile pe care ea mă punea să le fac.

Apoi, această dragoste mă tulbura într-o asemenea măsură, încât toate clipele pe care le petreceam departe de Marguerite mi se păreau ani; simţeam nevoia de a le mistui în focul unei pasiuni şi de a le trăi atât de repede, încât nici să nu-mi mai dau seama că le trăiam.

Am început prin a împrumuta cinci sau şase mii de franci în contul micului meu capital şi am început să joc, căci de când au fost desfinţate casele de joc se joacă pretutindeni. Altădată, când intrai la Frascati, aveai şansa să devii un om bogat; se juca pe bani peşin şi dacă pierdeai, măcar te puteai consola spunându-ţi că ai fi putut câştiga; pe când acum, cu excepţia cercurilor, unde mai subzistă încă o anume severitate în privinţa plăţii, poţi fi aproape sigur, în momentul în care câştigi o sumă importantă, că n-o vei primi. E lesne de înţeles de ce.

Jocul de noroc nu este practicat decât de tineri foarte strâmtoraţi şi care sunt lipsiţi de averea necesară pentru a putea face faţă vieţii pe care o duc; prin urmare se apucă de joc, şi de aici rezultă în mod firesc că, în cazul în care câştigă, cei care pierd vor avea de plătit caii şi amantelor acestor domni, ceea ce este foarte neplăcut. Datoriile făcute, relaţiile înfiripate la masa verde sfârşesc prin a da naştere unor certuri din care onoarea şi viaţa ies întotdeauna puţin scâlciate; iar atunci când eşti un om cinstit, te trezeşti ruinat de nişte tineri foarte cumsecade, care nu aveau alt cusur decât acela că nu deţineau un venit de două sute de mii de livre.

Nu e nevoie să-ţi mai vorbesc despre cei care trişează la joc, şi despre a căror plecare forţată şi condamnare tardivă afli într-o zi.

M-am aruncat deci în această viaţă marcată de repeziciune, zgomotoasă, vulcanică, ce mă înspăimânta altădată când mă gândeam la ea, şi care a devenit pentru mine complementul inevitabil al dragostei mele pentru Marguerite. Ce voiai să fac?

Dacă nopţile pe care nu le petreceam în rue d'Antin, le-aş fi petrecut singur acasă la mine, ar fi însemnat să nu mai dorm deloc. Gelozia m-ar fi ţinut treaz şi mi-ar fi înfierbântat mintea şi sângele; pe când jocul îmi abătea pentru o vreme febra care mi-ar fi năpădit inima, îndreptând-o asupra unei pasiuni al cărei interes mă cuprindea fără să vreau, până când se făcea ora când trebuia să mă duc lângă amanta mea. Şi atunci, şi tocmai datorită acestui fapt îmi dădeam seama de furia dragostei mele, fie că pierdeam ori câştigam, părăseam, fără să mă las înduplecat, masa de joc, compătimindu-i pe cei rămaşi, pe care nu-i aştepta, ca pe mine, fericirea, atunci când vor părăsi masa de joc.

Pentru cei mai mulţi dintre ei, jocul era o necesitate; pentru mine, era un remediu.

Vindecat de Marguerite, m-aş fi vindecat şi de joc.

De aceea, în mijlocul acestei agitaţii, îmi păstram destul de mult sânge-rece; nu pierdeam decât ceea ce puteam plăti, şi nu câştigam decât ceea ce aş fi putut pierde.

De altfel, norocul ţinea cu mine. Nu făceam datorii şi cheltuiam de trei ori mai mulţi bani decât pe vremea când nu jucam. Nu era uşor să rezist tentaţiei unei vieţi care îmi permitea să satisfac, fără să mă strâmtorez, sutele de capricii ale Margueritei. În ceea ce o priveşte, ea mă iubea tot aşa de mult, ba poate chiar mai mult.

Aşa cum ţi-am mai spus, la început nu eram primit decât de la miezul nopţii până la şase dimineaţa, apoi am fost admis din când în când în lojile ei, apoi a venit să cineze, uneori, cu mine. Într-o dimineaţă n-am plecat de la ea decât la opt,

iar într-o altă zi s-a întâmplat să nu mai plec decât la amiază.

În aşteptarea unei prefaceri morale, la Marguerite se produsese o schimbare în aspectul fizic. Începusem să mă ocup de vindecarea ei, iar biata fată, ghicindu-mi scopul, îmi dădea ascultare, pentru a-mi dovedi recunoştinţa ei. Reuşisem, fără prea mari eforturi şi zguduiri lăuntrice, aproape să o dezbar de vechile ei obiceiuri. Doctorul meu, pe care îl adusesem s-o consulte, mi-a spus că numai odihna şi liniştea puteau să-i păstreze sănătatea, astfel încât izbutisem să-i înlocuiesc supeurile de după spectacol şi insomniile cu un regim de masă igienic şi un somn regulat. Vrând-nevrând, Marguerite se obişnuia cu această nouă existenţă, pe-ale cărei efecte binefăcătoare le resimţea. Începuse chiar să-şi petreacă unele seri acasă, sau, dacă era vreme bună, se înfăşura într-un şal de caşmir, îşi acoperea capul cu un voal, şi ne duceam pe jos, ca doi copii, să colindăm pe înserat prin aleile întunecoase de pe Champs-Elysées. Se întorcea acasă obosită, lua o masă uşoară, se culca, după ce mai întâi cânta puţin la pian sau citea ceva, lucru ce nu i se mai întâmplase niciodată. Accesele de tuse, pe care ori de câte ori i le auzeam îmi sfâşiau inima, dispăruseră aproape cu totul.

La capătul a şase săptămâni, nu se mai punea deloc problema contelui, sacrificat definitiv; numai ducele mă obliga încă să-mi ţin ascunsă legătura mea cu Marguerite, şi chiar şi el fusese adesea expediat, pe când mă aflam eu acolo, sub pretext că doamna dormea şi interzisese să fie trezită.

Din pricina obiceiului şi chiar a nevoii pe care o simţea Marguerite de a mă avea mereu în preajmă, mi s-a întâmplat să părăsesc jocul chiar în momentul în care l-ar fi părăsit şi un jucător abil. Făcându-mi socotelile, ca urmare a câştigurilor obţinute, mă aflam în posesia a vreo zece mii de franci, care mi se păreau un capital inepuizabil.

Sosise şi vremea când obişnuiam să mă duc să-mi văd tatăl şi sora, dar eu tot nu mă dădeam plecat; aşa că primeam în repetate rânduri scrisori, şi de la unul şi de la celălalt, scrisori în care mă rugau să vin cât mai degrabă acasă.

La toate aceste stăruinţe, răspundeam şi eu cum mă pricepeam mai bine, repetând mereu că sunt sănătos şi că n-aveam nevoie de bani, două lucruri care, credeam eu, ar putea să-l mai consoleze cumva pe tatăl meu pentru amânarea vizitei mele anuale.

Tot cam pe atunci, într-o dimineaţă, trezită de razele unui soare strălucitor, Marguerite s-a dat iute jos din pat şi m-a întrebat dacă n-aş vrea să ne petrecem toată ziua la ţară.

I-am trimis vorbă lui Prudence şi am plecat toţi trei, după ce Marguerite a sfătuit-o pe Nanine să-i spună ducelui că a vrut să profite de acea zi frumoasă şi că s-a dus la ţară împreună cu doamna Duvernoy.

În afară de faptul că prezenţa acesteia era necesară pentru a-l linişti pe bătrânul duce, Prudence era una dintre acele femei care par făcute anume pentru aceste escapade la ţară. Cu statornica ei veselie şi cu veşnica ei poftă de mâncare, ea nu le lăsa o clipă de plictiseală celor pe care îi însoţea, şi se pricepea de minune să comande ouăle, cireşele, laptele, iepurele soté, mă rog, tot ceea ce compune dejunul tradiţional din împrejurimile Parisului.

Nu ne mai rămânea decât să ştim încotro ne vom duce.

Tot Prudence a fost cea care ne-a scos din încurcătură.

—Vreţi să mergem undeva cu adevărat la ţară? ne întrebă ea.

—Da.

—Ei bine, să mergem la Bougival, la Point du Jour, la văduva Arnould. Armand, du-te şi închiriază o trăsură.

O oră şi jumătate mai târziu, eram la văduva Arnould. Cunoşti poate acest han, peste săptămână hotel, cârciumioară duminica. Din grădină, care e la înălţimea etajului întâi obişnuit, descoperi o privelişte minunată. La stânga, apeductul de la Marly mărgineşte zarea; la dreapta, privirea poate cuprinde o infinitate de dealuri; râul, aproape fără curent în acest loc, se desfăşoară ca o panglică albă, lată, marmorată, între câmpia Gabillons şi insula Croissy, veşnic legănat de freamătul plopilor înalţi şi de murmurul sălciilor sale.

În zare, într-o largă rază de soare, se înalţă nişte căsuţe albe cu acoperişul roşu, iar clădirile unor manufacturi, care de la distanţă îşi pierd din aspectul lor sever şi comercial, întregesc de minune peisajul.

În depărtări, Parisul pierdut în ceaţă!

Aşa cum ne spusese Prudence, te simţeai într-adevăr la ţară, şi trebuie să recunosc că a fost un adevărat dejun câmpenesc.

Nu spun toate astea din recunoştinţă pentru fericirea pe care i-o datoram, dar Bougival, în ciuda numelui său groaznic, este unul dintre cele mai încântătoare ţinuturi care se pot închipui. Eu am călătorit mult, am văzut lucruri dintre cele mai măreţe, dar nicidecum mai fermecătoare decât acest sătuc ce se întinde vesel la poalele dealului care îl adăposteşte.

Doamna Arnould se oferi să ne aranjeze o plimbare cu barca, ceea ce Marguerite şi Prudence acceptară cu plăcere.

Dintotdeauna, viaţa la ţară a fost asociată cu dragostea, şi legătura asta n-a fost greşită; nici un cadru nu e mai potrivit, pentru femeia pe care o iubeşti, decît acela pe care-l constituie cerul albastru, miresmele, florile, brizele, singurătatea strălucitoare a câmpurilor sau a pădurilor. Oricât de mult ai iubi o femeie, oricâtă încredere ai avea în ea, oricâtă siguranţă în privinţa viitorului ţi-ar da trecutul ei, întotdeauna eşti mai mult sau mai

puţin gelos. Dacă ai fost îndrăgostit, de-a binelea îndrăgostit, nu se poate să nu fi simţit nevoia de a o izola de lume pe fiinţa în sufletul căreia vrei să trăieşti numai tu, deplin. Se pare că, oricât de indiferentă ar fi ea la ceea ce o înconjoară, femeia iubită îşi pierde din parfumul şi unicitatea ei venind în contact cu oamenii şi cu lucrurile. În ceea ce mă priveşte, eu resimţeam lucrul ăsta cu mult mai mult decât orice altceva. Dragostea mea nu era una obişnuită; eram îndrăgostit atât cât poate să fie o fiinţă obişnuită, dar de Marguerite Gautier, ceea ce însemna că la Paris, la tot pasul, mă puteam izbi de un bărbat care-i fusese amant sau care putea să-i fie a doua zi. Pe când la ţară, în mijlocul unor oameni pe care nu-i văzusem niciodată şi cărora puţin le păsa de noi, în sânul unei naturi pe care primăvara, acest fel de iertare anuală a ei, o împodobeşte de tot, şi la distanţă de vuietul oraşului, puteam să-mi ascund dragostea şi să iubesc fără ruşine şi fără teamă.

Aici, curtezana dispărea încetul cu încetul. Aveam lângă mine o femeie tânără, frumoasă, pe care o iubeam, de care eram iubit şi care se numea Marguerite; trecutul nu mai avea nici o înfăţişare, viitorul nu mai avea nori. Lumina soarelui o învăluia pe amanta mea aşa cum ar fi învăluit-o şi pe cea mai castă logodnică. Ne plimbam împreună prin aceste locuri încântătoare, ce păreau anume create pentru a ne aminti de versurile lui Lamartine sau pentru a cânta melodiile lui Scudo[7]. Marguerite purta o rochie albă, se sprijinea de braţul meu, şi seara, sub cerul înstelat, îmi repeta cuvintele pe care mi le spusese în ajun, iar lumea îşi vedea mai departe de viaţa ei, fără să întineze, cu umbra ei, surâzătorul tablou al tinereţii şi dragostei noastre.

Acesta era visul pe care, printre frunze, mi-l aducea soarele fierbinte al acestei zile, pe când, culcat de tot în iarba de pe insula la care trăsesem, îmi lăsam gândurile, eliberate de orice legătură

lumească ce le reţinea mai înainte, să alerge şi să culeagă toate speranţele întâlnite în cale.

Mai adaugă la toate astea că, din locul unde mă aflam, vedeam pe mal o încântătoare căsuţă cu două etaje, cu un gard de fier, în hemiciclu; prin gard, în faţa casei, o peluză verde, ca o catifea, şi în spatele clădirii, o pădurice plină de ascunzişuri misterioase, şi unde cărarea făcută în ajun dispărea în fiecare dimineaţă sub covorul de muşchi.

Flori agăţătoare ascundeau peronul acelei case, nelocuite, pe care o năpădeau până la primul etaj.

Tot privind la acea casă, am sfârşit prin a mă convinge că era a mea, într-atât de bine îmi rezuma visul pe care mi-l făceam. O vedeam în ea pe Marguerite, şi pe mine stându-i alături, ziua în pădurea ce acoperea dealul, seara aşezaţi pe peluză, şi mă întrebam dacă nişte făpturi pământene mai fuseseră vreodată atât de fericite ca noi.

—Ce casă frumoasă! îmi spuse Marguerite care urmărise direcţia privirii şi poate şi a gândurilor mele.

—Unde? făcu Prudence.

—Acolo, jos. Şi Marguerite arătă cu degetul casa respectivă.

—Ah! încântătoare, replică Prudence. Îţi place?

—Tare mult.

—Ei bine! spune-i atunci ducelui să ţi-o închirieze; sunt sigură că ţi-o va închiria. Dacă vrei, mă ocup eu de asta.

Marguerite mă privi, ca pentru a mă întreba ce părere aveam eu de ideea aceasta.

Visul meu se risipise odată cu ultimele cuvinte ale lui Prudence şi mă azvârlise cu atâta brutalitate în viaţa reală, încât eram cu totul năucit de pe urma acestei căderi.

—Într-adevăr, e o idee excelentă, bâiguii eu, fără să-mi mai dau seama ce spuneam.

—Ei bine, voi aranja şi lucrul ăsta, îmi spuse, în timp ce-mi strângea mâna, Marguerite, care

interpreta cele spuse de mine aşa cum dorea ea. Hai să vedem acum dacă e de închiriat.

Casa era liberă şi putea fi închiriată cu două mii de franci.

—Ai să fii fericit aici? mă întrebă ea.

—Am eu oare siguranţa că voi veni aici?

—Dar pentru cine crezi că aş veni să mă îngrop într-un asemenea loc, dacă nu pentru tine?

—Atunci, lasă-mă pe mine să închiriez casa, Marguerite.

—Eşti nebun? nu numai că e inutil, dar ar fi şi primejdios; tu ştii bine că nu am dreptul să primesc nimic decât de la un singur bărbat, aşa că nu te mai împotrivi, copil mare ce eşti, şi nu mai scoate o vorbă.

—Asta înseamnă că, atunci când voi avea două zile libere, o să vin să le petrec la voi, spuse Prudence.

Am părăsit casa şi ne-am întors pe şoseaua spre Paris, continuând să vorbim despre această nouă hotărâre. O ţineam pe Marguerite în braţe, aşa încât, atunci când am coborât din trăsură, începeam deja să privesc propunerea amantei mele cu ceva mai puţine scrupule.

[7] Paul Scudo (1806–1864), muzicolog şi compozitor francez.

XVII

A doua zi, Marguerite mă expedie dis-de-dimineaţă, spunându-mi că ducele urma să vină foarte devreme, promiţându-mi că o să-mi scrie de îndată ce acesta va pleca, pentru a ne putea întâlni ca în fiecare seară.

Şi într-adevăr, peste zi, am primit următorul bilet:

„Mă duc la Bougival cu ducele; să fii acasă la Prudence, în seara asta, la orele opt”.

La ora indicată, Marguerite se înapoia şi venea să mă întâlnească la doamna Duvernoy.

—Ei bine, totul s-a aranjat, spuse ea în timp ce intra.

—A închiriat casa? întrebă Prudence.

—Da, a consimţit pe loc.

Nu-l cunoşteam pe duce, dar mi-era ruşine să-l înşel în felul ăsta.

—Dar asta nu e tot! reluă Marguerite.

—Şi ce mai e?

—M-am îngrijit şi de locuinţa lui Armand.

—În aceeaşi casă? întrebă Prudence râzând.

—Nu, ci la Point-du-Jour, unde am luat masa, împreună cu ducele. În timp ce el admira priveliştea, am întrebat-o pe madame Arnould, căci se numeşte madame Arnould, nu-i aşa? am întrebat-o dacă nu avea vreun apartament convenabil. Avea tocmai atunci unul potrivit, cu salon, anticameră şi dormitor. Adică, tot ce trebuie, cred eu. Şaizeci de franci pe lună. Totul mobilat în aşa fel încât până şi un ipohondru s-ar simţi bine. Am reţinut locuinţa. Am făcut bine?

Am sărit de gâtul Margueritei.

—Are să fie minunat, continuă ea; tu ai o cheie de la portiţă, şi ducelui i-am promis o cheie de la poarta zăbrelită, pe care n-o va lua, fiindcă nu va veni aici decât în timpul zilei, atunci când va veni.

Cred, între noi fie vorba, că e încântat de acest capriciu care mă îndepărtează de Paris pentru o vreme, şi care îi va face şi pe cei din familia lui să crâcnească mai puţin. Totuşi, m-a întrebat cum se face că eu, care ţin atât de mult la Paris, mă puteam hotărî să mă îngrop la ţară; i-am răspuns că sunt suferindă şi că era timpul să mă odihnesc. N-a părut să mă creadă decât în parte. Bietul bătrân, e mereu strâns cu uşa. O să ne luăm deci multe precauţii, dragul meu Armand; pentru că va pune să fiu supravegheată acolo, şi încă nu e totul să-mi închirieze o casă, mai trebuie să-mi plătească şi datoriile, şi din păcate am câteva. Eşti de acord cu toate astea?

—Da, îi răspunsei eu, încercând să-mi înăbuş toate scrupulele pe care acest fel de viaţă le trezea din când în când în mine.

—Am vizitat casa cu de-amănuntul, ne vom simţi minunat în ea. Ducele s-a îngrijit de toate. Ah! dragul meu, adăugă nebuna în timp ce mă îmbrăţişa, nu eşti deloc un nefericit, căci un milionar îţi aşterne patul.

—Şi când vă mutaţi? întrebă Prudence.

—Cât mai curând posibil.

—O să-ţi iei trăsura şi caii?

—O să-mi iau toată casa. Ţie îţi revine sarcina să te ocupi de apartament în lipsa mea.

Opt zile mai târziu, Marguerite lua în stăpânire casa de la ţară, iar eu eram instalat la Point-du-Jour.

Şi atunci a început o existenţă pe care mi-ar veni destul de greu să ţi-o descriu.

În primele momente ale şederii ei la Bougival, Marguerite nu se putu dezbăra cu totul de obiceiurile sale, şi cum casa era mereu împodobită ca de sărbătoare, toate prietenele ei veneau s-o vadă; timp de o lună nu fu zi în care Marguerite să nu aibă opt sau zece persoane la masă. Prudence aducea şi ea pe toţi bărbaţii pe care-i întâlnea şi le

făcea toate onorurile casei, ca şi cum acea casă i-ar fi aparţinut.

Totul era plătit din banii ducelui, aşa cum îţi poţi închipui, şi totuşi s-a întâmplat ca, din când în când, Prudence să-mi ceară o hârtie de o mie de franci, chipurile în numele Margueritei. Ştii că eu câştigasem ceva bani la masa de joc; m-am grăbit deci să-i dau lui Prudence ceea ce Marguerite îmi cerea prin ea, şi, de teamă că ar fi putut avea nevoie de mai mulţi bani de cât deţineam, am ajuns să mă împrumut de la Paris cu o sumă egală cu cea pe care o împrumutasem altădată, şi pe care o restituisem până la ultimul bănuţ.

M-am pomenit deci din nou bogat cu vreo zece mii de franci, fără a mai pune la socoteală renta mea.

Totuşi, plăcerea pe care o resimţea Marguerite de a-şi primi prietenele se mai domoli puţin, văzând cheltuielile la care această plăcere o sileau, şi mai ales în faţa necesităţii de a-mi cere uneori bani pentru a o scoate la capăt. Ducele, care închiriase această casă pentru ca Marguerite să se odihnească, nu mai dădea pe acolo, de teamă că de fiecare dată ar putea întâlni aici o societate veselă şi numeroasă, de care nu voia să fie văzut. Acest lucru se datora mai ales faptului că, venind într-o zi să dejuneze doar cu Marguerite, picase în mijlocul unui dejun de cincisprezece persoane, care încă nu se sfârşise la ora când el socotea să se aşeze la masa de seară. Atunci când, fără să aibă nici cea mai mică bănuială, deschisese uşa sufrageriei, intrarea sa fusese întâmpinată cu un râs general, iar el se văzuse nevoit să se retragă brusc din faţa acelei veselii lipsite de bună-cuviinţă a fetelor ce se aflau acolo.

Marguerite se ridicase de la masă şi se dusese să-l caute pe duce în camera alăturată, şi încercase, pe cât posibil, să-l facă să uite de această întâmplare; dar bătrânul, rănit în amorul său propriu, îi păstrase pică; îi spusese cu destulă

cruzime bietei fete că se săturase să tot plătească nesăbuinţele unei femei care nu ştia nici măcar cum să-l facă să fie respectat în casa ei, şi plecase foarte mânios.

Din ziua aceea nu am mai auzit să se vorbească de el. Degeaba şi-a expediat Marguerite comesenele şi şi-a schimbat obiceiurile, ducele nu i-a mai dat nici o veste. În urma acestui întâmplări, eu mă alesesem cu faptul că amanta mea îmi aparţinea mai deplin, şi că visul meu se realiza în sfârşit. Marguerite nu se mai putea lipsi de mine. Fără să-i pese de ceea ce avea să iasă de aici, ea afişa deschis legătura noastră, iar eu ajunsesem să nu mai plec deloc de la ea. Servitorii mă numeau „domnul" şi mă priveau oficial ca pe stăpânul lor.

Prudence îi făcuse, desigur, în legătură cu această nouă viaţă, o morală zdravănă Margueritei, dar ea îi răspunsese că mă iubeşte, că nu putea trăi fără mine, şi că, indiferent ce s-ar întâmpla, ea nu va renunţa la fericirea de a mă avea neîncetat lângă ea, adăugând că toţi cei cărora nu le plăcea acest lucru erau liberi să nu mai revină.

Asta e ceea ce auzisem într-o zi în care Prudence îi spusese Margueritei că avea ceva foarte important să-i comunice şi când ascultasem la uşa camerei în care se închiseseră amîndouă.

După un timp, Prudence îşi făcu din nou apariţia.

Eram în fundul grădinii, atunci când intrase, aşa că nu mă văzuse. Bănuiam, după felul în care Marguerite îi ieşise înainte, că o discuţie asemănătoare cu cea pe care o surprinsesem urma să aibă din nou loc şi ţineam să o ascult ca şi pe cealaltă.

Cele două femei se închiseră într-un budoar, iar eu am început să trag cu urechea.

—Ei bine? întrebă Marguerite.

—Ei bine! l-am văzut pe duce.

—Şi ce ţi-a spus?

—Că te-ar ierta bucuros pentru prima scenă, dar că aflase că trăieşti pe faţă cu domnul Armand Duval, şi că asta nu ţi-o poate ierta. Marguerite să-l părăsească pe acest tânăr, mi-a spus el, şi, ca şi în trecut, îi voi da tot ce-şi va dori, altfel, va trebui să renunţe la a-mi mai cere ceva.

—Şi tu ce i-ai răspuns?

—Că-ţi voi comunica hotărârea sa, şi i-am promis că o să te fac să asculţi de glasul raţiunii. Gândeşte-te, draga mea copilă, la situaţia pe care o pierzi şi pe care Armand nu ţi-o va putea reda niciodată. El te iubeşte din tot sufletul, dar nu e destul de bogat pentru a face faţă la toate nevoile tale, şi va trebui să te părăsească într-o bună zi, când va fi prea târziu şi când ducele nu va mai vrea să facă nimic pentru tine. Vrei să vorbesc eu cu Armand?

Marguerite părea să reflecteze, căci nu-i răspunse. Inima îmi bătea cu putere în aşteptarea răspunsului.

—Nu, reluă ea, nu-l voi părăsi pe Armand şi nu mă voi ascunde ca să trăiesc cu el. E poate o nebunie, dar, ce vrei, îl iubesc! Şi apoi, acum s-a obişnuit să mă iubească fără nici o oprelişte; ar suferi prea mult dacă ar fi nevoit să mă părăsească, fie şi numai o oră pe zi. De altfel, nu mai am prea mult timp de trăit ca să fiu nefericită încercând să-i intru în voie unui bătrân a cărui simplă vedere mă face să îmbătrânesc. N-are decât să-şi păstreze banii; mă voi lipsi de ei.

—Dar cum ai să te descurci?

—Habar n-am.

Prudence se pregătea desigur să-i mai spună ceva, moment în care eu am intrat brusc şi am alergat să mă arunc la picioarele Margueritei, udându-i mâinile cu lacrimile pe care bucuria de a mă şti atât de iubit mi le prilejuise.

—Viaţa mea îţi aparţine, Marguerite, nu mai ai nici o nevoie de acest bărbat, nu sunt eu aici? cum te-aş putea eu părăsi vreodată şi cum aş putea

altfel să-ţi răsplătesc îndeajuns fericirea pe care mi-o dai? Nimic nu ne mai împiedică, draga mea Marguerite, ne iubim, ce importanţă mai au toate celelalte?

—Oh! da, te iubesc, Armand! murmură ea, petrecându-şi braţele în jurul gâtului meu, te iubesc, aşa cum n-aş fi crezut că pot iubi. Vom fi fericiţi, vom trăi liniştiţi şi voi spune pentru totdeauna adio acestei vieţi de care acum roşesc. N-o să-mi reproşezi niciodată trecutul meu, nu-i aşa?

Lacrimile îmi înăbuşeau vocea. Nu i-am putut răspunde altfel Margueritei decât strângând-o la pieptul meu.

—Ei, zise ea, întorcându-se spre Prudence, cu o voce emoţionată, îi vei povesti această scenă ducelui, şi vei adăuga că nu avem nevoie de el.

Din acea zi, nu a mai venit vorba despre duce. Marguerite nu mai era curtezana pe care o cunoscusem. Căuta să evite tot ceea ce mi-ar fi putut aduce aminte de viaţa în mijlocul căreia o întâlnisem. Nicicând o femeie, nicicând o soră n-au avut pentru soţul sau pentru fratele lor dragostea şi grija pe care le avea ea pentru mine. Această fire bolnăvicioasă era receptivă la toate impresiile, deschisă tuturor sentimentelor. O rupsese cu prietenele, ca şi cu vechile obiceiuri, cu limbajul, ca şi cu risipa de altădată. Când eram văzuţi ieşind din casă pentru a face o plimbare cu o încântătoare barcă pe care o cumpărasem, nimeni n-ar fi crezut vreodată că această femeie, îmbrăcată cu o rochie albă, pe cap cu o pălărie mare de pai şi purtând pe braţ o simplă pelerină de mătase, care trebuia s-o ferească de răcoarea apei, era acea Marguerite Gautier care, cu patru luni în urmă, stârnea atâta larmă cu luxul şi cu scandalurile ei.

Vai! ne grăbeam să fim fericiţi, ca şi cum am fi bănuit că nu vom putea fi multă vreme aşa.

De două luni nici nu mai călcasem prin Paris. Nimeni nu venise să ne vadă, în afară de Prudence, şi de acea Julie Duprat, de care ţi-am vorbit, şi căreia Marguerite avea să-i încredinţeze mai târziu mişcătoarea povestire pe care o am aici.

Petreceam zile întregi la picioarele amantei mele. Deschideam ferestrele care dădeau spre grădină, şi privind la vara care se revărsa veselă peste florile pe care le făcea să înflorească şi la umbra copacilor, respiram unul lângă altul acea viaţă adevărată pe care nici Marguerite, nici eu nu o înţelesesem până atunci.

Femeia aceasta se mira ca un copil în faţa celor mai mici lucruri. Erau zile în care alerga prin grădină, ca o fetiţă de zece ani, după un fluture sau după o libelulă. Curtezana aceasta, pentru care se cheltuiseră pe buchete mai mulţi bani decât i-ar fi trebuit unei întregi familii ca să trăiască bine, se aşeza uneori pe iarbă, şi timp de o oră privea cu atenţie modesta floare pe-al cărei nume îl purta.

Şi tot în acest răstimp avea să citească de mai multe ori *Manon Lescaut*. Am surprins-o deseori adnotând această carte; iar ea îmi spunea de fiecare dată că atunci când o femeie iubeşte, nu poate să facă ceea ce făcea Manon.

De vreo două sau trei ori ducele i-a scris. Ea i-a recunoscut scrisul şi mi-a dat scrisorile fără să le citească.

Uneori, termenii acestor scrisori mă făceau să-mi dea lacrimile.

El crezuse că dacă-i va închide Margueritei baierele pungii sale o va face să se întoarcă la el; dar când văzuse inutilitatea acestui mijloc, nu se mai putuse stăpâni; îi scrisese, cerându-i din nou, ca odinioară, permisiunea de a reveni, oricare ar fi fost condiţiile puse pentru această reîntoarcere.

Citisem aşadar toate acele scrisori stăruitoare şi repetate, şi le rupsesem fără să-i spun Margueritei ce anume cuprindeau, şi fără s-o îndemn să-l revadă pe bătrân, deşi un sentiment de milă pentru

durerea bietului om mă îndemna la aceasta; dar mă temeam că sfătuind-o să-l lase pe duce să-şi reia vechile vizite, ea ar putea vedea în acest sfat dorinţa mea de a-l face să ia din nou pe seama sa cheltuielile casei; dar mai presus de orice, mă temeam că ea ar fi putut crede că nu mai vreau să-mi asum răspunderea de a avea grijă de ea, cu toate urmările pe care dragostea ei pentru mine le-ar putea aduce.

Aşa se face că ducele, neprimind nici un răspuns, încetă să-i mai scrie, iar Marguerite şi cu mine am continuat să trăim împreună, fără să ne mai pese de viitor.

XVIII

Mi-ar fi foarte greu să-ţi povestesc cu de-amănuntul despre noua noastră viaţă. Ea se alcătuia dintr-o serie de copilării încântătoare pentru noi, dar fără însemnătate pentru cei cărora le-aş povesti. Ştii ce înseamnă să iubeşti o femeie, ştii cât de scurte ţi se par zilele şi cu ce drag de lene te laşi dus spre ziua de mâine. Nu-ţi este necunoscută, desigur, acea uitare de tot şi de toate, care se naşte dintr-o iubire pătimaşă, încrezătoare şi împărtăşită. Orice fiinţă, alta decât femeia iubită, ţi se pare de prisos pe lumea asta. Regreţi că le-ai dăruit şi altor femei părticele din inima ta, şi nu mai întrevezi posibilitatea de a strânge vreodată o altă mână decât cea pe care o ţii în mâinile tale. Mintea ta nu acceptă nici o formă de activitate, nici o amintire, în fine, nimic din ceea ce ar putea s-o abată de la unicul gând ce i se înfăţişează neîncetat. În fiecare zi îi descoperi amantei tale un farmec nou, o voluptate necunoscută.

Existenţa nu mai este decât îndeplinirea repetată a unei dorinţe continue, sufletul nu mai este decât vestala însărcinată să întreţină focul sacru al dragostei.

Uneori, la căderea nopţii, mergeam să ne aşezăm în păduricea care străjuia casa. Acolo ascultam armoniile vesele ale serii, gândindu-ne amândoi la apropiata oră care avea să ne lase până a doua zi unul în braţele celuilalt. Alteori, rămâneam în pat toată ziua, nelăsând nici măcar soarele să pătrundă în casa noastră. Perdelele erau bine trase, şi atunci, pentru noi, lumea de afară îşi oprea pentru o vreme mersul. Doar Nanine avea dreptul să deschidă uşa noastră, dar numai pentru a ne aduce de mâncare; până şi mesele le luam fără să ne sculăm, şi întrerupându-le mereu prin râsete şi nebunii. Urma un somn de câteva clipe, căci

cufundându-ne în dragostea noastră, eram ca doi scufundători încăpăţânaţi care nu urcă din nou la suprafaţă decât pentru a-şi mai trage sufletul.

Totuşi, surprindeam la Marguerite şi momente de tristeţe, şi uneori chiar lacrimi; la întrebarea mea de unde i se trăgea această supărare neaşteptată, ea îmi răspundea:

—Dragostea noastră nu e una obişnuită, dragul meu Armand. Tu mă iubeşti ca şi cum n-aş fi aparţinut nimănui, niciodată, iar eu tremur la gândul că, mai târziu, căindu-te pentru dragostea ta şi acuzându-mă pentru trecutul meu, să nu mă sileşti să mă arunc din nou în viaţa din mijlocul căreia m-ai luat. Gândeşte-te că acum, după ce am gustat dintr-o nouă viaţă, aş muri dacă ar trebui să mă întorc la cealaltă. Spune-mi deci că nu mă vei părăsi niciodată.

—Ţi-o jur!

La auzul acestor cuvinte, ea mă privea ca şi cum ar fi vrut să citească în ochii mei dacă jurământul rostit era sincer, apoi se arunca în braţele mele şi, ascunzându-şi capul la pieptul meu, îmi spunea:

—Tu nu ştii cât de mult de iubesc!

Într-o seară, stăteam rezemaţi de pervazul ferestrei, privind la luna ce părea să iasă cu greu din culcuşul ei de nori şi ascultând freamătul arborilor bătuţi de vântul puternic; ne ţineam de mână, şi de un sfert de oră tăceam amândoi, când Marguerite îmi spuse deodată:

—Se apropie iarna, vrei să plecăm?

—Şi unde anume ai vrea?

—În Italia.

—Prin urmare, te plictiseşti?

—Mă tem de iarnă, mă tem mai ales de întoarcerea noastră la Paris.

—De ce?

—Pentru o mulţime de lucruri.

Şi reluă imediat, fără să-mi lămurească motivele temerilor sale.

—Vrei să plecăm? o să vând tot ce am şi o să mergem să trăim acolo, nu va mai rămâne nimic din ceea ce eram, nimeni nu va şti cine sunt. Vrei?

—Să plecăm, dacă asta îţi face plăcere, Marguerite; să facem o călătorie, îi spusei eu; dar nu văd de ce e nevoie să vinzi nişte lucruri pe care vei fi fericită să le regăseşti la întoarcere? Eu nu am o avere atât de mare încât să accept un asemenea sacrificiu, dar am îndeajuns ca să putem călători lesne, timp de cinci sau şase luni, dacă asta îţi face plăcere cât de cât.

—De fapt, nu, continuă ea plecând de la fereastră şi ducându-se să se aşeze pe canapea, în întunericul camerei; la ce bun să mergem să cheltuim banii acolo? cheltuieşti şi aşa destul cu mine aici.

—Îmi faci un reproş din asta, Marguerite, nu-i frumos din partea ta.

—Iartă-mă, dragul meu prieten, făcu ea întinzându-mi mâna, se apropie o furtună, iar asta îmi dă o stare nervoasă; nu spun ceea ce vreau să spun.

Şi, după ce mă sărută, se cufundă într-o lungă visare.

Asemenea scene aveau să aibă loc de mai multe ori, şi chiar dacă nu ştiam ce le stârnea, asta nu înseamnă că nu surprindeam mai puţin la Marguerite un sentiment de nelinişte în privinţa viitorului. Nu se putea îndoi de dragostea mea, deoarece pe zi ce trecea devenea tot mai puternică, şi, cu toate astea, o vedeam adesea tristă, fără ca să-mi motiveze vreodată pricina tristeţii ei altfel decât printr-o cauză fizică.

Temându-mă că ar putea să se plictisească de o viaţă prea monotonă, îi propusei să ne întoarcem la Paris, dar ea respingea de fiecare dată această propunere şi mă asigura că nicăieri nu putea fi mai fericită de cum era aici, la ţară.

Prudence nu mai venea decât rar, dar, în schimb, scria nişte scrisori pe care nu cerusem niciodată să

le văd, deşi, de fiecare dată, ele o cufundau pe Marguerite într-o stare de profundă îngrijorare. Nu ştiam ce să mai cred.

Într-o zi, Marguerite rămase în camera ei. Am intrat. Scria.

—Cui îi scrii? am întrebat-o.

—Lui Prudence; vrei să-ţi citesc ce-i scriu?

Aveam oroare de tot ceea ce ar fi putut aduce cu o bănuială, aşa că i-am răspuns Margueritei că nu era nici o nevoie să ştiu ce scria, şi totuşi, eram convins că această scrisoare mi-ar fi dezvăluit adevărata cauză a tristeţii sale.

A doua zi era o vreme splendidă. Marguerite îmi propuse să facem o plimbare cu barca şi să vizităm insula Croissy. Părea foarte veselă; când ne-am întors era ora cinci.

—A venit doamna Duvernoy, spuse Nanine când ne văzu intrând.

—Şi-a plecat? întrebă Marguerite.

—Da, cu trăsura doamnei; a spus că aşa v-aţi înţeles.

—Foarte bine, zise repede Marguerite; să ni se servească masa.

Două zile mai târziu, sosi o scrisoare de la Prudence, şi timp de cincisprezece zile Marguerite păru să o fi rupt cu misterioasele ei melancolii, pentru care nu înceta să-mi ceară iertare de când acestea nu se mai manifestau.

Totuşi, trăsura nu se mai întorcea.

—Cum se face că Prudence nu-ţi trimite înapoi cupeul? o întrebai eu într-o zi.

—Unul din cei doi cai e bolnav, şi e nevoie de nişte reparaţii la trăsură. E mai bine ca toate astea să se facă acum, cât suntem aici, unde n-avem nevoie de trăsură, decât să aştepte până la întoarcerea noastră la Paris.

Prudence veni să ne vadă, câteva zile mai târziu, şi-mi confirmă ce-mi spusese Marguerite.

Cele două femei se plimbară singure prin grădină, iar când mă alăturai lor, schimbară

subiectul discuţiei.

Seara, la plecare, Prudence se plânse de frig şi o rugă pe Marguerite să-i împrumute un şal de caşmir.

Se scurse astfel o lună, timp în care Marguerite fu mai veselă şi mai iubitoare ca oricând.

Totuşi, trăsura nu se mai întorsese, nici şalul de caşmir nu fusese înapoiat; toate acestea mă intrigau chiar fără să vreau, şi întrucât ştiam în ce sertar îşi ţinea Marguerite scrisorile primite de la Prudence, profitai de un moment în care ea se afla în capătul grădinii, pentru a da fuga la acel sertar şi încercai să-l deschid; dar fu în zadar, căci era încuiat de două ori.

Atunci scotocii prin cele în care se găseau de obicei bijuteriile şi diamantele. Acestea se deschiseră fără nici o rezistenţă, dar sipetele dispăruseră, bineînţeles, cu tot ceea ce conţineau.

O frică sfâşietoare îmi strânse inima.

Aveam de gând să-i cer Margueritei să-mi spună adevărul cu privire la aceste dispariţii, dar cu siguranţă că ea nu mi-ar fi mărturisit nimic.

—Draga mea Marguerite, îi spun eu atunci, vreau să-ţi cer voie să merg la Paris. Acasă la mine nu se ştie unde sunt şi trebuie să se fi primit nişte scrisori de la tatăl meu; el e fără îndoială neliniştit, trebuie să-i răspund.

—Du-te, dragul meu, îmi spuse ea, dar să vii acasă devreme.

Am plecat.

Am alergat imediat la Prudence.

—Haide, i-am spus fără altă introducere, răspunde-mi sincer, unde sunt caii Margueritei?

—Vânduţi!

—Şalul de caşmir?

—Vândut.

—Diamantele?

—Amanetate.

—Şi cine le-a vândut şi amanetat?

—Eu.

—De ce nu m-ai anunţat?

—Pentru că Marguerite mi-a interzis.

—Şi atunci de ce nu mi-ai cerut bani?

—Pentru că ea nu voia.

—Şi pe ce s-au dus toţi aceşti bani?

—Pe plata unor datorii.

—Deci are datorii atât de mari?

—Încă treizeci de mii de franci sau pe aproape. Ah! dragul meu, nu ţi-am spus? n-ai vrut să mă crezi; ei bine, acum te-ai convins. Tapiţerul faţă de care ducele a garantat, a fost dat afară când s-a prezentat la duce, care i-a scris a doua zi că nu va mai face nimic pentru domnişoara Gautier. Acest om a vrut banii, i s-a dat un acont, care sunt cele câteva mii de franci pe care ţi le-am cerut; apoi nişte suflete caritabile l-au avertizat că datornica lui, părăsită de către duce, trăia cu un băiat fără avere; ceilalţi creditori au fost şi ei preveniţi, şi-au cerut banii şi au făcut popriri. Marguerite a vrut să vândă totul, dar nu mai era timp, şi de altfel eu m-aş fi opus. Trebuia să plătească, şi ca să nu-ţi mai ceară bani, şi-a vândut caii, şalurile de caşmir şi şi-a amanetat bijuteriile. Doreşti chitanţele de la cumpărători şi recipisele de la Muntele de Pietate?

Şi Prudence, deschizând un sertar, îmi arătă acele hârtii.

—Ah! tu crezi, continuă ea cu acea insistenţă a femeii care are dreptul să spună: „Aveam dreptate!” ah! tu crezi că era de ajuns să vă iubiţi şi să vă duceţi la ţară ca să trăiţi o viaţă pastorală şi diafană? Nu, dragul meu, nu. Alături de viaţa ideală există viaţa materială, şi hotărârile cele mai curate sunt legate bine de pământ, de nişte fire ridicole, dar de fier, şi pe care nu le poţi rupe prea uşor. Dacă Marguerite nu te-a înşelat de douăzeci de ori, asta se datorează faptului că ea e o fiinţă deosebită. Şi nu socot că e păcat că am sfătuit-o, căci mă durea s-o văd pe biata fată cum se lipseşte de toate ale ei. Ea însă n-a vrut! mi-a răspuns că te iubeşte şi că nu te-ar înşela pentru nimic în lume.

Toate astea sunt foarte frumoase, foarte poetice, dar cu o astfel de monedă nu poţi să-ţi plăteşti creditorii, iar astăzi ea nu se mai poate descurca, ţi-o repet, fără mai puţin de treizeci de mii de franci.

—Prea bine, o să-i dau eu această sumă.

—O să te împrumuţi?

—O, Doamne, da.

—Bună treabă, ce să spun; o să te cerţi cu tatăl dumitale, o să-ţi compromiţi resursele, şi nu se găsesc aşa treizeci de mii de franci, de azi pe mâine. Crede-mă, dragul meu Armand, eu le cunosc mai bine pe femei decât dumneata; nu fă o asemenea nebunie, de care o să-ţi pară rău într-o zi. Fii rezonabil. Nu-ţi spun s-o părăseşti pe Marguerite, ci să trăieşti cu ea aşa cum trăiai la începutul verii. Las-o să găsească mijloacele să iasă din încurcătură. Ducele se va întoarce la ea cu timpul. Contele de N..., dacă ea îl acceptă, mi-o spunea chiar ieri, îi va plăti toate datoriile şi îi va da patru sau cinci mii de franci pe lună. El are o rentă de două sute de mii de livre. Pentru ea, asta va fi o situaţie, pe când dumneata, tot va trebui cândva să o părăseşti; nu aştepta pentru asta să te ruinezi, cu atât mai mult cu cât acest conte de N... este un imbecil, aşa că nimic nu te va împiedica să fii amantul Margueritei. Ea va plânge puţin la început, dar va sfârşi prin a se obişnui cu ideea şi-ţi va mulţumi într-o zi pentru ceea ce vei fi făcut. Presupune că Marguerite e căsătorită şi înşală-i soţul, asta-i totul.

Ţi-am mai spus toate astea cândva, numai că, la acea dată, încă nu era decât un sfat, iar azi e aproape o necesitate.

Spusele lui Prudence erau crunt de adevărate.

—Asta-i situaţia, continuă ea închizând hârtiile pe care tocmai mi le arătase, femeile întreţinute prevăd întotdeauna că vor fi iubite, niciodată că vor iubi, căci altfel ar pune bani deoparte, şi la treizeci de ani şi-ar putea plăti luxul de a avea un

amant pe degeaba. Şi eu, dacă aş fi ştiut ce ştiu acum! Mă rog, nu-i spune nimic Margueritei şi adu-o înapoi la Paris. Ai trăit singur cu ea patru sau cinci luni, e foarte bine; închide ochii, e tot ceea ce ţi se cere. După cincisprezece zile îl va primi din nou pe contele de N..., la iarnă va face economii şi în vara viitoare o puteţi lua de la început. Iată cum se lucrează, dragul meu!

Şi Prudence părea încântată de sfatul pe care eu i l-am respins cu indignare.

Nu numai că amorul meu propriu şi demnitatea nu-mi îngăduiau să procedez aşa, dar eram atât de convins că Marguerite, în punctul în care ajunsesm, mai degrabă ar fi murit decât să accepte această împărţeală.

—Ajunge cu gluma, i-am spus lui Prudence; la urma urmei, de câţi bani are nevoie Marguerite?

—Ţi-am mai spus, de vreo treizeci de mii de franci.

—Şi când îi trebuie suma asta?

—În mai puţin de două luni.

—O va avea.

Prudence ridică din umeri.

—O să-ţi dau banii ţie, continuai eu, dar trebuie să-mi juri că nu-i vei spune Margueritei că ţi i-am dat?

—N-ai grijă.

—Şi dacă-ţi mai trimite şi altceva de vândut sau de amanetat, dă-mi de veste.

—Nu e nici un pericol, nu mai are nimic.

Am trecut mai întâi pe acasă, să văd dacă nu primisem scrisori de la tatăl meu.

Erau nu mai puţin de patru.

XIX

În primele trei scrisori, tatăl meu se arăta îngrijorat de tăcerea mea şi mă întreba care este motivul; în ultima, mă lăsa să înţeleg că fusese informat despre schimbarea intervenită în viaţa mea, şi mă anunţa despre apropiata lui sosire.

Am avut întotdeauna un mare respect şi o sinceră afecţiune pentru tatăl meu. I-am răspuns aşadar că motivul tăcerii mele fusese un mic voiaj pe care îl făcusem şi că îl rugam să mă anunţe în ce zi avea să vină, pentru a putea să-l întâmpin.

I-am dat servitorului adresa mea de la ţară, cerându-i să-mi aducă prima scrisoare care ar purta ştampila oraşului C..., apoi am plecat de îndată la Bougival.

Marguerite mă aştepta în poarta grădinii.

Privirea ei exprima îngrijorare. Mi-a sărit de gât şi nu s-a putut stăpâni să nu-mi spună:

—Ai văzut-o pe Prudence?

—Nu.

—Ai stat cam mult la Paris.

—Am găsit nişte scrisori de la tatăl meu, la care a trebuit să răspund.

Câteva clipe mai târziu, Nanine a intrat gâfâind. Marguerite s-a ridicat şi i-a vorbit în şoaptă.

După plecarea lui Nanine, în timp ce se aşeza din nou lângă mine şi-mi lua mâna, Marguerite îmi spuse:

—De ce m-ai minţit? Ai fost acasă la Prudence.

—Cine ţi-a spus?

—Nanine.

—Şi de unde ştie ea?

—Te-a urmărit.

—Tu i-ai spus deci să mă urmărească?

—Da. M-am gândit că trebuia să existe un motiv puternic care să te facă să pleci la Paris, pe tine care, de patru luni încoace, ai fost mereu lângă

mine. Mă temeam să nu ţi se fi întâmplat o nenorocire sau să nu te fi dus pentru a te vedea cu o altă femeie.

—Ce copilă eşti!

—Acum m-am liniştit, ştiu ce ai făcut, dar nu ştiu încă ce ţi s-a spus.

I-am arătat Margueritei scrisorile primite de la tatăl meu.

—Nu de asta te întreb eu; aş vrea să ştiu de ce te-ai dus la Prudence.

—Ca s-o văd.

—Minţi, dragul meu.

—Ei bine, m-am dus s-o întreb dacă se simte mai bine calul şi dacă mai are nevoie de şalul tău de caşmir şi de bijuteriile tale.

Marguerite se înroşi, dar nu răspunse nimic.

—Şi, continuai eu, am aflat ce ai făcut cu caii, cu şalurile şi cu diamantele.

—Şi eşti supărat pe mine?

—Sunt supărat că nu ţi-a dat prin gând să-mi ceri mie banii de care aveai nevoie.

—Într-o legătură ca a noastră, dacă femeia mai are un dram de demnitate, ea trebuie să-şi impună orice sacrificiu care-i stă în putinţă, mai degrabă decât să-i ceară bani amantului ei şi să dea un aspect venal dragostei sale. Tu mă iubeşti, sunt sigură de asta, dar tu nu ştii cât de subţire e firul de care atîrnă dragostea pentru nişte fete ca mine. Cine ştie? poate că într-o zi de restrişte sau de plictiseală, îţi vei fi închipuit că legătura noastră ascunde un calcul bine pus la punct! Prudence este o flecară. Ce nevoie aveam eu de acei cai! Vânzându-i, am făcut o economie; pot foarte bine să mă lipsesc de ei şi nici nu mai cheltuiesc nimic cu tainul lor; numai tu să mă iubeşti, asta e tot ceea ce îţi cer, iar tu mă vei iubi la fel de mult şi fără cai, şi fără şaluri de caşmir, şi fără diamante.

Toate acestea erau spuse pe un ton atât de firesc, încât, ascultând-o, îmi dăduseră lacrimile.

—Dar buna mea Marguerite, îi răspunsei eu, luând mîinile amantei mele şi strângându-i-le cu dragoste, ştiai doar că într-o zi voi afla de acest sacrificiu, şi că, în ziua în care voi afla de el, nu-l voi accepta.

—Din ce motiv?

—Pentru că, draga mea copilă, eu nu înţeleg ca iubirea pe care mi-o porţi să te lipsească fie şi de o bijuterie, şi nici nu vreau ca, într-un moment de strâmtorare sau de plictiseală, să te poţi gândi că, dacă ai fi trăit cu un alt bărbat, acele momente n-ar fi existat, şi să-ţi pară rău, fie şi numai un minut, că trăieşti cu mine. Peste câteva zile îţi vei redobândi caii, diamantele şi şalurile. Îţi sunt la fel de necesare ca aerul, şi poate că e ridicol, dar eu te iubesc mai degrabă somptuoasă decât simplă.

—Atunci înseamnă că nu mă mai iubeşti.

—Nebună ce eşti!

—Dacă m-ai iubi, m-ai lăsa să te iubesc aşa cum ştiu eu; dimpotrivă, tu continui să nu vezi în mine decât o femeie pentru care luxul este ceva indispensabil, şi pe care te crezi mereu obligat s-o plăteşti. Ţi-e ruşine să accepţi dovezile mele de dragoste pentru tine. Fără să vrei, te gândeşti să mă părăseşti într-o bună zi şi ţii să-ţi pui delicateţea la adăpost de orice bănuială. Ai dreptate, dragul meu, dar mă aşteptam la mai mult din partea ta.

Şi Marguerite făcu o mişcare ca pentru a se ridica; am oprit-o, spunându-i:

—Vreau ca tu să fii fericită, şi să n-ai nimic să-mi reproşezi, atâta tot.

—Asta înseamnă că ne vom despărţi!

—Pentru ce, Marguerite? cine ne-ar putea despărţi? exclamai eu.

—Chiar tu, care nu vrei să-mi îngădui să înţeleg situaţia în care te afli, şi care ai vanitatea să mi-o păstrezi pe a mea; tu, care, încercând să-mi păstrezi luxul în care am trăit odinioară, vrei să păstrezi şi distanţa morală care ne separă; tu, în sfârşit, care crezi că iubirea mea nu e îndeajuns de

dezinteresată ca să împarţi cu mine avutul pe care-l deţii, cu care am putea duce o viaţă fericită împreună, şi care preferi să te ruinezi, sclav al unei prejudecăţi ridicole. Crezi tu oare că eu pun în cumpănă o trăsură şi nişte bijuterii cu dragostea ta? Crezi tu oare că pentru mine fericirea constă în acele lucruri deşarte cu care te mulţumeşti atunci când nu iubeşti nimic, dar care, atunci când iubeşti, devin foarte meschine? Îmi vei plăti datoriile, îţi vei sconta averea şi mă vei întreţine, în sfârşit! Cât vor dura toate astea? două sau trei luni, şi atunci va fi prea târziu ca să mai poţi duce viaţa pe care ţi-o propun eu, căci atunci ai fi nevoit să primeşti totul de la mine, iar aşa ceva un om de onoare nu poate face. Pe când acum, ai o rentă de opt sau zece mii de franci cu care putem trăi. Îmi voi vinde lucrurile care îmi prisosesc, iar de pe urma acestei vânzări, mă voi alege cu două mii de livre pe an. O să închiriem un apartament mic şi drăguţ, în care o să locuim amândoi. Vara, o să venim la ţară, nu într-o casă ca asta, ci într-o căsuţă numai bună pentru două persoane. Tu nu depinzi de nimeni, eu sunt liberă, suntem tineri, pentru Dumnezeu, Armand, nu mă arunca din nou în viaţa pe care am fost nevoită s-o duc cândva!

Nu-i puteam răspunde nimic, lacrimi de recunoştinţă şi de iubire îmi umpleau ochii, aşa că mă aruncai în braţele Margueritei.

—Voiam, reluă ea, să aranjez totul fără să-ţi spun nimic, să-mi plătesc toate datoriile şi să mă ocup de pregătirea noului meu apartament. În luna octombrie, ne-am fi întors la Paris, şi până atunci ţi le-aş fi desluşit pe toate; dar, de vreme ce Prudence ţi-a povestit totul, trebuie să-ţi dai consimţământul înainte, nicidecum după. Mă iubeşti tu îndeajuns ca să faci lucrul asta?

Era cu neputinţă să rezişti la atâta devotament. I-am sărutat Margueritei mâinile cu multă ardoare şi i-am spus:

—Voi face tot ceea ce vei dori.

Am fost deci de acord cu ceea ce hotărâse ea.

Pe dată, Marguerite deveni de o veselie nebună; dansa, cânta şi făcea o sărbătoare din simplitatea noului său apartament, cerându-mi părerea încă de acum în privinţa cartierului şi a locului în care avea să se afle.

O vedeam fericită şi mândră de această hotărâre, care părea că avea să ne apropie definitiv unul de altul.

De aceea, n-am vrut să rămân nici eu mai prejos.

Într-o clipă am şi hotărât în privinţa vieţii mele. Mi-am socotit averea şi m-am decis să-i donez Margueritei renta pe care o aveam de la mama, care mi se păru însă cu totul neîndestulătoare pentru a răsplăti sacrificiul pe care îl acceptam.

Îmi rămâneau cei cinci mii de franci pe care mi-i dădea tatăl meu şi, orice s-ar fi întâmplat, acest venit anual îmi era de ajuns ca să trăiesc.

Nu i-am spus nimic Margueritei despre ceea ce hotărâsem, convins fiind că ea ar fi refuzat această donaţie.

Renta aceasta provenea de la o ipotecă de şaizeci de mii de franci, pe o casă pe care nu o văzusem niciodată. Tot ceea ce ştiam era că în fiecare trimestru notarul tatălui meu, un vechi prieten al familiei noastre, îmi înmâna şapte sute cincizeci de franci contra unei simple chitanţe pe care i-o semnam.

În ziua în care Marguerite şi cu mine ne-am înapoiat la Paris, ca să ne căutăm un apartament, m-am dus la notarul meu şi l-am întrebat cum ar trebui să procedez pentru a transfera altei persoane această rentă.

Omul acesta de treabă crezu că sunt ruinat şi mă întrebă care era cauza acestei hotărâri. Or, cum mai devreme sau mai târziu trebuia să-i destăinui în favoarea cui făceam donaţia, am preferat să-i spun imediat adevărul.

El nu mi-a făcut nici una din obiecţiile pe care poziţia sa de notar şi de prieten al familiei l-ar fi îndreptăţit să mi le facă şi m-a asigurat că avea să aranjeze totul cât mai bine.

I-am recomandat, firește, cea mai mare discreţie faţă de tatăl meu, şi m-am dus să mă întâlnesc cu Marguerite, care mă aştepta la Julie Duprat; preferase să tragă mai degrabă la ea, decât să mai asculte predicile lui Prudence.

Am pornit în căutarea unui apartament. Pe toate cele pe care le vedeam, Marguerite le găsea prea scumpe, iar eu, prea simple. Totuşi, am sfârşit prin a cădea de acord şi ne-am oprit asupra unui mic pavilion, izolat de corpul principal, pe care l-am găsit într-unul din cartierele cele mai liniştite ale Parisului.

În spatele acestui mic pavilion se întindea o grădină încântătoare, ce ţinea tot de el, înconjurată de nişte ziduri destul de înalte, ca să ne separe de vecinii noştri, şi destul de joase, ca să nu ne limiteze perspectiva.

Era mai bine decât sperasem.

În timp ce eu mă duceam acasă cu intenţia de a renunţa la vechiul meu apartament, Marguerite s-a dus la un om de afaceri care, spunea ea, aranjase mai înainte pentru una dintre prietenele ei ceea ce urma să-i ceară să facă şi pentru ea.

Urma să ne reîntâlnim în rue de Provence, unde ea veni încântată; omul acela îi promisese că îi va plăti toate datoriile, că îi va da chitanţă pentru ele şi că-i va mai da şi douăzeci de mii de franci în contul renunţării la toate mobilele ei.

Ai văzut, după suma până la care s-a ridicat vânzarea lucrurilor ei, că acest preacinstit individ ar fi câştigat peste treizeci de mii de franci de pe urma clientei sale.

Am plecat din nou, foarte veseli, spre Bougival, şi continuând să ne împărtăşim proiectele noastre de viitor, pe care, datorită nepăsării, şi mai cu

seamă iubirii pe care o aveam unul pentru altul, îl vedeam în culorile cele mai aurite.

Opt zile mai târziu, pe când ne aflam la dejun, Nanine veni să mă anunţe că mă caută servitorul meu.

L-am poftit înăuntru.

—Domnule, îmi spuse el, tatăl dumneavoastră a sosit la Paris şi vă roagă să veniţi numaidecât acasă, unde vă aşteaptă.

Această veste era lucrul cel mai simplu din lume, şi totuşi, aflând-o, Marguerite şi cu mine ne-am privit amândoi lung.

Ghiceam în acest incident o nenorocire. De aceea, fără ca ea să-mi comunice această impresie pe care o aveam şi eu, i-am spus întinzându-i mâna:

—Nu-ţi fie frică.

—Întoarce-te cât poţi de repede, a murmurat Marguerite sărutându-mă, o să te aştept la fereastră.

L-am trimis pe Joseph să-i spună tatălui meu că voi sosi curând.

Şi într-adevăr, două ore mai târziu, eram în rue de Provence.

XX

Tata, în haină de casă, era aşezat în salonul meu şi scria.

Am înţeles de îndată, după felul în care şi-a ridicat privirea asupra mea când am intrat, că va fi vorba despre nişte lucruri grave.

L-am întâmpinat totuşi ca şi cum n-aş fi ghicit nimic din expresia feţei sale şi l-am îmbrăţişat:

—Când ai sosit, tată?

—Aseară.

—Ai tras la mine, ca de obicei?

—Da.

—Îmi pare foarte rău că nu m-ai găsit acasă, ca să te pot primi aşa cum se cuvine.

Încă de la aceste cuvinte, mă aşteptam ca tatăl meu să se pornească pe o morala, pe care chipul lui sever mi-o promitea; dar el nu-mi răspunse nimic, sigilă scrisoarea pe care tocmai o terminase, şi i-o dădu lui Joseph s-o pună la poştă.

Rămaşi singuri, tata se ridică şi-mi spuse, sprijinindu-se de cămin:

—Dragul meu Armand, avem de discutat nişte lucruri serioase.

—Te ascult, tată.

—Îmi promiţi că vei fi sincer?

—Ăsta mi-e obiceiul.

—E adevărat că trăieşti cu o femeie pe nume Marguerite Gautier?

—Da.

—Şi ştii şi ce era femeia aceasta mai înainte?

—O femeie întreţinută.

—Din pricina ei ai uitat să vii să ne vezi anul acesta, pe sora ta şi pe mine?

—Da, tată, recunosc.

—Aşadar, o iubeşti mult pe această femeie?

—Vezi bine, tată, de vreme ce ea m-a făcut să mă abat de la o datorie sfântă, lucru pentru care îţi

cer cu umilinţă iertare astăzi.

Tatăl meu nu se aştepta desigur la nişte răspunsuri atât de categorice, căci păru să reflecteze un moment, după care îmi spuse:

—Ai înţeles, desigur, că n-o să poţi să trăieşti întotdeauna astfel?

—M-am temut de acest lucru, tată, dar tot nu l-am înţeles.

—Dar trebuie că ai înţeles, continuă tata pe un ton ceva mai puţin sec, că eu nu voi permite aşa ceva.

—Mi-am spus că atât timp cât nu voi face nimic care să fie contrar respectului pe care-l datorez numelui dumitale şi probităţii tradiţionale a familiei, aş putea trăi aşa cum trăiesc, ceea ce m-a mai liniştit în privinţa temerilor pe care le aveam.

Pasiunile te fac mai puternic împotriva sentimentelor. Eram pregătit pentru orice luptă, chiar şi împotriva tatălui meu, pentru a o păstra pe Marguerite.

—Atunci, a venit momentul să trăieşti altfel.

—Eh! şi pentru ce, tată?

—Pentru că eşti pe cale să faci nişte lucruri care ştirbesc respectul pe care socoţi că-l porţi familiei tale.

—Nu-mi pot explica aceste cuvinte.

—O să ţi le explic eu; că ai o amantă, e foarte bine; că o plăteşti, aşa cum un bărbat galant trebuie să plătească dragostea unei femei întreţinute, e cum nu se poate mai bine; dar ca să uiţi de lucrurile cele mai sfinte din pricina ei, să îngădui ca ecoul vieţii tale scandaloase să răzbată până în colţul meu de provincie şi să arunce umbra unei pete asupra numelui onorabil pe care ţi l-am dat, iată ceva care nu poate fi acceptat şi nici nu va fi.

—Dă-mi voie să-ţi spun, tată, că cei care te-au informat astfel în privinţa mea erau greşit informaţi. Sunt amantul domnişoarei Gautier, trăiesc cu ea, e lucrul cel mai simplu din lume. Nu-i dau domnişoarei Gautier numele pe care l-am

primit de la dumneata, cheltuiesc pentru ea atât cât îmi îngăduie mijloacele mele să cheltuiesc, n-am făcut nici o datorie şi, în sfârşit, nu m-am aflat în nici una din acele poziţii care îndreptăţesc un tată să-i spună fiului său ceea ce mi-ai spus dumneata adineauri.

—Un tată este întotdeauna îndreptăţit să-şi aducă fiul de pe calea greşită pe care-l vede că o apucă. N-ai făcut încă nimic rău, dar o să faci.

—Tată!

—Domnule, cunosc viaţa mai bine decât dumneata. Nu există sentimente cu adevărat curate decât la femeile cu totul caste. Orice Manon poate zămisli un Des Grieux, şi timpurile şi moravurile s-au schimbat. N-ar fi de nici un folos ca lumea să îmbătrânească, dacă ea nu s-ar îndrepta. O să-ţi părăseşti amanta.

—Îmi pare rău că nu-ţi pot da ascultare, tată, dar asta e cu neputinţă.

—O să te silesc.

—Din păcate, tată, nu mai există nişte insule Sfânta Margareta, unde să fie trimise curtezanele, şi chiar dacă ar mai exista, aş urma-o pe domnişoara Gautier oriunde, dacă dumneata ai izbuti ca ea să fie trimisă acolo. Ce vrei? Poate că n-am dreptate, dar nu pot fi fericit decât cu condiţia să rămân amantul acestei femei.

—Hai, Armand, deschide ochii, dă crezare celor spuse de tatăl tău, care te-a iubit întotdeauna, şi care nu urmăreşte altceva decât fericirea ta. Ţi se pare un lucru onorabil să trăieşti ca soţ şi soţie cu o femeie pe care toată lumea a avut-o?

—Ce mai contează, tată, dacă nu o va mai avea nimeni. Ce mai contează, dacă această femeie mă iubeşte, dacă ea se primeneşte prin dragostea pe care mi-o poartă şi prin dragostea pe care eu o am pentru ea! În sfârşit, ce mai contează ce-a fost, dacă e vorba de o întoarcere la calea cea dreaptă!

—Ei! domnule, prin urmare dumneata crezi că menirea unui om de onoare e aceea de a aduce

curtezanele pe calea cea dreaptă? crezi oare că Dumnezeu i-a dat vieţii acest scop grotesc, că inima nu trebuie să aibă un alt entuziasm decât acesta? Care va fi concluzia acestei cure miraculoase şi ce vei gândi despre ceea ce spui astăzi, când vei avea patruzeci de ani? O să-ţi râzi de amorul tău, dacă o să mai poţi să mai râzi încă de el, dacă nu a lăsat cumva urme prea adânci în trecutul tău. Ce ai fi tu la ora asta, dacă tatăl tău ar fi avut ideile tale şi şi-ar fi lăsat viaţa în voia tuturor acestor avânturi amoroase, în loc să o fi clădit neabătut pe nişte baze temeinice, de onoare şi de lealitate? Gândeşte-te bine, Armand, şi nu mai spune asemenea prostii. Hai, ascultă de tatăl tău, care te imploră s-o părăseşti pe această femeie.

N-am răspuns nimic.

—Armand, continuă tatăl meu, în numele sfintei tale mame, crede-mă şi renunţă la această viaţă de care vei uita mai repede decât îţi închipui, şi de care te ţine înlănţuit o teorie de nesusţinut. Ai douăzeci şi patru de ani, gândeşte-te la viitor. N-o s-o poţi iubi veşnic pe această femeie care nu te va iubi nici ea mereu. Amândoi vă exageraţi dragostea. Îţi închizi calea către orice carieră. Încă un pas, şi nu vei mai putea părăsi drumul pe care ai luat-o, şi toată viaţa vei fi urmărit de remuşcările tinereţii tale. Pleacă de lângă ea, vino să petreci o lună sau două lângă sora ta. Odihna şi dragostea plină de respect a familiei te vor vindeca repede de această febră, căci nu e vorba de altceva.

Între timp, amanta ta se va consola, îşi va lua un alt iubit, şi când vei vedea pentru cine a fost cât peaci să te cerţi cu tatăl tău şi să te lipseşti de dragostea pe care ţi-o poartă, o să-mi spui că am făcut bine venind să te caut, şi o să mă binecuvântezi.

Nu-i aşa c-ai s-o părăseşti, Armand?

Simţeam că tatăl meu avea dreptate în privinţa tuturor celorlalte femei, dar eram convins că nu avea dreptate şi în ceea ce o privea pe Marguerite.

Totuşi, tonul pe care-mi spusese ultimele cuvinte era atât de blând, atât de rugător, încât nu îndrăznii să-i răspund.

—Ei bine? făcu el cu un tremur în voce.

—Ei bine, tată, nu pot să-ţi promit nimic, îi spusei eu în cele din urmă, ceea ce îmi ceri e mai presus de puterile mele. Crede-mă, continuai eu văzându-l făcând o mişcare de nerăbdare, dumneata exagerezi urmările acestei legături. Marguerite nu e femeia pe care o crezi. Această iubire, departe de a mă arunca pe o cale greşită, este, dimpotrivă, în stare să sădească în mine cele mai cinstite sentimente. Dragostea adevărată te face întotdeauna mai bun, oricare ar fi femeia care ţi-o inspiră. Dacă ai cunoaşte-o pe Marguerite, ai înţelege că nu mă expun la nimic. Ea e la fel de nobilă precum femeile cele mai nobile. Pe cât de multă lăcomie afli la celelalte, tot pe atât de multă dezinteresare poţi găsi la ea.

—Ceea ce nu o împiedică să-ţi accepte întreaga avere, căci cei şaizeci de mii de franci, pe care îi ai de la mama ta, şi pe care îi dai ei, sunt, bagă bine de seamă ce-ţi spun, singura ta avere.

Tatăl meu îşi păstrase probabil această peroraţie şi această ameninţare pentru a-mi da o ultimă lovitură.

Mă simţeam mult mai în putere în faţa ameninţărilor, decât în faţa rugăminţilor sale.

—Cine ţi-a spus că urmează să-i cedez această sumă? reluai eu.

—Notarul meu. Un om cinstit ar fi întocmit el oare un asemenea act fără să-mi dea de ştire? Ei bine, am venit la Paris ca să te împiedic să te ruinezi pentru o curtezană. Mama ta ţi-a lăsat la moartea ei ca să ai cu ce să trăieşti în mod cinstit, şi nu ca să te arăţi generos cu amantele tale.

—Îţi jur, tată, că Marguerite nu ştie nimic despre această donaţie.

—Şi atunci, pentru ce aveai de gând s-o faci?

—Pentru că Marguerite, această femeie pe care o calomniezi şi pe care vrei s-o părăsesc, îşi sacrifică tot ce are ca să trăiască cu mine.

—Şi tu accepţi acest sacrificiu? Ce fel de om eşti, domnule, ca să-i îngădui unei domnişoare Marguerite să-ţi sacrifice ceva? Gata, ajunge. Ai s-o părăseşti pe această femeie. Mai adineauri te rugam, acum îţi poruncesc; n-am nevoie de asemenea murdării în familia mea. Fă-ţi bagajele şi fii gata să mă urmezi.

—Iartă-mă, tată, i-am spus eu atunci, dar nu voi pleca.

—De ce?

—Fiindcă nu mai am vârsta la care să mai ascult de porunci.

La auzul acestui răspuns, tatăl meu păli.

—Prea bine, domnule, reluă el; acum ştiu ce-mi rămâne de făcut.

Sună.

Joseph îşi făcu apariţia.

—Pune să-mi fie duse valizele la Hôtel de Paris, îi spuse el servitorului. Şi în acelaşi moment intră în camera sa, unde isprăvi cu îmbrăcatul.

Când se ivi din nou, îi ieşii în întâmpinare.

—Îmi promiţi, tată, îi spusei eu, că n-o să întreprinzi nimic care i-ar putea face vreun rău Margueritei?

Tatăl meu se opri, mă privi cu dispreţ şi se mulţumi să-mi spună:

—Cred că eşti nebun.

După care ieşi, trântind uşa cu putere în urma lui.

Am coborât la rândul meu, am luat o cabrioletă şi am pornit spre Bougival.

Marguerite mă aştepta la fereastră.

XXI

—În sfârŞit! exclamă ea, sărindu-mi de gât. Ai venit! Cât de palid eşti!

I-am povestit atunci scena pe care o avusesem cu tatăl meu.

—Ah! Doamne! eram sigură că aşa se va întâmpla, zise ea. Atunci când Joseph a venit să ne spună despre sosirea tatălui tău, am tresărit ca la aflarea unei nenorociri. Bietul de tine! Şi toate supărările astea ţi se trag din pricina mea. Poate că ai face mai bine să mă părăseşti, decât să te cerţi cu tatăl tău. Eu nu i-am făcut totuşi nimic. Noi doi trăim foarte liniştiţi, şi-o să trăim şi mai liniştiţi. El ştie bine că tu trebuie să ai o amantă, şi ar trebui să fie bucuros că aceea sunt eu, întrucât te iubesc şi nu năzuiesc la nimic mai mult decât îţi permite situaţia ta. I-ai vorbit despre cum ne-am gândit să trăim pe viitor?

—Da, şi asta l-a mâniat cel mai tare, căci a văzut în această hotărâre dovada dragostei noastre împărtăşite.

—Şi-atunci ce putem face?

—Putem rămâne împreună, draga mea Marguerite, şi să aşteptăm să treacă furtuna.

—Crezi c-o să treacă?

—Aşa ar trebui.

—Şi dacă tatăl tău nu se va opri aici?

—Ce crezi c-ar putea să facă?

—De unde să ştiu eu? tot ce poate face un tată pentru ca fiul său să-i dea ascultare. Îţi va aminti de viaţa mea de mai înainte şi-mi va face poate cinstea de a inventa cine ştie ce poveste nouă pentru ca tu să mă părăseşti.

—Ştii bine că te iubesc.

—Da, dar mai ştiu şi că, mai devreme sau mai târziu, va trebui să-i dai ascultare tatălui tău, şi vei sfârşi poate prin a te lăsa convins.

—Nu, Marguerite, eu îl voi convinge pe el. Numai bârfelile unora dintre prietenii lui îi stârnesc această mare mânie; dar el este bun, este drept şi va reveni asupra primei sale impresii. Şi apoi, la urma urmei, ce-mi pasă!

—Nu vorbi aşa, Armand; aş prefera orice decât să las să se creadă că te învrăjbesc cu familia ta; lasă să treacă această zi, şi mâine întoarce-te la Paris. Tatăl tău se va fi gândit la rândul lui la fel ca şi tine, şi poate că veţi reuşi să vă înţelegeţi mai bine. Nu-i contraria principiile, lasă-i impresia că-i faci câteva concesii; să pară că nu ţii atât de mult la mine, şi el va lăsa lucrurile aşa cum sunt. Nu-ţi pierde speranţa, dragul meu, şi fii sigur de un lucru, şi anume că, orice s-ar întâmpla, Marguerite va rămâne a ta.

—Mi-o juri?

—Mai e nevoie să-ţi jur?

Cât e de plăcut să te laşi convins de glasul celei pe care o iubeşti! Marguerite şi cu mine ne-am petrecut toată ziua trecând în revistă proiectele noastre, ca şi cum am fi înţeles nevoia de a le realiza cât mai repede. Ne aşteptam în fiece clipă să se întâmple ceva, însă din fericire ziua s-a scurs fără să ne aducă nimic nou.

A doua zi, am plecat la ora zece şi am ajuns la hotel pe la amiază.

Tatăl meu ieşise ceva mai devreme.

M-am dus la mine acasă, sperând că poate se dusese acolo. Nu trecuse nimeni pe la mine. M-am dus la notar. Nimeni.

Am revenit la hotel şi am aşteptat până la orele şase. Domnul Duval tot nu s-a întors.

Am pornit-o din nou pe drumul spre Bougival.

Am găsit-o pe Marguerite, dar nu aşteptându-mă ca în ajun, ci aşezată lângă focul pe care vremea rece îl cerea de acum.

Era atât de cufundată în gândurile ei, încât m-am putut apropia de fotoliul în care stătea fără să mă audă şi fără să se întoarcă. Când i-am atins

fruntea cu buzele, a tresărit, de parcă acest sărut ar fi trezit-o brusc.

—M-ai speriat, îmi zise ea. Şi tatăl tău?

—Nu l-am văzut. Nu ştiu ce vrea să însemne asta. Nu l-am găsit nici acasă la el, nici în vreunul din locurile unde s-ar fi putut afla.

—Atunci, mâine trebuie s-o iei de la capăt.

—Aş prefera să aştept să mă cheme el. Cred că am făcut tot ce trebuia să fac.

—Nu, dragul meu, nu e deloc de ajuns, trebuie să te întorci la tatăl tău, mai ales mâine.

—De ce mai degrabă mâine decât într-o altă zi?

—Pentru că, făcu Marguerite, care mi se păru că roşeşte puţin la auzul acestei întrebări, pentru că insistenţa ta i se va părea mai pregnantă şi iertarea noastră va veni mai repede.

Tot restul zilei, Marguerite avea să fie preocupată, distrată, tristă. Trebuia să-i repet de cîteva ori ceea ce îi spuneam, ca să obţin de la ea un răspuns. Ea puse această stare de surescitare pe seama temerilor pe care i le inspirau pentru viitor cele întâmplate în ultimele două zile.

Mi-am petrecut noaptea încercând s-o liniştesc, iar ea mă făcu să plec în dimineaţa următoare, stăpânită de o nelinişte pe care nu mi-o puteam explica.

La fel ca şi în ajun, tatăl meu lipsea; dar îmi lăsase înainte de a pleca această scrisoare:

„Dacă te întorci să mă vezi astăzi, aşteaptă-mă până la ora patru; dacă până la ora patru nu m-am întors, revino mâine ca să prânzim împreună; trebuie să-ţi vorbesc”.

Am aşteptat până la ora fixată. Tatăl meu n-a apărut. Am plecat.

În ajun o găsisem pe Marguerite tristă, acum o găsii febrilă şi agitată. Văzându-mă intrând, se agăţă de gâtul meu, dar plânse mult în braţele mele.

Am întrebat-o ce e cu durerea aceea neaşteptată, a cărei creştere în intensitate mă alarma. Ea nu

mi-a dat nici un răspuns precis, invocând tot ceea ce o femeie poate invoca atunci când nu vrea să spună adevărul.

După ce s-a mai calmat puţin, i-am povestit despre rezultatul călătoriei mele; i-am arătat scrisoarea tatălui meu, atrăgându-i atenţia că o putem socoti un semn de bun augur.

La vederea acelei scrisori şi după remarca pe care o făcusem, lacrimile ei s-au înteţit atât de mult, încât am chemat-o pe Nanine, şi fiindcă mă temeam că ar putea fi vorba de o criză nervoasă, am culcat-o pe biata fată, care plângea fără să scoată o vorbă, dar care îmi ţinea mâinile într-ale ei şi mi le săruta mereu.

Am întrebat-o pe Nanine dacă, în lipsa mea, stăpâna ei nu primise cumva vreo scrisoare sau vreo vizită, care ar fi putut să explice starea în care o găsisem, dar Nanine îmi răspunse că nu venise nimeni şi nici nu sosise vreo scrisoare.

Totuşi, din ajun se petrecea ceva, care era cu atât mai îngrijorător cu cât Marguerite mi-l ascundea.

Spre seară păru ceva mai liniştită, şi, după ce îmi ceru să mă aşez la capătâiul ei, mă asigură în mai multe rânduri că mă iubeşte. Apoi îmi surâse, dar cu efort, căci, fără să vrea, ochii i se acopereau mereu de lacrimi.

Am încercat toate mijloacele pentru a o face să-mi destăinuie care e adevărata cauză a acestei suferinţe, dar ea s-a încăpăţânat să-mi dea tot aceleaşi răspunsuri vagi de care ţi-am mai spus.

A sfârşit prin a adormi în braţele mele, dar cuprinsă de un somn dintre acelea care mai mult istovesc trupul decât îl odihnesc; din când în când, scotea câte un ţipăt, se trezea brusc şi, după ce se asigura că mă aflu lângă ea, mă punea să-i jur că o voi iubi mereu.

Nu înţelegeam nimic din toate aceste dureri ce se repetau la anumite intervale, şi care aveau să se prelungească până dimineaţa. Atunci Marguerite a

căzut într-un fel de somnolenţă. De două nopţi nu mai închisese ochii.

Odihna aceasta i-a fost de scurtă durată.

În jurul orei unsprezece, Marguerite se trezi şi, văzându-mă în picioare, se uită în jur şi exclamă:

—Eşti gata de plecare?

—Nu, i-am răspuns eu, luându-i mâinile, dar am vrut să te las să dormi. E încă devreme.

—La ce oră pleci la Paris?

—La patru.

—Aşa de devreme? Înseamnă că până atunci rămâi cu mine, nu-i aşa?

—Fireşte, nu aşa fac de obicei?

—Ce fericire!

—Prânzim, atunci? reluă ea cu un aer distrat.

—Dacă vrei.

—Şi pe urmă o să mă ţii în braţe chiar până în clipa plecării?

—Da, şi o să mă întorc cât pot de repede.

—O să te întorci? făcu ea privindu-mă cu nişte ochi rătăciţi.

—Fireşte.

—Aşa e, o să te întorci diseară, iar eu o să te aştept, ca de obicei, şi tu o să mă iubeşti, şi-o să fim fericiţi, aşa cum suntem de când ne cunoaştem.

Toate aceste cuvinte erau spuse pe un ton atât de sacadat, şi păreau să ascundă o mulţime de gânduri dureroase care nu-i dădeau deloc pace, încât tremuram de frică, în orice moment, că aş putea s-o văd cum începe să delireze.

—Ascultă, Marguerite, i-am spus eu, tu nu te simţi prea bine, aşa că nu te pot lăsa singură în starea asta. O să-i scriu tatălui meu să nu mă aştepte.

—Nu! nu! exclamă ea brusc, să nu faci aşa ceva. Tatăl tău m-ar acuza şi de faptul că te împiedic să te duci la el, atunci când el vrea să te vadă; nu, nu, trebuie să te duci, trebuie! De altfel, nu sunt bolnavă, mă simt foarte bine. Am visat urât, şi încă nu mă trezisem bine, nu?

Din acest moment, Marguerite îşi dădu silinţa să pară mai veselă şi nici nu mai plânse.

Când s-a făcut ora la care trebuia să plec, am îmbrăţişat-o şi am întrebat-o dacă nu voia să mă însoţească până la gară: speram că plimbarea o s-o mai distreze puţin şi ieşirea la aer o să-i facă bine.

Ţineam mai ales să rămân împreună cu ea cât mai mult timp cu putinţă.

A fost de acord, şi-a luat un mantou şi m-a însoţit, luând-o cu ea şi pe Nanine, ca să nu fie singură la întoarcere.

De douăzeci de ori am fost pe punctul de a nu mai pleca. Dar speranţa de a mă reîntoarce repede şi teama de a nu-l supăra din nou pe tatăl meu m-au susţinut în hotărârea mea, aşa că am luat trenul.

—Pe diseară, i-am spus eu Margueritei în momentul plecării.

Ea nu mi-a răspuns.

Se mai întâmplase o dată ca ea să nu-mi răspundă la aceleaşi cuvinte, şi contele de G..., îţi aminteşti, îşi petrecuse noaptea la ea; dar acele vremuri erau atât de îndepărtate, încât păreau să se fi şters din memoria mea, şi dacă mă temeam de ceva, nu mai era desigur faptul că Marguerite m-ar putea înşela.

Ajuns la Paris, am dat fuga la Prudence ca s-o rog să-i facă o vizită Margueritei, în speranţa că verva şi veselia ei o vor distra.

Am intrat fără să mă anunţ şi am găsit-o pe Prudence făcându-şi toaleta.

—Ah! mi-a spus ea pe un ton îngrijorat. Eşti împreună cu Marguerite?

—Nu.

—Cum se mai simte?

—E suferindă.

—Asta înseamnă că n-o să vină şi ea astăzi?

—Trebuia să vină?

Doamna Duvernoy roşi şi-mi răspunse oarecum încurcată:

—Voiam să spun: întrucât dumneata te afli la Paris, n-o să vină şi ea ca să vă întâlniţi aici?

—Nu.

M-am uitat la Prudence; ea şi-a plecat ochii şi mi s-a părut că citesc pe chipul ei teama ca nu cumva vizita mea să se prelungească.

—Aş vrea chiar să te rog, draga mea Prudence, dacă n-ai nimic de făcut, să te duci diseară pe la ea; o să-i ţii companie şi poţi să te culci la noi. N-am văzut-o niciodată în starea în care se afla astăzi, şi tremur de teamă să nu se îmbolnăvească.

—Cinez în oraş, îmi răspuns Prudence, aşa că n-o s-o pot vedea astă-seară pe Marguerite; dar o s-o văd mâine.

Mi-am luat rămas-bun de la doamna Duvernoy, care mi se părea aproape la fel de îngrijorată ca şi Marguerite, şi m-am dus la tatăl meu, care, încă de la început, îmi aruncă o privire scrutătoare.

Apoi îmi întinse mâna.

—Cele două vizite ale tale mi-au făcut plăcere, Armand, îmi zise el, şi m-au făcut să sper că vei fi reflectat şi tu, în ceea ce te priveşte, aşa cum am făcut şi eu la rândul meu.

—Pot să-mi îngădui să te întreb, tată, care a fost rezultatul reflecţiilor dumitale?

—Rezultatul la care am ajuns eu, dragul meu, a fost acela că am cam exagerat importanţa lucrurilor ce mi-au fost aduse la cunoştinţă, şi că mi-am făgăduit să fiu mai puţin aspru cu tine.

—Ce spui, tată! am exclamat eu plin de bucurie.

—Spun, dragul meu copil, că fiecare tânăr trebuie să aibă o iubită, şi că, după noile informaţii primite, prefer să te ştiu amantul domnişoarei Gautier decât al alteia.

—Eşti un tată nemaipomenit! nici nu ştii cât mă faci de fericit!

Am stat astfel de vorbă câteva minute, apoi ne-am aşezat la masă. Tot timpul cât a durat cina, tatăl meu a fost încântător.

Mă grăbeam să mă întorc la Bougival pentru a-i povesti Margueritei despre această întorsătură fericită. Îmi îndreptam ochii spre pendulă în fiecare clipă.

—Te uiţi mereu la ceas, îmi spuse tatăl meu, eşti nerăbdător să pleci. Oh! voi, tinerii! Vă jertfiţi, aşadar, întotdeauna iubirile sincere pentru cele îndoielnice?

—Nu spune aşa ceva, tată! Marguerite mă iubeşte, sunt sigur de asta.

Tatăl meu nu-mi răspunse; nu părea nici să-mi dea crezare, nici să se îndoiască.

A insistat mult ca să mă convingă să-mi petrec toată seara cu el şi să nu plec decât a doua zi; dar i-am spus că o lăsasem pe Marguerite suferindă, şi i-am cerut permisiunea de a mă reîntoarce la ea devreme, promiţându-i că voi reveni a doua zi.

Era o vreme frumoasă, aşa că a ţinut să mă însoţească până la debarcader. Niciodată nu fusesem atât de fericit. Viitorul îmi apărea acum aşa cum încercasem să-l văd de mult timp.

Îl iubeam şi mai mult pe tatăl meu decât îl iubisem vreodată.

În momentul când eram gata de plecare, a insistat pentru ultimă oară să rămân; l-am refuzat.

—Aşadar, o iubeşti chiar atât de mult? m-a întrebat el.

—Ca un nebun.

—Atunci, du-te! Şi-a trecut mâna peste frunte, ca şi cum ar fi vrut să alunge un gând, apoi a deschis gura, ca pentru a-mi mai spune ceva; dar s-a mulţumit să-mi strângă mâna, după care m-a părăsit brusc, strigându-mi:

—Atunci, pe mâine.

XXII

Mi se părea că trenul stă pe loc.

Am ajuns la Bougival la orele unsprezece.

Nici una dintre ferestrele casei nu era luminată, şi deşi am sunat, nu mi-a răspuns nimeni.

Era pentru prima dată când mi se întâmpla aşa ceva. În sfârşit, a apărut grădinarul. Am intrat.

Nanine mi-a ieşit înainte cu o lumânare aprinsă. Am ajuns la camera Margueritei.

—Unde e doamna?

—Doamna a plecat la Paris, îmi răspunse Nanine.

—La Paris!

—Da, domnule.

—Când?

—La o oră după dumneavoastră.

—Nu ţi-a lăsat nimic pentru mine?

—Nimic.

Nanine ieşi, lăsându-mă singur.

„O cred în stare să fi avut nişte temeri, mi-am zis eu, şi să se fi dus la Paris ca să se asigure că vizita pe care i-am spus că mă duc să i-o fac tatălui meu nu era un pretext pentru a avea o zi de libertate”.

„Sau poate că Prudence i-o fi scris despre vreo afacere importantă”, mi-am spus când am rămas singur; o văzusem însă pe Prudence la sosire şi ea nu-mi spusese nimic care să mă facă să presupun că i-ar fi scris Margueritei.

Îmi amintii brusc de întrebarea pe care mi-o pusese doamna Duvernoy: „Asta înseamnă că n-o să vină şi ea astăzi?”, atunci când îi spusesem că Marguerite era bolnavă. Mi-am amintit în acelaşi timp de aerul stânjenit al lui Prudence, când o privisem după acea frază care părea să trădeze o întâlnire. La această amintire se adăuga aceea a lacrimilor Margueritei din cursul zilei, lacrimi pe

care primirea binevoitoare a tatălui meu mă făcuse să le mai uit.

Din clipa aceea, toate întâmplările din cursul zilei se adunară în jurul primei mele bănuieli şi se fixară atât de solid în mintea mea, încât totul, până şi clemenţa tatălui meu, mi-o confirma.

Marguerite aproape că mă obligase să mă duc la Paris; se prefăcuse calmă, atunci când îi propusesem să rămân lângă ea. Căzusem oare într-o capcană? Marguerite mă înşela? Scontase oare că va reuşi să ajungă înapoi destul de devreme pentru ca eu să nu bag de seamă absenţa ei, şi intervenise ceva care o făcuse să întârzie? De ce nu-i spusese nimic Naninei sau de ce nu-mi scrisese? Ce însemnau acele lacrimi, acea absenţă, acel mister?

Iată cam ce fel de întrebări îmi puneam, înspăimântat, în mijlocul camerei goale, cu ochii aţintiţi asupra pendulei care, arătând miezul nopţii, părea să-mi spună că era prea târziu să mai sper că o voi revedea pe iubita mea întorcându-se acasă.

Şi totuşi, după hotărârile pe care le luasem împreună, odată cu acel sacrificiu oferit de ea şi acceptat de mine, era oare firesc ca ea să mă înşele? Nu. Am încercat să-mi alung din minte primele mele presupuneri.

Biata fată, şi-o fi găsit vreun cumpărător pentru mobila ei şi s-o fi dus la Paris să încheie târgul. N-o fi vrut să mă anunţe, căci ea ştie că, deşi accept această vânzare, absolut necesară fericirii noastre viitoare, acest lucru mi-e tare neplăcut, şi se va fi temut să nu-mi rănească amorul-propriu şi delicateţea vorbindu-mi despre ea. Preferă să apară din nou numai după ce totul se va fi terminat. Prudence o aştepta desigur pentru asta, şi s-a trădat fără să vrea când m-a văzut. Marguerite n-o fi putut să încheie afacerea astăzi şi s-a dus să se culce la ea acasă, sau poate chiar va sosi imediat, căci trebuie că-şi dă seama de neliniştea mea şi nu va dori desigur să mă lase aşa.

Dar atunci, la ce bun toate acele lacrimi? Fără îndoială, în ciuda dragostei ei pentru mine, biata fată nu se va fi putut hotărî, fără să-i dea lacrimile, să renunţe la luxul în care trăise până acum, şi care o făcea atât de fericită şi de invidiată.

Îi iertam din toată inima Margueritei aceste regrete. O aşteptam nerăbdător ca să-i spun, copleşind-o cu sărutări, că ghicisem cauza misterioasei sale absenţe.

Între timp, se înnoptase de-a binelea şi Marguerite tot nu mai venea.

Neliniştea mea sporea, strângându-mi mintea şi inima ca într-un cerc. Poate că i se întâmplase ceva! Poate că era rănită, bolnavă, moartă! Poate că în curând aveam să văd venind un mesager care să-mi anunţe un accident dureros! Poate că zorii aveau să mă găsească în aceeaşi incertitudine şi stăpânit de aceleaşi temeri!

Nici prin gând nu-mi trecea că în timp ce eu o aşteptam pe Marguerite, copleşit de groaza pe care mi-o provoca absenţa ei, ea mă înşela. Trebuie că o cauză independentă de voinţa ei o reţinea departe de mine, şi cu cât mă gândeam mai mult la asta, cu atât eram mai convins că această cauză nu putea fi decât cine ştie ce nenorocire. O, vanitate a bărbatului! tu te înfăţişezi sub toate formele.

A sunat de ora unu. Mi-am spus că o să mai aştept încă o oră, dar dacă nici la două Marguerite nu va fi sosit, voi pleca la Paris.

Până atunci, am căutat o carte, căci nu mai îndrăzneam să mă gândesc la ceva.

Manon Lescaut se afla deschisă pe masă. Mi se părea că, din loc în loc, paginile erau udate cu lacrimi. După ce-am răsfoit-o, am închis acea carte ale cărei semne îmi apăreau fără nici un sens prin voalul îndoielilor mele.

Ora parcă nu mai trecea. Cerul era înnourat. O ploaie de toamnă biciuia geamurile. Patul gol mi se părea că ia în unele momente înfăţişarea unui mormânt. Mi-era frică.

Am deschis uşa. Ascultam, dar nu auzeam nimic, decât vuietul vântului prin arbori. Nici o trăsură nu trecea pe şosea. La clopotniţa bisericii ceasul bătu trist de unu şi jumătate.

Ajunsesem să mă tem că din clipă în clipă ar putea intra cineva. Mi se părea că, la acea oră târzie din noapte şi pe aşa o vreme, numai o nenorocire putea să mă ajungă.

A bătut şi de ora două. Am mai aşteptat încă puţin. Numai pendula mai tulbura tăcerea cu bătaia ei monotonă şi cadenţată.

În sfârşit, am părăsit acea cameră în care şi cele mai neînsemnate obiecte căpătaseră acel aspect trist pe care-l dă un suflet însingurat tutoror lucrurilor ce-l înconjoară.

În camera de alături am găsit-o pe Nanine, care adormise cu lucrul în mână. La zgomotul uşii, s-a trezit şi m-a întrebat dacă stăpâna ei s-a întors.

—Nu, dar dacă se întoarce, să-i spui că n-am mai putut în-dura neliniştea şi că am plecat la Paris.

—La ora asta?

—Da.

—Dar cum? N-o să găsiţi trăsură.

—O să merg pe jos.

—Dar plouă.

—Ce-are a face?

—Doamna o să se întoarcă, sau dacă nu se întoarce, o s-aveţi destul timp să vă duceţi, cînd se va lumina de ziuă, să vedeţi de ce n-a putut veni. Aşa, v-ar putea omorî pe drum.

—Nu-i nici o primejdie, draga mea Nanine; pe mâine.

Femeia aceasta de treabă se duse să-mi aducă mantoul, mi-l puse pe umeri şi se oferi s-o trezească pe doamna Arnould, ca să încerce să afle de la ea dacă nu era cu putinţă să găsesc o trăsură; eu însă m-am opus, fiind convins că aş pierde cu această tentativă, poate infructuoasă, mai mult timp decât mi-ar trebui să fac jumătate din drum.

Şi apoi, pentru a scăpa de starea de surescitare în care mă găseam, aveam nevoie de aer şi de un efort fizic care să mă sleiască.

Am luat cheia apartamentului de pe rue d'Antin şi, după ce mi-am luat rămas-bun de la Nanine, care m-a însoţit până la grilajul porţii, am plecat.

La început, am dat să alerg, dar pământul era proaspăt udat de ploaie, ceea ce mă obosea îndoit. După o jumătate de oră de alergat astfel, m-am văzut nevoit să mă opresc, căci eram leoarcă de sudoare. Mi-am tras sufletul şi-am pornit-o din nou la drum. Noaptea era atât de întunecoasă, încât tremuram în fiece clipă că m-aş putea lovi de vreunul dintre copacii de pe marginea şoselei, care, apărându-mi brusc în faţa ochilor, păreau nişte fantasme care veneau în fugă spre mine.

Am întâlnit, în cale vreo două camioane cu mărfuri pe care le-am lăsat curând în urmă.

O caleaşcă gonea la trap înspre Bougival. În momentul în care trecea prin dreptul meu, am sperat că în ea s-ar putea afla Marguerite.

M-am oprit, strigând: „Marguerite! Marguerite!"

Dar nu mi-a răspuns nimeni şi caleaşca şi-a continuat drumul. Am urmărit-o cum se îndepărta, după care mi-am reluat şi eu drumul.

Mi-au trebuit două ore ca să ajung la bariera de la Étoile.

La vederea Parisului, mi-am recăpătat forţele şi am coborât în fugă pe lunga alee pe care o străbătusem de atâtea ori.

În acea noapte, nu trecea nimeni pe acolo.

Ai fi putut spune că era locul de promenadă al unui oraş mort.

Începea să se crape de ziuă.

Când am ajuns pe rue d'Antin, marele oraş începuse să se dezmorţească puţin, înainte de a se trezi de-a binelea.

În clipa în care intram în casa Margueritei, la biserica Saint-Roch bătea de cinci.

I-am spus repede numele meu portarului, care primise de la mine destule monede de douăzeci de franci ca să nu uite că aveam dreptul să vin la ora cinci dimineaţa la domnişoara Gautier.

Am trecut deci de el fără nici o piedică.

L-aş fi putut întreba dacă Marguerite era acasă, dar el mi-ar fi putut răspunde că nu, şi-apoi preferam să-mi mai prelungesc îndoielile cu încă două minute, căci atât timp cât mai aveam îndoieli, mai puteam nădăjdui.

Am tras cu urechea la uşă, încercând să surprind un zgomot, o mişcare.

Nimic. Liniştea de la ţară părea să se fi întins până aici.

Am deschis uşa şi am intrat.

Toate perdelele erau bine închise.

Le-am tras pe cele din sufragerie, m-am îndreptat spre dormitor şi am împins uşa.

M-am repezit la şnurul perdelelor şi am tras cu putere de el.

Perdelele se dădură în lături; o lumină slabă pătrunse înăuntru; alergai apoi spre pat.

Patul era gol!

Am deschis uşile pe rând, trecând prin toate încăperile.

Nimeni.

Simţeam că mă apucă nebunia.

Am trecut în cabinetul de toaletă, am deschis fereastra şi am strigat-o de mai multe ori pe Prudence.

Fereastra doamnei Duvernoy rămase închisă.

Am coborât atunci la portar, pe care l-am întrebat dacă domnişoara Gautier venise acasă în timpul zilei.

—Da, îmi răspunse el, împreună cu doamna Duvernoy.

—N-a lăsat nici o vorbă pentru mine?

—Nu.

—Ştii cumva ce-au făcut după aceea?

—S-au urcat într-o trăsură.

—Cum arăta trăsura?

—Era un cupeu particular.

Oare ce însemnau toate astea?

Am sunat la poarta vecină.

—Unde mergeţi, domnule? mă întrebă portarul după ce îmi deschise.

—La doamna Duvernoy.

—Nu s-a întors acasă.

—Eşti sigur?

—Da, domnule; iată, chiar am aici o scrisoare pentru ea, ce i-a fost adusă aseară, şi pe care încă n-am apucat să i-o dau. Şi portarul îmi arătă o scrisoare asupra căreia îmi aruncai privirea maşinal.

Recunoscând scrisul Margueriei, am luat scrisoarea.

Adresa purta următoarele cuvinte:

„Doamnei Duvernoy, pentru a i-o înmâna domnului Duval”.

—Scrisoarea asta e pentru mine, îi spun eu portarului, arătându-i adresa.

—Dumneavoastră sunteţi domnul Duval? mă întrebă el

—Da.

—Ah! acum vă recunosc, veniţi deseori la doamna Duvernoy.

Ajuns în stradă, am rupt sigiliul scrisorii.

Dacă trăsnetul ar fi căzut la picioarele mele, şi tot n-aş fi fost mai înspăimântat decât am fost citind-o.

„La ora când vei citi această scrisoare, Armand, eu voi fi deja amanta altui bărbat. Totul s-a sfârşit, deci, între noi.

Întoarce-te lângă tatăl tău, dragul meu, du-te s-o revezi pe sora ta, fată neprihănită, care nu cunoaşte nici una dintre nenorocirile de care au parte cele ca noi, şi lângă care vei uita foarte repede tot ceea ce te-a făcut să înduri acea femeie pierdută care poartă numele de Marguerite Gautier, pe care ai binevoit s-o iubeşti o clipă, şi care îţi datorează

singurele ei momente fericite dintr-o viaţă care, speră ea, nu va mai dura mult de acum înainte.”

Când am citit ultimile cuvinte, am crezut că-mi voi pierde minţile.

Timp de o clipă, m-am temut cu adevărat că voi cădea jos, pe caldarâm. Parcă mi se lăsase un nor peste ochi, iar sângele îmi zvâcnea cu putere în tâmple.

În cele din urmă, mi-am mai revenit un pic, m-am uitat în jurul meu, uimit peste măsură să constat că viaţa celorlalţi oameni îşi urma în continuare cursul ei fără să-i pese de nenorocirea mea.

Nu eram îndeajuns de puternic pentru a suporta de unul singur lovitura pe care mi-o dădea Marguerite.

Mi-am adus atunci aminte că tatăl meu se afla în acelaşi oraş cu mine, că în zece minute puteam fi lângă el, şi că, oricare ar fi fost pricina durerii mele, el mi-o va împărtăşi.

Am alergat ca un nebun, ca un hoţ până la Hôtel de Paris; am găsit cheia în uşa apartamentului tatălui meu. Am intrat.

Tata citea.

După cât de puţin şi-a manifestat mirarea când m-a văzut apărând, ai fi zis că mă aştepta.

M-am repezit în braţele sale fără să-i spun o vorbă, i-am dat scrisoarea Margueritei şi, căzând în genunchi dinaintea patului său, am plâns cu lacrimi fierbinţi.

XXIII

După ce viaţa îÇi reluă cursul, nu-mi venea a crede că ziua care tocmai începea nu va fi pentru mine la fel cu cele care o precedaseră. Erau momente când îmi închipuiam că datorită unei împrejurări, pe care nu mi-o mai aminteam, nu-mi puteam petrece noaptea cu Marguerite, dar că, dacă m-aş întoarce la Bougival, aveam s-o găsesc acolo, neliniştită, aşa cum fusesem şi eu, şi ea avea să mă întrebe ce anume mă reţinuse departe de ea.

Când te-ai deprins în viaţă cu un obicei precum cel al acestei iubiri, ţi se pare cu neputinţă să renunţi la el fără ca să se rupă toate celelalte resorturi ale vieţii odată cu el.

Mă vedeam astfel nevoit să recitesc, din când în când, scrisoarea Margueritei, pentru a mă convinge că nu visasem.

Trupul meu, căzând pradă zdruncinării morale, nu era în stare de nici un fel de mişcare. Neliniştea, marşul din timpul nopţii, vestea din dimineaţa aceea mă epuizaseră. Tatăl meu profită de această stare de prostraţie totală a forţelor mele, pentru a-mi cere să-i promit negreşit, că voi pleca cu el.

I-am promis tot ce-a vrut. Nu mă simţeam în stare să port o discuţie, şi aveam nevoie de o dragoste adevărată, singura care mă putea ajuta să trăiesc după cele întâmplate.

Eram foarte bucuros că tatăl meu chiar ţinea să-mi aline o asemenea suferinţă.

Tot ce îmi mai amintesc, este că în ziua aceea, pe la vreo cinci, am urcat împreună într-un poştalion. Fără să-mi spună nimic, dispusese să mi se pregătească bagajele, ceruse să fie legate împreună cu ale sale, la spatele trăsurii, şi mă luase cu el.

N-am ştiut ce anume mi se întâmpla decât atunci când oraşul dispăruse, şi când singurătatea

drumului mi-a reamintit de golul din sufletul meu.

Atunci lacrimile au pus din nou stăpânire pe mine.

Tata înţelesese că nişte cuvinte, chiar şi cele care ar fi venit de la el, nu-mi vor putea alina durerea, aşa că mă lăsa să plâng fără să-mi spună o vorbă, mulţumindu-se să-mi strângă uneori mâna, ca pentru a-mi adeveri că aveam alături de mine un prieten bun.

Noaptea, am dormit puţin. Am visat-o pe Marguerite.

M-am deşteptat tresărind, neînţelegând de ce mă aflam într-o trăsură.

Apoi realitatea a triumfat asupra minţii mele şi mi-am lăsat capul să cadă pe piept.

Nu aveam curajul să vorbesc cu tata, mă temeam în continuare că mi-ar fi putut spune:

„Ai văzut că aveam dreptate atunci când tăgăduiam dragostea acestei femei?”

Dar el nu se folosi de avantajul său, şi iată-ne sosiţi la C..., fără ca el să-mi fi spus altceva decât nişte vorbe cu totul străine de întâmplarea care mă făcuse să plec.

În momentul în care am îmbrăţişat-o pe sora mea, mi-am amintit de cuvintele din scrisoarea Margueritei care se refereau la ea, dar am înţeles imediat că, oricât de bună ar fi fost sora mea, prezenţa ei nu va fi de ajuns pentru a mă face să uit de iubita mea.

Se deschisese sezonul de vânătoare, şi tata se gândi că asta ar putea fi o distracţie pentru mine. De aceea, organiză nişte partide de vânătoare împreună cu vecinii şi cu prietenii. Am luat parte la ele fără silă, dar şi fără entuziasm, cu acelaşi fel de apatie care îmi caracteriza toate acţiunile de după plecarea mea.

Vânam cu gonaci. Mi se desemna un post. Îmi puneam lângă mine puşca descărcată şi visam.

Priveam cum trec norii. Îmi lăsam gândurile să rătăcească pe întinderea câmpiilor pustii şi, din

când în când, mă auzeam strigat de vreun vânător care îmi arăta un iepure la zece paşi de mine.

Nici unul dintre aceste amănunte nu-i scăpa tatălui meu, şi nu se lăsa înşelat de calmul meu exterior. Înţelegea prea bine că, oricât de abătut aş fi fost, într-o bună zi inima mea tot va avea o răbufnire teribilă, poate chiar primejdioasă, şi ferindu-se să lase impresia că mă consolează, făcea tot ce-i stătea în putinţă ca să mă distreze.

Sora mea, fireşte, nu era la curent cu nimic din cele întâmplate, aşa că nu-şi putea explica cum se face că eu, atât de vesel odinioară, devenisem dintr-odată atât de visător şi de trist.

Uneori, surprins în mijlocul tristeţii mele de privirea neliniştită a tatălui meu, îi întindeam mâna şi i-o strângeam pe a lui, cumva pentru a-i cere iertare pentru răul pe care, fără voia mea, i-l făceam.

În felul ăsta se scurse o lună, dar asta a fost tot ce am putut suporta.

Amintirea Margueritei mă urmărea necontenit. O iubisem şi o iubeam încă prea mult pe această femeie, pentru ca ea să-mi poată deveni dintr-odată indiferentă. Trebuia sau s-o iubesc, sau s-o urăsc. Trebuia, mai ales, oricare ar fi fost sentimentul pe care l-aş fi avut pentru ea, s-o revăd, şi asta cât mai degrabă.

Această dorinţă, odată încolţită în minte, se fixă în ea cu toată violenţa voinţei ce-şi face din nou apariţia, în sfârşit, într-un trup rămas atât de mult timp inert.

Nu în viitor, nu peste o lună, nu peste o săptămână aveam nevoie de Marguerite, ci chiar din ziua imediat următoare celei în care avusesem acest gând; aşa că m-am dus să-i spun tatei că aveam să-l părăsesc pentru nişte afaceri care mă chemau la Paris, dar că aveam să revin cât voi putea de repede.

El ghici, desigur, motivul plecării mele, fiindcă insistă să rămân; dar văzând că neîndeplinirea

acestei dorinţe, în starea de iritare în care mă aflam, ar putea avea nişte urmări fatale asupra stării mele de sănătate, mă îmbrăţişă şi mă rugă, aproape cu lacrimi în ochi, să mă întorc cât mai curând lângă el.

N-am închis deloc ochii până la Paris.

Odată ajuns aici, ce anume aveam să fac? habar n-aveam; dar înainte de toate, trebuia să mă ocup de Marguerite.

M-am dus acasă să mă-mbrac, şi cum afară era frumos şi era încă devreme, m-am dus pe Champs-Elysées.

După o jumătate de oră, am văzut venind de departe, dinspre rond spre Place de la Concorde, trăsura Margueritei.

Îşi răscumpărase caii, căci trăsura era tot cea de altădată, numai că ea nu se afla înăuntru.

Nici nu băgasem bine de seamă această absenţă, că, aruncându-mi privirea în jur, o văzui pe Marguerite, care se plimba pe jos, însoţită de o femeie pe care nu o mai văzusem niciodată.

Trecând pe lângă mine, chipul îi păli şi un surâs nervos îi crispă buzele. Cât despre mine, o violentă bătaie de inimă îmi zgudui pieptul; am reuşit totuşi să-i dau feţei mele o expresie lipsită de căldură, şi am salutat-o cu răceală pe fosta mea amantă, care ajunse aproape imediat la trăsură, în care urcă împreună cu prietena ei.

Cunoşteam bine firea Margueritei. Întâlnirea neaşteptată cu mine, mai mult ca sigur că o tulburase profund. Aflase, fără îndoială, şi despre plecarea mea, care o liniştise cu privire la urmările rupturii noastre; dar văzându-mă revenind, şi aflându-se faţă-n faţă cu mine, din paloarea de pe chipul meu, înţelesese că întoarcerea aceasta avea un scop, şi se întreba desigur ce avea să urmeze.

Dacă aş fi regăsit-o pe Marguerite nefericită, dacă, pentru a mă răzbuna pe ea, i-aş fi putut veni în ajutor, aş fi iertat-o poate, şi cu siguranţă că nu m-aş fi gândit să-i fac rău; o regăseam însă fericită,

cel puţin în aparenţă; un alt bărbat îi redase luxul pe care eu nu fusesem în stare să i-l asigur în continuare; ruptura dintre noi, venită din partea ei, lua prin urmare caracterul celui mai josnic interes; eram umilit în amorul meu propriu, la fel ca şi în dragostea mea, aşa că trebuia neapărat ca ea să plătească pentru tot ceea ce suferisem.

Nu-mi puteau fi indiferente faptele acestei femei; prin urmare, ceea ce trebuia să-i facă cel mai mult rău era sentimentul că îmi e indiferentă; trebuia aşadar să mă prefac indiferent, nu numai faţă de ea, ci şi în ochii celorlalţi.

Am încercat să iau o figură surâzătoare şi m-am dus la Prudence.

Camerista se duse să mă anunţe şi mă lăsă să aştept câteva momente în salon.

Doamna Duvernoy apăru în cele din urmă şi mă pofti în budoarul ei; în momentul în care mă aşezam, am auzit deschizându-se uşa de la salon şi un pas uşor făcu ca parchetul să scârţâie, apoi uşa fu închisă cu violenţă.

—Te deranjez? o întrebai eu pe Prudence.

—Deloc, Marguerite a fost şi ea aici. Când a auzit că ţi-ai anunţat vizita, a fugit; ea e persoana care a ieşit adineauri.

—Deci, acum îi e şi frică de mine?

—Nu, dar se teme că nu-ţi face plăcere s-o vezi.

—De ce nu? am spus eu, făcând un efort ca să respir normal, căci emoţia mă sufoca; biata fată m-a părăsit ca să-şi recapete trăsura, mobila şi diamantele, a făcut bine ceea ce a făcut, aşa că n-am de ce să-i port pică. Am întâlnit-o astăzi, continuai eu într-o doară.

—Unde? făcu Prudence, care mă privea şi părea să se întrebe dacă bărbatul din faţa ei era cel pe care îl cunoscuse atât de îndrăgostit.

—Pe Champs-Élysées, era cu o altă femeie, foarte drăguţă. Cine e această femeie?

—Cum arăta?

—O blondă subţirică, cu bucle lungi şi ochi albaştri, foarte elegantă.

—Ah! asta-i Olympe; o fată frumoasă, într-adevăr.

—Cu cine trăieşte?

—Cu nimeni şi cu toată lumea.

—Şi unde locuieşte?

—Pe rue Tronchet, la numărul... Ah, doar nu vrei să-i faci curte?

—Nu se ştie ce se poate întâmpla.

—Şi Marguerite?

—Dacă ţi-aş spune că nu mă mai gândesc deloc la ea, te-aş minţi; dar eu fac parte dintre acei bărbaţi pentru care felul de a rupe o legătură înseamnă mult. Or, Marguerite m-a părăsit cu atâta uşurinţă, încât m-am considerat un prost că am fost îndrăgostit de ea aşa cum am fost, căci am fost într-adevăr foarte în-drăgostit de această fată.

Îţi poţi închipui pe ce ton am încercat să spun aceste lucruri; sudoarea îmi curgea pe frunte.

—Ei, las-o baltă, ea te iubea tare mult şi încă te mai iubeşte şi acum; ca dovadă că, după ce te-a întâlnit astăzi, a venit de îndată să-mi vorbească despre întâlnire. Când a sosit, tremura toată, aproape să i se facă rău.

—Ei bine, şi ce ţi-a spus?

—Mi-a spus: „O să vină desigur să te vadă”, şi m-a rugat să te implor s-o ierţi.

—Poţi să-i spui că am iertat-o. E o fată bună, dar tot o femeie uşoară; iar ce mi-a făcut ea mie, trebuia să mă aştept la aşa ceva. Îi sunt chiar recunoscător pentru hotărârea ei, căci astăzi mă întreb unde ne-ar fi dus ideea mea de a trăi totuşi împreună cu ea. Ar fi fost o nebunie.

—Ea va fi foarte mulţumită să afle că ai înţeles în ce situaţie se afla. Era şi timpul ca ea să te părăsească, dragul meu. Ticălosul acela de negustor, căruia îi propusese să-i vândă mobilierul, s-a dus la creditorii ei să-i întrebe cât le datorează;

aceştia s-au temut că nu vor fi plătiţi, aşa că peste două zile au scos totul la vânzare.

—Şi acum, s-au achitat datoriile?

—Aproape.

—Şi cine a dat banii?

—Contele de N... Ah! dragul meu! există unii bărbaţi parcă anume făcuţi pentru aşa ceva. Pe scurt, a dat douăzeci de mii de franci, dar şi-a atins scopul. Ştie bine că Marguerite nu e îndrăgostită de el, ceea ce nu-l împiedică să se poarte foarte drăguţ cu ea. Ai văzut doar, i-a răscumpărat caii, i-a scos de la amanet bijuteriile şi îi dă tot atâţia bani câţi îi dădea şi ducele; dacă vrea să ducă o viaţă liniştită, acest bărbat îi va rămâne multă vreme alături.

—Şi-acum ea ce face? locuieşte totuşi la Paris?

—N-a vrut deloc să se mai întoarcă la Bougival de când ai plecat. M-am dus eu acolo să-i aduc toate lucrurile, şi chiar după ale dumitale, din care am făcut un pachet pe care o să poţi să-l iei de aici. Sunt toate lucrurile, mai puţin micul portofel cu monograma dumitale. Marguerite a ţinut să-l aibă şi îl are la ea acasă. Dacă vrei, o să i-l cer înapoi.

—N-are decât să-l păstreze, am îngăimat eu, căci simţeam cum mi se umezesc ochii de lacrimi aducându-mi aminte de acel sat unde fusesem atât de fericit şi la gândul că Marguerite ţinea să păstreze un lucru de-al meu şi care să-i reamintească de mine.

Dacă ar fi intrat în clipa aceea pe uşă, hotărârile mele de răzbunare ar fi pierit, iar eu aş fi îngenuncheat la picioarele ei.

—De altfel, reluă Prudence, n-am văzut-o niciodată aşa cum e acum; aproape că nu mai doarme deloc, aleargă pe la baluri, cinează la restaurante, şi chiar se îmbată. Acum, nu demult, după un supeu, a stat opt zile în pat; şi când doctorul i-a dat voie să se scoale, a luat-o de la început, cu riscul să moară din pricina asta. O să te duci s-o vezi?

—La ce bun? Am venit să te văd pe dumneata, pentru că dumneata ai fost întotdeauna binevoitoare faţă de mine, şi pentru că pe dumneata te cunoşteam înainte de a o cunoaşte pe Marguerite. Căci dumitale îţi datorez faptul că i-am fost amant, aşa cum tot dumitale îţi datorez şi faptul că nu-i mai sunt, nu-i aşa?

—Ah! ce să zici, am făcut tot ce am putut ca ea să te părăsească şi cred că, mai târziu, n-o să-mi mai porţi pică pentru asta.

—Îţi sunt de două ori recunoscător, adăugai eu ridicându-mă, căci simţeam un adevărat dezgust faţă de această femeie, văzând-o că lua de bun tot ceea ce-i spuneam.

—Pleci?

—Da.

Aflasem destul.

—Când o să te mai vedem?

—În curând. Cu bine.

—Cu bine.

Prudence m-a condus până la uşă, iar eu m-am întors acasă cu lacrimi de furie în ochi şi cu o nevoie de răzbunare în suflet.

Aşadar, hotărât lucru, Marguerite era o femeie stricată la fel ca şi celelalte; aşadar, dragostea profundă pe care o avea pentru mine nu luptase deloc împotriva dorinţei de a-şi relua traiul dinainte, şi împotriva nevoii de a avea o trăsură şi de a se destrăbăla.

Iată ceea ce îmi spuneam în nopţile mele de insomnie, în vreme ce, dacă aş fi reflectat la fel de rece pe cât mă prefăceam că sunt, aş fi putut vedea în această nouă existenţă tumultuoasă a Margueritei o încercare de a-şi înăbuşi gândurile care continuau s-o frământe, o amintire care n-o slăbea deloc.

Din nefericire, eram stăpânit de o patimă înverşunată şi nu căutam decât un mijloc de a o tortura pe această sărmană fiinţă.

Ah! cât de mărunt şi de josnic poate fi un bărbat atunci când vreuna din îngustele sale pasiuni e rănită.

Acea Olympe, femeia cu care o văzusem, era, dacă nu prietena Margueritei, cel puţin aceea pe care o frecventa cel mai des de la întoarcerea ei la Paris. Aceasta urma să dea un bal, şi întrucât presupuneam că Marguerite va fi şi ea acolo, am încercat să-mi fac rost de o invitaţie şi am obţinut-o.

Când am ajuns acolo, copleşit de dureroasele mele emoţii, balul era deja foarte animat. Se dansa, se ţipa chiar, şi, la unul dintre cadriluri, am zărit-o pe Marguerite dansând cu contele de N..., care părea foarte mândru să fie văzut alături de ea, şi vrând parcă să le spună tuturor:

„Această femeie îmi aparţine!”

M-am dus şi m-am rezemat de cămin, chiar în dreptul Margueritei, şi am urmărit-o în timp ce dansa. Nici nu m-a zărit bine că s-a şi tulburat. Am privit-o, apoi i-am adresat un salut distrat, din privire şi făcându-i cu mâna.

Când mă gândeam însă că, după bal, nu va mai pleca cu mine, ci cu acel imbecil bogat, şi când îmi închipuiam prea bine ce avea să urmeze după întoarcerea la ea acasă, mi se urca sângele în faţă şi simţeam nevoia de a le tulbura amorul.

După contradans, m-am dus s-o salut pe stăpâna casei, care îşi expunea în văzul tuturor nişte umeri minunaţi şi o jumătate din pieptul ei dezgolit.

Era o fată frumoasă, iar în ceea ce priveşte trupul, acesta era mai frumos decât al Margueritei. Mi-am dat seama şi mai bine de asta după anumite priviri pe care aceasta i le arunca lui Olympe în timp ce-i vorbeam. Bărbatul care va reuşi să fie amantul acestei femei se va putea mândri la fel de mult ca şi domnul de N..., iar ea era îndeajuns de frumoasă pentru a trezi o pasiune egală cu cea pe care mi-o trezise mie Marguerite.

La acea dată, ea nu avea nici un amant. Nu era greu să-ţi dai seama de asta. Totul era să te arăţi cât mai risipitor, pentru ca ea să te remarce.

Hotărârea mea era luată. Voi face din această femeie amanta mea.

Am început prin a-mi juca rolul de adorator dansând cu ea.

O jumătate de oră mai târziu, Marguerite, palidă ca o moartă, îşi punea blana pe umeri şi pleca de la bal.

XXIV

Era deja ceva, dar încă nu era destul. Eram conştient de puterea pe care o aveam asupra acestei femei şi de faptul că abuzam de ea în mod laş.

Când mă gândesc că acum e moartă, mă întreb dacă Dumnezeu îmi va ierta vreodată răul pe care i l-am făcut.

După cină, care a fost una dintre cele mai zgomotoase, am început să jucăm cărţi.

M-am aşezat lângă Olympe şi mi-am riscat banii cu atâta curaj, încât ea nu avea cum să nu-mi acorde atenţie. Într-o clipă, am câştigat o sută cincizeci sau două sute de ludovici, pe care îi etalam în drepul meu şi pe care ea îi fixa cu nişte ochi aprinşi.

Eram singurul pe care jocul nu-l absorbea cu totul şi care se ocupa de ea. Am continuat să câştig şi-n restul nopţii, şi tot eu am fost acela care i-a dat bani să joace, căci pierduse tot ce avea în dreptul ei, pe masă, şi probabil tot ce avusese în casă.

La orele cinci dimineaţa au plecat cu toţii.

Câştigasem trei sute de ludovici.

Toţi jucătorii erau de acum jos, doar eu rămăsesem în urmă, fără ca cineva să-şi dea seama, căci nu eram prietenul nici unuia dintre aceşti domni.

Olympe îmi lumina chiar ea scara, pe care urma să cobor ca şi ceilalţi, când, întorcându-mă spre ea, i-am zis:

—Trebuie să-ţi vorbesc.

—Mâine, îmi răspunse ea.

—Nu, acum.

—Ce ai să-mi spui?

—O să vezi.

Şi am intrat din nou în apartament.

—Ai pierdut, i-am spus eu.

—Da.

—Toţi banii pe care-i aveai?

Ea avu o ezitare.

—Fii sinceră!

—Ei bine, aşa e.

—Eu am câştigat trei sute de ludovici, iată-i, dacă accepţi să rămân peste noapte la tine.

Şi, în acelaşi timp, am aruncat aurul pe masă.

—Şi de ce-mi faci această propunere?

—La naiba! pentru că te iubesc!

—Nu, ci pentru că eşti îndrăgostit de Marguerite şi vrei să te răzbuni pe ea devenind amantul meu. Nu înşeli o femeie ca mine, dragul meu prieten; din nefericire, sunt încă prea tânără şi prea frumoasă ca să accept rolul pe care mi-l propui.

—Aşadar, refuzi?

—Da.

—Preferi să mă iubeşti pe degeaba? În cazul ăsta, n-aş accepta eu. Gândeşte-te bine, draga mea Olympe; dacă ţi-aş fi trimis o persoană oarecare să-ţi ofere aceşti trei sute de ludovici din partea mea, în condiţiile impuse de mine, ai fi acceptat. Am preferat să tratez direct cu tine. Acceptă, fără să mai cercetezi care sunt motivele care mă fac să acţionez astfel; spune-ţi că eşti frumoasă şi că nu-i deloc de mirare că sunt îndrăgostit de tine.

Marguerite era şi ea o femeie întreţinută, ca şi Olympe, şi totuşi n-aş fi îndrăznit niciodată să-i spun, încă de la prima întrevedere, ceea ce îi spusesem adineauri acestei femei. Şi asta pentru că pe Marguerite o iubeam, pentru că ghicisem la ea acele simţăminte care îi lipseau celeilalte, şi că, exact în clipa în care îi propuneam acest târg, în ciuda deosebitei ei frumuseţi, cea cu care urma să închei afacerea mă dezgusta.

Sfârşi desigur prin a accepta, iar la amiază, când am plecat de la ea, devenisem amantul ei; dar îi părăseam patul fără să iau cu mine amintirea mângâierilor şi a cuvintelor de dragoste cu care se

crezuse datoare să mă copleşească pentru cei şase mii de franci pe care i-i lăsam.

Şi totuşi, erau unii care se ruinaseră pentru femeia asta.

Începând din acea zi, am supus-o pe Marguerite unei persecuţii neîntrerupte. Olympe şi Marguerite încetară să se mai vadă, înţelegi prea bine din ce motiv. I-am dăruit noii mele amante o trăsură, bijuterii, am jucat, mă rog, am comis toate acele nebunii caracteristice unui bărbat îndrăgostit de o femeie ca Olympe. Zvonul noii mele pasiuni se răspândi imediat.

Chiar şi Prudence se lăsă păcălită de purtarea mea, şi sfârşi prin a crede că o uitasem cu desăvârşire pe Marguerite. Aceasta, fie că bănuia motivul care mă făcea să mă port astfel, fie că se înşela şi ea ca toţi ceilalţi, răspundea printr-o atitudine foarte demnă la rănile morale pe care i le provocam în fiecare zi. Numai că ea părea să sufere, căci oriunde o întâlneam, o vedeam din zi în zi tot mai palidă, tot mai tristă. Dragostea mea pentru ea, exaltată până la acel punct în care se credea preschimbată în ură, se bucura la vederea acestei dureri zilnice. De mai multe ori, în împrejurări în care am fost de o cruzime infamă, Marguerite a ridicat spre mine nişte priviri atât de rugătoare, încât mă făcea să roşesc pentru rolul pe care-l interpretam, şi eram cât pe-aci să-i cer iertare.

Dar aceste căinţe nu durau mai mult decât un fulger şi Olympe, care sfârşise prin a lăsa deoparte orice amor-propriu şi înţelesese că făcându-i rău Margueritei avea să obţină de la mine tot ce şi-ar putea dori, mă stârnea necontenit împotriva ei, şi o insulta de fiecare dată când se ivea ocazia, cu acea laşitate stăruitoare a femeii ce simte că are susţinerea bărbatului.

Marguerite sfârşise prin a nu se mai duce la baluri, nici la teatru, nici la spectacole, de teamă că ne-ar putea întâlni acolo, pe mine şi pe Olympe.

Atunci scrisorile anonime luară locul impertinenţelor directe, şi nu existau lucruri ruşinoase pe care să nu o îndemn pe amanta mea să mi le povestească şi pe care chiar eu să nu i le povestesc despre Marguerite.

Trebuie că eram nebun dacă ajunsesem până aici. Eram aidoma unui om care, după ce s-a îmbătat cu o poşircă, alunecă într-una dintre acele stări de exaltare nervoasă în care mâna este în stare să comită o crimă fără ca mintea lui să fie în vreun fel amestecată. În vâltoarea acestor lucruri, eu sufeream ca un martir. Calmul lipsit de indignare şi demnitatea fără nici o urmă de dispreţ, prin care Marguerite răspundea la toate atacurile mele, şi care mi-o înfăţişau astfel ca pe o fiinţă superioară mie, mă îndârjeau şi mai mult împotriva ei.

Într-o seară, Olympe se dusese nu mai ştiu bine unde, iar acolo se întâlnise cu Marguerite, care de această dată n-o mai cruţase pe neghioaba care o insulta, aşa încât aceasta fusese nevoită să-i cedeze locul. Olympe se întorsese acasă furioasă, iar pe Marguerite o duseseră pe sus, leşinată.

La întoarcere, Olympe îmi povestise tot ce se întâmplase, îmi spusese că Marguerite, văzând-o singură, voise să se răzbune pe ea pentru că era amanta mea, şi că era de datoria mea să-i scriu s-o respecte, fie că sunt sau nu de faţă, pe femeia pe care o iubesc.

Nu cred că mai e necesar să-ţi spun că am consimţit, şi că tot ce am putut găsi mai amar, mai ruşinos şi mai crud, am pus în acea epistolă pe care i-am trimis-o în aceeaşi zi la adresa ei.

De data asta, lovitura a fost mult prea puternică pentru ca nefericita s-o mai suporte fără să zică nimic.

Bănuiam, desigur, că voi primi un răspuns; de aceea, m-am hotărât să nu ies din casă toată ziua.

Pe la vreo două, am auzit soneria şi am văzut-o intrând pe Prudence.

Am încercat să-mi iau un aer indiferent în timp ce o întrebam cărui fapt îi datoram acea vizită; dar în ziua aceea doamna Duvernoy nu era deloc surâzătoare, şi, cu un ton vădit emoţionat, mi-a spus că de la întoarcerea mea, adică de vreo trei săptămâni, nu scăpasem nici o ocazie de a o face pe Marguerite să sufere; că acum era bolnavă, şi că scena petrecută în ajun şi scrisoarea mea din dimineaţa aceea o făcuseră să cadă la pat.

Pe scurt, fără să-mi facă reproşuri, Marguerite o trimitea să-mi ceară îndurare, aducându-mi la cunoştinţă că nu mai avea tăria morală şi nici forţa fizică să suporte chinurile la care o supuneam.

—Faptul că domnişoara Gautier mă dă afară din casa ei, i-am spus eu lui Prudence, e dreptul ei, dar că o insultă pe femeia pe care o iubesc, pe motiv că această femeie este amanta mea, asta e ceva ce nu voi îngădui niciodată.

—Dragul meu, făcu Prudence, te afli sub înrâurirea unei femei fără suflet şi fără minte; eşti îndrăgostit de ea, ce-i drept, dar ăsta nu-i un motiv să torturezi o femeie care nu se poate apăra.

—Domnişoara Gautier n-are decât să mi-l trimită pe contele de N... al ei, şi atunci partida va fi egală.

—Ştii bine că n-o va face. Aşa că, dragul meu Armand, las-o în pace; dacă ai vedea-o, ţi s-ar face ruşine de modul în care te porţi cu ea. E palidă, tuşeşte, n-o s-o mai ducă mult de-acum înainte.

Şi Prudence îmi întinse mâna, adăugând:

—Vino s-o vezi, vizita dumitale o va face foarte fericită.

—N-am nici un chef să-l întâlnesc pe domnul de N...

—Domnul de N... nu e niciodată la ea. Nu-l poate suferi.

—Dacă Marguerite ţine să mă vadă, ştie unde stau, n-are decât să vină, dar eu, unul, nu voi pune piciorul în rue d'Antin.

—Şi o s-o primeşti cum se cuvine?

—Cum nu se poate mai bine.

—Atunci, sunt sigură că va veni.

—Să vină.

—Ieşi cumva astăzi din casă?

—Voi sta acasă toată seara.

—O să-i spun.

Prudence plecă.

Nici măcar nu i-am scris lui Olympe că nu voi veni s-o văd. Nu-mi făceam griji în privinţa acestei femei. Abia dacă îmi petreceam cu ea o noapte pe săptămână. Ea se consola, cred, cu un actor de la nu ştiu ce teatru de pe bulevard.

Am ieşit să cinez şi m-am întors aproape imediat. Am poruncit să se facă focul în toate sobele şi i-am dat liber lui Joseph.

Mi-ar fi greu să-ţi redau toate mulţimea de impresii felurite pe care le simţeam cum se agită în mine în timpul acelei ore de aşteptare; dar, atunci când, către ceasurile nouă, am auzit sunându-se, ele mi-au provocat o asemenea emoţie, încât, în momentul în care m-am dus să deschid uşa, m-am văzut nevoit să mă sprijin de perete ca să nu cad.

Din fericire, anticamera nu era prea bine luminată, aşa că schimbarea trăsăturilor chipului meu era mai greu de sesizat.

Marguerite păşi peste prag.

Era îmbrăcată toată în negru şi cu faţa acoperită de un voal. Îi recunoşteam cu greu chipul sub dantelă.

Trecu apoi în salon unde-şi ridică voalul.

Era albă ca marmura.

—Iată-mă, Armand, zise ea; ai dorit să mă vezi, iar eu am venit.

Şi lăsându-şi capul în palme, izbucni în lacrimi.

Mă apropiai de ea.

—Ce ai? îi spusei eu cu o voce schimbată.

Ea îmi strânse mâna fără să-mi răspundă, căci lacrimile îi înăbuşeau încă glasul. Câteva clipe mai târziu însă, după ce-şi redobândi puţin calmul, îmi zise:

—Mi-ai făcut tare mult rău, Armand, şi eu nu ţi-am făcut nimic.

—Nimic? îi replicai eu, cu un surâs amar.

—Nimic altceva decât ceea ce m-au silit împrejurările să-ţi fac.

Nu ştiu dacă în viaţa dumitale ai simţit sau vei simţi vreodată ce simţeam eu văzând-o pe Marguerite.

Ultima dată când fusese la mine, se aşezase tot pe locul unde se aşezase şi acum; atât doar că, de atunci, ea fusese amanta altui bărbat; alte sărutări decât ale mele îi atinseseră buzele, spre care, fără să vreau, se întindeau ale mele, şi totuşi simţeam că o iubeam pe această femeie tot atât sau poate chiar mai mult decât o iubisem vreodată.

Cu toate astea, îmi venea greu să încep o discuţie privitoare la ceea ce o aducea la mine. Marguerite înţelese desigur, căci reluă:

—S-ar putea să te supăr, Armand, pentru că am două lucruri să-ţi cer; iertare pentru ceea ce i-am spus ieri domnişoarei Olympe şi îndurare pentru ceea ce eşti poate gata să-mi mai faci. Cu bună ştiinţă sau nu, de când te-ai întors, mi-ai făcut atât de mult rău, încât n-aş mai fi în stare de acum înainte să suport nici un sfert din emoţiile pe care le-am suportat până în această dimineaţă. O să-ţi fie milă de mine, nu-i aşa? şi o să înţelegi că pentru un bărbat de suflet există lucruri mai nobile de făcut decât să se răzbune pe o femeie bolnavă şi tristă ca mine. Uite, ia-mi mâna. Am febră, m-am dat jos din pat ca să vin să-ţi cer nu prietenia, ci indiferenţa ta.

Am luat mâna Margueritei şi într-adevăr ardea. Deşi era fierbinte, biata femeie tremura toată sub mantoul ei de catifea.

Am împins lângă focul din cămin fotoliul în care se aşezase.

—Crezi oare că eu nu am suferit, reluai eu, în noaptea în care, după ce te aşteptasem la ţară, am venit după tine la Paris, unde nu am găsit decât

acea scrisoare din pricina căreia era să înnebunesc? Cum ai putut să mă înşeli, Marguerite, pe mine care te iubeam atât de mult!

—Să nu vorbim despre asta, Armand, n-am venit să vorbim despre asta. Am vrut să te văd altfel decât în postura de duşman, asta-i tot, şi am vrut să-ţi mai strâng încă o dată mâna. Ai o amantă tânără, frumoasă, pe care se zice că o iubeşti: fii fericit cu ea şi uită-mă pe mine.

—Şi tu, tu eşti fericită, desigur?

—Am eu oare înfăţişarea unei femei fericite, Armand? Nu-ţi bate joc de durerea mea, tu care ştii mai bine decât oricine care îi este cauza şi întinderea.

—Nu depindea decât de tine să nu fii niciodată nefericită, dacă totuşi eşti aşa cum spui că eşti.

—Nu, dragul meu, împrejurările au fost mai puternice decât voinţa mea. Am ascultat, nu de instinctele mele de curtezană, aşa cum pari s-o spui, ci de o necesitate serioasă şi de nişte motive pe care le vei cunoaşte într-o zi, şi care te vor face să mă ierţi.

—Pentru ce nu-mi spui azi care sunt aceste motive?

—Pentru că ele ar putea restabili o apropiere imposibilă între noi şi pentru că te-ar îndepărta poate de nişte oameni de care nu trebuie să te îndepărtezi.

—Cine sunt aceşti oameni?

—Nu pot să-ţi spun.

—Atunci, minţi.

Marguerite se ridică şi se îndreptă spre uşă.

Nu puteam asista la această durere mută şi totuşi grăitoare fără să fiu profund emoţionat, atunci când comparam în sinea mea pe femeia aceasta palidă şi cu lacrimi în ochi cu fata aceea smintită ce-şi bătuse joc de mine la Opera Comică.

—N-o să pleci, i-am spus eu, aşezându-mă în faţa la uşii.

—Pentru ce?

—Pentru că, în ciuda a ceea ce mi-ai făcut, încă te mai iubesc şi vreau să rămâi aici.

—Ca să mă poţi alunga mâine, nu-i aşa? Nu, e cu neputinţă. Destinele noastre sunt despărţite, să nu încercăm să le unim din nou; vei ajunge să mă dispreţuieşti poate, câtă vreme acum nu poţi decât să mă urăşti

—Nu, Marguerite! am exclamat eu, simţind cum toată dragostea şi toate dorinţele mele se trezesc în prezenţa acestei femei. Nu, voi uita totul şi vom fi fericiţi, aşa cum ne-am promis că vom fi.

Marguerite clătină din cap în semn de îndoială şi spuse:

—Nu sunt eu sclava ta, câinele tău? Fă ce vrei din mine, ia-mă, sunt a ta.

Şi scoţându-şi mantoul şi pălăria, le aruncă pe canapea şi începu să-şi descheie în grabă corsajul rochiei, căci, datorită uneia dintre acele reacţii atât de frecvente ale bolii sale, sângele îi năvălea de la inimă spre cap, făcând-o să se înăbuşe.

Urmă o tuse seacă şi răguşită.

—Trimite-i vorbă vizitiului meu, reluă ea, să-mi ducă trăsura înapoi.

Am coborât eu însumi să-i spun vizitiului să plece.

Când m-am întors, Marguerite era întinsă dinaintea focului şi dinţii îi clănţăneau de frig.

Am luat-o în braţe şi am dezbrăcat-o fără ca ea să facă vreo mişcare şi, aşa îngheţată cum era, am adus-o în patul meu.

Apoi, m-am aşezat lângă ea şi am încercat s-o încălzesc cu mângâierile mele. Ea nu scotea o vorbă, dar îmi zâmbea.

O! a fost o noapte stranie. Toată viaţa Margueritei părea să se fi concentrat în sărutările cu care mă copleşea, iar eu o iubeam atât de mult, încât, în toiul manifestărilor mele febrile de dragoste, mă întrebam dacă nu cumva o voi omorî, pentru a nu mai fi niciodată a altcuiva.

O lună de dragoste ca aceasta, împărtăşită şi de trup şi de suflet, şi nu ai mai fi decât un cadavru.

Zorii ne găsiră pe amândoi treji.

Marguerite era albă ca varul. Nu scotea nici o vorbă. Lacrimi mari îi curgeau din când în când din ochi şi i se opreau pe obraji, strălucitoare ca nişte diamante. Braţele ei istovite se deschideau spre a mă cuprinde şi cădeau apoi fără vlagă pe pat.

Un moment am crezut că aş putea uita tot ce se petrecuse de la plecarea mea de la Bougival, şi i-am spus Margueritei:

—Vrei să plecăm, să părăsim Parisul?

—Nu, nu, îmi răspunse ea aproape înspăimântată, am fi prea nenorociţi, eu n-aş mai putea fi de nici un folos pentru fericirea ta, dar atât timp cât va mai rămâne în mine o suflare, voi fi sclava capriciilor tale. La orice oră din zi sau din noapte vei dori să mă ai, voi fi a ta; dar nu-ţi mai lega viitorul de al meu, ai fi prea nefericit şi m-ai face şi pe mine la fel de nefericită. Încă mai sunt pentru o bucată de vreme o fată drăguţă, profită de lucrul ăsta, dar nu-mi cere altceva.

După plecarea ei, singurătatea în care mă lăsa m-a făcut să mă înspăimânt. Două ore mai târziu, mă aflam aşezat tot pe patul pe care îl părăsise, privind la capătâiul care păstra în cutele lui urmele prezenţei sale şi întrebându-mă ce se va alege de mine, sfâşiat între dragoste şi gelozie.

La ora cinci, fără să ştiu ce voi face acolo, m-am dus pe rue d'Antin.

Mi-a deschis Nanine.

—Doamna nu vă poate primi, îmi spuse ea stânjenită.

—De ce?

—Pentru că domnul conte de N... este aici şi pentru că el mi-a poruncit să nu las pe nimeni să intre.

—Aşa e, bâiguii eu, uitasem.

M-am reîntors acasă ca un om beat, şi ştii ce am făcut în acel moment de delir al geloziei, care ar fi fost de ajuns ca să mă împingă la acţiunea ruşinoasă pe care urma să o comit, ştii ce-am făcut? Mi-am spus că femeia aceasta îşi bătea joc de mine, şi mi-o înfăţişam în acel moment de intimitate inviolabilă cu contele, repetând aceleaşi cuvinte pe care mi le spusese mie în cursul nopţii, aşa că, luând o bancnotă de cinci sute de franci, i-am trimis-o, însoţită de următoarele cuvinte:

„Ai plecat atât de repede azi-dimineaţă, încât am uitat să te plătesc.

Iată preţul nopţii tale”.

Apoi, după ce scrisoarea a fost trimisă, am ieşit, ca şi cum aş fi vrut să fug de brusca remuşcare pe care mi-o trezea această infamie.

M-am dus la Olympe pe care am găsit-o probând nişte rochii, şi care, când am rămas singuri, mi-a cântat cîteva cântece deşucheate, ca să mă distreze.

Ea întruchipa de minune tipul de curtezană fără ruşine, fără inimă şi fără minte, cel puţin pentru mine, căci poate pentru un alt bărbat ea întruchipa acelaşi vis pe care îl întruchipase pentru mine Marguerite.

Olympe mi-a cerut bani, i-am dat, după care m-am întors acasă.

Marguerite nu-mi răspunsese.

Nu cred că are rost să-ţi mai spun în ce stare de agitaţie mi-am petrecut ziua următoare.

La ora şase şi jumătate, un comisionar îmi aduse un plic ce conţinea scrisoarea mea şi bancnota de cinci sute de franci, dar nici un cuvânt din partea ei.

—Cine ţi-a dat plicul? l-am întrebat eu pe comisionar.

—O doamnă care pleca împreună cu camerista ei, cu diligenţa de Boulogne, şi care mi-a atras atenţia să nu-l aduc decât după ieşirea diligenţei din curte.

Am alergat la Marguerite.

—Doamna a plecat în Anglia, astăzi, la ora şase, mi-a răspuns portarul.

Nu mă mai reţinea nimic la Paris, nici ură, nici dragoste. Eram istovit de tot acest zbucium. Unul dintre prietenii mei urma să facă o călătorie în Orient; m-am dus la tata să-i spun că doream să-l însoţesc; tatăl meu mi-a dat câteva poliţe şi nişte scrisori de recomandare, şi după opt sau zece zile, mă îmbarcam la Marsilia.

La Alexandria am aflat de la un ataşat de ambasadă, pe care îl întâlnisem uneori la Marguerite, de boala bietei fete.

I-am scris atunci scrisoarea la care ea mi-a dat răspunsul pe care îl cunoşti, şi pe care eu l-am primit la Toulon.

Am plecat de îndată spre Paris, iar restul îl cunoşti.

Acum, nu-ţi mai rămâne decât să citeşti cele câteva foi pe care Julie Duprat mi le-a înmânat şi care constituie o completare absolut necesară a lucrurilor pe care tocmai ţi le-am povestit.

XXV

Armand, obosit de această lungă povestire, adeseori întreruptă de lacrimi, după ce îmi dăduse paginile scrise de mâna Margueritei, îşi dusese mâinile la frunte şi închisese ochii, fie pentru a se gândi la ceva, fie pentru a încerca să adoarmă.

Câteva clipe mai târziu, o respiraţie ceva mai regulată îmi indica faptul că Armand dormea, dar era vorba de acel somn superficial, pe care cel mai mic zgomot îl face să înceteze.

Iată rândurile pe care le-am citit, şi pe care le-am transcris fără să adaug sau să şterg nici măcar o silabă:

„Astăzi e 15 decembrie. Sunt suferindă de trei sau patru zile. În dimineaţa asta am rămas în pat; timpul e mohorât, iar eu sunt tristă; nu e nimeni lângă mine, mă gândesc la tine, Armand. Şi tu, unde eşti tu, în momentul în care scriu aceste rânduri? Departe de Paris, foarte departe, mi s-a spus, şi poate că ai şi uitat-o pe Marguerite. În sfârşit, îţi doresc să fii fericit, căci ţie îţi datorez singurele clipe de bucurie din viaţa mea.

N-am putut rezista dorinţei de a-ţi da câteva explicaţii cu privire la purtarea mea, aşa că ţi-am scris o scrisoare; scrisă însă de o femeie ca mine, o asemenea scrisoare poate fi privită drept o minciună, afară numai dacă moartea n-o va consfinţi prin autoritatea ei, şi dacă aceasta, în loc să fie o scrisoare, nu e cumva o spovedanie.

Azi sunt bolnavă; pot muri din pricina acestei boli, căci am avut întotdeauna presimţirea că voi muri tânără. Mama a murit tot de tuberculoză, şi felul în care am trăit până în prezent nu a făcut decât să înrăutăţească această afecţiune, singura moştenire pe care mi-a lăsat-o; dar nu vreau să mor fără ca tu să ştii desluşit ce trebuie să crezi despre mine, dacă totuşi, atunci când te vei

întoarce, o să te mai interesezi cumva de biata fată pe care o iubeai înainte de a pleca.

Iată ce conţinea această scrisoare, pe care voi fi fericită s-o rescriu, numai ca să-ţi pot oferi o nouă dovadă a justificării mele:

«Îţi reaminteşti, Armand, cât de mult ne-a surprins, când eram la Bougival, sosirea tatălui tău; îţi mai aminteşti de groaza pe care mi-a provocat-o, fără să vreau, sosirea lui, şi de scena care a avut loc între tine şi el, şi pe care mi-ai povestit-o în acea seară.

A doua zi, în timp ce tu erai la Paris şi îl aşteptai pe tatăl tău, care nu se mai întorcea acasă, se prezenta la mine un bărbat care îmi înmâna o scrisoare din partea domnului Duval.

În acea scrisoare, pe care o alătur acesteia, tatăl tău mă ruga, în termenii cei mai gravi, să te îndepărtez a doua zi, sub un pretext oarecare, şi să-l primesc aici; dorea să-mi vorbească şi îmi recomanda, mai ales, să nu-ţi spun nimic despre demersul lui.

Ştii cu câtă insistenţă te-am sfătuit, atunci când te-ai întors, să mergi din nou la Paris.

Plecaseşi de o oră când tatăl tău s-a prezentat. Nu-ţi mai spun ce impresie mi-a făcut figura sa severă. Tatăl tău era pătruns de vechile teorii, care consideră că orice curtezană e o fiinţă fără inimă şi fără judecată, un fel de maşină care înghite aur, întotdeauna gata, precum maşinăriile, să zdrobească mâna care îi întinde ceva, şi să sfâşie fără milă şi fără alegere pe cel care are grijă de ea şi o face să funcţioneze.

Tatăl tău îmi scrisese o scrisoare foarte cuviincioasă, rugându-mă să fiu de acord să-l primesc; nu s-a prezentat totuşi deloc aşa cum îmi scrisese. S-a dovedit a fi destul de trufaş, chiar necuviincios, trecând la ameninţări încă de la primele cuvinte rostite, aşa că m-am văzut nevoită să-i atrag atenţia că mă aflam la mine acasă şi că nu mă simţeam datoare să-i dau socoteală de viaţa

mea decât din pricina sincerei afecţiuni pe care o aveam pentru fiul său.

Domnul Duval s-a mai calmat puţin, dar a început imediat să-mi spună că el nu mai putea admite multă vreme ca fiul său să se ruineze din cauza mea; că eram frumoasă, ce-i drept, dar că, oricât de frumoasă aş fi fost, n-ar trebui să mă folosesc de frumuseţea mea ca să distrug viitorul unui tânăr prin nişte cheltuieli ca acelea pe care le făceam.

La toate acestea nu era decât un răspuns, nu-i aşa? şi anume de a-i dovedi că, de când sunt amanta ta, nici un sacrificiu nu mi se păruse prea mare ca să-ţi rămân credincioasă, fără să-ţi cer mai mulţi bani decât îmi puteai da. I-am arătat recipisele de la Muntele de Pietate, chitanţele de la oamenii cărora le vândusem obiectele pe care nu le putusem amaneta, i-am comunicat tatălui tău hotărârea mea de a mă lipsi de mobilă pentru a-mi putea plătit datoriile şi pentru a putea trăi împreună cu tine, fără să-ţi fiu o povară. I-am vorbit despre fericirea noastră, despre revelaţia, pe care ţi-o datorez ţie, că aş putea duce o viaţă mai liniştită şi mai fericită, aşa că el a sfârşit prin a ceda în faţa evidenţei şi mi-a întins mâna, cerându-mi iertare pentru felul în care se purtase la început.

Apoi mi-a spus:

—Atunci, doamnă, nu prin dojeni şi ameninţări, ci prin rugăminţi, voi încerca să obţin de la dumneata un sacrificiu mult mai mare decât toate cele pe care le-ai făcut până acum pentru fiul meu.

La auzul acestei introduceri, am început să tremur.

Tatăl tău s-a apropiat de mine, mi-a luat mâinile într-ale sale şi a continuat pe un ton afectuos:

—Copila mea, să nu-mi iei în nume de rău ceea ce-ţi voi spune; vreau doar să înţelegi că viaţa cere uneori nişte sacrificii dureroase, dar cărora trebuie să li te supui. Eşti o femeie bună, şi sufletul dumitale a făcut dovada unei generozităţi ce le

rămâne necunoscută multor femei care poate te dispreţuiesc şi nu preţuiesc cât dumneata. Gândeşte-te însă că în afară de iubită mai există şi familie; că în afară de dragoste mai există şi datorie; că vârstei pasiunilor îi urmează vârsta când bărbatul, pentru a fi respectat, are nevoie de o poziţie bine stabilită în societate. Fiul meu nu are avere, şi cu toate astea e gata să-ţi cedeze moştenirea lăsată de mama sa. Dacă el ar accepta din partea dumitale sacrificiul pe care eşti pe punctul de a-l face, ar ţine de onoarea şi de demnitatea lui să-ţi cedeze, în schimb, dreptul asupra acestei moşteniri, care te-ar pune pentru totdeauna la adăpost de vitregia sorţii. Dar el nu poate accepta sacrificiul acesta, deoarece lumea, care nu te cunoaşte, i-ar atribui acestui consimţământ un motiv necinstit, care nu trebuie să aducă atingere numelui pe care-l purtăm. Nimeni nu se va întreba dacă Armand te iubeşte, dacă dumneata îl iubeşti; dacă această iubire împărtăşită este o fericire pentru el, şi pentru dumneata, o reabilitare; lumea nu va vedea decât un lucru, şi anume că Armand Duval a consimţit ca o femeie întreţinută — iartă-mă, copila mea, pentru tot ceea ce sunt nevoit să-ţi spun — să-şi vândă pentru el întregul ei avut. Apoi va sosi şi ziua reproşurilor şi a regretelor, poţi fi sigură de asta, pentru dumneata ca şi pentru ceilalţi, şi amândoi veţi avea de purtat un lanţ pe care nu-l veţi putea sfărâma. Ce-o să faceţi atunci? Tinereţea dumitale va fi pierdută, viitorul fiului meu va fi distrus; iar eu, tatăl său, nu voi avea decât de la unul dintre copiii mei răsplata pe care o aşteptam de la amândoi.

Eşti tânără, eşti frumoasă, viaţa o să-ţi aducă alinarea; ai o fire nobilă, şi amintirea unei fapte bune îţi va răscumpara multe din faptele dumitale din trecut. De şase luni de când te cunoaşte, Armand pare să fi uitat de mine. I-am scris de

patru ori fără ca el să se gândească să-mi răspundă măcar o dată. Aş fi putut muri fără ca el să ştie!

Oricare ar fi hotărârea dumitale de a trăi altfel decât ai trăit până acum, Armand, care te iubeşte, nu va consimţi să duci acea viaţă de izolare la care te-ar condamna modesta sa situaţie, şi care nu e făcută pentru frumuseţea dumitale. Cine ştie de ce ar mai fi el în stare atunci! A jucat, am aflat de lucrul ăsta; fără să-ţi spună nimic, şi asta ştiu; dar, într-o clipă de beţie, ar fi putut pierde o parte din ceea ce agonisesc, de ani de zile, pentru zestrea fiicei mele, pentru el şi pentru liniştea bătrâneţelor mele. Ceea ce s-ar fi putut întâmpla, încă se mai poate petrece.

Eşti sigură oare, în afară de asta, că viaţa pe care ai părăsi-o pentru el nu te-ar putea atrage din nou? Eşti sigură oare, dumneata care l-ai iubit, că n-o să mai iubeşti pe un altul? În sfârşit, nu crezi că ai avea de suferit din pricina piedicilor pe care legătura voastră le va pune în viaţa iubitului dumitale, şi de care poate nu-l vei putea consola în cazul în care, odată cu vârsta, ambiţia de a reuşi în viaţă va lua locul visurilor sale de dragoste? Gândeşte-te la toate acestea, doamnă; îl iubeşti pe Armand, dovedeşte-i asta prin singurul mijloc care îţi mai rămâne încă să i-o dovedeşti: jertfindu-ţi iubirea de dragul viitorului său. Nu s-a întâmplat încă nici o nenorocire, dar s-ar putea întâmpla, şi poate chiar mult mai mare decât acelea pe care le prevăd. Armand poate deveni gelos pe un bărbat care te-a iubit, îl poate provoca la duel, se poate bate cu el, în sfârşit, poate fi ucis, şi gândeşte-te la câte vei avea de pătimit dinaintea tatălui său, care îţi va cere să dai socoteală pentru moartea fiului său.

În sfârşit, copila mea, ca să merg până la capăt, căci încă nu ţi-am spus totul, află deci ce m-a adus la Paris. Am o fiică, despre care ţi-am spus deja, tânără, frumoasă, curată ca un înger. S-a îndrăgostit, şi la fel ca şi dumneata şi-a făcut din

această iubire visul vieţii ei. I-am scris despre toate acestea lui Armand, dar, preocupat fiind de dumneata, nu mi-a răspuns. Ei bine, fata mea urmează să se mărite. Se căsătoreşte cu bărbatul pe care-l iubeşte, intră într-o familie onorabilă, care doreşte ca şi în familia mea totul să fie la fel de onorabil. Familia bărbatului care trebuie să-mi devină ginere a aflat de felul în care trăieşte Armand la Paris şi mi-a declarat că-şi va lua cuvântul înapoi, dacă Armand mai continuă acest fel de viaţă. Viitorul unei copile, care nu ţi-a făcut nici un rău şi care e îndreptăţită să aibă încredere în viitorul ei, se află în mâinile dumitale.

Ai oare dreptul şi te simţi în stare să i-l zdrobeşti? În numele dragostei şi al căinţei dumitale, Marguerite, dăruieşte-mi fericirea fiicei mele.

La auzul tuturor acestor considerente, pe care şi eu le făcusem adesea, dragul meu, şi care, rostite de tatăl tău, dobândeau o gravitate şi mai mare, eu plângeam fără să scot o vorbă. Îmi spuneam în gând tot ceea ce tatăl tău nu îndrăznea să-mi spună, şi care de douăzeci de ori îi venise pe limbă: că eu nu eram, la urma urmei, decât o femeie întreţinută, şi că orice motivaţie i-aş fi dat legăturii noastre, ea ar fi lăsat întotdeauna impresia de calcul; că viaţa pe care o dusesem în trecut nu-mi dădea nici un drept să visez la un asemenea viitor şi că îmi asumam nişte răspunderi pentru care obiceiurile şi reputaţia mea nu ofereau nici o garanţie. Şi-apoi, te iubeam, Armand. Tonul părintesc pe care îmi vorbea domnul Duval, sentimentele cinstite pe care mi le trezea, stima pe care aveam s-o dobândesc în ochii acestui bătrân onest, pe a ta, de care eram sigură că o voi căpăta mai târziu, toate acestea trezeau în sufletul meu gânduri nobile, care mă înălţau în propriii mei ochi, şi dădeau glas unor orgolii pioase, necunoscute de mine până atunci. Când mă gândeam că, într-o zi, acest bătrân care mă implora

pentru viitorul fiului lui, avea să-i spună fiicei sale ca în rugile ei să pomenească şi numele meu, ca pe cel al unei prietene tainice, mă simţeam altă fiinţă şi eram mândră de mine.

Exaltarea de moment exagera poate adevărul acestor impresii, dar asta e ceea ce simţeam, dragul meu, şi aceste noi trăiri înăbuşeau în mine toate acele poveţe pe care amintirea zilelor fericite petrecute cu tine încerca să mi le dea.

—Bine, domnule, i-am spus eu tatălui tău, ştergându-mi lacrimile. Credeţi că-l iubesc pe fiul dumneavoastră?

—Da, mi-a răspuns domnul Duval.

—Cu o iubire dezinteresată?

—Da.

—Credeţi că-mi făurisem din această iubire speranţa, visul şi iertarea vieţii mele?

—Cu toată tăria.

—Ei bine, domnule, atunci sărutaţi-mă o singură dată, aşa cum aţi săruta-o pe fiica dumneavoastră, şi vă jur că această sărutare, singura cu adevărat castă pe care am primit-o până acum, îmi va da puteri să lupt împotriva dragostei mele, şi că în mai puţin de opt zile fiul dumneavoastră se va întoarce lângă familia sa, poate nefericit pentru o bucată de vreme, dar vindecat pentru totdeauna.

—Eşti o fiinţă nobilă, mi-a răspuns tatăl tău, sărutându-mă pe frunte, şi încerci să faci un lucru de care Dumnezeu va ţine seama; dar mă tem foarte tare că nu vei obţine nimic de la fiul meu.

—Oh! fiţi liniştit, domnule, îl voi face să mă urască.

Trebuia ca între noi să se ridice o barieră de netrecut, atât pentru unul cât şi pentru celălalt.

I-am scris lui Prudence că eram de acord cu propunerile domnului conte de N... şi că se putea duce să-i spună că voi cina împreună cu ea şi cu el.

Am sigilat scrisoarea, şi fără să-i spun ce conţine, l-am rugat pe tatăl tău s-o trimită la adresa indicată când va ajunge la Paris.

El m-a întrebat totuşi ce anume cuprindea scrisoarea.

—Fericirea fiului dumneavoastră, i-am răspuns eu.

Tatăl tău m-a sărutat pentru ultima oară. Am simţit pe frunte mea două lacrimi de recunoştinţă, care au fost pentru mine ca un botez care mă spăla de păcatele mele de odinioară, iar în momentul în care tocmai consimţeam să mă dăruiesc altui bărbat, radiam de mândrie gândindu-mă la tot ceea ce răscumpăram prin acest nou păcat.

Era foarte firesc, Armand; îmi spuseseşi doar că tatăl tău este omul cel mai cinstit pe care l-ai fi putut întâlni.

Domnul Duval s-a urcat în trăsură şi a plecat.

Totuşi, eram femeie, iar atunci când te-am revăzut, nu m-am putut abţine să nu plâng, dar n-am şovăit.

Am făcut oare bine? Iată ceea ce mă întreb astăzi când, bolnavă, zac într-un pat pe care nu-l voi mai părăsi poate decât moartă.

Ai fost martor la tot ceea ce aveam să îndur pe măsură ce clipa inevitabilei noastre despărţiri se apropia; tatăl tău nu mai era aici ca să mă încurajeze, şi a existat un moment în care am fost foarte aproape de a-ţi mărturisi totul, într-atât eram de îngrozită la gândul că o să mă urăşti şi o să mă dispreţuieşti.

Un lucru poate căruia n-o să-i dai crezare, Armand, este că l-am rugat pe Dumnezeu să-mi dea tăria necesară, iar dovada că el a primit jertfa mea, este că mi-a dat această tărie pe care i-o imploram.

La acel supeu, am avut iarăşi nevoie de ajutor, căci nu voiam deloc să ştiu ce urma să fac, într-atât de mult mă temeam că-mi va lipsi curajul!

Cine mi-ar fi putut spune, mie, Marguerite Gautier, că aveam să sufăr atâta doar la gândul că voi avea un nou amant?

Am băut ca să uit, iar când m-am deşteptat, a doua zi, mă aflam în patul contelui.

Acesta e adevărul gol-goluţ, dragul meu, judecă-mă şi iartă-mă, aşa cum şi eu ţi-am iertat tot răul pe care mi l-ai făcut de atunci încoace.»

XXVI

„Ceea ce a urmat după această noapte fatală ştii la fel de bine ca şi mine, dar ceea ce nu ştii, ceea ce nu poţi bănui, este cât am suferit de la despărţirea noastră.

Aflasem că tatăl tău te luase cu el, dar mă îndoiam că vei putea trăi mult timp departe de mine, iar în ziua când te-am întâlnit pe Champs-Elysées, am fost foarte emoţionată, dar nu surprinsă.

Atunci a început acel cortegiu de zile din care fiecare îmi aducea o nouă insultă din partea dumitale, insultă pe care o primeam aproape cu bucurie, căci, pe lângă faptul că era dovada că încă mă mai iubeai, mi se părea că, cu cât mă vei persecuta mai mult, cu atâta voi creşte în ochii dumitale în ziua când vei cunoaşte adevărul.

Să nu te mire, Armand, faptul că înduram cu bucurie acest martiriu: dragostea pe care mi-ai purtat-o mi-a deschis inima spre avânturile cele mai nobile.

Totuşi, n-am fost chiar de la început atât de puternică.

Între împlinirea sacrificiului făcut pentru tine şi întoarcerea ta s-a scurs un timp destul de lung, în care am fost nevoită să recurg la unele mijloace fizice pentru a nu înnebuni şi pentru a încerca să-mi mai abat gândurile de la viaţa în care mă aruncam din nou. Prudence ţi-a spus, nu-i aşa, că eram nelipsită de la toate petrecerile, de la toate balurile, de la toate orgiile?

Speram astfel că voi muri cât mai curând, ca urmare a acestor excese, şi eram convinsă că această speranţă nu va întârzia să mi se îndeplinească. Desigur, sănătatea mi s-a înrăutăţit din ce în ce mai mult, iar în ziua în care am

trimis-o pe doamna Duvernoy să te roage să mă cruţi, eram terminată, şi trupeşte, şi sufleteşte.

Nu-ţi voi reaminti, Armand, în ce chip mi-ai răsplătit ultima dovadă de dragoste pe care ţi-am dat-o şi prin ce cumplită jignire ai izgonit-o din Paris pe femeia care, pe moarte fiind, nu putuse rezista chemării tale, atunci când i-ai cerut o noapte de dragoste, şi care, ca o nesăbuită, timp de o clipă, a crezut că ar putea lega firul trecutului de cel al prezentului. Erai îndreptăţit să faci ceea ce ai făcut, Armand: nu mi s-au plătit întotdeauna atât de scump nopţile!

Atunci am părăsit totul! Olympe m-a înlocuit pe lângă domnul de N..., şi mi s-a spus că a avut grijă să-i aducă la cunoştinţă care era motivul plecării mele. Contele de G... se afla la Londra. E unul dintre acei bărbaţi care, neacordând dragostei cu nişte femei ca mine decât exact atâta importanţă cât trebuie ca să fie o petrecere de timp agreabilă, rămân prietenii acelor femei pe care le-au avut şi nu le privesc cu ură, de vreme ce n-au fost niciodată geloşi pe ele; în sfârşit, este unul dintre acei mari seniori care nu ne deschid decât o parte a inimii lor, dar care ne deschid cele două baiere ale pungii lor. La el m-am gândit mai întâi. M-am dus să-l întâlnesc. M-a primit minunat, dar cum aici era amantul unei femei din lumea bună, se temea să nu se compromită afişându-se cu mine. M-a prezentat unor prieteni, care m-au invitat seara la masă, după care unul dintre ei m-a luat cu el.

Ce voiai să fac, dragul meu?

Să mă omor? ar fi însemnat să-ţi împovărez cu nişte remuşcări fără rost viaţa, care trebuie să fie fericită; şi-apoi, la ce bun să te omori, când eşti atât de aproape de moarte?

Am devenit astfel un trup fără suflet, ceva care nu gândeşte; am trăit un timp această viaţă ca de automat, apoi m-am întors la Paris şi am întrebat de dumneata; am aflat atunci că plecaseşi într-o lungă călătorie. Nu mai aveam nici un fel de

sprijin. Viaţa mea redeveni ceea ce fusese cu doi ani înainte de a te cunoaşte. Am încercat să-l fac pe duce să se reîntoarcă la mine, dar îl rănisem prea tare pe acest om, iar bătrânii nu mai au răbdare, fără-ndoială pentru că-şi dau seama că n-o să trăiască o veşnicie. Din zi în zi, boala punea şi mai mult stăpânire pe mine, eram palidă, tristă, şi tot mai slabă. Bărbaţii care cumpără dragostea examinează marfa înainte de a încheia târgul. Se găseau la Paris femei mai sănătoase, mai zdravene decât mine. Am cam început să fiu dată uitării. Asta e tot ce mi s-a întâmplat până ieri.

Acum sunt bolnavă de-a binelea. I-am scris ducelui pentru a-i cere bani, căci nu mai am deloc, iar creditorii au revenit şi îmi aduc facturile lor cu o îndârjire necruţătoare. O să-mi răspundă oare ducele? De ce nu eşti aici, la Paris, Armand! Ai veni să mă vezi şi vizitele tale mi-ar aduce o alinare."

„20 decembrie.

E o vreme îngrozitoare, ninge, sunt singură acasă. De trei zile încoace am fost cuprinsă de o asemenea febră, încât nu ţi-am putut scrie nici un cuvânt. Nimic nou, dragul meu; în fiecare zi trăiesc cu speranţa deşartă că voi primi o scrisoare de la tine, dar ea nu mai soseşte şi nu va mai sosi, fără-ndoială, niciodată. Numai bărbaţii au tăria să nu ierte. Ducele nu mi-a răspuns.

Prudence şi-a reluat drumurile ei la Muntele de Pietate.

Scuip în continuare sânge. Oh! ţi-ar face atât de rău dacă m-ai vedea. Cât de fericit eşti tu, că te afli sub un cer cald şi că nu simţi, ca mine, cum îţi apasă pieptul o iarnă de gheţuri. Astăzi m-am ridicat puţin din pat şi am privit, din spatele perdelelor de la fereastră, cum se desfăşoară acea viaţă a Parisului cu care cred că am rupt-o definitiv. Câteva chipuri cunoscute au trecut grăbite pe stradă, vesele şi nepăsătoare. Nimeni nu şi-a ridicat privirile spre ferestrele mele. Totuşi,

câţiva tineri au venit să se intereseze de mine şi şi-au lăsat numele la poartă. Pe vremuri, când am mai fost bolnavă, şi tu, care nu mă cunoşteai, care nu te alesesei din partea mea decât cu o purtare batjocoritoare, în ziua când te-am văzut prima dată, tu veneai să afli veşti despre mine în fiecare dimineaţă. Iată-mă din nou bolnavă. Am petrecut şase luni împreună. Ţi-am purtat atâta dragoste cât poate cuprinde şi cât poate dărui inima unei femei, dar acum tu eşti departe, şi mă blestemi, şi nu-mi trimiţi nici un cuvânt de alinare. Dar numai întâmplarea e de vină că acum stau singură şi părăsită, sunt convinsă de asta, căci dacă te-ai afla aici, la Paris, nu te-ai mai desprinde de la căpătâiul meu."

„25 decembrie

Doctorul îmi interzice să mai scriu în fiecare zi. Într-adevăr, amintirile care mi se perindă prin minte nu fac decât să-mi sporească febra, dar ieri am primit o scrisoare care mi-a făcut bine, mai mult prin sentimentele pe care le exprima decât prin ajutorul material pe care mi-l aducea. Pot deci să-ţi scriu astăzi. Scrisoarea era de la tatăl tău, şi iată ce cuprindea:

«Doamnă,

Am aflat chiar acum că sunteţi bolnavă. Dacă aş fi la Paris, aş veni eu însumi să aflu veşti despre dumneavoastră; dacă fiul meu s-ar afla lângă mine, i-aş spune să vă caute; dar eu nu pot pleca din oraşul C..., iar Armand se găseşte la şase sau şapte sute de leghe de aici; permiteţi-mi deci să vă spun, doamnă, la modul cel mai deschis, cât de mult mă îndurerează această boală şi să-mi exprim cele mai sincere urări pentru însănătoşirea dumneavoastră cât mai grabnică.

Unul dintre bunii mei prieteni, domnul H..., se va prezenta la dumneavoastră, şi v-aş ruga să-l primiţi. Este însărcinat din partea mea cu o misiune al cărei rezultat îl aştept cu nerăbdare.

Vă rog să primiţi, doamnă, asigurarea sentimentelor mele cele mai alese.»

Acesta este textul scrisorii pe care o primisem. Tatăl dumitale are un suflet nobil, merită să-l iubeşti mult, dragul meu, căci sunt puţini oameni pe lume ca el care merită să fie iubiţi. Această misivă, semnată cu numele lui, mi-a făcut mai mult bine decât toate reţetele reputatului meu doctor.

Azi-dimineaţă, domnul H... a venit. Părea foarte stânjenit din pricina delicatei misiuni cu care îl însărcinase domnul Duval. Venea pur şi simplu să-mi aducă o mie de ludovici din partea tatălui dumitale. La început, am vrut să refuz, dar domnul H... mi-a spus că acest refuz l-ar ofensa pe domnul Duval, care îl autorizase să-mi dea mai întâi această sumă, şi să-mi remită apoi tot ceea ce îmi va mai trebui. Am acceptat acest serviciu, care, venind din partea tatălui tău, nu poate fi luat drept o pomană. Dacă atunci când te vei întoarce nu voi mai fi în viaţă, arată-i tatălui dumitale tot ce am scris despre el, şi spune-i că, în timp ce aşternea aceste rânduri, biata fată, căreia a avut bunăvoinţa să-i scrie această scrisoare consolatoare, vărsa lacrimi de recunoştinţă şi se ruga lui Dumnezeu pentru el.”

„4 ianuarie.

Am avut parte de nişte zile cu dureri foarte mari. Nu ştiam că trupul te poate face să suferi atât. Oh! viaţa pe care am dus-o, acum o plătesc îndoit.

A fost nevoie să fiu vegheată în fiecare noapte. Nu mai puteam respira. Delirul şi tusea îşi împărţeau ceea ce mai rămăsese din biata mea viaţă.

Sufrageria mea e plină de bomboane, de cadouri de tot felul pe care mi le-au adus prietenii. Există printre ei, desigur, şi unii bărbaţi care speră că le voi fi amantă mai târziu. Dacă ar vedea ce a putut să facă boala din mine, ar fugi înspăimântaţi.

Prudence împarte cadouri de Anul Nou din cele pe care le primesc.

Gerul s-a mai muiat, aşa că doctorul mi-a spus că aş putea ieşi din casă peste câteva zile, dacă vremea continuă să fie frumoasă."

„6 ianuarie.

Am ieşit ieri cu trăsura. Era un timp minunat. Champs-Elysées forfotea de lume. Ai fi putut spune că era primul surâs al primăverii. Totul în jurul meu avea un aer de sărbătoare. Până ieri, n-am bănuit niciodată că într-o rază de soare poţi afla atâta bucurie, atâta dulceaţă şi alinare.

Mi-am întâlnit aproape toţi cunoscuţii, la fel de veseli, la fel de preocupaţi de plăcerile lor. Câţi oameni fericiţi care nu ştiu că sunt aşa! Olympe a trecut într-o trăsură elegantă, pe care i-a dăruit-o domnul de N... A încercat să mă insulte cu privirea. Nu ştie cât sunt eu de departe acum de toate aceste vanităţi. Un tânăr cumsecade, pe care-l cunosc de multă vreme, m-a întrebat dacă nu vreau să iau masa cu el şi cu unul dintre prietenii lui, care, spunea el, doreşte mult să mă cunoască.

I-am surâs trist şi i-am întins o mână încinsă de febră.

N-am văzut niciodată o figură mai mirată.

M-am întors pe la patru şi am mâncat cu multă poftă.

Plimbarea asta mi-a făcut bine.

Dacă m-aş vindeca!

Cum se face că spectacolul vieţii şi al fericirii celorlalţi îi face să-şi dorească să scape cu viaţă chiar pe cei care, în ajun, în singurătatea sufletului lor şi în întunecimea camerei lor de suferinţă, îşi doreau să moară cât mai curând?"

„10 ianuarie.

Speranţa mea de însănătoşire nu era decât un vis. Iată-mă din nou ţintuită la pat, cu trupul acoperit de cataplasme care mă ard. Ia încearcă să-ţi mai oferi cuiva acest trup, atât de scump plătit

altădată, şi-ai să vezi cât ţi se mai oferă astăzi pe el!

Trebuie să fi comis multe rele înainte de a ne naşte, sau poate că ne vom bucura de o mare fericire după moarte, căci altfel Dumnezeu n-ar îngădui ca în această viaţă să avem parte de toate chinurile ispăşirii şi de toate durerile prin care ne pune la încercare."

„12 ianuarie.

Sufăr la fel de mult.

Contele de N... mi-a trimis ieri nişte bani, pe care nu i-am acceptat. Nu vreau nimic de la acest om. Din pricina lui nu eşti acum lângă mine.

Oh! frumoasele noastre zile de la Bougival! ce s-a ales de voi?

Dacă voi mai ieşi vie din camera asta, va fi pentru a face un pelerinaj la casa în care am locuit împreună; dar nu voi ieşi decât moartă.

Cine ştie dacă-ţi voi mai putea scrie mâine?"

„25 ianuarie.

Au trecut unsprezece nopţi de când nu mai dorm, de când mă înăbuş şi de când cred în orice clipă că-mi voi da sfârşitul. Doctorul a dat dispoziţii să nu mai fiu lăsată să pun mâna pe pană. Julie Duprat, care stă de veghe la căpătâiul meu, îmi îngăduie să-ţi scriu aceste câteva rânduri. Oare chiar n-o să te mai întorci înainte de moartea mea? Să se fi sfârşit oare, pe vecie, chiar totul între noi? Trăiesc cu impresia că dacă ai veni, m-aş vindeca. Dar la ce bun să mă vindec?"

„28 ianuarie.

În dimineaţa aceasta am fost trezită de o mare gălăgie. Julie, care dormea în camera mea, s-a dus fuga în sufragerie. Am auzit voci de bărbaţi împotriva cărora vocea ei lupta în zadar. S-a întors plângând.

Veniseră să pună sechestru. I-am spus să-i lase să facă ceea ce ei numesc justiţie. Portărelul a intrat în camera mea cu pălăria pe cap. A deschis sertarele, a înscris tot ce a văzut şi s-a făcut că nu

bagă de seamă că acolo era o muribundă care zace în patul pe care, din fericire, legea se milostiveşte să mi-l lase.

La plecare, a binevoit să-mi spună că puteam să fac contestaţie în termen de nouă zile, dar a lăsat un gardian aici! Ce-o să se aleagă de mine, Dumnezeule! Scena asta mi-a înrăutăţit şi mai mult boala. Prudence voia să se ducă să ceară bani de la prietenul tatălui dumitale, dar eu m-am opus.

Azi-dimineaţă am primit scrisoarea ta. Aveam atâta nevoie de ea. Răspunsul meu va mai ajunge oare la timp? O să mai apuci oare să mă vezi? Iată şi o zi fericită, care mă face să uit de toate cele pe care le-am trăit de şase săptămâni încoace. Mi se pare că mă simt mai bine, în ciuda sentimentului de tristeţe sub impresia căruia ţi-am răspuns.

La urma urmei, nu trebuie să fii totdeauna nefericit.

Când mă gândesc că s-ar putea întâmpla să nu mor, şi tu să te întorci, să văd din nou primăvara, să mă iubeşti iar, şi să reîncepem viaţa noastră de anul trecut!

Nebună ce sunt! de-abia dacă mai pot ţine pana cu care-ţi înşir acest vis nesăbuit al inimii mele.

Orice s-ar întâmpla, să ştii că te-am iubit mult, Armand, şi aş fi fost moartă de mult dacă n-aş fi avut drept sprijin amintirea acestei iubiri, precum şi acea umbră de speranţă că voi apuca să te mai văd lângă mine."

„3 februarie.

Contele de G... s-a întors. Amanta cu care trăia l-a înşelat. E foarte trist, căci o iubea mult. A venit la mine să-mi povestească toate cele întâmplate. Bietul băiat stă destul de prost cu banii, ceea ce nu l-a împiedicat să-mi plătească portărelul şi să mă scape de gardian.

I-am vorbit despre tine şi el mi-a promis că-ţi va vorbi despre situaţia mea. Uitam de tot în acele clipe că fusesem amanta lui, şi el încerca, la fel, să mă facă să uit de lucrul ăsta. Are un suflet mare.

Ducele a trimis ieri pe cineva să se intereseze de mine, şi azi-dimineaţă a venit să mă viziteze. Nu ştiu ce-l mai ţine în viaţă pe acest moşneag. A rămas lângă mine trei ore, şi de-abia dacă a rostit douăzeci de cuvinte. Două lacrimi mari i s-au prelins din ochi când m-a văzut atât de palidă. Amintirea morţii fiicei sale îl făcea, desigur, să plângă. Era ca şi cum o vedea murind a doua oară. E tare adus de spate, capul i se apleacă spre înainte, buza de jos îi atârnă, privirea îi e stinsă. Vârsta şi durerea îi apasă, cu îndoita lor povară, trupul istovit. Nu mi-a făcut nici un reproş. S-ar fi putut spune chiar că se bucura pe ascuns de pustiirile pe care boala i le-a adus trupului meu. Părea mândru că el încă se mai ţine pe picioare, pe când eu, deşi tânără, eram zdrobită de suferinţă.

Vremea rea s-a întors. Nimeni nu vine să mă vadă. Julie mă veghează mai mult decât o ţin puterile. Prudence, căreia nu-i mai pot da atâţia bani ca altădată, a început să-mi spună că are de rezolvat tot felul de afaceri, ca să nu prea mai dea pe la mine.

Acum când sunt în prag de moarte, în ciuda a ceea ce îmi spun doctorii, căci acum am mai mulţi, ceea ce dovedeşte că boala se agravează, aproape că regret că l-am ascultat pe tatăl dumitale; dacă aş fi ştiu că nu-ţi răpesc decât un an de viaţă, n-aş fi putut rezista dorinţei de a petrece acest an cu tine, şi acum cel puţin aş muri strîngând mâna unui prieten. E adevărat că, dacă am fi trăit împreună acest an, n-aş fi murit atât de curând.

Facă-se voia Domnului!”

„5 februarie.

Oh! vino, vino, Armand, sufăr îngrozitor, o să mor, o, Doamne. Eram atât de tristă ieri, încât am vrut să-mi petrec în altă parte decât acasă seara care se anunţa la fel de lungă ca şi cea din ajun. Ducele trecuse pe la mine de dimineaţă. Am impresia că vederea acestui moşneag uitat de moarte mă face pe mine să mor mai repede.

Cu toată febra care mă încingea, am cerut să fiu îmbrăcată şi condusă la teatrul Vaudeville. Julie mi-a dat cu roşu pe obraji, fără de care aş fi arătat ca un cadavru. M-am dus în loja în care ţi-am dat prima întâlnire; tot timpul mi-am aţintit ochii asupra fotoliului în care stăteai tu în seara aceea, şi pe care ieri îl ocupa un bădăran ce râdea zgomotos la toate prostiile pe care le debitau actorii. M-au adus acasă pe jumătate moartă. Toată noaptea am tuşit şi am scuipat sânge. Astăzi nu mai pot nici să vorbesc, abia dacă-mi mai pot mişca braţele. Doamne, Dumnezeule! o să mor. Mă aşteptam la asta, dar nu mă pot obişnui cu ideea de a suferi mai mult decât sufăr, şi dacă?...”

De la acest cuvânt încolo, cele câteva litere pe care Marguerite încercase să le mai aştearnă erau de necitit, iar continuarea îi aparţinea lui Julie Duprat.

„18 februarie.

Domnule Armand,

Din ziua în care Marguerite a ţinut să meargă la spectacol, starea ei s-a înrăutăţit din ce în ce mai mult. Şi-a pierdut de tot graiul, apoi n-a mai putut să-şi mişte nici mâinile, nici picioarele. E cu neputinţă de spus cât de mult suferă sărmana noastră prietenă. Eu nu sunt obişnuită cu astfel de emoţii, şi tot timpul mă înspăimântă.

Cât de mult aş vrea să fiţi lângă noi! Ea aiurează aproape fără întrerupere, dar, fie că deliurează, fie că e lucidă, pronunţă întotdeauna numele dumneavoastră, atunci când reuşeşte să rostească vreun cuvânt.

Doctorul mi-a spus că ea n-o s-o mai ducă mult. De când e atât de bolnavă, bătrânul duce n-a mai dat pe aici.

I-a spus doctorului că priveliştea stării în care se află ea îi face mult prea mult rău.

Doamna Duvernoy nu se poartă deloc frumos. Femeia asta, care se gândea că poate stoarce mai mulţi bani de la Marguerite, pe spezele căreia trăia

aproape cu totul, şi-a luat nişte angajamente pe care nu şi le poate respecta, şi, văzând că vecina ei nu-i mai e de nici un folos, nu mai vine nici măcar s-o vadă. Toată lumea o părăseşte. Domnul de G..., hărţuit pentru datorii, a fost nevoit să plece din nou la Londra. Înainte de plecare, ne-a trimis ceva bani; a făcut tot ce-a putut, dar portărelul s-a întors să pună sechestru, iar creditorii nu aşteaptă decât moartea pentru a scoate totul la vânzare.

Am vrut să recurg şi la ultimele economii pe care le mai aveam pentru a împiedica sechestrul, dar portărelul mi-a spus că n-ar folosi la nimic, fiindcă mai erau şi alte hotărâri judecătoreşti de adus la îndeplinire. De vreme ce tot o să moară, mai bine să lăsăm totul în voia sorţii, decât să salvăm ceva pentru familia ei, pe care ea n-a vrut s-o vadă şi pe care n-a iubit-o niciodată. Nu vă puteţi închipui în ce mizerie poleită se stinge biata fată. Ieri nu mai aveam bani deloc. Tacâmuri, bijuterii, şaluri de caşmir, toate au fost amanetate, iar ce-a mai rămas s-a vândut sau se află sub sechestru. Marguerite e conştientă încă de tot ceea ce se petrece în jurul ei, şi suferă în trupul, în cugetul şi-n inima ei. Lacrimi mari i se scurg pe obrajii atât de scofâlciţi şi de palizi, încât, dac-aţi vedea-o, n-aţi mai recunoaşte chipul aceleia pe care o iubeaţi atât de mult. M-a pus să-i făgăduiesc că vă voi scrie eu, atunci când ea n-o va mai putea face, şi acum vă scriu în prezenţa ei... Îşi îndreaptă ochii spre mine, dar nu mă vede, vălurile morţii apropiate au şi început să-i întunece privirea; cu toate astea, surâde, şi sunt convinsă că toate gândurile ei, tot sufletul ei sunt îndreptate către dumneavoastră.

De fiecare dată când se deschide uşa, ochii i se luminează, şi tot mai speră că o să vă vadă intrând; apoi, când îşi dă seama că nu sunteţi dumneavoastră, chipul ei îşi reia expresia dureroasă, şi o sudoare rece îi acoperă faţa, iar pometii obrajilor îi devin purpurii.”

„19 februarie, miezul nopţii.

Ce tristă a fost şi ziua de azi, bietul meu domn Armand!

Azi-dimineaţă Marguerite se sufoca; doctorul i-a luat sânge şi vocea i-a mai revenit puţin. Doctorul a sfătuit-o să cheme un preot. Ea a spus că e de acord, şi s-a dus chiar el să-i aducă un preot de la biserica Saint-Roch.

Între timp, Marguerite m-a chemat lângă patul ei, m-a rugat să deschid dulapul, apoi mi-a arătat o bonetă, o cămaşă lungă numai în dantelă şi mi-a spus cu o voce vlăguită:

«O să mor după ce mă voi spovedi; atunci tu o să mă îmbraci cu aceste lucruri; e o cochetărie de muribundă.»

Apoi m-a îmbrăţişat plângând şi a adăugat:

«Pot vorbi, dar mă înăbuş prea tare când vorbesc; mă înăbuş! aer!»

Am izbucnit în lacrimi, am deschis fereastra, iar după câteva clipe a sosit şi preotul.

M-am dus să-l întâmpin.

Când a aflat în casa cui se găsea, a părut să se teamă că nu va fi primit prea bine.

«Intraţi fără să vă sfiiţi, părinte», i-am spus eu.»

A stat puţin în camera bolnavei, după care a ieşit de acolo spunându-mi:

«Ea a trăit ca o păcătoasă, dar va muri ca o creştină.»

Câteva clipe mai târziu, s-a întors însoţit de un copil din cor, care ducea un crucifix, şi de un paracliser, care mergea înaintea lor, sunând dintr-un clopoţel, vestind asfel că Domnul se pogora la muribundă.

Au intrat toţi trei în acest dormitor în care cândva răsunaseră atâtea vorbe ciudate, şi care acum nu mai era decât un lăcaş sfânt.

Am căzut în genunchi. Nu ştiu cât timp va dura impresia pe care mi-a produs-o această trisă privelişte, dar până când nu mă voi afla şi eu la

ceasul din urmă, nu cred să mai existe pe lume ceva care să mă impresioneze mai mult de-atât..

Preotul a miruit-o pe muribundă, a rostit o scurtă rugăciune şi Marguerite era de-acum pregătită să se urce la ceruri, acolo unde fără îndoială se va duce, dacă Dumnezeu îi va fi văzut toate încercările prin care a trecut în timpul vieţii, precum şi moartea ei ca a unei sfinte.

Din acel moment, n-a mai scos nici o vorbă şi n-a mai făcut nici o mişcare. De douăzeci de ori aş fi crezut-o moartă, dacă nu i-aş fi auzit răsuflarea anevoioasă."

„20 februarie, ora cinci seara.

Totul s-a sfârşit.

Marguerite a intrat în agonie astă-noapte, cam pe la ceasurile două. Nu cred să fi existat nicicând vreun martir care să fi suferit asemenea torturi, dacă ar fi să judeci după ţipetele pe care le scotea. De vreo două-trei ori s-a ridicat în picioare pe pat, ca şi cum ar vrut să-şi ia înapoi acea viaţă care acum i se înălţa spre Dumnezeu.

Tot de vreo două-trei ori, v-a rostit numele, apoi n-a mai vorbit şi a căzut sfârşită pe pat. Lacrimi tăcute au început să-i curgă din ochi, şi aşa s-a stins.

M-am apropiat atunci de ea, am strigat-o, şi cum nu-mi mai răspundea, i-am închis ochii şi am sărutat-o pe frunte.

Biata şi scumpa mea Marguerite, în clipa aceea aş fi vrut să fiu o sfântă, pentru ca această sărutare să fie ca o chezăşie înaintea lui Dumnezeu!

Am îmbrăcat-o apoi aşa cum mă rugase, m-am dus să caut un preot la Saint-Roch, am aprins şi două lumânări pentru ea şi m-am rugat la biserică vreme de un ceas.

Banii pe care-i aveam de la ea i-am împărţit săracilor.

Nu mă pricep prea bine la cele sfinte, dar cred că bunul Dumnezeu va desluşi că lacrimile mele erau adevărate, ruga fierbinte, pomana făcută din

toată inima, şi se va arăta milostiv cu ea, care, moartă atât de tânără şi de frumoasă, nu m-a avut decât pe mine ca să-i închid ochii şi s-o duc la groapă."

„22 februarie.

Astăzi a avut loc înmormântarea. Multe dintre prietenele Margueritei au venit la biserică. Unele o plângeau sincer. Când convoiul a luat drumul cimitirului din Montmartre, numai doi bărbaţi se aflau în urma lui, contele de G..., care venise anume de la Londra, şi ducele, care păşea susţinut de doi valeţi.

Vă scriu toate aceste amănunte de la ea de acasă, printre lacrimile care mă potopesc şi la lumina lămpii care arde trist, lângă o cină de care nu mă ating, aşa după cum lesne vă puteţi închipui, nişte bucate pe care Nanine mi le-a pus dinainte, căci nu mai mâncasem nimic de douăzeci şi patru de ore.

Viaţa mea nu va putea păstra multă vreme aceste impresii triste, căci viaţa mea nu-mi aparţine mai mult decât îi aparţinea Margueritei propria-i viaţă, şi de aceea vă înşir toate aceste amănunte chiar din locul unde s-au petrecut, de teama ca nu cumva, în cazul în care s-ar scurge un timp prea lung de la săvârşirea lor şi întoarcerea dumneavoastră, să nu vi le mai pot împărtăşi în toată exactitatea lor întristătoare."

XXVII

—Ai citit tot? mă întrebă Armand după ce terminasem lectura acestui manuscris.

—Îmi dau seama cât de mult trebuie să fi suferit, dragul meu, dacă tot ceea ce am citit este adevărat!

—Tatăl meu mi-a confirmat lucrul ăsta într-o scrisoare.

Am mai stat de vorbă o vreme despre tristul destin al cărui act final tocmai se încheiase, după care m-am întors acasă, pentru a mă odihni puţin.

Armand, la fel de trist, dar ceva mai uşurat după destăinuirile pe care mi le făcuse, se restabili repede, aşa că ne-am dus împreună să le facem câte o vizită lui Prudence şi Juliei Duprat.

Prudence tocmai dăduse faliment. Ne spuse că numai Marguerite era de vină pentru situaţia în care se găsea; că, în timpul bolii ei, ea luase mulţi bani cu împrumut, pentru care semnase nişte poliţe pe care mai târziu nu mai fusese în stare să le onoreze. Marguerite murise fără să-i dea banii înapoi şi nici chitanţele cu care ea s-ar fi putut prezenta ca fostă creditoare a ei.

Cu ajutorul acestei născociri, pe care doamna Duvernoy le-o povestea tuturor ca să-şi scuze proastele afaceri, reuşi să scoată o bancnotă de o mie de franci de la Armand, care nu credea nimic din cele auzite, dar care ţinuse să lase impresia că le dă crezare, într-atât de mare era respectul lui pentru tot ceea ce avusese vreo legătură cu iubita lui.

Ne-am dus apoi la Julie Duprat, care ne povesti tristele întâmplări la care fusese martoră, vărsând lacrimi sincere în timp ce-şi reamintea de prietena sa.

În cele din urmă, ne-am dus şi la mormântul Margueritei, pe care cele dintâi raze ale soarelui de

aprilie făcuseră să se iveascâ şi primele frunzuliţe.

Lui Armand îi mai rămânea o singură datorie de îndeplinit: să se ducă să-şi vadă tatăl. A ţinut să-l însoţesc şi de această dată.

Am sosit în oraşul C..., unde l-am văzut pe domnul Duval exact aşa cum mi-l închipuisem în urma portretului pe care mi-l schiţase fiul său: înalt, demn, binevoitor.

L-a întâmpinat pe Armand cu lacrimi de bucurie, iar mie mi-a strâns mâna afectuos. Am băgat în curând de seamă că sentimentul patern era cel care le domina pe toate la domnul Duval.

Fiica sa, Blanche, avea acea limpezime a ochilor şi a privirii, acea seninătate a gurii care mărturiseau că în sufletul ei nu sălăşluiesc decât gânduri pline de evlavie şi că buzele ei nu rosteau decât cuvinte la fel de pioase. Bucuria întoarcerii fratelui ei o făcea surâzătoare, fără să ştie, în neprihănirea ei de fată, că, departe de ea, o curtezană îşi sacrificase propria-i fericire doar la simpla invocarea a numelui ei.

Am rămas câtva timp în sânul acestei familii fericite, ale cărei atenţii se îndreptau mereu spre cel ce se întorsese la ei cu sufletul aproape împăcat.

M-am reîntors în cele din urmă la Paris, unde am scris această povestire, aşa cum îmi fusese ea istorisită. Povestea aceasta nu are decât un singur merit, care îi va fi poate contestat: acela că este adevărată.

Din această istorisire, nu trag concluzia că toate femeile de felul Margueritei sunt în stare să facă tot ceea ce a făcut ea; departe de mine gândul ăsta, dar eu am avut norocul să aflu că una dintre ele a cunoscut o dragoste adevărată, din pricina căreia a suferit şi din pricina căreia a şi murit. I-am povestit cititorului numai ceea ce am aflat. Era o datorie din partea mea.

Nu sunt apostolul viciului, dar voi fi ecoul oricărei nenorociri nobile, oriunde îi voi auzi

rugile.

Povestea Margueritei, o spun încă o dată, este o excepţie; dar dacă ea ar fi fost o poveste obişnuită, poate că nici n-ar fi meritat osteneala de a o scrie.

Table of Contents

TABEL CRONOLOGIC 5
I 7
II 13
III 20
IV 27
V 36
VI 44
VII 52
VIII 63
IX 71
X 81
XI 92
XII 103
XIII 112
XIV 122
XV 132
XVI 139
XVII 149
XVIII 157
XIX 165
XX 172
XXI 178
XXII 186
XXIII 194
XXIV 204
XXV 216
XXVI 225

XXVII 239